

קובץ גליונות

פרשת בהר-בהקתי

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א ב'שיעור כללי'
השבועי בהיכל ישיבתו הגדולה בבית שמש (צילום: שוקי לרר)

לעילוי נשמתם

של מ"ה הרוגי

האסון במירון תשפ"א

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:51	8:07	8:44
בני ברק	7:07	8:10	8:41
קרית ספר	7:00	8:08	8:43
בית שמש	6:50	8:08	8:43
אופקים	6:59	8:08	8:42
חיפה	7:01	8:11	8:43

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו היקרים

- ❧ הר"ר נתן מישור (אופקים) לרגל שמחת נישואי הבת ❧
❧ הר"ר מאיר שולביץ (ירושלים) לרגל שמחת נישואי הבת ❧
❧ הר"ר בנימין בוגרד (בני ברק) לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות ❧
❧ הר"ר מאיר חדש (נוף הגליל) לרגל הולדת הבן נ"י ❧

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"ט אייר במדבר	• י"ב תמוז בלק	• ט' אלול כי תצא
• ז' סיון חג השבועות נשא	• י"ט תמוז פינחס	• ט"ז אלול כי תבא
• י"ד סיון בהעלתך	• כ"ו תמוז מטות מסעי	• כ"ג אלול נצבים וילך
• כ"א סיון שלח	• ד' אב דברים	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• כ"ח סיון קרח	• י"א אב ואתחנן	• חג הסוכות
• ה' תמוז חקת	• ב' אלול שופטים	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

לכבוד הילולת התנא

רבי שמעון בר יוחאי

יום י"ח באייר – ל"ג בעומר

לזכות חיים ברוך בן שרה פעשא

לברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

בעניני ספירת העומר

אמנם למעשה שאלתי לרבינו זצ"ל, דכל זה נחא למי שסופר בביתו, אבל הסופר בביהכנ"ס, ושומע קודם לכן את הש"ץ שאומר כל נוסח הספירה תיבה בתיבה, א"כ נמצא זה מהרהר בכל נוסח הספירה כלשונה, ולמ"ד הרהור כדבור כבר יצא יד"ח, ואמר רבינו זצ"ל, דאה"נ באופן זה אם ירצה לצאת יועיל למ"ד הרהור כדבור, רק שתמא דמילתא דכל אדם הרוצה לספור בברכה הרי זה כמכוין שלא לצאת יד"ח, ובגוונא שאינו רוצה לצאת יד"ח, לכו"ע אין ההרהור כדבור, ועי' בזה בכתבי קה"י החדשים (סי' ב), ועי' בביאור הלכה (סי' תפ"ט ס"א ד"ה מונה) מהפר"ח (סי' ו) דבספירת העומר אין הרהור כדיבור.

שילוח הקן בימי ספירת העומר

אמר לי רבינו זצ"ל דמש"כ בספרים בשם האריז"ל דאין לעשות מצות שילוח הקן בימי ספירה"ע, עי' בנן יהודע (קידושין ל"ט ב' ד"ה ליתני). הכוונה היא רק לאופן שמחזר אחר המצוה דזה אינו עת הראוי לה, אבל בודאי אם נזדמן לפנינו מצוה זו, מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה, וכ"כ במכתב בסו"ס שלח תשלח (עמוד קכ"ו ס' צ"ו), ובהגהה שם, כתב המחבר שבמהדורות הקודמות ענה רבינו זצ"ל ששילוח הקן אינו חיוב אלא אם כן רוצה לזכות בביצים, ובעת שבא לפניו להביא הספר, ביאר רבינו שכוונתו היתה שאפשר לקיים המצוה לכתחילה אלא שמי שנוהג בכל דבריו על פי הקבלה יש לו אפשרות לא להתחייב במצוה ע"כ, ובס' גבורי כח (סי' א' עמוד קל"ח) מביא ששאל מרבינו בזה הלשון, ראיתי כי לפי דברי המקובלים אין לקיים מצות שילוח הקן בימי ספירת העומר ע"כ אם כן לפי זה הו"ל מצות שילוח הקן כמצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, והשיב רבינו זצ"ל, ח"ו שפטורים, רק לא יקח הבנים.

ומלבשתו ענוה - רבינו זצ"ל מוציא ילד בברכה בספירה"ע

לא אשכח איך שבילדותי התעורר אצלי ספק בימי ספירה"ע, האם הש"ץ טעה אתמול וטעו אחריו, והיו עוד שהתעוררו בספק, ובאתי אצל רבינו זצ"ל למחרת קודם מעריב, וחשב ואמר יש לי פתרון, אני יוציא אותך כל יום בברכה, ולרוב חיבה שהעריף עלי כלל לא עלה על ליבי שיש בזה איזה פחיתות כבוד, וכך היה שכל יום לפני הספירה נתן ידו עלי והראה לי בסדור והוציא אותי בקול רם בנעימתו המיוחדת בברכה, והנה בכל יום הייתי מתפלל עמו בסמיכות למקומו, אבל בשבת התפללתי בישיבת בית מאיר עם אבי זצ"ל, והנה בהגיע עת מעריב נזכרתי שהרב הוא זה שמוציא אותי, והלכתי לביהכנ"ס חזון איש לדרמן מקום תפילתו, וראיתי שביהמ"ד מלא מצד לצד וניסיתי לפלס דרך למקומו, ושאלני א' מבניו להיכן אני הולך וכשאמרתי לו תמה עלי וכי אין מי שיוציא אותך רק הרב, ותוכ"ד ראיתי שהרב מחפש משהו ופונה ממקומו וסימן לי ביד לבא לידו, ואמר אני מחפש אותך, אני הרי צריך להוציא אותך בספירה"ע... כמו כן בהבדלה הייתי מגיע כל שבוע, עוד בזמנים שלא היו אנשים נוספים ושבוע א' התאחרתי ולפתע אני רואה את רבינו בחלון הבית הפונה לרחוב קורא לי, ואומר חפשתי אותך, אני מחכה עליך להבדלה... [מתוך הספר בספר 'דראה ישר' עמוד רצ"ג].

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי

הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל

ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

אמר היום ספירה ראשונה או אחרונה אם יצא

סיפר רבינו זצ"ל מעשה באחד ששאל את מרן החזו"א זצ"ל, שלפני מעריב של מוצאי יו"ט ראשון של פסח פנה לבנו ואמר לו היום הספירה הראשונה של ספירה"ע, ואח"כ הסתפק דכיון שכבר הגיע זמן צה"כ אולי יצא בזה יד"ח, ושאל ממרן החזו"א האם יש לחוש שיצא בזה ואינו יכול לספור שנית בברכה, והשיבו בידידי : "די ערשטע איז נישט קין איינס" פי' הראשון אינו אחד, דיש לספור יום אחד בעומר ולא לומר היום הספירה הראשונה, וביאר הראשון הוא לשון הקדמה כמו הראשון אדם תיולד ולא לשון מנין, ועי' באגרות וכתבים דרך אמונה הוראות והנהגות ממרן החזו"א בעניני ספירה"ע (פ"ד ס"ב) מובא ממש"כ רבינו בקו' הזכרונות (עניני ספירה"ע אות ז ומודפס בגליון שיח אמונה ט' בחזון שיח) שכ' רבינו זצ"ל אחד אמר ביום א' ביה"ש היום ספירה ראשונה (ובלשון 'היינט איז די ערשטע ספירה'), ושאל למרן אם יכול לברך אח"כ והשיב ראשונה זה לא אחד, (ובלשון 'ערשטע איז נישט איינס') ע"כ, [והנה בודאי מצינו ולקחתם ביום הראשון וכן ויהי המקריב ביום הראשון, והכא נמי אם יאמר להדיא היום יום ראשון באומר לא גרע מספר בלע"ז שיצא, אבל כשאומר היום הספירה הראשונה אינו דרך מנין רק דרך סיפור שהיום יתחילו למנות, ולא שמנה בעצמן]. ועי' בס' שומר אמת (עה"ת קמא פ' אמור) מעדות בעל המעשה הגר"א אלתר גילרנטר זצ"ל שבילל א' דספירת העומר אמר לבנו לפני מעריב היום הספירה הראשונה ונסתפק לו דא"כ כבר הפסיד הברכה וא"ל מרן החזו"א דלא הפסיד בכך הברכה דראשון אינו אחד, וביאר דבעינן לספור חמישים יום והיינו לספור את עצם היום אבל לומר ראשון אינו מספר היום אלא תואר שהוא ראשון כלפי הבאים אחריו, [ומובא מס' דברי שאול שבמכוון תקנו חז"ל לשון היום יום אחד ולא היום יום ראשון לאפוקי מהצדוקים שטעו שר"ל יום ראשון ממש למחרת שבת בראשית], וכתב לי רבינו זצ"ל דאולי ה"ה בספירה אחרונה של ספירה"ע אם יאמר 'היום הספירה האחרונה' אי"ז צורת מנין רק סיפור דברים בעלמא, וכן עי' באשל אברהם לבעל הדע"ק מבוטשאטש (תנינא סימן תפ"ט ס"ד) דאם אמר ביום אחרון היום יום האחרון לספירה דבודאי לא יצא כי אין ניכר מדבורו מספר היום כלל שהרי לא אמר כמה הם ימי הספירה.

הרהור כדבור בספירת העומר

שמעתי מרבינו זצ"ל שבילדותו הלך עם אביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל, ברחוב העיר, ושאל את אביו להדעות שהרהור כדבור, וכן כתב רבינו מנוח בדעת הרמב"ם, א"כ איך משכח"ל ברכה על ספירת העומר, הרי מיד שחושב מנין הימים שיש לספור באותו יום כבר יצא יד"ח דהרהור כדבור, ואמר לו אביו הקה"ר, דגם למ"ד הרהור כדיבור אינו יוצא באופן זה של מחשבה, והביא דוגמא לדבר, ואמר לו, אתה רואה את הבנין העומד כאן, מה הינך חושב בראותך אותו, והשיב רבינו, שרואה בנין עם הרבה קומות, ואמר לו אביו, כשאתה רואה את הבנין הזה אינך חושב את המילים 'בנין עם הרבה קומות', אלא רק את כללות הענין שיש כאן בנין שיש בו הרבה קומות, וכל הינדון אם הרהור כדבור, הוא באופן שחושב תיבה אחרי תיבה כצורת אמירתו, רק שבמקום לומר בפה חושב בלב, אבל מה שמחשב כלליות הענין, כנידו"ד שחושב רק מנין הימים שיש לספור, בזה לכו"ע אין הרהור כדיבור, ועי' בזה בקהילות יעקב (ברכות סימן כ"ב).

שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת במדבר - הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין מר"י הברון וקרית מלך בעל 'זאת ליעקב' (י"ה אייר תשע"ז)

הג השבועות - רבי ישראל בעל שם טוב מייסד ההסידות (ו' סיון תק"כ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

רבינו יוסף ב"ר מאיר תאומים בעל ה"פרי מגדים" זצ"ל (י' אייר תקנ"ב)

המציבה שעל ציונו

של בעל הפרי מגדים זי"ע

הואיל ונפיק מפומיה

בספר 'שונה הלכות' כמעט שלא שינה רבינו מתוכן דבריו של בעל ה'משנה ברורה' מלבד בכמה מקומות בלבד. ואחד מהם הוא בהלכות בין המצרים ששינה דין שמקורו בפרי מגדים.

כי הנה כתב המשנה ברורה (בבאור הלכה סימן

תקנ"א ס"ב ד"ה מראש חדש) "אפשר דיש להחמיר (=לא לעשות משא ומתן ובנין של ציור וכו') בשבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת, כמו מראש חודש ועד התענית, (אליהו רבא ופרי מגדים).

וכתב בשונה הלכות (שם דין ל"ח) ודין זה שמקורו מפרי מגדים בשם אליהו רבא, צריך עיון, דהמעין באליהו רבא יראה, שנכפל שם בטעות שורה מסימן הקודם, ואין מקור לזה, ושמעתי שכבר העירו בזה עכ"ל.

אמנם למעשה עם כל זה אמר רבינו, שאף שאין מקור לדבריו של הפרי מגדים להחמיר בעשרה בטבת, מ"מ כיון דנפיק מפומיה דהפרי מגדים צריך לקיים את זה, ועוד, שעצם זה שהביאו המשנה ברורה דין זה הוא סיבה לחשוש, ובאמת כאשר הגיעו אל רבינו בתענית עשרה בטבת, ילדים בני ג' וביקשו שיגזור מעט שערות ל'חלאקה', סירב.

מה בין ספק שבגמרא לספק בפרי מגדים

אמר לי רבנו: שאלוני, שמצינו בגמ' בהרבה מקומות שיש בעיה דלא איפשטא של אביי, ובמקרה כזה אנו פוסקים שאם אם זה בדרבנן - ספקו לקולא.

והנה, במשנה ברורה מצינו שכאשר מביא דין שהפרי מגדים נשאר עליו ב'צריך עיון', המשנה ברורה כותב שיש להחמיר, ואפילו בהלכות שהם מדרבנן, ומאי שנא.

וישב רבינו לומר: אכן הדבר פשוט, כי ב'תיקו' של הש"ס, הש"ס קבע שזה ספק, אבל כאשר יש לנו 'צריך עיון' של פרי מגדים, מי אומר שזה ספק, אולי כשיענו היטב יראו שכלל אינו ספק, ופשוט לחיוב, לכן המשנה ברורה פוסק להחמיר.

התנצלות המערכת

המאמר לזכרו של הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין נדחה לשבוע הבא בס"ד.

כמו כן אנו מודים להקוראים הרבים ששולחים הארות והערות הנכתב בגליון, כל הערה מתקבלת בברכה, הגם שפעמים רבות מחוסר פנאי אין לנו עת להשיב לכל אחד. בלי נדר באחד הגליונות הבאים נייחד מדור מיוחד למכתבי הקוראים.

נזכיר שוב, כי מי שיש לו תמונות או מסמכים הקשורים לרבינו זי"ע יוכל לשלוח ולזכות את אלפי הקוראים השותים בצמא את תורת רבינו זי"ע.

אודות ענותנותו המופלגת

כאשר דיברו פעם אודות מדת הענווה, הזכיר רבינו ממעלתו של הגאון בעל ה'פרי מגדים' זי"ע, שהיה עניו מופלג והיה חותם את שמו עם התואר "מלמד תינוקות" ולא החזיק טובה לעצמו (ראה בהקדמת הפרי מגדים לשו"ע או"ח, ובאגרות פרי מגדים הנדפס בפמ"ג בהוצאת ר"ד רובינפלד, שנת תשנ"ו, בסוף אגרת ב' ועוד הרבה אגרות שם, וראה בספר מעשה איש חלק ז' עמוד כ"ז דברים נפלאים שאמר החזון איש אודות ענותנותו של בעל הפרי מגדים).

ובפעם אחרת דיבר ואמר, כי הפרי מגדים הוא ספר קשה מאוד, ולמרות זו כולם לומדים אותו, וזה תלוי בסייעתא דשמיא שהמחבר זכה. והוסיף כי החיד"א כותב (ראה בשם הגדולים אות י' סימן קס"ה) שחיבורו של מרן הבית יוסף "השולחן ערוך" התקבל בכל תפוצות ישראל, מפני הענווה שהיתה בו.

הלכה כמוהו

ועוד סיפר שאביו מרן הסטיפלר זצ"ל אמר לו דהנה בדורו של הפרי מגדים היה עוד גדול אחד שחיבר ספר הלכה. אמנם יש הבדל גדול ביניהם, כי בעל ה'פרי מגדים' כותב בהקדמתו לחיבור שלא יסמכו עליו הלכה למעשה, וכן בכל ההלכות והפסקים שלו אינו פוסק את דבריו בהכרעה גמורה, אלא רגיל לכתוב 'צריך עיון', כדי שיעיינו ולא יסמכו עליו למעשה. ואילו המחבר השני היה גאון מגדולי הדור ההוא, כתב גם הוא חיבור בהלכה, וציין במפורש שאפשר לסמוך עליו למעשה.

והנה לבסוף, ספרו של הפרי מגדים התקבל למרות כל מה שכותב, כספר הלכה מוחלט שנשענים עליו כל בית ישראל, ואילו הספר שחיבר הגדול השני לא התקבל למעשה וכמעט שלא פוסקים כמוהו.

פרי מגדים הלכות שבת בו הגה רבינו זי"ע
עשרות בשנים כשהוא בלוי משימוש, ובצד
שמאל ניתן להבחין בכמה הגהות מכתב יד
רבינו

על הספר 'תיבת גומא'

לפני מספר שנים כאשר תלמיד חכם שליט"א ההדיר מחדש בדפוס נאה ועם תוספות (על ידי מכון 'זכרון אהרן'), את הספר 'תיבת גומא' על התורה שחיבר בעל הפרי מגדים זי"ע, עיטרו רבינו במכתב וזה לשונו:

יישר כוחו על הספר תיבת גומא לבעל הפרי מגדים, בילדותי עיינתי בו, ובזכרוני שהיה לתועלת מרובה, כי הוא ספר יקר מאוד, וגם הי' לי הערות בעזה"י, אבל כעת קשה לקבוע זמן.

והספר אין צריך לשום הסכמה כידוע, וראיתי קצת ביאורו של כת"ר ויפה כותב.

והשי"ת יזכהו להגדיל תורה ולהאדירה.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

והביאור בזה, כי הנה כבר הזכרנו מה שכתב בספר החינוך (מצוה ש"ו) בביאור טעם מצות ספירת העומר, שבזמן שיצאו ישראל ממצרים, הם כבר ידעו שבעוד חמישים יום יקבלו את התורה, וידעו כי המטרה של יציאת מצרים זה קבלת התורה, שכך אמר להם משה רבינו, וכפי שאמר לו הקב"ה כשנגלה אליו בסנה (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה.

ובני ישראל ידעו שזו עיקר המטרה של יציאת מצרים, לקבל את התורה, והשתוקקו וחיכו מאד לזה, ומרוב השתוקקות ספרו את הימים (וראה גם בר"ן סוף פסחים מה שהביא בזה בשם מדרש), ושמחו בכל יום שעבר, שהם עוד יותר קרובים לקבלת התורה. זו הייתה המדרגה של עם ישראל בימים שבין פסח לעצרת בזמן יציאת מצרים, מדרגה של תשוקה לתורה, עם שמחה בקבלת התורה.

סגולת הימים חוזרת בכל שנה

והרי כידוע כל מדרגה והשפעה של קדושה שיש בכלל ישראל, ההשפעה חוזרת כל שנה ושנה באותו הזמן, כמו שכתב הרמח"ל בספרו דרך השם (ח"ד פ"ז) "שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר אור מעין האור הראשון, ותחדש תולדת התיקון ההוא במי שקיבלו", וימים אלו בכל שנה מסוגלים שאפשר ליכות בהם לאותה המדרגה.

וכגון חג הפסח שנקרא זמן חירותנו, והיינו מפני שיצאו בו לחירות מטומאת מצרים, אחרי שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה כדאיתא בזוהר, ולכאורה אמנם בני אותו הדור בחג הפסח יצאו לחירות מטומאת מצרים, אבל אנחנו הרי איננו נמצאים במצרים, ומדוע זה נקרא גם אצלנו זמן חירותנו?

והביאור בזה כנ"ל, כי בכל שנה בחג הפסח חוזרת ההשפעה של חירות רוחנית, והוא זמן שאפשר ליכות בו לחירות רוחנית מהיצר הרע, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, והיינו כי מי שעוסק בתורה היצר הרע לא שולט עליו, והוא בן חורין שיכול לקבל ולמלא את כל השאיפות הקדושות. וכיון שבחג הפסח זכו כלל ישראל לחירות רוחנית מטומאת מצרים, ההשפעה חוזרת בכל שנה, והוא זמן מסוגל שאפשר ליכות בו לחירות רוחנית מן היצר הרע, ולכן הוא זמן 'חירותנו' – גם שלנו.

וכך גם חג השבועות זמן מתן תורתנו, אף על פי שקבלת התורה הייתה בדור ההוא לאחר שיצאו ממצרים, אבל ההשפעה חוזרת בכל שנה בחג השבועות, שהוא זמן שאפשר ליכות בו להשפעה של תורה, ולכן זה נקרא זמן מתן תורתנו – גם שלנו.

וכן חג הסוכות נקרא זמן שמחתנו, כי הוא זמן המסוגל לשמחה של מצוה, שיש בו הרבה מצוות: סוכה, וארבעה מינים, ובזמן שהיה בית המקדש קיים היה גם ניסוך המים, ולכן אפילו עכשיו שאין בית המקדש, אבל ההשפעה חוזרת בכל שנה, שהוא זמן המסוגל לשמחה רוחנית, ולכן שמחת תורה ושימיני עצרת בא מיד אחרי סוכות, כי הוא ההמשך של סוכות, המשך לזמן שמחתנו, בשמחת התורה.

ואם כן יתכן שזה הביאור גם בימי הספירה, שבין פסח לעצרת, כי בזמן שיצאו ישראל ממצרים בימי הספירה הייתה השתוקקות גדולה לקבלת התורה כמו שביאר בספר החינוך, וכיון שזו הייתה מדרגת כלל ישראל בימים ההם, ההשפעה חוזרת בכל שנה, שימים אלו מסוגלים לתורה, והם זמן של הצלחה בתורה.

ולכן בימי הספירה החיוב גדול יותר, לעסוק בתורה, ולהתנהג על פי דיני התורה! וזו הסיבה לגודל התביעה על תלמידי רבי עקיבא (והכל כאמור בדקדוק כחוט השערה לפי גודל מדרגתם) שנענשו דווקא בימים

ענין מיתת תלמידי רבי עקיבא

אמרו בגמרא (יבמות סב, ב) שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. שנים עשר אלף 'זוגים' תלמידים, שביחד הם עשרים וארבעה אלף.

ולמדו בזוגות מפני שצריכים חברותא, כמו שמובא בגמרא (תענית ז, א) מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו? חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שעוסקים בד בבד בתורה, והיינו שצריכים ללמוד בחברותא, ומצינו עוד בגמרא (שבת סג, א) שני תלמידי חכמים המחדדים זה לזה בהלכה, שבלימוד חברותא כל אחד מחדד את השני ומוסיף בהבנה. וכך היו תלמידי רבי עקיבא, שנים עשר אלף זוגים, דהיינו עשרים וארבעה אלף תלמידים, שלמדו בחברותא.

וכולם מתו בזמן אחד, מדוע? מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, על שלא כיבדו כראוי אחד את השני נתחייבו מיתה בידי שמים. ויש להבין, וכי זה חטא כל כך חמור, מה שלא נוהגים כבוד זה בזה, שמתחייבים עליו מיתה בידי שמים? והיכן מצינו מיתה בידי שמים על דבר כזה.

והפירוש בזה על פי מה שאמרו חז"ל (יבמות קכא, ב) על הפסוק "וסביבו נשערה מאד" מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, והיינו שצדיקים בעלי מדרגה הקב"ה מדקדק איתם יותר, ועל כל משהו איזה חטא הקטן ביותר, הם נענשים לפי גודל מדרגתם, וכך גם תלמידי רבי עקיבא היו צדיקים בעלי מדרגה כאלה שהקב"ה מדקדק איתם יותר מאחרים, ונענשו לפי גודל מדרגתם.

ומובא עוד בגמרא (כתובות סב, ב) שרבי עקיבא עוב את ביתו והלך ללמוד, וחזר פעם ראשונה לאחר שנים עשרה שנה, ואז כבר באו עמו שנים עשר אלף תלמידים, ולפני שנכנס לביתו הוא שמע רשע אחד (על פי נדרים נ, א) שאמר לאשתו, תראי איך שעזב אותך שנים עשרה שנה, והיא ענתה לו, כי מצידה הייתה שמחה שיישאר ללמוד עוד שנים עשרה שנה, וכששמע מזה רבי עקיבא מיד חזר ללמוד.

ולא נכנס אפילו להגע אחד לביתו, אלא מיד חזר ללמוד, ולא ראה כלל את אשתו, ויש הסברים מדוע נהג כן נא"ה. במקום אחר ביאר רבינו שליט"א שאם היה נכנס לביתו רק לומר שלום ולא היה מתעכב יותר, זה היה אכזריות, שהולך מחר ואינו מתעכב, אחרי זמן ממושך כל כך שלא היה בבית, ועדיף שלא להיכנס כלל מאשר להיכנס בלי להתעכב. ועוד נודע בזה ביאורו של הגר"ח שמואלביץ בספר שיחות מוסר תש"א ע"י עיני שם.

אך על כל פנים אז היו כבר שנים עשר אלף תלמידים, ולאחר שלמד עוד שנים עשרה שנה נוספו עוד שנים עשר אלף, שהם ביחד עשרים וארבעה אלף, שנים עשר אלף זוגים שלמדו בחברותא.

וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, ומהו החטא בזה שלא נהגו כבוד? מסתבר שזהו ענין של "ואהבת לרעך כמוך", לכבד את השני מצד אהבת הבריות, כי הרי אדם אוהב כבוד ונהנה מכבוד, וכך צריך לכבד גם את השני, כמו שהוא רוצה שיכבדו אותו, מצד ואהבת לרעך כמוך, וזה היה החטא, שלא קיימו ענין זה בשלמות.

ומצינו עוד בגמרא בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ לג, א) תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה, והיינו אפילו שהיו חברים באותה המדרגה, היו עומדים זה מפני זה, ומכבדים האחד את חברו, כי כך צריך להיות וזהו הדרך הנכונה, לנהוג כבוד זה בזה.

מדוע מתו בין פסח לעצרת

והנה בגמרא ביבמות שם אמרו על תלמידי רבי עקיבא "תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת", ויש להתבונן בטעם הדבר, מה המיוחד בזמן הזה שבין פסח לעצרת, ומדוע מתו דווקא בימים אלו?

אלו על שלא נהגו כבוד זה בזה, כי בימי הספירה יש השפעה ואפשרות לזכות למדרגה, ואם מתנהגים בימים אלו נגד המדרגה, העונש חמור יותר. כך יכול להיות, שזה הענין.

חומר דיני שמים בין פסח לעצרת

ומצינו עוד בגמרא (מנחות סח, ב) על ימים אלו שבין פסח לעצרת, מעשה ברבי טרפון, שהייתה לו קושיא שלא ידע לתרץ אותה, ורבי יהודה בן נחמיה שהיה מן התלמידים שישבו לפניו, אמר לו תירץ טוב על הקושיא, ושתק רבי טרפון ולא השיב על זה, ורבי יהודה בן נחמיה שמח מאד, וצהבו פניו משמחה על שהצליח ליישב את הקושיא. וכשראה זאת רבי עקיבא אמר לו, צהבו פניך שהשבת את זקן! תמהני אם תאריך ימים! והיינו שקשה לו להאמין שהתלמיד הזה יאריך ימים, כיון שצהבו פניו מזה שהשיב לרבי טרפון.

והרי מדובר כאן ברבי טרפון, התנא, ורבי יהודה בן נחמיה היה תלמידו, אבל כיון שהוא נהנה ושמח בזה שהסביר לרבי טרפון את מה שלא ידע, וכפי הנראה נתערב גם משהו איזה שמחה על מה שהוא יותר מרבי טרפון, לכן אמר רבי עקיבא תמהני אם תאריך ימים.

ומה היה הסוף איתו? מובא בגמרא שם שאמר רבי יהודה ברבי אלעאי: אותו הפרק פרס פסח היה (שתי שבתות קודם הפסח), וכשעליתי לעצרת שאלתי אחריי יהודה בן נחמיה היכן הוא? ואמרו לי נפטר והלך לו, לפני שבועות הוא כבר נפטר.

עד כדי כך חומר הדין בימים אלו שבין פסח לעצרת, כי זה זמן שאפשר לזכות בו למדרגה יותר מכל השנה, ואם לא מנצלים ולא מתנהגים כפי המדרגה בשלמות זה חטא יותר חמור ויש יותר דיני שמים רחמנא ליצול, ומאיידך אם מנצלים את ימי הספירה זה זכות גדולה מאד, ובפרט עסק התורה בימי הספירה זה זכות גדולה מאד, כמובן כל אחד לפי האפשרויות שלו, כמה שהוא יכול ללמוד, ובכל רגע שמוסיף ללמוד, כל רגע! של תורה זה זכות גדולה מאד.

התורה עץ חיים להינצל מיצר הרע

וכבר הזכרנו מדברי רבינו מוואלוז'ין בנפש החיים (שער ד' פרק לג) על הפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה", וזה לשונו: צריך האדם לקבוע בלבו וידימה בדעתו כי אילו היה טובע בנחל שוטף ורואה לפניו בנהר אילן חזק, ודאי יאמץ כוח להתאחז ולתנדבק עצמו בו בכל כוחו, ולא ירפה ידיו הימנו אפילו רגע אחד, אחר שרק בזה תלוי עתה כל חיותו, מי פתי ולא יבין שאם יתעצל חס ושלום אף רגע אחד וירפה ידיו מהתאחז בו, יטבע תיכף.

כן התורה הקדושה נקראת עץ חיים, אילנא דחיי, שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק ומהגה בה בקביעות, אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים, קשור ודבוק כביכול בחי העולמים יתברך שמו, דקודשא בריך הוא ואורייתא חד, ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותיו, הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים, וטובע עצמו במים הזדונים רחמנא ליצול, עכ"ל.

כמו אדם שנמצא בים ויכול לטבוע, ויש עץ צף על המים, והוא מחזיק את העץ ולא טובע, אבל אם ירפה רגע אחד מאחיותו ויעזוב את העץ מיד הוא יטבע, כך גם התורה היא עץ חיים, שאם אדם מחזיק ועוסק בתורה, על ידי זה הוא ניצל מן היצר הרע וזוכה לחיי נצח.

והרי היצר הרע נמצא כל הזמן ושולט על האדם ורוצה להמיתו, כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל, ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, והיצר הרע הוא מלאך המוות, כמו שאמרו (ב"ב טז, א) הוא יצר הרע הוא שטן הוא מלאך המוות, ואמרו שם יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, והיינו שהיצר הרע והשטן ומלאך המוות זה אותו המלאך, שבתחילה יורד ומסית את האדם לחטוא, ואחר כך עולה ומשטין ומקטר עליו, ולבסוף יורד ליטול את נשמתו.

ומה היא העצה כנגד היצר הרע? תורה! להחזיק ולעסוק בתורה, ועל זה נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".

וכל אחד לפי האפשרויות שלו צריך להחזיק בתורה ולעסוק בה, כמה שהוא יכול, ולכן מצינו בגמרא (חגיגה ה, ב) שהיה אחד שנקרא "בר בי רב דחד יומא", כי הוא היה גר ברחוק מקום מהישיבה, והדרך ארכה שלושה חדשים, והוא רצה ללמוד בישיבה עם הציבור שזה לימוד אחר, והיה הולך לישיבה במשך שלושה חודשים, ונמצא יום אחד בישיבה, ואחר כך חזר לביתו במשך עוד שלושה חדשים, וכך היה עושה בכל פעם, עוד חצי שנה ועוד חצי שנה.

וקראו לו 'בר בי רב דחד יומא', שהוא כבר במדרגה של 'בר בי רב', כמו שמצינו בכמה מקומות בגמרא על מדרגת בני ברב, והוא כבר נקרא בזה 'בן ישיבה', שזוהי המציאות שלו. **היום היחיד הזה, עושה אותו לבר בי רב של כל השנה!** כי כל השנה הוא הולך ללמוד ועוסק בתורה, וכמו שמצינו בדין שלוחי מצוה (סוכה כח, א, וברשי"י שם) שנקרא עוסק במצוה גם בזמן שהולך ללמוד, מפני שזה צורך הלימוד, וכבר נקרא בזה בר בי רב וזוהי המדרגה שלו.

קנה לך חבר – הכתיבה כמו חברותא

והנה עמדנו בתחילת הדברים על מה שמוזכר בגמרא כי תלמידי רבי עקיבא היו שנים עשר אלף 'יוגים' תלמידים, מפני שצריכים ללמוד בחברותא, וכמו שאמרו בגמרא בתענית "מאי דכתיב חרב אל הנבים ונואלו? חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שעוסקים בד בבד בתורה", והיינו שאם לומדים בלי חברותא ראויים להתחייב מיתה על זה, "ולא עוד אלא שמטפשי, שנאמר ונואלו".

ולכאורה הרי היו גדולי ישראל שלמדו לבד בלי חברותא? ואמנם האמת היא שהיו להם גם חברותא, בחלק מהזמן, וגם היו מדברים איתם בלימוד ושואלים אותם, וזה גם כן נחשב כמו חברותא.

אבל יש עוד דבר, ששנינו בפרקי אבות (א, ו) וקנה לך חבר, וכתב בספר קב הישר פרק נ"ג: "גם רמז אל הקולמוס (קנה) יהא לך חבר, שתכתוב מה שתחדש", והיינו שאם כותבים את מה שמתחדש בלימוד, זה גם כן כמו חברותא. ומצינו גם במהרש"א על מה שאמרו בגמרא (ב"ב י, ב) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, וכתב המהרש"א בחידושי אגדות שם "כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת יד, אשר על כן נקראו החכמים סופרים".

הזהירות שלא להסיח דעת מתורה

ובחשיבות הדבקות בתורה בלי הפסק, מעשה שהיה באחד מהגדולים שישב ולמד גמרא בביתו, ודפקו בדלת, והוא קם ממקומו לפתוח את הדלת, ולקח איתו את הגמרא בידו, ושם את האצבע בתוך הגמרא היכן שהוא אוהו, וכך הלך לפתוח את הדלת, ושאלוהו מדוע הוא עושה כן? והשיב כי על דברי תורה נאמר "התעייף עיניך בו ואיננו" (עיני ברכות ה, א), ונוחים לאבדם ככלי זכוכית (חגיגה טו, א), ולכן צריך להיזהר שלא יהיה היסח הדעת אפילו רגע אחד, **ואפילו בדרך הקצרה הזו כשהולך לפתוח את הדלת ואחר כך חוזר, הוא מחזיק את היד עם האצבע בתוך הגמרא, כדי להרוויח עוד כמה שניות של תורה!**

והוא היה אדם גדול בעל זיכרון מיוחד, ואף על פי כן נזהר ופחד כל כך שלא להסיח דעת מלימודו, כי אם מסיחים דעת, מיד עלולים לשכוח, כמו שכתוב התעייף עיניך בו ואיננו.

ועל כל פנים ימי הספירה הם ימים מסוגלים שאפשר לזכות בהם הרבה, כמו שהיה בימים אלו בזמן שיצאו ממצרים. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו עוסקים בתורה, כל אחד לפי כוחו, ובעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא לכולנו, לכל עם ישראל שיעסקו בתורה.

לעילוי נשמת

מרת **חיה רעשא רייזל חפץ** ע"ה
בת הרה"ג **אליעזר הלוי מובשוביץ** זצ"ל
נלב"ע י"ח אייר תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת האיש הכשר

רבי **יעקב ב"ר שלמה** זצ"ל
לרגל מלאות השלושים לפטירתו
ט"ו ניסן תשפ"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק רבי

משה פנחס הכהן קופשיץ זצ"ל
בהגה"צ רבי **צבי הירש** זצ"ל
נלב"ע י"ח אייר תשס"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול

רבי **דוד ב"ר שמעון הקשר** זצוק"ל
בעל השירת דוד ומראשי ישיבת קול תורה
נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז - תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידנו העומד לימינו בכל עת **הרב מרדכי פאלי** נאמנו ורב חביבו של רבינו הגדול שליט"א לרגל השמחה בהולדת בנו שיחי, יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים עם כל יוצ"ח לאורך ימים ושנים מדושי עונג

מנחת דבר פרשת בהר - בחוקתי

מרבנינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ושבתה הארץ שבת לד' (כ"ה ב')

יש לדון דהאי עשה דושבתה לא דמי לעשה דשבת בהמתו בשבת, דהתם דינא הוא דקאי רק אבעלים, ואילו העובד בבהמת אחרים בשבת אינו מוזהר בעשה זה, דשאני התם דקרא כתיב למען ינוח שורך וכו', אבל בשביעית לא נאמר אלא ושביתה הארץ ולא ארצך וכיוצא בזה לשונות המורים על התייחסות הבעלות. ואמנם א"כ היה מהראוי דגם הרואה עובדים בשדה חברו יתחייב בעשה זה, והא דלא מצינו כזאת ורק בבעלים אמרי' דנתחייב בשבת שדה וכו', על כרחך צריך לומר הטעם משום דסברא הוא דלא אוהר קרא למנוע עבודות בקרקע ארץ ישראל רק מי שהקרקע תחת ידו, אבל מי שאין השדה שלו לא נתחייב בה כיון דאינו שליט בקרקע לא חייבתו התורה בעשה זה.

ונמצא לפי"ז דשאני דין הבעלות בשבת בהמתו מדין הבעלות בשבת שדהו בשביעית, דבשבת בהמתו הבעלות הוא מעצם האיסור, אבל לענין שבת שדהו אין הבעלות מעצמות האיסור שאין כונת התורה למנוע כל אדם ששדהו לא תיעבד בשביעית, רק המכוון שארץ ישראל לא תיעבד בשביעית אלא שלא הוטל חיוב זה אלא על הבעלים שהוא שליט על הקרקע ושלו היא. [ויל"ע דא"כ גם בשכירות יתחייב אף דקי"ל שכירות לא קניא וי"ל, וכן איפכא כשהשדה מושכרת אצל אחרים יש לומר לפי"ז דיפטר הבעלים. אמנם הא ודאי ליתא עי' בסוגי' הנ"ל בע"ז ובריטב"א שם].

ולהג"ל י"ל דמי שעובד בשדה אף שאין השדה שלו קאי נמי בעשה זה, דכיון דלא נאמר בתורה ושביתה ארצך וכיו"ב ואין הבעלות כנ"ל אלא סיבה לחלות החיוב, לכאן י"ל דהעובד נמי קאי בעשה זה ולא גרע מהבעלים בהאי עשה דהא על ידי מעשיו אין הארץ שובתת והבעלים אין אחריותם אלא מכח בעלותם גרידא.

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לד' שדך לא תזרע (כ"ה ד')

בגדר העשה דושבתה הארץ, אי קאי על הקרקע שנתחייב בעלי' שלא יעבדו בקרקעו בשביעית, או דקאי על האדם העובד בה, ועי' חזו"א שביעית סי' י"ז ס"ק כ"ה מש"כ בזה.

ויל"ע בעבודות שאינן אסורות אלא מדרבנן, כגון התולדות המבוארים בפ"ק דמועד קטן, אם גזרו בהם רבנן דין שבת שדהו ונתחייב האדם מדבריהם שלא תיעבד בהם הקרקע בשביעית, או"ד לא גזרו רבנן אלא על עצם העבודה ולא על שבת השדה. ומצינו כה"ג חילוק בין איסור עבודה לאיסור שבת במידי דרבנן לענין שבת בהמתו שנחלקו בה האחרונים באו"ה סי' ש"ה סי' א' [עי' ש"מג"א ופמ"ג ובה"ל] אי גזרו רבנן דין שבת בהמתו במלאכות שאינן אלא מדבריהם. [ועי' תוס' רעק"א שבת ספ"א שהביא מחלוקת ראשונים לענין שבת כלים אליבא דב"ש במידי דרבנן]. וא"כ יש מקום לדון דה"ל לענין עשה דושבתה הארץ בשביעית לא גזרו רבנן במידי דלא נאסר אלא מדבריהם.

ויש להאריך בזה מדברי קמאי, ויש גם בפ"מ לענין להפקיר שדהו במקום שא"ל למנוע העבודה בשדהו, במקום שאינו מפסיד יותר מחומש ממנו דהוי ככל מצות עשה שחייב בה עד חומש מנכסיו, וכ"כ הפמ"ג לענין בהמתו, [ע"ש בס"י רמ"ו בטעם הדבר שאין הפסד לבעלים ע"י הפקר הבהמה ולא שייך כאן בשביעית].

ויל"ע בנידון האחרונים בהשכרת השדה לנכרי לפני שביעית שתהא בידו גם בשביעית. וכן י"ל במי שעובד בשדה אף שאין השדה שלו קאי נמי בעשה זה דושבתה הארץ, כיון דלא נאמר בתורה ושביתה ארצך וכיו"ב ואין הבעלות אלא סיבה לחלות החיוב, ולכאן י"ל דהעובד נמי קאי בעשה זה ולא גרע מהבעלים בהאי עשה דהא ע"י מעשיו אין הארץ שובתת והבעלים אין אחריותם אלא מכח בעלותם גרידא.

ובענין החיוב להפקיר שדהו אם אינו יכול למנוע שלא יעבדו בה בשביעית וכדמצינו גבי שבת בהמתו, יש לדון בכל שותפות בקרקע שאין בהפקר הפסד יותר מחומש מנכסיו דחייב להפקיר חלקו, ולא שמענו לעשות כן.

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ וגו' שדך לא תזרע (כ"ה ד')

ל"ד אם אסור שתעשה עבודה בשדהו ע"י גרמא, ועי' פי' הראב"ד לתורת כהנים פרשה ע"א ה"ו, על הא דתני לא ימלא הנקעים מים, משום דאוקמא אילנא הוא, ופירש שם שהעבודה בזה הוא שאפשר שתבוא לחות לאילנות שבשדה מן המים שבארץ הסמוך לשדה, ע"כ. ומשמע דאי לאו דאוקמא אילנא הוא ה"א אסור, (ולאביי במו"ק ג' א' איירינן כאן באיסור דאורייתא [ויל"ע בסוגיא]), ולכאן כה"ג גרמא בעלמא הוא ואיך יתכן בזה איסור תורה, וע"כ דגרמא בשביעית אסור מן התורה.

מיהו יתכן דדרך השקאה היא זו, וכשדרכו בכך שפיר מיהשיב כעושה בידים, אף בגוונא דעיקרא הוי גרמא בעלמא, ומיהו לכאן אין נראה כן. ועוד יל"ד לאסור גרמא בשביעית ממה שזנו האחרונים עפ"י דברי הגמרא שבת ק"כ ב' דגרמא אסור מן התורה בכל הנך איסורים דלא כתיב בהו לשון עשי' בתורה, יעו"ש בסוגיא דמחיקת שם בגרמא, [ועי' ברכת שמואל ב"ק סי' ל"ט בשם הגר"ח מוולאזין זצ"ל, ובחזו"א ב"ק סי' י"ד ס"ק י"ב].

שדך לא תזרע (כ"ה ד')

בחזו"א דן בזריעה בעציץ שאינו נקוב העומד בתוך הבית אם שרי לזרוע בו בשביעית, ואין ברור מסקנתו להלכה שם, ושמעתי מפיו ז"ל לקולא. וצרייתי את ברכתי לכם בשנה השישית (כ"ה כ')

כתב החזו"א בשביעית סי' י"ח סק"ד בשם ס' בית הלוי דשביעית בזה"ז דאורייתא משום שבעת הנשיאים כדכתיב נחמ"י, ובס"ז י"י כתב דלא היה אלא לדורם, ובדאי אין ללמוד מקרא יותר מהכתוב בו וכתוב ועמי הארץ המביאים את המקחות וגו' לא נקח מהם, ע"ש בחזו"א, ולכאור' ברמב"ן בפר' נצבים פ"ל פ"ב כאשר עשו בגאולה השנית וכו' ומייתי קרא דנחמ"י דקאי על מצות השביעית, ע"ש.

אם בחוקתי תלכו וגו' (כ"ו ג')

כתב רש"י שתהיו עמלים בתורה, ורגילים לחשוב שהכוונה היא לעמול על סימן של ר' שמעון או ר' ברוך בער לדעת מדרש חכמים, היינו לשנות ולדעת דרשות חז"ל, אבל האמת אי"ז הפשט אלא כהמבואר לקמן ברש"י על פסוק י"ד שתהיו עמלים בתורה לדעת מדרש חכמים יעו"ש, והיינו שעמל התורה הוא להתמסר לתורה, ללמוד ככל שבכחו. מי שלומד מקרא לבד נתבע ללמוד גם מדרש חכמים.

איש כי יפליא נדר בערכך וגו' (כ"ז ב')

כתב החזו"א ערכין סי' כ"ט סק"ד דענין הערכין אין עניינו חיוב נדר על הסך הקצוב, אלא שהוא נתפש במצוות הערכין, כענין התפסת נזירות, ואם לא שילם עובר בעשה של הערכין, ומיהו איכא גם משום בל יחל כיון שמתחייב בה ע"פ דיבורו. ויל"ד לפי"ז בעיקר הדבר דערכין הוא חלות מצוה דחל על המעריך, דא"כ איך חל על מופלא הסמוך לאיש, הרי אינו בר חיוב מצוות, וצ"ע אי שייך בזה חלות מצוה לכשיגדיל, כיון דלא חייל בעת שהעריך, [ולכ' לא דמיא חלות מצוה להא דבל יחל הנ"ל, דמצי למיחל איסורא דידיה לכשיגדיל אף דלא חייל עליו בעת שהעריך, ודו"ק, ועוד יל"ד מחמת דין דיחוי במצוות שדן בשו"ת רע"א סי' נד לענין קטן שלקח רבית והגדיל, דכיון דבהיותו קטן היה פטור לא חל עליו לכשיגדיל, מדיון דיחוי אצל מצוות עיי"ש].

ובמה שכתב החזו"א דענין ערכין הוא שנתפס במצוות ערכין, יל"ע מד' ת"י הובא במהרש"א קידושין י"ג ב' ד"ה מלוה, וז"ל מהרש"א, דק"ל [לת"י] לפרש"י, דהא בערכין קרי ליה התם מלוה הכתובה בתורה, אף דע"י מעשיו באו, עכ"ל. ולהג"ל דהוי חלות מצוה, אף שהמצוה באה ע"י מעשיו, לא חשיב משום כך חיובא, דלאו מעשיו מחייבים, אלא המצוה שחלה עליו היא זו שמחייבת.

דבר אל בני ישראל וגו' איש כי יפליא נדר בערכך וגו' (כ"ז ב')

באבני מילואים סי' א' הביא ד' המל"מ שכתב שוודאי אין בגוי בל יחל, ומה שגוי מעריך לר"י, היינו שאם הפריש הערך חל הקדושה על הערך, אבל לענין שיתחייב הגוי לקיים דבריו זו לא שמענו. וכתב עלה באב"מ דאם נדר הוי חוב ממון וגובין ממשועבדים ולכן שייך אף בגוי אף שאינו בבל יחל. ולכא' מד' תוספות ב"מ ק"ד א' ד"ה אי הכי מתבאר דאמירת הרי עלי מדין נדר ולא מדין קנין, דכתבו שם שבעל יוכל להפך חוב קרבן שנדרה או נדבה. מיהו מד' תורי"ד נדרים פ"ד אות ה' משמע שמדין קנין הוא, שכתב גבי המקדיש ככר הפקר שאף שלא הגביהה חל עליו שם הקדש דכיון דלא מחסר אלא הגבחה לא יקרא מקדיש דבר שאינו שלו, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, ולכן זכה ההקדש על ידי אמירתו. ומבואר דהוי קנין גמור שעל ידיו זוכה ההקדש מהפקר. ועיקר הדבר שכתב האב"מ שם שגם חיוב נדר לקרבנות חל מדין קנין, יל"ע דלכ' כל זה בנודר לבדק הבית אבל בנדר לקרבן אינו חוב ממון לגבוה, ומה שיש שעבוד נכסים, הוא משום המצוה, וכמש"כ מחנה אפרים.

והיה ערכך הזכר וגו' חמשים שקל כסף וגו' (כ"ז ג')

לכא' מצוות ערכין היא לקיימה במילואה [ע"י חזו"א הנ"ל בגדר המצוה], ואף שאפשר ליתן בכמה פעמים, מ"מ אי לבסוף לא נתן הכל לא קיים כלום. וא"כ ממנ"פ אם לעולם לא יתא' לו אין כאן דין ליתן מעתה ואם יהיה לו מ"ט לא מצי להמתין ודו"ק לגדרי בל תאחר בזה. מיהו לפי"ז גם מה שנותן ברצונו קודם לשם תשלום ערכין קדושתו תלוי בהעמידות אם לבסוף יתן, ולכ' לא משמע כן. ובגדרי נתינה שלא בב"א דו"ק מפדיון הבן דכוותה, וכן במחצית השקל, וצ"ע באמרי בינה הל' פדיון הבן, מיהו לכא' אין לדמות העניינים.

ואם מבן חמש שנים וגו' והיה ערכך וגו' (כ"ז ה')

כתב רש"י לא שיהא הנודר קטן, שאין בדברי קטן כלום, אלא גדול שאמר ערך קטן הזה שהוא בן חמש שנים עליו. וכתב הרמב"ם בהלכות ערכין דקטן שהעריך או נדר דבריו קיימין, ולכאורה אף דכל זמן שהגדיל אין עליו איסורא דבל יחל, מ"מ לכשיגדיל יחול עליו איסורא דבל יחל, מחמת נדרו, אף שבעת שנדר לא היה עליו איסורא. עויל"ד דלהוי קטן לענין שעבוד נכסים כגדול לפני הערכת כהן, אף אי נימא דאין עליו שום חוב מקודם, וצ"ע במנחת חינוך.

והנה באחיעזר ח"ג סו"ס ס"ז דן בענין זה דמופלא סמוך לאיש שהעריך, וכ' שם דאף שאין עליו חיוב דבל יחל, מ"מ יש עליו חיוב תשלומין, כמו בהרי זו דנתפס בהקדש דהוי קנין, הכ"נ לגבי חיוב.

ולכא' עדיפא מיניה חזו"א דאיסורא בתר חוב ממון גריר, וכדמוכח מהא דאבע"ל ב"מ קי"ד באומר הרי עלי מנה לבדק הבית מהו שיסדרו, יעו"ש. ולכא' בנודר נדר בעלמא וצריך להוציא ממון עבורו לא שייך סידור, [ועהו"מ סי' צ"ז ל'], ומ"ש נדרי הקדש דשייך בהם האי מילתא דסידור, [ומערכין ל"ש דהתם נדון בהשג יד ומפטר], וע"כ משום דהאומר הרי עלי מנה כדון חיוב ממון חשיב לן לענין זה ושייך ביה סידור, ואיסורא בתר חוב ממון מגרר גריר, וכל שאינו בחיוב ממון אינו באיסור.

וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט וגו' (כ"ז ל"ב)

יעו"י באחרונים אם מעשר בהמה הוי מצוה חיובית או מצוה קיומית, [ועיין מנ"ח מצוה רפ"ד לענין תו"מ שהביא פלוגתת האחרונים אי הוי מצוה חיובית או קיומית], ואם מעשר בהמה הוי מצוה חיובית יל"ע מתי חייב בה ומתי חשיב שביטל מצוה דהא אם שחט קודם זמן הגורן פטור, ועי' חזו"א בכורות סי' כ"ז סק"ג שכתב דנראה דאיכא בל תאחר אם לא הפריש מעשר בהמה כמו בשאר קורבנות של חיוב וברגל אחד עובר בעשה, ע"ש. ולפי דבריו דהמצוה תלוי בבל תאחר א"כ נשים לא יהיו חייבות במעשר בהמה למ"ד ר"ה ו' ב' דנשים ליתא בבל תאחר. ובעיקר הנדון עי' ספרי ראה על פ' עשר תעשר מנין למעשר שהוא בעמוד ועשר וכו'. — עי' תמורה י"ג א' מה מעשר וכו' ודבר שבחובה וכו'.

לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו (כ"ז ל"ג)

יל"ע אם ישאל על אמירה זו, האם ינצל מאיסור, [ואף דאין לוקין על לאו זה וליהוי כאכלה כולה דאין בשאלין עליה, אך למש"כ הכ"מ דהטעם דאין לוקין משום דהוה לאו שאין בו מעשה, וכמש"כ במג"ה, א"כ ב"מ לפי רבי יהודה דס"ל שלוקין על לאו שאין בו מעשה שיועיל השאלה להנצל ממלקות], או דילמא כיון שאין כאן חלות הקדש לא שייך שאלה.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת בהר בחוקתי - חומר בספיתים שגלגלו בשמינית מהנלקטים בשביעית?

תשובה על החידה לפרשת אמור - בהמה שאינה של שום כהן ואעפ"כ מותר להאכילה בתרומה? תשובה כגון שגולד בכור לבהמתו של ישראל דשרי להאכילו בתרומה אפי' לא נתנו עדיין לכהן. רמב"ם פ"ט מה"ת ה"ט. וה"ה לכ' בפדיון פט"ח. ויעו"י מנ"ח מ' ר"פ אות ד'.

שיעור מדרג הגאון רבי אשר ייים שליט"א

משקל הזוהר והקבלה בהלכה

המקובלים.

אך שוב עינתי בדברי הכנסת הגדולה במקורם (כללים בדרכי הפוסקים אות א') וראיתי שרוח אחרת היתה בקרבו וז"ל: "כל דבר שלא הוזכר לא בגמרא בבלי ולא בגמרא ירושלמי ולא דברו בהם הפוסקים אשר מביאם אנו חיינו ועליהם אנו סומכין בכל דבר, אעפ"י שבעלי הקבלה דברו בו, אין אנו יכולים להכריח בו למי שאינם נוהגים כדברי הקבלה, הרא"ם ז"ל ח"א. והרדב"ז ז"ל בתשובה ח"א סי' ח' ול"ז ומ"ט ופ' כתב, כל מקום שתמצא הקבלה חולקת עם הגמרא, הלך אחרי הגמרא והפוסקים. ואם אין נזכר בגמרא ובפוסקים, הלך אחרי הקבלה. וכ"כ בספר יוחסין, וכ"כ הר"י הלוי ז"ל בתשובה סי' מ"א בשם הר"ש הלוי, דכל שהזוהר אינו חולק עם הגמרא נקטינן כותיה. ולא פליגי על הרא"ם ז"ל, דהנך רבנותא מדברים בהנהגה שינהג האדם בעצמו והרא"ם ז"ל מדבר במי שאינו רוצה לנהוג כדברי הקבלה שאין מכריחין אותו".

הרי לן להדיא דלעולם אין לכוף את דעת הקבלה, אף לא כאשר הפוסקים סתמו דבריהם או נחלקו, ואף לא כאשר המקובלים מחמירים, אלא שאם רוצה אדם לנהוג גם לפי הקבלה אלה הם כללי ההוראה.

וכ"כ בערוך השלחן (סימן כ"ה סעיף כ"ט) "ודע שיש בענייני תפילין וכן בשאר מצוות מה שעושין ע"פ חכמת הקבלה וכתבו הפוסקים כלל בזה דכשהגמרא והפוסקים מחולקים עם הזוהר הולכין אחרי הגמ' והפוסקים, ואם הזוהר מחמיר יכול מי שירצה להחמיר כהזוהר. ובדבר שלא נזכר בגמרא, ודאי ראוי לעשות כדברי הזוהר אמנם אין כופין על זה".

הרי שהדגיש שלעולם אין לכוף את הנהגת הקבלה, אך הרוצה לכלכל את אורחותיו אף לפי הקבלה קבעו לו הפוסקים כללי הנהגה.

ב

ומ"מ ברור שדעת הגמ' והפוסקים מכריעים כנגד הכתוב בזוהר ובספרי הקבלה. וכבר כתב כן הרדב"ז שהיה מגדולי הפוסקים והמקובלים גם יחד. וכך כתב בשו"ת (ח"ד סימן ל"ו):

"שאלה, על מה סמכו להניח תפילין בבית ואחר כך באים לבית הכנסת, וכ"ת שהטעם הוא שלא ללכת ארבע אמות בלא תפילין, והרי אין אנו נוהגין בזה, לפי שאנו בין האומות וגם התפילין צריכין גוף נקי והולואי שלא נסית דעתנו בהם בשעת התפלה. תשובה, חכם אחד מן האחרונים כתב בשם רשב"י ז"ל לפי שצריך לומר בשעת כניסתו אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, ואם אין תפילין בראשו היכן היא היראה ונמצא כאלו מעיד עדות שקר על עצמו, ועליהם נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ובכל מקום שתמצא ספרי הקבלה חולקים על פסק הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים, ובכל מקום שאינו חולק כגון בכי האי גוונא שלא נזכר בגמרא וגם בפוסקים אני ראיית לסמוך על דברי הקבלה".

ושוב חזר על משנתו זו שם בסימן פ' וז"ל: "שאלה, שאלת על מה סמכו העולם לחלוץ התפילין בתפלת מוסף ראש חדש. תשובה, דבר זה לא נמצא בגמ' ולא בפוסקים הנמצאים אצלנו, ונמצא בספר אלקנה על המצות ועליו סמכו ונהגו כולם לחלוץ התפילין. ואעפ"י שאינם יודעים טעמו של דבר, אלא כיון שראו למקצת המתעסקים בספרי הקבלה שחולצין אותם, גם הם עושים כן מצות אנשים מלומדה כהלכתא בלא טעמא. אבל הוא ז"ל נתן טעם יעוין מספר... וגם אני נוהג לחלוץ אחר שראיתי הספר ועמדתי על הדבר, לפי שיש בידי כלל גדול בכל דבר שנכתב בגמרא או באחד מן הפוסקים או בעלי ההלכות

בסוגיות רבות ובתחומים שונים בהלכה הביאו הפוסקים את דברי הזוהר והאר"י הקדוש, לפעמים הכריעו כדבריהם ולפעמים דחו דבריהם מפני דברי בעלי ההלכה. תרתי בלבי למצוא כללים מסויימים להבין פשר דבר ולמצוא נתיבות בים התלמוד, האם כלל יש בדבר או שמא אין בכלל אלא מה שבפרט, ובכל ענין וענין הכריעו לפי מה שהיה נראה בעיניהם.

ידעתי גם ידעתי שסוגיה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ולא באתי אלא לדון בכללי ההוראה ולהביא מקצת מקורות לסבר את האוזן. וליקטתי מאשר עלה בזכרוני ככ"ח מקורות בזה וכנגד הכתוב "ברוך הנותן ליעף כ"ח ולאין אונים עצמה ירבה".

א

אפתח בדברי ראש המדברים בדורות האחרונים בהלכות אורח חיים, המשנה ברורה.

דהנה כתב (בסימן כ"ה ס"ק מ"ב) "כתב הכנה"ג בכללי הפוסקים כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקין עם הגמרא והפוסקים, הלך אחר הגמרא והפוסקים. מיהו, אם בעלי קבלה מחמירין, יש להחמיר ג"כ. ואם לא הוזכר בגמרא ובפוסקים, אף על פי שנוזכר בקבלה, אין אנו יכולין לכוף לנהוג כך. ודין שאין מוזכר בהיפוך בש"ס ופוסקים, יש לילך אחר דברי קבלה. וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים, דברי קבלה יכריע".

ודבריו מבוססים על דברי המג"א (שם ס"ק כ'), ע"ש.

הרי לן חמשה כללים ביחס שבין ההלכה והקבלה:

א. כשיש סתירה בין הש"ס והפוסקים לזוהר והמקובלים, הלך אחרי דברי הגמ' והפוסקים.

ב. אמנם אם המקובלים מחמירים, יש לחוש לדבריהם.

ג. אין לכוף הנהגה שלא הוזכרה בגמ' ובפוסקים אלא בדברי קבלה בלבד.

ד. כשיש בדברי קבלה שלא מצינו היפוך הדברים בש"ס ובפוסקים, יש לילך אחר דברי קבלה.

ה. וכך גם כשיש מחלוקת בין הפוסקים, דברי המקובלים יכריעו.

ולכאורה יש בזה סתירה מיניה וביה. דמחד גיסא כתב שדבר שאין לו מקור בהלכה אין לכוף הנהגתו, ומאידך כתב דכשיש ענין בקבלה ולא מצינו היפוכו בהלכה, נוהגין לפי הקבלה.

ונראה לכאורה בכונת הדברים דכאשר יש בדברי המקובלים ענין שאין לו שורש וענין בהלכה אין לכוף לנהוג לפיו, דההלכה לבדה נר לרגלנו ואור לנתיבותינו, אך כאשר מצינו חומרא הלכתית בדברי המקובלים ואין הפוסקים מכריעים היפוכו, יש לנהוג לפי המקובלים. ונביא בזה שתי דוגמאות:

א. כתב המגן אברהם (סימן כ"א ס"ק ב') עפ"י כתבי האר"י דעפ"י הסוד יש לשכב בלילה עם טלית קטן, והמג"א חלק עליו.

וברור כשמוש דאף לדעת האר"י אין זה עפ"י ההלכה דהלא לילה לאו זמן ציצית וכל עיקר הנהגה זו עפ"י הסוד בלבד.

ב. כתב הבאר היטב (סימן רל"ח ס"ק ב') וז"ל הברכי יוסף (שם ס"ק ב') מכתבי האר"י דאין ללמוד תורה שבכתב בלילה, דתורה שבכתב דינים היא, וגם לילה הוי מדת הדין ואין לעורר דינים. וגם הנהגה זו אין לה קשר להלכה וכל עיקרה מומדת הקבלה. וכל כה"ג אין כופין הנהגה על הבריות. אבל כאשר יש שאלה הלכתית שלא מצינו לה פתרון בפוסקים או שנחלקו הפוסקים בדבר, או שהמקובלים מחמירים בדבר כנגד כל הפוסקים, כל כה"ג פוסקים לפי דעת

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

מרת מלכה מחלה בת חר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח משה בן משה יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז חר"ר דוד הגר הי"ו לוס אנג'לס

אפילו שיהיה הפך ממה שכתוב בספרי הקבלה, אני מודה בו ולא אחוש למה שכתוב באחד מאותם הספרים, ולעצמי אם הוא חומרא אני נוהג אותו ואם קולא לא אחוש לה".

הרי לן דכאשר יש סתירה בין ההלכה לקבלה לעולם פסקין כהכרעת ההלכה.

ג

אך לכאורה נראה שאף כלל זה אינו כלל גמור וגם בו נאמר אין למדין מן הכללות, שהרי באו"ח סימן ל"א כתב הטור דיש שמסתפקים אם יש מצוה להניח תפילין בחולו של מועד ומניחים בלי ברכה, אך הרא"ש היה מניח ומברך. וכך פסק הטור שיש להניח תפילין בחוה"מ.

וכתב הבית יוסף דמנהג כל בני ספרד שלא להניח, והוסיף עוד "ושמעת שמוקדם היו מניחים אותם בחול המועד כדברי הרא"ש ואח"כ מצאו שכתב רשב"י במאמר אחד שאסור להניח בחוה"מ, ע"כ נמנעו מלהניחם". והבית יוסף הביא את דברי הזוה"ק כלשונם, ובסוף דבריו כתב "ומאחר שבתלמודא דידן לא נתבאר דין זה בפירוש, מי יערב לנו לגשת לעבור בקום ועשה על דברי רשב"י המפליג כ"כ באיסור הנחתם". וכן פסק בשו"ע (שם סעיף ב') "בחוה"מ גם כן אסור להניח תפילין".

הרי דאף שנהגו מקדם כשיטת הרא"ש להניח עם ברכה, לא ראו בזה ספק ולא פסקו ספק ברכות להקל, מ"מ אחר שמצאו את דברי הזוה"ק שוב נמנעו מלהניח תפילין.

אך באמת נראה שאין דברי הב"י סותרים את הכלל הנ"ל שכתבו הרדב"ז והמשנ"ב, דאילו היה בזה מחלוקת בין הגמ' והזוהר, היתה הכרעת ההלכה כדברי הגמ'. וכן אילו נחלקו הב"י והאר"י או הפוסקים והמקובלים, שהרי להדיא כתב הב"י "מאחר ובתלמודא דידן לא נתבאר דין זה בפירוש, מי יערב לנו וכו'", הרי שאילו היה מבואר להדיא בגמ' היינו דוחים את דברי הזוהר ללא כל ספק, אך מכיון שאין סתירה לדברי הזוהר מן הגמ' אין לדחותם, ומשום כך הכריע שלא להניח תפילין בחוה"מ דשוא"ת עדיף.

וכך כתב הבית יוסף עוד בסימן קמ"א דאף שלדעת הפוסקים יש למי שעולה לתורה לקרוא עם הבעל קורא, כיון שאין הלכה זו מבוארת בגמ' יש לנהוג לפי דברי הזוהר שלא לקרוא עם הבעל קורא, וצ"ח לדבריו בסימן ל"א, אך הרמ"א בדרכי משה שם חלק עליו וכתב שדברי הפוסקים קובעים אף כנגד הזוהר. והנה אף שבבית יוסף קבע שיש לנהוג לפי הזוהר לא לקרוא עם הבעל קורא, שוב כתב דאף לפי הזוהר אין קפידא אלא אם כן משמיע לאזניו, ומשו"כ פסק בשו"ע (שם סעיף ב') שיקרא עם הבע"ק אך לא ישמיע לאזניו, ע"ש. אך מ"מ מבואר אף כאן שפסק לפי הזוהר במה שנחלקו הפוסקים.

ויש לבאר דבריו בשתי דרכים:

א. כיון שנחלקו הרא"ש והרשב"א בשאלה זו וכמו שהביא שם הב"י, יבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, דכאשר נחלקו הפוסקים יש לפסוק לפי הקבלה.

ב. אפשר שהב"י הכריע כאן לפי דברי הזוהר לא משום ערכו הסגולי בלבד, אלא אף משום קדימותו, דלעולם יש להכריע כדברי חז"ל נגד רבותינו הראשונים, וכיון שאין ראיה מפורשת בתלמוד יש לפסוק כדברי הזוהר. ובאמת נראה יותר לבאר את דברי הב"י בדרך זה, שהרי כבר ביארנו לעיל (אות א') דאף במקום שחלקו הפוסקים אין הקבלה מכרעת מעיקר הדין אלא למי שרוצה לנהוג לפי הקבלה כמבואר, וע"כ דשאני דברי הזוהר לעומת דברי הפוסקים, ועדיין צ"ע.

אמנם רוח אחרת היתה בקרב רבינו המהרש"ל ובשו"ת (סי' צ"ח) דחה את מי שפסק לפי הזוהר דיש להניח תש"י מיושב, ולדעתו מה שנהגו בארץ ישראל לא להניח תפילין בחוה"מ אינו משום מה שכתוב בזוהר, אלא משום דעת הרשב"א שחלק על בעלי התוס', דלעולם יש ללכת בתר דעת הפוסקים, ובתו"ד כתב: "ואם היה רשב"י עומד וצווה לפנינו לשנות המנהג שנהגו הקדמונים לא אנשגזינן ביה כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו".

ובפתיחה לשו"ת רב פעלים הטיח דברים קשים נגד המהרש"ל שזלזל בכבוד הרשב"י אור העולם. אך לענ"ד כל כונת רבינו הרש"ל אינו אלא לקבוע גבולות ההלכה שאין להשיג בדברי קבלה נגד ההלכה המסורה, ודו"ק.

ד

והנה בסימן מ"ו סעיף ו' כתב בשו"ע שיש הנוהגים לברך הנותן ליעף כח בשם ומלכות ואין לנהוג כן, כיון שברכה זו לא מצאנו בגמ', ע"ש.

וכתב שם הברכי יוסף שאנו נוהגין אכן לברך בשו"מ עפ"י האר"י, ואילו היה הב"י רואה את דברי האר"י החי ודאי היה מקבל דעתו, ומשו"כ אכן יש לנהוג

כדעת האר"י.
ז"ל הברכי":

עתה נתפשט המנהג בגלילותנו לברך זאת הברכה, עפ"י כתיב רבינו האר"י זצ"ל (שה"כ דף ב' ע"ב). כי אף דקבלנו הוראות מרן קים לן דאלמלא מרן אף הוא ראה דעת קדוש האר"י זצ"ל, גם הוא יורה לברכה. ומה גם שכתב הרב כנה"ג דאיכא מאן דשמע דהדר ביה מרן בסוף ימיו. וכן ראוי לנהוג. ודלא כהרפ"ח.

ולכאורה הדברים תמוהים דהלא דעת הבית יוסף בכל מקום דאין לפסוק כדברי הזוהר נגד מסקנת ההלכה, וק"ו בדברי המקובלים שאין להם מקור בדברי הזוהר.

אמנם כבר כתבתי לעיל דאין אלה כללים מוחלטים, וכבר מצינו בדברי הבית יוסף גופיה כעין דברי הברכי": באהע"ז סימן כ"ה הביא הב"י את דברי התוס' (יבמות ל"ד ע"ב) בשם הר"י דמותר להוציא זרע לבטלה באקראי כשאין כוונתו להשחית זרע, וכתב עליו (בבדק הבית) דאילו היה הר"י רואה את דברי הזוהר (פרשת ויחי, ד"ט ע"ב) שעונש המז"ל חמור משאר כל העבירות, לא היה מיקל בזה. הרי דאף הב"י כתב דבעלי התוס' היו ודאי מבטלים דעתם מפני דברי הזוהר.

אך באמת יש לחלק בין הדברים בשני פנים, ואבאר:

א. עד כאן לא כתב הב"י לפקפק בדברי הר"י שבתוס' אלא משום שהזוהר גילה את חומר העון של הזו"ל ואילו היה הר"י יודע שעבירה זו חמורה מכל העבירות שבתורה לא היה נוטה להקל בה, אך לא מדובר בפסק הלכה שבזוהר ששונה מדברי הפוסקים, משא"כ לגבי ברכת הנותן ליעף כח שבו הוראת האר"י למעשה שונה משיטת הבית יוסף, כל כה"ג הלכה כדברי הפוסקים ואין חוששין לדברי המקובלים.

ב. עד כאן לא כתב הב"י אלא שהראשונים היו מבטלים דעתם מפני דברי הזוהר, דהלא דברי הזוהר דברי חז"ל המה, ודברי הראשונים נידחים בפניהם בכל מקום כידוע ופשוט. אך מה"ל לדחות את דברי הב"י מפני דברי האר"י שהיה בן דורו, ומסתבר שהיחס שבין הב"י והאר"י דומה ליחס שבין הגמ' להזוהר, והלא כשם שדברי הזוהר נידחים מפני דברי הגמ', כך לגבי האר"י והב"י. וצ"ע בזה.

וכתב בכנסת הגדולה בסימן מ"ו שהעיד איש אחד שהבית יוסף חזר בו בסוף ימיו והוא עצמו חזר לברך ברכה זו בשם ומלכות. והיו שנהגו על פיו לברך, וכנה"ג דחה זאת בתוקף וכתב שאין איש נאמן לומר שהבית יוסף חזר בו, ע"ש.

ובגוף השאלה אם לברך ברכה שלא מצינו בדברי הגמ', סתר הב"י דברי עצמו, שהרי הטור באהע"ז (סימן ס"ג ס"ב) כתב דאחר בעילת מצוה מברך בשם ומלכות אשר צג אגוז בגן עדן וכו', ובטור וב"י מבואר שברכה זו מקורה בה"ג ואין לה מקור בגמ'. ועי"ש בח"מ (סק"ז) ובב"ש (סק"ד) שהביאו דעת המהרש"ל שאינו מברך כיון שאין לברכה מקור בגמ', ע"ש ואכמ"ל.

ה

אך יש מגדולי ספרד שאכן פסקו לפי דברי הברכי יוסף כדברי האר"י בכל מקום אף נגד דברי הבית יוסף, כך כתב באריכות הכף החיים בסימן מ"ו ס"ק מ"ו, וכן איתא בספרי הבן איש חי בכ"מ (ע"י פרשת וישב אות י"ג).

ועיין עוד בדברי הבית יוסף ברי"ס כ"ה דאף שלפי ההלכה יש להקדים ציצית לתפילין, דציצית הוי תדיר מתפילין, דמצות תפילין אינה נוהגת בשבת ויו"ט וציצית נוהגת בכל יום ויום, ועוד דהוי נמי מקודש מתפילין, דרק בציצית אמרו חז"ל שהיא שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, מ"מ לפי הזוהר אין להתעטף בציצית כל עוד אינו מעוטר בתפילין. ומשום כך כתב הב"י מעין פשרה שילבש טלית קטן ושוב יצא תפילין ויבוא לביהכ"נ מעוטר בתפילין ורק אח"כ יתעטף בטלית גדול, וכ"כ בשו"ע סימן כ"ה ס"ב, ע"ש.

ועוד הביא הבית יוסף (ברי"ס כ"ה) את דברי הזוהר בבואו להכריע כשיטת הרמב"ם דמברך ברכה אחת על שני התפילין, וכ"ה שם ס"ה. אך הרמ"א הכריע כשיטת ר"ת דמברך לחוד על תפילין של ראש, ע"ש. אך אין בזה הכרעה כנגד ההלכה דכבר כתב הרדב"ז, וכ"ה במשנ"ב סימן כ"ה ס"ק מ"ב בשם כנה"ג דכאשר יש מחלוקת בדברי הפוסקים יש להכריע לפי דעת המקובלים, והרי נחלקו גדולי הראשונים אם יש לברך ברכה אחת על התפילין או שתי ברכות. והלכות רבות יש במצות תפילין שכל מקורם בדברי הזוהר והמקובלים, עיין סימן כ"ה סעיף י"א ברמ"א שלפי דברי הזוהר יש להניח תפילין של יד בישיבה ושל ראש בעמידה וכך נוהגים הספרדים, אך בני אשכנז נוהגים להניח אף תפילין של יד בעמידה, כשיטת הגר"א.

ועוד שם בסעיף י"א כתב בשו"ע דיש לברך על של ראש לפני הכריכות של יד, אך כבר כתבו הס"ז (סק"ט), המג"א (סק"ה) והמשנ"ב (סק"ח) דבכתבי האר"י

כר' יהודה לפי ההלכה, מ"מ על פי הקבלה יש טעם לאסור ולהחמיר, ובזה נקט הב"י דיש לאדם לכלכל את מעשיו ואת דרכו אף לפי תורת הקבלה, ומשום כך נקט דמנהג הגון הוא להחמיר ולהמנע מהנאה בגד"ה.

ח

והנה אף שנתבאר לעיל מדברי הפוסקים כיצד יש לנהוג כאשר ההלכה והקבלה סותרות זו"ז, ידועה דעת הגר"א דבאמת לעולם אין הקבלה סותרת את מסקנת ההלכה, ובכל מקום שנראה כאילו ההלכה והקבלה סותרות זו"ז, אין זה אלא משום חוסר הבנה בקבלה או בהלכה, כך כתוב בעליות אליהו ובספר כתר ראש במאמרים (סימן ט"ז), ע"ש. ומש"כ מצינו ברוב המקומות שהגר"א הכריע כדעת הפוסקים נגד דעת המקובלים, כידוע. דקרוי יותר לומר שאין אנו מבינים את הקבלה מלתלות שטועין אנו בדבר הלכה. וע"ע בערוך השלחן (סימן כ"ה סעיף כ"ט) "אמנם מקובלני שא"א להיות הזוהר מחולק עם הגמ' אא"כ שגם בגמ' יש פלוגתא, ובמקום שהדין פסוק בגמ' גם הזוהר ס"ל כן. ואולי יש מקומות שלא פירשו כן בזוהר לא כוונת האמת וצריך לפרש פירוש שישתווה עם הגמ' ודו"ק."

ט

ועוד יש לציין בזה את השקפת החתם סופר דאין לערב כלל את הקבלה וההלכה ואף במקום שאין הקבלה סותרת את ההלכה אלא מוסיפה עליה חומרא אין לקבוע הלכה עפ"י הקבלה ואין לכפות הנהגת הקבלה על הציבור, אף בדברים המפורשים בזוהר.

כך כתב בשו"ת או"ח סימן ק' לגבי מצות שילוח הקן דאין מצוה אלא כאשר רוצה אדם לאכול את האפרוחים או את הביצים, ואף שבזוהר מבואר דע"י שילוח האם מתעוררים רחמיה וכן מתעוררים רחמי השכינה על בני"מ, מ"מ ההלכה אין בזה מצוה.

וכך כתב בשו"ת אהע"ז ח"ב סימן פ"ה לגבי אשה זקנה שאינה חפצה להינשא לאיש אין עליה מצות חליצה, אף שלפי הזוהר יש מצוה אף בזה, אין לכפות את דברי הזוהר עליה.

ובאו"ח סימן נ"א כתב את מה שרגיל היה לומר דכל המערב קבלה והלכה עובר על זורע כלאים בכרם, וכל המערב הגיון (פילוסופיה) והלכה עובר על לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, ואם מנהיג הוא, הרי הוא מנהיג בכלאים, ע"ש. ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סימן ע"ה) כתב להתרעם ולתמוה על דברי החת"ס מדברי הב"י שהרבה להכריע עפ"י דברי הזוהר והחשיב מאוד את דבריו. ובסערת רוחו כתב דעיקר כונת החת"ס למה שכתב נגד ערבוּב ההגיון והפילוסופיה בהלכה ונדחק טובא בדברי החת"ס. ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ב') דחה דבריו וכתב לפרש דברי החת"ס דאף כאשר נוהגין אנו לפי דברי המקובלים מ"מ אין זה מצד גדרי ההלכה, אלא משום שבמקומות אלה נוהגים אנו שלא כהלכה אלא כקבלה והאי לחודא קאי והאי לחודא קאי והביא כן מהרמ"ע מפאנו ע"ש.

אך האמת יורה דרכו דאף דבריו אינם נראים ככונת החת"ס, וגם אינם מת"שבים בדברי הב"י שאכן הכריע להלכה עפ"י המקובלים במקומות שונים כמבואר לעיל, והלא הדברים מפורשים בשו"ע מקורם בזוהר, וכי אין זו הלכה, והלא תמצית ההלכה הוא השולחן ערוך שערך הב"י לפני כל ישראל.

ולענ"ד הדברים פשוטים וברורים. דאף אם יש וגדולי הפוסקים הכריעו לפי הקבלה אין זה כללו של דבר אלא כיוצא מן הכלל, ובאופן כללי יש לשמור על תיחום ברור בין ההלכה והקבלה. ורק גדולי עולם הרואים מאחורי הפרגוד ובקיאים בסתרי תורה יודעים בעומק בינתם וברוחם דעתם מתי ראוי לנהוג עפ"י המקובלים.

וזו כונתו הפשוטה של החת"ס, ידע גם ידע רבינו החת"ס שהב"י פעמים רבות הכריע עפ"י הזוהר אך מקומות אלה בטלים באלף וטיפה המה מן הים הגדול בתורת הב"י שבו הכריע ושקל ומדד והכריע ברוחו הגדולה עפ"י דברי הגמ' וגדולי הראשונים והפוסקים עמודי ההלכה, והדברים פשוטים וברורים. ונראה עוד דהחת"ס כמו הנודע ביהודה לפניו לפי דורו כתב את הדברים להוציא מלבם של אלה שזלזלו בהלכה בתואנה שנוהגים הם לפי הקבלה וכנגדם כתב מה שכתב, ואף אם הב"י קבע הלכות לפי הזוהר, הבו דלא לוסף עליהם, ודבר ה' זו הלכה והיא לבדה נר לרגלנו.

כתוב דיש לכרוך לפני שמברך על של ראש, וכך מנהג העולם. ועיין סימן כ"ז ס"ב דיש לזהר שלא תזוז יו"ד של קשר בשל יד מהתפלה, וכל מקור הלכה זו למד הבית יוסף מהזוהר בפרשת פנחס, ע"ש. ובסימן ל"ב סעיף מ"ד איתא דשער שכורין בו הפרשיות צריך שקצתו יראה חוץ לבית וגם הלכה זו מקורה בזוהר פרשת בא, עיין בבית יוסף שם שהביאו.

י

גם בהלכות תפלה מצינו הלכות רבות ומנהגים רבים שמקורם בכבשונה של הקבלה, ומלבד מה שכבר נתבאר לעיל עיין עוד בית יוסף (בסימן נ') דמה שנוהגים לומר לפני ברוך שאמר פעמיים ה' מלך הוא עפ"י התיקונים, וכ"ה בתיקון ע' מתיקוני הזוהר.

ועיין עוד בבית יוסף בסימן נ"ט לגבי מה שנחלקו אם יחיד אומר קדושה שביצור אור, אחרי שהביא את מה שנחלקו הפוסקים כתב דלפי שאין דבר זה מבואר בגמ' יש לקבל את דברי הזוהר וכמו שכתב בסימן ל"א לגבי תפילין בחול המועד, והעתיק את כל לשון הזוהר בפרשת תרומה שמבואר בהם שאין היחיד אומר קדושה ביצור. (והרמ"א שם כתב שיחיד אומרה).

ועיין עוד בסימן קכ"ח סעיף ו' דהמנהג שהלויים נוטלין את ידי הכהנים מקורו בדברי הזוהר בפרשת נשא (קמז), ע"ש.

ולבי אומר לי דבעבודת התפילה וסדר היום, כגון תפילין, יש משקל מיוחד בדברי הקבלה, ובענינים אלה שעיקרן בעבודה שבלב ובפנימיות הנפש נקבעו הלכות רבות ומנהגים רבים עפ"י פנימיות העבודה מבית מדרשם של גדולי הקבלה.

ועיין עוד בסימן ד' ס"ב דיש ליטול ידיים בקומו משנתו שש פעמים כדי להעביר רוח רעה, ומקור הלכה זו בשבת ק"ח ע"ב, אך הב"ח הביא בשם ספר תולעת יעקב (סוד נס"י) מהזוהר דאסור לילך ד' אמות בבוקר ללא נט"י, ותמה על הב"י שהשמיט הלכה זו, ע"ש.

יא

אך מצינו גם בשאר חלקי השו"ע וגם בהלכות איסור והיתר שהפוסקים הביאו מדברי הזוהר ונטו אחריו.

א. באו"ח סימן קע"ג כתב הבית יוסף דיש מחמירין שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחת, משום שכתבו בזוהר (פרשת משפטים קכה). שאין לאכול בשר וחלב בסעודתא חדא. והביא מש"כ המרדכי (חולין סימן תרפ"ז) שמהר"ם היה נוהג שלא לאכול בשר בהמה אחר הגבינה משום שפעם אחת מצא גבינה בין שיניו וגזר להחמיר על עצמו, וכתב הב"י "שהוא ז"ל לא ראה ספר הזוהר ואפ"ה היה מחמיר על עצמו משום מעשה שהיה, ואעפ"י שהיה מיקל בעוף היינו לפי שלא ראה ספר הזוהר, אבל אנו שזכינו לראותו טוב ונכון להחמיר אפילו בבשר עוף".

ב. ובהלכות מזוזה (יו"ד סימן רפ"ח) הביא הבית יוסף מקור למה שנהגו לכתוב שם ש-די על המזוזה מבחוץ, מדברי הזוהר בפרשת ואתחנן (ח"ג רסז), ע"ש.

ג. ובאבן העזר (סימן כ"ז סעיף א) כתב הרמ"א דנהגו לקדש דוקא בטבעת עפ"י הזוהר, ובדרכי משה כתב שמנהג זה מקורו בתיקונים תיקון ה', והבית יוסף לא הביא מנהג זה.

ד. ועיין עוד בדברי הרמב"ם בהלכות חליצה (פ"ד ה"ז) שהבימה משליכה את הנעל ארצה, וכ"ה באהע"ז (סימן קס"ס בסדר החליצה סעיף נ"ב). והטור שם תמה על הרמב"ם מנין לו הלכה זו. והבית יוסף כתב דאורחא דמילתא נקט ולא משום שצריך לעשות כן. ותימה על הבית יוסף דהלא מקור הלכה זו בזוהר פרשת חקת, כפי שציין בבהגר"א (ס"ק קט"ו) והלא הבית יוסף בכל ביתו של הזוהר נאמן הוא.

וביו"ד סימן ס"ה כתב הבית יוסף דאף דנפסקה הלכה כמ"ד גיד הנשה אינו אסור אלא באכילה ומוותר בהנאה, יש להחמיר אף בהנאה כיון שבזוהר (פרשת ישלח ע"ח ע"א) מבואר דאסור בהנאה.

והרמ"א בדרכי משה תמה עליו דהלא שאלה זו אם גד"ה מותר בהנאה או אסור הלא היא שנויה במחלוקת בין ר' שמעון לר' יהודה בפסחים כ"ב ע"א, ר"ש אוסר ור' יהודה מתיר והלכה כר"י, וא"כ מה בין דברי הרשב"י בגמ' לדבריו בזוהר וכיון שהלכה כר' יהודה מה לן במה שר' שמעון חוזר על דבריו ושיטתו גם בזוהר, ע"ש.

אך באמת נראה דמה שנטה הב"י לדברי הזוהר אינו משום שהלכה כר' שמעון, אלא משום משקלם המיוחד והסגולה של דברי הקבלה, ואף שנפסק

ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה

יודע אני בעצמי שאיני כהן, ואעפ"כ אם אומרים לי חברי עלה לדוכן, הייתי עולה."

ובב"מ ל"ג ע"א אמר:

"דאפילו לא האיר (חבירו) עיניו אלא במשנה אחת הוא רבו."

וגם ר' שמעון האיר עיניו בעוצם החיוב בכבוד חבירו (ברכות מ"ג ע"ב):

"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים."

ור' אלעזר בן שמוע אחרון תלמידיו של ר' עקיבא השאיר לנו צוואה לדורות

ברוחו של רבו הגדול ר"ע ואף הוא דימה כבוד ישראל לכבוד הקב"ה (אבות ד' ט"ו):

"יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים".

ור' נחמיה שלדברי המדרש אף הוא היה מרבותינו שבדרום, הוא זה שאמר בשבת (ל"ב ע"ב) בעון שנאת חנם מריבה באה בתוך ביתו וכו'.

תלמידיו האחרונים של רבי עקיבא שתורתם היתה מיוסדת על יסודות עצומים ואיתנים של תיקון המדות, אהבת רעים, וכבוד חברים, הם שהנחילו תורה לדורות עולם והיא שעמדה להם שלא תמוש התורה מפנינו לעולם ועד.

וביום ל"ג בעומר נהגו כל בית ישראל לנהוג בשמחה בהילולא דרשב"י (ועיין רמ"א

סי' תצ"ג ס"ב שנוהגין בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון), וטעמים רבים נאמרו בשמחה זו, רבים נקטו שיום זה הוא היום שבו עלה הרשב"י בסערה השמימה, אך החיד"א כתב במראית העין (תצ"ג) שביום זה התחיל ר' עקיבא ללמוד תורה עם רבותיו שבדרום עי"ש, והארכתי בזה במק"א (עיין מנחת אשר שיחות על המועדים ח"ג מאמר נ"ג - כ"ד).

אך המאירי ביבמות שם כתב שביום זה פסקה המגפה, ואמרתי מאז (עיין מנחת אשר שיחות על המועדים ח"ג מאמר נ"א), דהנה ידוע שמ"ט ימי העומר מכוונים כנגד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, וכאשר סופרים אנו במדות אלה מדה כנגד יום נמצא שביום ל"ב מימי הספירה עלינו ללמוד וללמד את המדה "אוהב את הבריות".

כאשר תלמידי רע"ק תיקנו עצמם ביום ל"ב באהבת הבריות פסקה המגיפה ביום ל"ג, ובימינו אלה כאשר אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, והסכנות מרובות והמגיפה גדולה, גם אנו צריכים להתחזק באהבת רעים ובכבוד חברים למען נחיה.

הענק שבענקים ר' עקיבא, עליהם הוטל להיות ממעתיקי השמועה ומוסרי תורתו לדורות שאחריהם, ותורתם של מעתיקי השמועה צריכה להיות תורה טהורה ומזוקקת מכל סיג ופגם, ותלמידים אלה שלא ידעו לנהוג כבוד זב"ז, לא נמצאו ראויים ליעוד נשגב זה, בהכרח נגזר עליהם לפנות מקומם לתלמידים אחרים, טובים מהם, שיהיו ראויים לאותה איצטלה להיות מעתיקי השמועה ומוסרי התורה של רבם הגדול.

וכמה נפלאים הדברים, הלא רוב תורה שבע"פ תורתן של תלמידי ר' עקיבא האחרונים היא דהלא אמרו בסנהדרין פ"ו ע"א:

"סתם מתניתין ר' מאיר, סתם ספרא ר' יהודה, סתם ספרי ר' שמעון, סתם תוספתא ר' נחמיה וכולהו אליבא דר"ע". הרי שכמעט כל התורה שבע"פ היא נחלת תלמידי ר"ע האחרונים, רבותינו שבדרום, שקיימו מצות רבם ונהגו כבוד זה בזה ומכל אלפי תלמידיו הראשונים שלא נהגו כבוד זב"ז לא נשאר יד ושם בין כותלי ביהמ"ד.

בא וראה פלא בתוך פלא, הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשנה מונה והולך את מעתיקי השמועה מימות משה רבינו עד חתימת התלמוד וכשאתה מונה והולך תמצא שרבי עקיבא הוא ל"ב ממש רבינו, ורבי שמעון וחבירי המה ל"ג, ולבי אומר לי שרמז יש בדבר הקשור לשמחת ל"ג בעומר ר"ש וחבירי הן המה מעתיקי השמועה למסורת התורה שמסרו את תורת רבי עקיבא בן יוסף לדורות הבאים. ובאמת מצינו מאמרים נפלאים ויקרים בשבח המדות שבין אדם לחבירו מתלמידי ר' עקיבא האחרונים ואף הם כמותו ראו באדם צלם אלקים ומרכבה לשכינה, ר' מאיר אומר (תנחומא ויחי ב'): "כל המברך את ישראל כאילו מברך את השכינה".

ועוד ציוה ר' מאיר (אבות ד' י'): "הוי שפל רוח בפני כל אדם". ובירושלמי סוטה א' ד' מצינו מעשה מופלא על מדותיו עי"ש.

ר' יהודה אמר (שיר השירים רבא ב' ט"ו): "כל המקבל פני חברים כאילו מקבל פני שכינה".

ר' יוסי בן חלפתא שאף הוא היה מתלמידי ר"ע האחרונים העיד על עצמו (שבת ק"ח ע"א):

"מימי לא עברתי על דברי חברי

"אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" (ספרא קדושים י"ט ט"ו ירושלמי פ"ט מנדרים).

עומדים אנו בעיצומם של ימי הספירה, ימים שאנו נוהגים בהם דיני אבילות, ויש לנו להתבונן בפרשה זו וללמוד ממנה דרך חיים ותוכחת מוסר.

מוסר נשגב ונורא יש ללמוד בתורת המדות מתלמידי רבי עקיבא וקורותיהם דהנה מבואר ביבמות (ס"ב ע"ב) שהיו לו לר"ע כ"ד אלף תלמידים וכולם מתו בין פסח לעצרת על שלא נהגו כבוד זה בזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ומי היו רבותינו שבדרום תלמידי האחרונים של ר"ע, ר' מאיר ור' יהודה ר' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע.

ובקהלת רבא (י"א) איתא דכשבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ללמדם תורה אמר להם כ"ד אלף תלמידים היו לי וכולם מתו "על שהיתה עיניהם צרה בתורה זה בזה, אתם אל תהיו כמותם". ועוד מבואר שם שגם ר' נחמיה היה בין תלמידי האחרונים של ר"ע עי"ש.

ונתקשו חכמי לב להבין את העונש הנורא הזה של מיתת כל אותן אלפי תלמידים על שלא נהגו כבוד זה בזה וכי עונש כרת או מיתה יש בכבוד חברים, אלא נראה פשוט דרך משום שהיו תלמידי של האדם הגדול בענקים ר' עקיבא דקדק עמהם הקב"ה כחוט השערה במדות שבין אדם לחבירו ובכבוד חברים, דהלא ר' עקיבא הוא זה שלימדנו (אבות פ"ג מ"ד) "חביב אדם שנברא בצלם חביה יתירה נודעת לו שנברא בצלם אלקים". ובתו"כ פ"י קדושים אמר ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. ומכל זה חזינן שיטת ר"ע שאהבת רעים וכבוד חברים הם מיסודות התורה וחובת האדם ענף הוא מאהבת ה' "כי בצלם אלקים עשה אותך" ולפיכך נענשו תלמידי כשלא נהגו כבוד זה בזה. (ודוקא מתוך שנענשו באופן כ"כ חמור יש ללמוד גדול מעלתם, שהרי בב"מ (פ"ד ע"ב) הוכיחו עד כמה זהיר היה רבי אלעזר בן רבי שמעון בכבוד ת"ח שהרי פעם אחת לא מיחה בכבוד ת"ח ונענש שלאחר מותו יצא תולעת מאזנו, עי"ש).

ונראה עוד דבאמת לא מתו תלמידי רבי עקיבא כעונש על הנהגתם הקלוקלת דלא מצינו דמי שאינו נוהג כבוד בחבירו חייב מיתה בידי שמים, אלא שההשגחה העליונה ייעדה תפקיד נשגב לתלמידי

מערכי תורה

בה"ב

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה'

כתוב (כ"ה, ו') 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך וגו'. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. הכתוב מלמדנו בזה, שפירות שביעית אע"פ שיש בהם קדושת שביעית ניתנו לאכילה. ויש לדקדק מדוע חילק הכתוב בשתי פסוקים נפרדים, דין אכילת אדם בפ"ע, ודין אכילת בהמה בפני עצמו, ולמה לא כללם הכתוב ביחד.

עוד צריך ביאור, סיום הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, מה הכונה שכל תבואתה הוא לאכול. והנראה לומר בזה, דהנה קיי"ל דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות. ואם כן נמצא דחלוק אכילת אדם מאכילת בהמה, דבעלי חיים אוכלים מה שאין אדם אוכל, וא"כ יש לומר דלכך חילקם הכתוב לשתי אכילות, ואמר כל אכילה בפני עצמה.

והנה עוד כתב הרמב"ם שם, דאמנם אין מאכילין לבהמה חיה ועופות פירות המיוחדין למאכל אדם, מ"מ אם הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנא' ולבהמתך ולחיה וגו'. ולפי זה נראה דיש לומר, דזהו שסיים הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, דאמנם להאכיל את הבעלי חיים, אין מאכילין את כל התבואה, רק מה שאינו מיוחד לאכילת אדם, אבל מ"מ אם הבהמה הולכת מאליה ואוכלת מדברים המיוחדים לאכילת אדם, וא"כ באמת כל התבואה ראויה לאכילת הבהמה, היכא דאוכלת מעצמה, וזהו שאמר הכתוב, דגם באכילת בהמה תהיה כל תבואתה לאכול, והיינו כשאוכלת מעצמה.

'תהיה כל תבואתה לאכול'

כתוב (כ"ה, ז') 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול'. צריך ביאור מה הכונה שכל תבואתה תהיה לאכול, והרי קיי"ל דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות, וא"כ הרי רק האוכלין שאין עומדין לאכילת אדם הוא שאוכלין, ולמה כתוב שכל התבואה תהיה לאכול. [ועיין מה שביארנו בזה לעיל].

ויש לבאר בזה, דהנה הדין דפירות שביעית נאכלים רק כל זמן שאותו המין מצוי בשדה, אבל אם כלה מין זה לחיה שבשדה, חייב לבער אותו המין מן הבית, וזהו דין ביעור פירות שביעית. וא"כ נמצא דאכילת אדם תלויה באכילת החיה בשדה.

מעתה יש לבאר, דזהו שאמר הכתוב 'ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול', ר"ל דע"י שיש לחיה אשר בארצך, ממילא כל תבואתה יהא נאכל, דזה שיש לחיה בשדה, גורם שכל תבואתה, גם מה שהוא בבית יהא נאכל.

'ולא תגעל נפשי אתכם'

בברכות כתוב (כ"ו, י"א) 'ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם'. לכאורה צריך ביאור, דאחר הברכה של 'ונתתי משכני בתוכם', מה מקום יש להוסיף ש'לא תגעל נפשי אתכם', ופירש רש"י, שאין רוחי קצה בכם, כל געלה לשון פליטת דבר הבלוע עכ"ל, והלא כיון ששכנתי בתוכם, כ"ש שאין רוחי קצה בכם. ואמנם בתוכחה נאמר להלן פסוק ל', 'וגעלה נפשי אתכם', אבל בברכות מה צורך יש לומר שלא תגעל נפשי אתכם, אחר שכבר נאמר ששכנתי בתוכם, ועיין ברמב"ן שעמד בכעין זה.

ונראה לפרש עפ"י הכתוב במשלי (פרק כ"ה פ"ז) 'הוקר רגליך מבית רעך פן ישבעך וישנאך', דהיינו שבדרך העולם אפילו ידיד רע, אם נמצא בקרבתו יתר על המדה, אפשר שיגיע לשבע ממנו ולבא לידי שנאה. [ועיין בגמ' בחגיגה דף ז' ע"א, דמבואר שם דשייך ענין פסוק זה על הקב"ה וישראל]. ולפי"ז יש לפרש דזהו הברכה דלא תגעל נפשי, דבא לומר דאפילו שישכון בתוכם, מ"מ לא ישבע מהם, ולא תגעל נפשי, ולא יהיה ענין זה שמרוב שיתן משכנו בתוך ישראל ח"ו יגיע שבע מהם אלא אף שנתתי משכני בתוכם לא תגעל נפשי אתכם.

'אטייל עמכם בגן עדן - ותהיו יראים ולא תהיו מזדעזעים'

כתוב בברכות (כ"ו, י"ב) 'והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלוקים'. וכתב רש"י, והתהלכתי בתוכם, אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם, ולא תהיו מזדעזעים ממני, יכול לא תראו ממני, ת"ל והייתי לכם לאלוקים. הנה מה שפירש רש"י, אטייל עמכם בגן עדן, הוא מבואר עפ"י ד'הגמ' בסוף מס' תענית, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה וגו'. דמפורש שזהו מדרגה עליונה לצדיקים לעתיד לבא, להיות עם הקב"ה בגן עדן.

והנה מבואר בדברי רש"י, שיש כאן ב' עניינים, מזדעזעים, ויראים, ואמר להם הקב"ה, שלא יהיו מזדעזעים, אבל יהיו יראים. ונראה לומר בזה, דהנה הענין של 'מזדעזעים' מהקב"ה, הוא דבר התלוי ברוממות המדרגה, וכמבואר בדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' יסודי התורה ה"ו) שכל הנביאים יראין ונבהלין ומתמוגגים, וכמו שכתב שם בהלכה ב', שכל הנביאים כשמתנבאין, איבריהן מזדעזעין, וכח הגוף כושל, ועשתונותיהם מתטרפות, ומשה רבנו אינו כן, הרי מבואר דאע"פ דכל הנביאים היו מזדעזעין, משה רבנו לא היה מזדעזע, הרי דענין הזעזוע הוא דבר התלוי ברוממות המדרגה, ולכן משה רבנו לרוממות מדרגתו, לא היה מזדעזע. אמנם ענין היראה, הוא מצוה של יראת השם ד'את ה' אלוקיך תירא', שע"ז לעולם מצווים, ואינו תלוי בשום דבר ובשום מדרגה. ונראה לפרש דזהו ביאור דברי רש"י, שלא יהיו מזדעזעים, אבל יהיו יראים, דההבטחה והברכה היא דישאל יהיו בכזה רוממות המדרגה, שלא יהיו מזדעזעים, אבל עם כל רוממות מדרגתם, מ"מ עדיין יהיו יראים, כי מצות את ה' אלוקיך תירא, היא מצוה תמידית שלא תבטל בשום זמן, ואפילו לעתיד לבא שיהיו ישראל לפני ממצית מלאכי השרת.

והארץ אזכור'

כתוב (כ"ו, פסוקים מ"ב-מ"ה) 'וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה וגו'. ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וגו'. וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. הנה סדר המקראות צריך ביאור, דאחר שנאמר בפסוק מ"ב 'וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור', שהוא בשורת הגאולה מהגלות, שוב חוזר הכתוב לומר בפסוק מ"ג 'והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה בהשמה מהם' ואינו מובן מדוע אחר שכבר נאמר ענין הגאולה, שוב הכתוב חוזר לענין הגלות.

עוד צריך ביאור, שהרי ענין זה שבזה שהארץ תהיה שממה, יהיה ריצוי על עוון ביטול שמיטין, כבר נאמר לעיל בפסוקים ל"ד ל"ה בהרחבה, דכתיב שם, 'אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבת, את אשר לא שבתה בשבתותיכם, בשבתכם עליה'. וכדהארץ שם רש"י לפרש כל החשבון דשבעים שנה של גלות בבל, הן כנגד שבעים שנות השמיטה והיובל, שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום, ואם כן למה חזר הכתוב וכפל ענין זה בשנית.

עוד צריך ביאור, מדוע חילקה התורה את בשורת הגאולה דבפסוק מ"ב כתוב 'וזכרתי את בריתי יעקב וגו', ואחר כך בפסוקים מ"ד ומ"ה חוזר הכתוב שנית לבשורת הגאולה, כדכתיב 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וגו'. וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. ולמה לא נכתבו כולם בהמשך אחד.

והנראה לפרש בזה, דהנה במשנה במסכת אבות (פ"ה מ"ט) תנן, גלות באה לעולם על עבודת כוכבים, על גילוי עריות, על שפיכות דמים, ועל שמיטת הארץ. וכן מבואר בגמ' בשבת דף ל"ג דגלות באה על עון שמיטה, ובגמ' ביומא דף ט' ע"ב איתא, דמקדש ראשון חרב מפני ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים. ומבואר שסיבת הגלות היא גם בשביל לכפר על ג' עבירות החמורות, וגם משום ביטול שמיטת הארץ.

והנה מפורש בנביא בירמיה ובדניאל, ומבואר בארוכה בגמ' פ"ק דמגילה דף י"א ע"ב, שגלות בבל לא היה בבת אחת, אלא מתחילה היה גלות יהויכין, ורק אחר י"א שנה, היה גלות צדקיהו, שאז היה חרבות ירושלים, ומבואר שם בגמ' דלפיכך החשבון של שבעים שנה של הגלות, נשלם ונגמר בשתי זמנים, וממילא גם הגאולה שבאה בסוף חשבון השבעים שנה, היה בשני חלקים ובשני זמנים.

ונראה לבאר בזה, דשתי החשבונות, הם כנגד שתי הסיבות שגלו, דגלות יהויכין הוא בשביל עוון ג' עבירות, וגלות צדקיהו, הוא בשביל עוון ביטול שמיטין ויובלות, דבגמר השבעים שנה מעת שהחל גלות יהויכין, נרצה להם עוון ג' העבירות, ואז כבר היה פקידה ראשונה, אבל בזה עדיין לא נתכפר להם עוון שמיטת הארץ, דעל עון השמיטה נאמר שרק כשהארץ תעזב מהם הוא דיתכפר להם וכדכתיב 'והיתה ארצכם שממה וגו', אז תרצה הארץ את שבתותיה וגו', וכן כתוב והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה וגו', וכיון שבגלות יהויכין עדיין לא נעזבה הארץ לגמרי ולא היתה הארץ שממה, לא החל הגלות ועדיין לא החל חשבון השבעים שנה של השמיטין ויובלות, עד גלות צדקיהו, שרק מאז החל חשבון השבעים שנה לחרבות ירושלים. מעתה מתפרש כל המקרא באופן נפלא, דבפסוק מ"ב מזכיר הכתוב את הפקידה הראשונה בסוף השבעים שנה לגלות יהויכין, ואח"כ בפסוק מ"ג אומר הכתוב שאע"פ שיפקדו לגאולה, מ"מ עדיין לא נשלמה הגאולה, דעדיין יש את חשבון ההשלמה של גלות צדקיהו, שהארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה, כדי לכפר עוון השמיטה, ובפסוק מ"ד חוזר לומר שאח"כ תהא הגאולה במלאת שבעים שנה שהיתה הארץ שממה.

והנה פרשת התוכחה נחלקה לשתי פרשיות, כמבואר בפרק כ"ו פסוק כ"ו.

ולפי המבואר יש לומר, דהטעם שנתחלקה התוכחה לשתי פרשיות, הוא משום דבאמת כן היה, שהגלות נתקיימה בשני חלקים ובשתי זמנים, והפרשה הראשונה, היא כנגד גלות יהויכין, והפרשה השנייה שבה כתוב 'ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם וגו' והשמותי את הארץ וגו', היא כנגד גלות צדקיהו, דרק בגלות צדקיהו הוא דנתקיימה תוכחה זו.

'וכל מעשר הארץ לה' הוא קודש לה'

בדין מעשר כתוב (כ"ז, ל') 'וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קודש לה'. לדעת רבי מאיר דמעשר שני ממון גבוה, ויליף לה מהך קרא, כמבואר בגמ' בקידושין דף נ"ג ע"א, יש לפרש דזהו כפילות הלשון 'לה' הוא קודש לה', דלה' הוא היינו דהוא ממון גבוה, וקודש לה', היינו דיש בו דיני קדושה בגופו, ליאכל בירושלים, ועוד לכמה דינים, שזהו מלבד הדיני ממון.

ימי ההכנה לשבועות

כפי שאנחנו יודעים, פרשת השבוע מלווה אותנו בימים הללו: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה, שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום" (כג, טו).

למעשה יש לנו שני חלקים: הימים הללו הם המחוברים בין פסח לשבועות, וזה התכלית של יציאת מצרים, "בהוציאך את העם ממצרים, תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (שמות ג, יב) התכלית של יציאת מצרים זה מתן תורה.

והחיבור הוא לא סתם חיבור... הרמב"ן כתב (כג, לו) **"עצרת היא"** - כי שם נעצר הכל. יוצא בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניכם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה'. ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקידש יום שמיני כשמיני של חג (סוכות), **והימים הספורים בינתיים - כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש.** ולכך יקרא רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות - עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן וכו'.

אם כן הכל זה המשך אחד, כמו 'חול המועד' ארוך... מצד אחד פסח - אמונה, מצד שני שבועות - תורה. ומחוברים הם אחד לשני בעבודות אהבה - בעבור אבותינו שבטחו בד' - ותלמדם חוקי חיים. אכן, בואו נשאל את עצמנו שאלה: למה התורה לא ניתנה לנו מייד?... למה נתנו לנו לחכות שבע שבועות?... מיד אחרי פסח שתהיה קבלת התורה!

אומר על זה האור החיים: על הפסוק "וספרתם לכם" (כג, טו), ואמרו חז"ל (זוהר ח"ג צו, א) 'כי לצד שהיו בטומאת מצרים ורצה ה' להזדווג לאומה זו, דן בה כמשפט נדה שדינה לספור שבעה נקיים, וציוה שיספרו שבעה שבועות, ואז יהיו מוכשרים להכניסתם כלה לחופה', ומוסיף האוה"ח, 'והגם כי שם שבע ימים וכאן שבעה שבועות, לצד הפלגת הטומאה וגם היותם בכללות ישראל שיער ה'תמים דעים כי כן משפטם, וזה מש"כ וספרתם לכם, פירוש, סיבת ספירה זו היא לסיבתכם, לטהרתכם, שזולת זה - תיכף היה ה' נותן להם התורה'.

ולבסוף כתב האוה"ח בדרך רמז: 'וספרתם' - על דרך אומרים ז"ל כי נשמות עם בני ישראל הם בבחינת הלוחות, ובאמצעות תחלואי הנפש וטומאת התיעוב יתלכלכו ויחשיך אורם, ואמרו רבותינו ז"ל (תנחומא, כי תשא, ו) כי הלוחות של סנפרינון היו, לזה אמר וספרתם לכם, פירוש - באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפרינון את עצמכם, תאירו כמו יהלומים...

אז הימים האלו צריכים להיות ימים של הכנה.

העקידת יצחק (בפרק פכ"ג) מביא חז"ל במדרש הזית (בשיר השירים ב, ה, ד), אמר רשב"י משל לבן מלך שהיה חולה ועמד מחוליו, אמרו לו אדונינו המלך - ירד בנך לאסכולה, אמר להם המלך, עדיין לא בא בני בזיוו שנשתנה מחוליו, אלא יתעדן בני כשלשה חדשים, ואחר כך ילך לאסכולה.

גם פה, עם ישראל היו בשיעבוד טיט ולבנים, קשה להם לבא ישר למתן תורה... הם עדיין לא בריאים בנפשם בשביל זה... עליהם להתעדן כשלשה חדשים, ניסן, אייר, סיון, ואז הם ראויים לזה.

ולכן - מביא העקידת יצחק - ששאל הרשב"א (בתשו' ח"א קכ"ו), למה לא מברכים שהיינו על מצות 'ספירת העומר', ומיישב העקידה, כי זה ימי צער... אנחנו משתוקקים אל התורה וכמשי"כ החינוך 'כעבד ישאף צל', ולא נותנים לנו... זה כמו שחתן רוצה כבר

להתחתן והצד השני מעכב... שאף אחד לא יתנסה... זה צער גדול, אפשר לומר על זה שהיינו?!

השבוע הקרוב - המיוחד...!

אבל אנחנו צריכים לדעת, שבתוך כל הימים האלו ישנם ימים מיוחדים: מיום שישי הקרוב י"ד באייר - 'פסח שני' ישנם שבעה ימים נוראים:

כתוב ברעיא מהימנא: (ח"ג קנב, ב) 'וכל אינון תלתין יומין מן יומא דנפקו ישראל מפסח, יתבא מטרוניתא בעיטרהא' - השכינה יושבת בקישוטיה שלשים ימים, 'וכל חילאה בחדוה', 'מאן דבעי למחמי למטרוניתא - יכיל למחמי', - מי שרוצה לראות את השכינה - יכול לראות!

כרוז אכריז: כל מאן דלא יכיל למחמי למטרוניתא, ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעיה, אימתי כרוז אכריז? בארבעה עשר לירחא תנינא. דהא מתמן עד שבעה יומין - תרעין פתיחן, מכאן ולהלאה - ינעלון תרעי, ועל דא 'פסח שני' עכ"ל.

בפסח שני - יוצא כרוז המכריז, כל מי שלא יכל לראות את השכינה - יבוא ויראה, כי תוך שבוע - כל השערים ננעלים! אלו שבעה ימים גדולים מאד, והאריך בגדולתם הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א, ובתוכם (ואולי בדוקא) חל ל"ג בעומר.

הציפייה לדבר - זה הכלי קיבול!

הרה"ג ר' מאיר וונדר הביא תכריך כתבים ובהם שיחות ממרן רה"י זייע"א שאמר בשעתו בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא, ואמר שחלוק שבועות מפסח וסוכות, ששם העבודה העיקרית היא בלמעשה, מצה - סוכה - ד' מינים, משא"כ בשבועות עיקר העבודה היא עבודה שבלב, להכין עצמנו ליום הגדול של קבלת תורה.

ומה היא העבודה העיקרית?... שואל החינוך (מצוה ש"ו) למה אנחנו סופרים לעומר, דהיינו כמה ימים עברו, ואנחנו לא סופרים כמה ימים נשארו לנו למתן תורה?!

אומר החינוך - 'נצטוונו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא'.

עיקר המטרה של ספירת הימים הללו זה להראות את החשק, את התשוקה, ואת הכיסופים שלנו למתן תורה, ולכן אם יגידו לי בהתחלה שיש לי עוד שבע שבועות - אני לא אחזיק מעמד... שבע שבועות של צפיה דרוכה... איך אפשר לספור ימים קשים כאלו כ"כ הרבה זמן של 'כעבד ישאף צל'... אבל כשסופרים כמה ימים עבר, התקדמתי יום אחד, ועוד יום, ברוך ה'... כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להיגלות.

הגאון ר' ישראל בן שלום זצ"ל היה מסביר בישיבתו; (פוניבז' הקטנה) אחד ממתין לאוטובוס עשר דקות, רבע שעה... לפעמים גם חצי שעה, והוא מרגיש שהוא 'שרף' את הזמן לריק... בשבועות זה לא ככה... הכלי קיבול זה הציפייה... לחכות, לרצות, להשתוקק... זה הכלי קיבול!

הצימאון והרעב לתורה!

בעל העקידה מביא (פכ"ג) ז"ל: 'ויש בזה הערה נפלאה אל כוסף החכמה, ואף ההשתדלות העצמית הראוי לעשות בעסק התורה ולמידתה, למען לא ניגע לריק ולא יכלו בבהלה. וכמו שאמרו באבות (א, ד) 'והוי שותה בצמא את דבריהם', הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נה, א). כי מי שאינו בא אל הלימוד בתורת רעב וצמא - אין לו שום תועלת!!!

יש וורט ידוע (הביאו גם מורינו רה"י הגרמ"ד דיסקין שליט"א), כתוב שהתורה נמשלה למים, למה דווקא למים?... כי כתוב במשנה בברכות (מד, א) "השותה מים לצמא - מברך שהכל". מי ששותה מים כשהוא לא צמא - הוא לא מברך! ללמוד תורה זה דווקא לצמא! כמו מים, ומי שלא צמא - לא מברך... מי שלא בא אל הלימוד בתורת רעב וצמא - אין לו שום תועלת!...

[אמנם - גם כאשר עדיין לא הגענו למדרגה זו של צמא, נצטוו במצות ת"ת, והבטיחנו חז"ל שרק כל התחלות קשות אך מכאן ואילך יערב לכם, וכבר דייק הגרמ"ש שפירא זצ"ל ראש ישיבת באר יעקב, כי לא נאמר יקל לכם - רק יערב לכם, ואז כל הקושי יהפך למתיקות ועריבות - אשר למענה כל קושי ימס יומתק ויערב]. והוא מוסיף דבר מאד מעניין, כתוב בפסוק (עמוס ח, יא), "כי הנה ימים באים נאם ה' אלוקים, והשלכתי רעב בארץ, לא רעב לחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דבר ה'".

נשאלת השאלה: איזו בשורה זו?... מילא אם היה כתוב והשלכתי שובע... אבל והשלכתי רעב, אני באמת רוצה לקבל ולשמוע את דבר ה'... אבל אין לי... זה דומה לבחור שמאד רוצה להתקבל לישיבה מסויימת, הוא כל כך רוצה, אבל לא מקבלים אותו... זה עגמת נפש עצומה!... מה התועלת ברעב לבד?...

מסביר בעל העקידה - לא... כי מיד כשיהיו רעבים וצמאים לבקש את דבר ה', מייד יפתח ה' את אוצרו הטוב, ויאכלו ויתירו כדבר ה'... רק בשביל שהקב"ה יתן - צריך להיות רעב וצמא! אתה לא רעב, אתה לא מבקש, אז אל מי אתה בא בטענות!... וזה - מבשר לנו הקב"ה - והשלכתי רעב בארץ... תהיה רעב... תבקש... או אז תקבל את דבר השם.

כך כתוב בעל העקידה, העיקר זה הצימאון... הרה"ג רבי מרדכי בלוי זצ"ל מת"ת תשב"ר אמר לי שיש עוד דבר מעניין בעקידה, (לא מצאתי איפה זה) הוא שואל: עם ישראל יוצאים ממצרים כשהם במ"ט שערי טומאה, אחרי שבעה ימים הם עומדים על הים, ומאחוריהם המצרים, ואמרה מדת הדין, הללו עובדי עבודה זרה, והללו עובדי עבודה זרה.

תוך ששה שבועות נוספים - פסקה זוהמת, והם חוזרים לדרגה של אדם הראשון לפני החטא!!! בפסק זמן כ"כ קצר, ממ"ט שערי טומאה (!!) עד הפיסגה - של אדם הראשון קודם החטא... הראש מסתחרר... הרי הדבר ידוע שאפילו אלף אלפים של שנים לא יספיקו לזה... כזה מעבר קיצוני... איך זה ייתכן?... אנחנו יודעים על עצמנו כמה אנחנו צריכים לעבוד בשביל לתקן אפילו מידה אחת...

אלא, שלגודל החפץ, ועוצם הרצון, ורוב התשוקה, הם עשו בשבעה שבועות מה שלא יעשה הן אדם באלף אלפים של שנים.

במצוות הנסיעה למירון...

וכעת נדבר קצת הלכה למעשה: דבר שלא כולל כ"כ אוהבים לשמוע...

הבאנו שבתוך השבעה ימים הגדולים הללו יש גם את ל"ג בעומר. החסידים ואנשי מעשה - נוהגים ללכת למירון. והם הנוהגים עפ"י משנת רבותיהם ויסודותם בהררי קודש ואנו רק לפרש משנת רבותינו וכפי שנהגו בישיבות הק'. והנה הגאון רבי יעקב הלל, שהוא מגדולי המקובלים בדורינו, מספר שהאדמו"ר ממונקטש היה בציון האור החיים הקדוש, ביום הארצייט ואח"כ הגיע לסבא קדישא הרב אלפנדר שהאריך ימים למאד והוא סיפר לו שרק הוא וחסידיו היו שם, ואף אחד אחר לא היה... ומילא האשכנזים לא באו, אבל הספרדים, פלא עליהם שלא היו שמה...

והוא כותב שמיד כתבו לו חכמי הספרדים, שלא סוגרים את הגמרא בשביל ללכת לקברים.

ונראה קצת מקורות. מרן הרב שך זצ"ל כותב במחשבת מוסר: וחוסר ההבנה בזה נובע מפני שאין מאריכים גודל הזכות בלימוד התורה"ק.

ונספר, היה פעם אצל הגרמ"מ חדש זצ"ל (ר"י אור אלחנן), שעשו שם סיום. הוא היה מקפיד לעשות סיום בפאר וחדר... והיה תשעת הימים, אז לא הביאו בשר, אמר להם רבי משה חדש, אתם חושבים שאתם מחמירים בתשעת הימים, אבל אני אומר לכם שאתם מקילים בכבוד התורה!...

ממשיך הרב שך: הנה לכולי עלמא החזון אי"ש היה מהדר במצוות. ואילו היה מצוה גדולה בזמנינו לנסוע למירון בל"ג בעומר - היה החזון אי"ש נוסע. גם הוא היה רוצה את הזכות הזו...

אתם מבינים למה?... כי אנחנו עמי הארצות... אנחנו לא יודעים להעריך את הזכות שיש לבני ישיבה לשבת וללמוד. אנחנו לא מעריכים כראוי את התורה. וזה חוץ מבעיות גדולות של שמירת העניינים וחוסר הצניעות כפי שידוע מי ששהה שם.

בספר חוט השני מרן פוה"ד רבי ניסים קרליץ זצ"ל כתב, החזו"א אמר על אלו שנוסעים לל"ג בעומר למירון, וכי סוגרים את הגמרא והולכים למירון?... ומובא ששאלו את הרב אלישיב האם מומלץ ללכת למירון בל"ג בעומר, והשיב שודאי שמי שלומד - זה עדיף. אכן מי שבין כה וכה לא לומד שישע [אך 'נעבד' מי שמשתמש בהיתר הזה].

וכן ידוע שהרבה ישיבות וכוללים הבחורים מציינים ולא מבטלים את הלימוד. ובספר נטעי גבריאל הביא שכתבו שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא לא נתן לנסוע למירון בל"ג בעומר.

וכהנה השיב הבית ישראל מגור לבחורים, הלא יש לכם את רבי שמעון בר יוחאי בגמרא... (עי' בספרו של הגר"ד ספטימוס מתפרח שהביא מקורות אלו).

וכן אמר מרן רה"י הגר"ד פוברסקי זצ"ל להרה"ג ר' צבי יהודה בהג"ר יעקב אדלשטיין - למה לנסוע לשם - שהרי הוא לפנינו בדף הגמ'.

כח התורה הוא לא פחות

וכאן אנו רוצים להכנס לעומקה של סוגיא - נדמה מקופיא שבעצם עלינו לותר על הזכות לנסוע לרבי שמעון ולקבל 'ישועה' במה שאנו צריכים, למען למוד התורה"ק, וכאן שורש ההשקפה של עולם בני הישיבות אתה לא מוותר ומפסיד כלום, אתה רק מרויח. אני רוצה לומר לכם דבר נורא: זה פחד להגיד את זה, אבל נקדים הקדמה קטנה:

מה דעתכם שאני אבוא אליכם בשאלה, מאיפה רבי שמעון יודע מי בא אליו לקבר ומה הוא מבקש?... תסתכלו עלי כמו אפיקורוס... אבל בדיוק בתוספות בדף היומי של היום, (סוטה לד, ב בד"ה אבות) על דברי הגמ', אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות. אמר להן, אבותי בקשו על רחמים שאנצל מעצת מרגלים!!! והקשו תוספות, מנין ידעו האבות שהוא בא לקבריהם, והרי כתוב (בברכות יח, א) שהמתים לא יודעים דבר, ומשמע שאפילו אבות העולם! ומתריצים, יש לומר דעל ידי תפילה שזה מתפלל מודיעין להן שכך נתפלל.

יש נדון גדול בהלכה אם כשהולכים לקברים מותר לבקש שהנפטר יהיה מליץ יושר בעבורנו, (הפמ"ג או"ח סי' תקפ"א, וע"ע ספר חסידים סי' ת"נ), או לבקש רק מהקב"ה בזכות הצדיק שקבור פה. (וע"ע בח' יו"ד סי' ר"ז) והמשנה ברורה (תקפ"א סי"ק כז) כותב כמו הדעה השניה. ובפוסקים יש בזה דעות (עי' בס' אעירה שחר עמ"ס סוטה לדף לד, ב שהביא המקורות לזה). עכ"פ, אם מודיעים על התפילה מהשמים או הקב"ה שומע **בזכות** הצדיק, אז וודאי כשלומדים אותו - על אחת כמה וכמה...

וכי יעלה על הדעת שמי שלא ישמע לרבותיו ויסע - יודיעו לרשב"י ויתפלל עליו ותקובל התפילה, ומי שישמע וילמד את תורתו ימנעו ממנו רוח והצלח. **ואמר לי חדב"נ הגר"ז ברלין שליט"א אדרבא אם אחד בא סתם לבקש הוא לא חייב לו כלום, אבל אם אני לומד את מה שהוא אמר - אז שפתותיו דובבות בקבר, א"כ אני עושה לו טובה גדולה, הוא חייב לי 'הכרת הטוב'... הדובבות זה כמו תחיית המתים - קטנה... אז בודאי שהוא ישתדל עבורי.**

רבי שמעון בר יוחאי נמצא בדף גמרא...

וכעת נבאר עומקא דסוגיא, יש הרבה סיפורים על מופתים מלי"ג בעומר ברשב"י, (וכמו שגם הביא באריכות הגה"צ רבי אלימלך בידרמן) ולאחרונה הביאו גם מופתים מהבת עין, וגם לשם נוסעים. אבל הרי כולם יודעים שלא כולם נענים, ומול כמות כזו אדירה שבאים בלי"ג בעומר למירון לא שמענו כזו כמות של מופתים. והטעם הוא כי וודאי התפילה על קברי צדיקים עושה עת רצון גדול בשמים וודאי שהתפילה ליד רשב"י בלי"ג בעומר כחה רב ועצום, ולכן וודאי שיש הרבה שנענים, אך כנגדם יש הרבה שלא הספיקה להם זו הזכות ולא נענו, והם רבים במספרם.

זה עת רצון... אבל לא הבטחה, **והבעיה העיקרית שלא חברו ספר עם מופתים של התורה הק' עצמה**, ואם היינו באים במגילת ספר עם כל המופתים של התורה הק', הלא עצמו לאין מספר וידוע מה שמספר ר"ח מוואלוז'ין בספרו רוח חיים על אבות במשנה מרבה תורה מרבה חיים מאדונינו ה"ט"ז, ואנחנו לבד ספרנו מעשים נוראים מאברכים שלמדו בישיבה בזכות התורה. ומה זה כל המופתים של מרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל? זה רק כח התורה, ולכל אחד הוא היה אומר - תלמד כך או תלמד כך. זה הכל זכות של תורה... אפשר לספר בלי סוף על מופתים של התורה... אלא מה, לא תמיד זה נענה, נכון... זה עת רצון! זה תלוי לפי גודל הגזירה, וענינה - וה' יודע הטוב מהו, אף אחד שלא יחלום שבמירון הוא יפעל יותר ממה שהוא פועל בדף גמרא...! (ועיין בנפש החיים שער ד' פ' טו - טז).

אין דבר בעולם שיוכל להתמודד מול כוחה של תורה.

אחד הסיפורים שאנחנו מספרים, שהייתי פעם אצל מרן הרב שך זצ"ל, היתה לנו צרה גדולה במשפחה, רצתי לרב שך שקצת הכיר אותי, והוא סנט בי... ומה אתה עושה?... אמרתי לו: אני אומר תהילים כל היום... אמר לי הרב שך, אברך כמוך כבר צריך לדעת - שתורה עוזרת לא פחות מתהילים...! אומרים כמה פרקים וחוזרים ללמוד...! סיפרתי את זה פ"א בקריית ספר, והיה שם ראש כולל אחד שאמר לי, אל תחדש חידושים... כל העולם יודע שבעת צרה אומרים הרבה תהילים... וגם אם זה על חשבון הלימוד, יודע מה? אני אשאל את הרב"ה שלי, רבי חיים קניבסקי... נראה מה הוא יגיד... בסדר... הוא שאל את רבי חיים, ואמר לו ר' חיים, אומרים פרק אחד ומיד חוזרים ללמוד...!!!

סיפר לי בעל העובדא, שהוא עשה משהו מסויים בשביל איזו ישיבה, והם הבטיחו לו, שאם הוא יצליח, הם מכניסים אותו למרן רבי חיים קניבסקי זצ"ל, ורבי חיים יאמר עליו פרק תהילים במיוחד בשביל מה שהוא צריך. בקיצור, הביאו אותו, אמר לו הגר"ח"ק ברכה כרגיל. ואמרו לרבי חיים שהבטיחו לו שהרב יגיד פרק תהילים שלם לרפואתו. לאחר זמן מועט ביותר אמר הגר"ח"ק, אמרתי... ושאלו היתכן בכזה זמן מועט והשיב אמרתי את פרק קי"ז, "הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים, כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם חלוקה", זה פרק תהילים שלם... שני פסוקים... וזה עזר... עזר ובגדול...! אנחנו צריכים לפתוח עיניים... תורה עוזרת לא פחות...! ויש מופתים נוראיים על תורה בלי סוף! הגר"צ פינקל היה מבטיח דברים בלי לפחד, הוא אמר - זה הזכות של התורה. וזה היה מתקיים!

למה לא להרויח בגדול... גם לאבד את שמירת העיניים, ואת התורה, העיקר שנשעתי לרבי שמעון... מה באמת חושבים...! זה שנסע לרבי שמעון, רבי שמעון יתפלל בשבילו, ויברך אותו. אבל זה שישמע לגדולי הדור... לרב שך, לחזון אי"ש, ולעוד גדולי ישראל, והוא יישב וילמד - אז לו לא יענו...! וכי זה ראש ישר...!

הגמ' בסוטה (כב, א) אומרת - למדנו קיבול שכר מאלמנה, שהיה לה בית כנסת בשכנותה, ובכל יום ויום היתה נכנסת להתפלל בבית מדרשו של רבי יוחנן. אמר לה, בתי! לא בית הכנסת יש בשכנותיך! אמרה לו, רבי! ולא שכר פסיעות יש לי...!

ושאל הג"ר גמליאל רבינוביץ, (בספר 'גם אני אודך') את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, אם בן תורה שהולך לבית כנסת רחוק, והוא יכול ללכת למקום יותר קרוב וללמוד בינתיים, האם יש בזה חטא של ביטול תורה?... אמר לו הגר"ח - ייתכן!

והרב ינאי (שמוסר בישיבה שיעורים בהלכה) שאל אותו, למה היום לא מקפידים ללכת למקום הרחוק?... אמר לו הגר"ח, 'כי זה ביטול תורה', זה הכל...

ולעשות כזה ביטול תורה גדול ועוד לגרום רפיון בישיבה?... מי לוקח על עצמו את האחריות הזו...!?

ובעיקר בימים אלו שהם ההכנה למתן תורה, וודאי שיש להרבות זכויות של תורה, והיצה"ר מנסה להביא כל מיני מצוות לקעקע את השקיעות המוחלטת בלימוד, וכבר ידוע שהגר"א ווסרמן בקובץ מאמרים (ח"א סי' רי"ב) הביא בשם החפץ חיים שהיצה"ר אומר לאדם, תצום, תבכה, תתפלל, העיקר - שלא תלמד...!

ולכן אדרבא - עלינו להוסיף בקבלת עול תורה, וכבר הבאנו בשם הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל שאמר שעיקר קבלת עול תורה של בחור זה להצמד לסדרי הישיבה. ובספר 'מאמר מרדכי' הביא ממרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל, כי כפי השעבוד לסדרי הישיבה - כך גודל ההצלחה.

העמידה בנסיונות - מרוממת לפסגות

ומאידך, כמה רוממות יש לכל בן תורה, שמנצל את כל נסיונות החיים שהיצה"ר ממציא בכל דור, ולאן הוא יכול להעפיל ולאיוז פסגות להגיע.

סיפר לי הג"ר משה שיינרמן שליט"א, (רבה של ק"ק כולל בני הישיבות בפלטבוש נ"י. ומידידי הישיבה), שהוא שמע מכמה יהודים זקנים שלמדו בברנוביץ, וסיפרו שהיה לרבי אלחנן וסרמן מנהג, שכשהיה נוסע לחפץ חיים היה לוקח עמו כמה בחורים והם היו הולכים יחד לזכות להיות במחיצתו, פעם אחת הם באו, והחפץ חיים היה מאד חלש, אז הוא השאיר את הבחורים בחוץ, ורק ר' אלחנן עצמו - נכנס. שאל אותו החפץ חיים, היכן הבחורים?... אמר לו, הם בחוץ, כי אמרו לי שהרבה חלש... אמר החפץ חיים, אני דואג לי לא להם... אני רוצה לראות אותם! ומשתמה ר' אלחנן על פשר הדברים, הסביר הח"ח; כתוב (בראשית מה, כו - כח) שאמרו ליעקב אבינו "עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים" וסיפרו לו שהוא נשאר בצדקו, אמר, "רב עוד יוסף בני חי, אלכה ואראנו בטרם אמות"... והקשה הח"ח, למה צריך להסביר "בטרם אמות"...! אבא, שכ"כ היה קשור בנפש בנו, למדו תורה, בר חכים הוא ליה, הוא רוצה לראות את הבן שלו שכ"כ הרבה שנים הם היו מנותקים... למה יעקב מוסיף "בטרם אמות"...!

אלא, אמר יעקב אבינו, לפי מה שמספרים שהוא עדיין בצדקתו מגיל שבע עשרה... לעמוד באלו נסיונות של עריות, ולעמוד בצדקתו ויושרו, אני לא יודע אם אזכה לראותו שם למעלה... הוא יהיה בדרגה מאד גבוהה, יותר ממני... אני רוצה להספיק עוד לראותו בחיים...!! פה עוד אפשר לזכות לראות. **אמר החפץ חיים, הבחורים, בנסיונות שהיו להם, איני יודע אם אזכה לראות אותם אחרי מאה ועשרים... בחורי הישיבות של אז, הם רעבו ללחם,**

מלחמה בשטן - ע"י מסירות נפש!!

צריכים לדעת: אנחנו בדור הזה במלחמה:
ופה סיפור נוסף: (וצריך להיות 'מבין' על כל סיפור וסיפור...) היתה אסיפה של ראשי ישיבות לבקשת מרן רה"י זיע"א. נוכחתי שם. דברו שם על פלאפונים לפני עשרים - שלשים שנה, כשהחל הנגע...

אמר אז הגאון רבי אביעזר פילץ שליט"א ר"י תפרח, שקשה לתבוע מבחור שלא יהיה לו פלאפון כשהוא רואה שלראש ישיבה שלו יש פלאפון... אנחנו צריכים קודם שאנחנו לא נשתמש במכשיר הזה. קם שם ראש ישיבה חשוב מאד ואמר, בחור לא צריך להיות כזה חסר בינה... הרי ההבדל עצום... ראש ישיבה צריך להכין שיעור, לנהל את הבית שלו, לדאוג ולחנך את הבחורים, לדאוג לכסף עבור הישיבה, ולכל צוות הישיבה... וגם לישון קצת, ויש לו רק עשרים וארבע שעות ביממה... אז אם יש לו אפשרות לדבר בפלאפון ולקצר תהליכים אז הוא עושה את זה... אבל מה כל זה שייך לבחור?!

השיב רבי אביעזר בשקט: ודאי שהוא צודק, אבל היום - אנחנו במלחמה. השטן לוחם איתנו מכל הכיוונים. ויש לנו כלל מהחפץ חיים, שלהלחם עם השטן - זה רק עם מסירות נפש!! נגד השכל, ונגד הסברה, ונגד הכל... רק אם נמסור נפש - נצליח! כל מצוה שישאל מסרו נפשם עליה - נתקיימה בידם.

נדע - אנחנו במלחמה, היום היצה"ר לוחם איתנו על כל דבר, הוא לוחם על ההשקפה שלנו... ידוע שיש בטאון שמרן רה"י הג"ר גרשון אדלשטיין שליט"א הורה שלא להסתכל בו - כי זו לא ההשקפה של בני התורה.

הוא לוחם איתנו על השקפה, על שמירת העיניים, על צניעות, על השקיעות בלימוד, על בטלה, על פלאפונים, על מה לא?...

הגמרא אומרת לך לך אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב. איך ייתכן שיחיה פלאפון לבן אדם וכשיחיה לו נסיון אם לדבר או לא, הוא לא יילך לדבר!?! ודאי שהוא יפול, מה השאלה... כמו שאמר מוריני רה"י הג"ר איתמר שליט"א, בפלאפון, כל דבר קטן מוציא את כל השקיעות מהלימוד! אנחנו צריכים לדעת שחוף מדף גמרא - אין כלום!!!

אנחנו כעת בתענית בה"ב ישנם שני טעמים, האחד שמא במועדים הקלנו ראש באכילה ושתיה ושמחה ומתוך זה באו לידי עבירה, וכמבוי במ"ב (סי' תצ"ב סק"א).

וכתב ע"ז הרה"י רבי יחזקאל סרנא זצ"ל (בספרו 'דליות יחזקאל'), שע"ז אנו אומרים בסליחות 'לך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים', אין לך צדקה גדולה מזו של המתנה של יו"ט, ובאותה צדקה לנו בושת הפנים הגדולה מזו המתנה מה עשינו מזה - הקלנו ראש ובאנו לידי עבירה.

הרגשה זו מלווה אותנו בתענית זו - לבל נחזור שוב על אותה טעות, ימי הספירה ימים גדולים, ימים גורליים לכל החיים הרוחניים, לבל נבזבז ימים אלו ונפסיד גדולתם וסגולתם בידיים.

נזכור! בדור הזה - כאשר החושך יכסה ארץ וערפל לאומים, והשטן מנסה בכל כוחו, מכל עבר ופינה, בטוב ולחילופין, להחליש כח ביהמ"ד, נשנן את דברי הסטייפלר, להלחם, להלחם, להלחם - אבל אז נזכה להתרומם - ל-אלך ואראנו... כי מי יודע אם נזכה לראותם ביום מעלתם בשמי מרומים.

היה להם קר... ביזו אותם... לא היו שידוכים... היתה השכלה ארוכה... אמר החפץ חיים, אני רוצה לראות אותם עכשיו...! בנסיונות עצומים כאלו שעברו - הדרגה שלהם בשמים תהי' גבוה מאד, מי יודע אם שם נזכה, - אלך ואראנו בטרם אמות. והוסיף הגרמ"ש שבדורינו אנו שאמנם אין סוג נסיונות של אז, אבל ה'מפתח' של העוה"ז על כל פגעי הטכנולוגי' הארוכה - אשר רבים חללים הפילה, לעמוד בעוז ולא ליתן ליצה"ר בית אחיזה בכלום, רק תורה בטהרתה עם שמירת העיניים ולא לזוז מעמלה של תורה, גם ע"ז אפשר לומר לאיזו דרגה גבוה מגיעים... מי יודע אם נזכה לראותם שם.

ומאידך, גם כאשר אדם פ"א נכשל היצה"ר כבר בא אליו אתה לא שווה כלום בין כה אתה נופל, ומייאש אותו ולא נותן לו את הרצון לשוב ולהתרומם חזרה לפסגה.

ולזה סיפר השבוע הגה"צ ר' אלימלך בידרמן; על המחנך הגדול רבי משה בלוי, שסיפר לו שהוא למד בגאון יעקב, (נצל מרן רה"י זיע"א) היה לו חברותא מצויין. לילה אחד הוא לא הגיע... הוא בא מאוחר בסביבות אחת עשרה... והם התחילו ללמוד, אך הוא שם לב שהחברותא בעננים... הוא לא מרוכז איתו יחד... וזה היה בחור טוב! הוא שאל אותו, מה קרה היום?... אמר לו בין כה אתה לא תוכל לעזור לי...

ר' משה בלוי ב"ה לחץ עליו עוד ועוד, עד שהוא סיפר לו: אני - חזק מאד בשמירת העיניים. מר"ח אלול עד טבת - אז היה המעשה - לא נכשלתי. והיום, נסעתי לרופא בתל אביב, ובאוטובוס - נכשלתי... אין לי טעם בחיים...

ר' משה בלוי לא אמר לו כלום, הסטייפלר היה גר לא רחוק משם... ברחוב רשב"ם עשר. הוא רץ מיד, עד השעה אחת עשרה וחצי הוא היה מקבל קהל... בקיצור הוא רשם את השם שלו, וסחב איתו את הבחור יחד עמו... הם באו ב-אחד עשרה עשרים ותשע, (זה היה חודש טבת האחרון של הסטייפלר...)

והסטייפלר כבר לא שמע, אז הם כתבו לו את הסיפור, איבדתי את הכל, אין לי טעם בחיים שלי... וכו'.

אמר לו הסטייפלר, אמור נא לי, האם תמיד אתה רק נכשלת?!!... היתה פעם שעמדת בנסיונות?!! אמר הבחור, ואני אנה אני בא... א"ל הסטייפלר תענה לי על מה ששאלתי, והשיב לו בחיוב - כל הזמן עד עכשיו.

אמר לו הסטייפלר, אני לא שקרן, ואני גם לא מגזים... אם היה לי כח - הייתי קם בפניך מלוא קומתי על כל פעם ופעם שעמדת בנסיון!?! מה פירוש 'אין לך טעם בחיים', אתה יודע מה הרווחת?!! לאן התרוממת - לאיזה פסגות הגעת.

לא שזה יעזור לך... גם על מה שנכשלת - ע"ז תקבל את חומר הדין... אבל אפשר לעשות תשובה, וכל פעם שאתה מתגבר זה גם מתקן הפגם, וכל פעם שאתה מצליח - אתה מקיים שלש מצוות עשה! א. "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך", בשני יצריך, יצר טוב ויצר הרע, ב. "ויראת מאלוהיך", ג. "קדושים תהיו"!

אתה מתרומם למדרגה של יוסף הצדיק! אתה יודע מה אתה מרויח מכל פעם?!!... המשיך הסטייפלר, תמשיך ואל תרפה, תלחם, תלחם, תלחם!!! כל פעם ופעם - זה ריווח עצום...

לע"נ

הגאון הגדול רבי דוד בן ר' שמעון הקשר זצ"ל
בעל ה'שירת דוד' ומראשי ישיבת 'קול תורה'
נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז

תנצב"ה

נתרם ע"י הרב הגאון שליט"א החפץ בעילום שמו
לזכות ולהצלחת כל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות וזיווגים טובים
ולהצלחה בתורה וביראת שמים.

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכו' שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמז"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

מעלת התמידות בעבודת ה'

שבעת ימים שלא יבוא לידי טומאה, אלא החידוש בזה הוא שסוף סוף קרי היא טומאה שעלולה להגיע באונס, וכתב התוס' יו"ט בשם המדרש שמואל שהיצר הטוב והיצר הרע "מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים, וכשאחד מהן קרוב להיות מנוצח יתחזק על עומדו בראותו כי כלתה אליו הרעה", ולכן דוקא כשהכהן הגדול נמצא בשיא טהרתו אז קרוב להיות שכח הטומאה יתגבר ויילך להכשיל אותו בקרי (וע"ש שכתב שלכן "הרבה מן האנשים בעת פטירתן יתחזקו וידברו דברים טובים כאילו הם בריאים", ועיי' מה שביארנו במשנה הקודמת).

אך מכל מקום גם אם היה הכהן נפסל לא היתה העבודה מתבטלת, משום שאין סומכין על הנס, ומלכתחילה היו מעמידים את הסגן תחתיו שמא יארע בו פסול.

על אלו מוסיפה המשנה את הנס החמישי והשישי: "ולא כיבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא ניצחה הרוח את עמוד העשן", שהאש על המזבח תוקד תמיד ולא תכבה, וגם עמוד העשן שיצא ממונו התמור ועלה בצורה ישרה עד לרקיע בלי לזוז אנה ואנה, ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות אינן מזיזות אותו ממקומו. על ידי כך היתה אש המערכה דולקת יומם ולילה, ועמוד העשן שעליה היה עומד כמקל, בין אם השמש יצאה על הארץ ובין אם ארובות השמים נפתחו עם רוח סועה מסער.

אלא שגם כאן יש מקום לדעת מה המעלה הגדולה כל כך בעמוד העשן שיעמוד בזקיפה, וכי היתה מלחמה בינו לבין הרוח כדי שניצטרך את נצחונו של העשן, לכאורה גם אם ינטה לצפון או לדרום אין בכך כלום ודי במה שאין הגשם מכבה את מקום דליקתו.

ובנס השביעי כותבת המשנה: "ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים", ונס גדול היה זה, שלמרות שכל הנך הם דברים שאין להם תשלומין, וזמנם הוא דוקא בו ביום, אם ממחרת השבת, אם ביום חג השבועות ואם מדי שבת בשבתו, מעולם לא נמצא פסול לא בעומר שבא להתיר את החדש, לא בשתי הלחם שהובאו להכשיר את המנחות, ולא בלחם הפנים שהוקרב על השולחן והתחלק לכהנים. כולם עמדו תמיד בזמנם ולא נדחו מהקרבנם, ואף נמצא שלא הוצרכו לחלל את השבת לחינם בעבורם.

הנס השמיני הוא: "עומדים צפופים ומשתחיים רווחים", שהוא נס שהיה בזמן שהתכנסו ישראל במעמדם לעלות לרגל, שאז היה מקומם בעזרה בתוך י"א אמה של דריסת רגלי ישראל, וצורת עמידתם היתה באופן של "עומדים צפופים", ופירש רש"י במסכת יומא (כ"א, א') ש'צפופים' מלשון 'צף', שהרי העזרה היתה מלאה בעם רב של רבבות יהודים שהתקבצו בתוך אמות בודדות, "ומרוב העם היו נדחקים איש באחיו ואין לו מקום לנטות על צדו לכאן ולכאן וזקוף כקורה, אף רגליו ניטלים מעל הארץ", ולכן נקט התנא לשון 'צפופים', שהיו האנשים 'צפים' באויר בלי שימצאו מנוח לכף רגלם.

ועל כך מוסיפה המשנה, שבאותו הזמן ארע נס מופלא שלא היה דוגמתו, שכאשר באו ישראל להשתחוות לפני ה' ולהתוודות על חטאתם, נעשה להם נס, ולכל אחד נוצר מרווח של ד' אמות בינו לבין רעהו כדי שלא ישמע איש וידויו של חברו.

והנה אף שודאי היה זה נס גמור שאין לנו יכולת להשיגו, כאן נוסף לנו יתירה על זאת - שלא זו בלבד שלא ידוע כיצד ארע הנס, אלא גם היאך היתה צורת הנס. בכל נס אחר, כגון אם לדוגמא נקרע הים לשתיים, לא ידוע לנו היאך נבקע הים, אבל ידוע לנו שסוף סוף הוא נבקע והתחלקו מימיו, אבל כאן לא נתפרש כלל מה היתה המציאות בפועל - האם עם ישראל המשיכו להדחק בתוך י"א אמה גם בשעת ההשתחויה? והרי די

"עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש; לא הפילה אשה מריח בשר הקודש, ולא הסריח בשר הקודש מעולם, ולא נראה זכוכ בבית המטבחיים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כיבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא ניצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחיים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים" (ה', ה').

'עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש':

המשנה שלפנינו מונה והולכת עשרה נסים נפרדים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, כשכל נס שונה מחבירו ולא הרי זה כהרי זה, עם כי ברור שישנו מכנה משותף בין כל הניסים ולא לחינם עשה עמנו הקב"ה דוקא את אלו. ומכאן צריכים אנו ללמוד מה הצד השווה שבין כולם, ומה המשמעות שיש בכל אחד מהם, שאותה קבע התנא בתוך מסכת אבות ללמדנו אורחות חיים.

ואלו הם עשרת הניסים שמביאה המשנה: הנס הראשון "לא הפילה אשה מריח בשר הקודש". שהרי ידוע שאשה מעוברת שתוקף אותה בולמוס לדבר מאכל ולא באה על סיפוקה עלולה להפיל את הולד, והנס שהיה בבית המקדש הוא ש'לא הפילה אשה מריח בשר הקודש', וגם אם בא אליה הריח הוא לא גרם להפלת העובר.

אכן אם הדברים כפשוטן, לכאורה מקומו של הנס לא היה בבשר הקודש אלא באשה, שלמרות שריח הבשר גרם לה להתאוות אליו ולחוש שהוא טוב למאכל, מכל מקום לא נגרם נזק לעוברת. ועל פי זה יש לדקדק מדוע הנס נמנה בין הניסים שהיו בתוך בית המקדש, והלא האשה היא בעלת הנס, אלא אם כן נפרש שגדר הנס היה שהקב"ה לא הביא תקלה מכח בשר הקודש, ודו"ק.

הנס השני במשנה הוא: "ולא הסריח בשר הקודש מעולם", ועל כך פירשו הראשונים בשני אופנים, רש"י ביאר שמדובר על האיברים והפדרים שעמדו בראש המזבח, שפעמים שהקטרתם נתעכבה ב' או ג' ימים עד שיתפנו להקריבם, ולא היו הכהנים רצים דחופים להקטירם באותו לילה שכן אין לינה מועלת בראשו של מזבח (כדאיתא בפסחים נ"ט, א') ובזבחים פ"א, א'), ועל דא קמ"ל מתניתין שהאיברים נותרו בשלימותן ולא שלטה בהן הרימה.

ורבינו יונה ועוד מפרשים פירשו דמיירי על כל בשר קודש כגון שלמים שנאכלים לבעלים לשני ימים ולילה אחד, שאף אם היה הקרבן גדול והיו אוכליו מרובים, בכל זאת לא הסריח הבשר על כרעיו ועל קרבו עד סוף זמן אכילתו.

בין אם כך ובין אם כך, ודאי שהיה נס גדול בכך שלא הבאיש הבשר, אמנם לא נתפרש לנו מה היה אילו הבשר הסריח, שכן אם מצד ההקרה היה אפשר להזדרז להקריבו, ואם מצד האכילה אונס רחמנא פטריה, ולא היו הבעלים מפסידיים מאומה.

הנס השלישי הוא: "ולא נראה זבוב בבית המטבחיים", והיינו כמו שכתבו הראשונים, שמחמת קדושת בשר הזבח לא נתקבצו על גביו זבובים גם בהיותו מופשט לאחר שחיתתו, כשסידרו את האימורים להדחה על גבי השולחן. ולא נתבארה לנו מה המשמעות הגדולה בנס זה, והרי זבובים הם בריות קלות שאינן מעלין ואינן מורידין, ומה בכך אם יהיו או לא יהיו.

הנס הרביעי - "ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים", ולכאורה צ"ב מה החשש שיארע לכהן הגדול קרי, והלא הקדימו לעשות לו שמירה מרובה

בשלושה אנשים כדי שיהיה ביניהם י"ב אמה יתר על מידת העזרה, וכאן מדובר על רבבות אלפי ישראל שעמדו באותו שטח, וודאי שהעזרה לא המשיכה להיות בגודל י"א על קמ"ז. אכן מאידך גיסא ודאי שגם לא היה הפוך, והעזרה לא התרחבה ליותר מכפי מידתה, אם כן כיצד ארע גופו של נס ומה היתה צורתו.

הנס התשיעי הוא: "ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם", ובתוס' יו"ט הביא לדקדק משמיה דהמדרש שמואל שנס זה לא היה רק בזמן המקדש אלא ממשך להיות בירושלים מאז ועד עולם, שקדושת הארץ מצד עצמה מצילה מכל מיני מזיקין וחיות רעות, עד שאפשר לומר ש'מעולם לא הזיק נחש ועקרב'. ואף כאן יש מקום להבין מדוע נס זה נגזר מקדושת בית המקדש, ומה השייכות בין סדרא דנזיקין לענינא דקדשים.

וסיפא דמתנייתין מסתיים בנס האחרון: "ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים", ובביאור המילות 'צר לי המקום שאלין' מצינו ב' פירושים ברש"י ביומא שם (כ"א, א') ששניהם נכללים באותו ענין, האחד כפשוטו, שאף כשעלו ישראל לרגל ונטו ללון בעיר, היה מקום לכל ישראל כאחד לשכון בתוך ירושלים ברווח ולא אמר אדם צר לי המקום.

והפירוש השני הוא לענין הפרנסה, שאף שהיו אוכלוסין מרובין בירושלים הרבה מרבואות בני אדם, לא היה מי שלא מצא את מלאכתו כדי מחסורו אשר יחסר לו, ולא היה אף אדם שאמר 'צר לי' והוצרך לצאת מן העיר לעסוק במשלוח יד.

וכשם שהערנו לעיל, אף כאן יש להבין היאך היתה צורת הנס, שאף אם מצד הנס עצמו היה הנס נס ואין לנו הבנה בפשרו, עדיין מה היה הציור אליבא דעובדא שגרו בירושלים עם כה רב, והלא עוד לא מצינו שהתרחבה ירושלים עד שערי דמשק אלא היה מקומה מוכן לה בנחלת יהודה, וכאשר התקבצו בניה לתוכה מכל קצוות תבל - כיצד החזיק המועט את המרובה ומה התרחש לנגד עיניהם הרואות.

'חיי נשמות אויר ארצך':

אולם ברור שכל ניסי המשנה סובבים סביב מהלך אחד שהוא השורש לכל מה שהיה במקדש. וכללו של דבר בניו מיוסוד מוסד: מציאות רוחנית היא דבר שאין לו מקום. אנחנו רגילים לראות את העולם בעיניים גשמיות, ולכן יש בעינינו חלוקה של מקום ושל זמן, אך כל אלו הן הגבלות ששייכות בעולם הגשמי, ואילו העולם הרוחני הוא למעלה מן המידה ולא שייכת בו שום הגבלה של חומר.

אם ניקח למשל מציאות רוחנית כמו גן עדן, הרי לא שייך לקבוע לו מקום ולומר שהוא נמצא בשטח מסויים עלי ארץ. אמנם בחז"ל מבואר שגן העדן נמצא בעולם התחתון, אבל ודאי ש'גן עדן' הוא עולם רוחני, שכל כולו רוח, והוא למעלה ממושגי החומר שאנו מצויים בתוכם. יתכן אדם שיעמוד על ד' אמותיו ויהיה בתוך הגן עדן, כי אין שום קשר בין מציאותו של העולם העליון אל המקום אשר הוא עומד עליו.

אפשר אף להביא דוגמא בעלמא לשבר את האוזן מכל מציאות מושכלת שקיימות בבריאה. העובדה שאחד ועוד אחד הם שתיים היא מציאות קיימת, אבל היא אינה מציאות שתופסת נפח, לא מקום ולא משקל, שכן אין שייכות בינה לבין החומר הגשמי של העולם.

יכולים לעמוד שני בן אדם זה לצד זה בלי שיהיה שום דמיון ביניהם. האחד הוא איש בער שאינו יודע בין ימינו לשמאלו, והשני חכם הרזים שמכיל בתוכו את כל התורה כולה. היכן נמצאת כל חכמתו של החכם? גודל מוחו הוא בדיוק כמו ההוא שלידי, ואין שום חלק בגופו שאפשר להצביע עליו ולומר שבו נמצאת החכמה...

אמנם חז"ל במדרש במשלי על הפסוק 'החכמה מאין תמצא' הביאו מחלוקת תנאים האם החכמה נמצאת בראש או בלב, אך ודאי שהכוונה רק לענין מקור החכמה, ואילו החכמה עצמה אינה נמצאת בשום מקום עלי אדמות. הא כיצד? והרי היא קיימת יותר מכל דבר ארצי שבעולם? אלא החכמה היא מציאות רוחנית שאינה שייכת לאף מקום. היא נמצאת מעל המקום והיא אינה צריכה את המקום. המקום שלה אינו מוגבל למידה גשמית, והוא יכול להתרחב בלי גבול ומידה.

יש ניסים שנעשו בתוך המערכת הגשמית של העולם, ואותם יכלו לראות כל יושבי תבל. אך לעומתם יש ניסים שכל מהותם היא רוחנית, וממילא גם אם בן אדם יתאמץ בכל כוחו לראותם בעין בשר הוא לא יוכל לראות

מאומה. הרי זה כמי שמחפש כלי לראות את הנשמה או את כח המחשבה, שהינו רודף אחר הרוח ולא יוכל לאחוז בה לעולם.

כאשר מדובר על בית המקדש, שהוא המקום שעשה לו ה' לשכון בתחתונים, לא שייך מעיקרא להשיג את מה שהיה בו במושגים של חומר. כל כולו היה מציאות רוחנית עליונה, עם כללים רוחניים ועם מושגים רוחניים, וכל מי שנכנס בשעריו לא ראה עצים ואבנים אלא רק מציאות רוחנית של 'בית המקדש'. האם ראו שם כתלים, שערים, דלתות וחדרים?... ראו את 'בית המקדש'. ואת בית המקדש אין אפשרות לתאר על פי אמות מידה, על פי תבנית או כמות, כי רוח ה' היתה בו, ולא יכירנו מקומו.

בקנה הידועה 'ציון הלא תשאל' לשלום אסיריך' שנאמרת בתשעה באב, מקונן רבי יהודה הלוי על חורבן בית המקדש ואומר: "חיי נשמות אויר ארצך, וממור דרור אבקת אפרך ונופת צוף נהריך". מה המובן במילים 'חיי נשמות'? הלא חיו של כל אדם הן מכח הנשמה שנפוחה באפו, ומה שייכים חיים שאין בהם נשמה.

אך הם הם הדברים: אמנם אנחנו חיים מכח הנשמה, אבל כל חיינו מורכבים ממושגים של חומר שממלאים את העולם. יש לנו ארץ ושמים, בתים וחדות, חושים ומראות, וזהו העולם שאנחנו חיים בו. מה שאין כן בזמן המקדש כל החיים היו 'חיי נשמות'. לא היו מושגים של חומר, אלא רק מושגים של רוח. וכפי שהנשמה רואה ואינה נראית ואינה נמצאת בתוך חדרי בית, כך אותם חיים היו חיים שלא שייכים כלל לעולם, כי אם חיים של נשמה שאין בה תפיסה. גם כשנשמו את האויר שבחוץ, לא נשמו אויר של עצים או של אבנים, ולא ראו אדמה או שמיים, אלא רק את אותו אויר של 'חיי נשמות אויר ארצך'.

על פי זה מובן מאליו שכל הניסים שמונה המשנה מכוחו של בית המקדש, אינן מעלות מסויימות שנועדו להציל אדם מנזיקין, להרוויח אותו בפרנסתו, להקל על משא עבודתו וכיו"ב, אלא כולן תוצאות טבעיות מהמהלך הרוחני של בית המקדש. שמכיון שהבית היה בית ה' לא היו שייכים בו מגבלות של חומר, וממילא ארעו בו דברים שאין העין יכולה לראות ולא האוזן לשמוע, לא בתורת 'נס' בעלמא, אלא אדרבה, כחלק מן המציאות עצמה, שכולה 'נשמות' ואינה כפופה למושגים הרגילים של עולם הגשם.

אם כן אפוא, אף אם למשל לא היתה מעלה מיוחדת שזבובים לא יגשו אל בשר הקודש, מלכתחילה לא היתה סיבה שהבשר יקרב את הזבובים, כי כלל לא מדובר ב'בשר'. מדובר כאן על קודש, והחומר שממנו מורכב הקודש כלל אינו חומר בשרי ששייך בו רימה ותולעה. אף את המילה 'חומר' לא שייך להצמיד עליו, וההשגה שיש בו היא רק למעלה מן ההשגה. מאותו טעם לא הסריח מעולם בשר הקודש, לא נראה זבוב בבית המטבחים, וגם לא הפילה אשה מריח בשר הקודש - לא מפני שארע לה נס והתאוה לא הזיקה לה, אלא כי מלכתחילה לא היתה כאן תאוה. אמנם כל בשר שריחו נודף עלול להביא לתאוה, אך כאן כאמור לא היה בשר אלא 'בשר קודש', ובשר כזה לא מריח את אותו ריח ולא גורר את אותה תאוה - כל כולו קודש.

וכן הוא לגבי שאר הניסים שבמשנה, כגון שלא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים ושלא ארע קרי לכהן גדול ביום הכיפורים, שכל אלו הם מיני נזיקין שקיימים רק בחומר נפסד, אך בדבר שכל כולו רוחניות לא שייך לא בלאות ולא דברים העשויין ליבלות.

ואף לגבי אש של עצי המערכה ועמוד העשן, אולי מעיקר הדין לא היה צורך בנצחון מיוחד שלא תנצח הרוח ושלא יכבו גשמים, אבל כך היתה המציאות, שה'רוח' של עמוד העשן היתה רוח רוחנית שלא התכופפה בפני הרוח הגשמית שמנשבת בעולם. כשם שהרוח שבאנוש אינה קיימת בתוך הגוף במקום פלוני או אלמוני, ורק לגבי יציאת הנשמה מצינו סימונים מהיכן הרוח יוצאת, והיא מסוגלת לצאת אף מבית סגור בלי שום מחסום שיעמוד בעדה, על אחת כמה וכמה רוחו של מזבח ה' לא היתה מכוונת למציאות אחרת כי אם כלפי מעלה.

ממילא לא שייך לשאול היאך היתה נראית המציאות של 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים' או של המקום שהיה בירושלים, שכן כל השאלה שייכת אם מביטים בעיניים גשמיות, שאז אכן אין דרך למדוד כמה תפס

המקום בפועל. ברם כאשר מדובר על נס של בית המקדש, שכל מהותו היא מציאות עליונה, אזי באמת לא היו כאן י"א אמות ולא חלק ונחלה, רק מקום רוחני שיכלו כל ישראל להשתחוות בו ברווחים בלי מגבלה של שעת הדחק.

'לא כדורות הראשונים דורות האחרונים':

בירושלמי במסכת תענית (פ"ד ה"ה) איתא: "רבי הוה דרש עשרין וארבעה עבדין בלע ה' ולא חמל (איכה ב', ב'), ור' יוחנן דרש אשיתין, ור' יוחנן יתיר על רבי, אלא ע"י דרבי הוה סמיך לחורבן בית מקדשא, הוה תמן סבין נהירין והוה דרש ואינין בכין ומשתתקין וקיימין לון".

פירושם של דברים, שרבי הקדוש היה דורש מהפסוק 'בילע ה' ולא חמל' עשרים וארבע מאורעות קשים שארעו בזמן החורבן, ואילו רבי יוחנן דרש שישים. והקשה הירושלמי היאך יתכן שרבי יוחנן שהיה מאוחר מרבי היה בקי ממנו במה שארע בחורבן, והשיב הירושלמי שאדרבה, 'רבי הוה סמיך לחורבן בית מקדשא', ובזמן שהיה דורש היו יושבים לפניו 'סבין נהירין', זקנים שזכרו מה היה בזמן הבית, שכשהיו שומעים את דבריו היו בוכים, ומחמתם נאלץ רבי להפסיק ולדרוש.

אך יתר עומק בדברי הירושלמי שמעתי ממרן הגרא"מ שך בהספד שנשא בזמן אשכנזיה דמרון בעל הקהילות יעקב, שמה שרבי לא הוסיף יותר דרשות על חורבן הבית לא היה דוקא מחמת הצער, אלא משום שמלכתחילה הוא לא נצרך ליותר דרשות. באותו זמן ד'סמיך לחורבן בית מקדשא', כשעדיין יש זקנים שזוכרים את החורבן, החורבן הוא כל כך מוחשי עד שאין צורך לפרט אותו במילים. כולם מרגישים עד כמה החסר הוא נורא ומה אין לנו עכשיו כשהבית חרב, וההרגשה מדברת בעד עצמה יותר מכל הדרשות והביאורים שיתארו את מה שהיה.

והיינו, שבאותו זמן של דור אחד בלבד אחרי החורבן, עדיין נותרו שיריים מאותו אור של 'חיי נשמות' שנשמו בבית המקדש. עדיין היו מושגים אחרים של רוחניות, ועדיין לא שקעו לגמרי בתוך העולם של החומר. וכשחיים באותם מושגים עליונים, לא שייך אפילו לתאר את החורבן בפה, וכל מה שיכל רבי לדרוש הוא רק כ"ד דרשות, שאין בהם די באר את מה שהיה בבית עצמו, עם הקדושה למעלה מן המידה שהיתה אז. את זה יכל להבין רק מי שהיה וחי את אותם חיים, 'ואינין בכין ומשתתקין', בלי יכולת להעביר את המושגים להגבלה המצומצמת של העולם הזה.

לעומת זאת רבי יוחנן, שהיה בדור שאחרי רבי, לא חי כבר באותן השגות שלמעלה מהשגת אנוש, ולכן היא הנותנת שכדי להשיב את החורבן אל הלב היה עליו לדרוש יותר מפי כפלים דרשות על מה שאין לנו מעת חסרנו כל זאת. ולפיכך 'רבי יוחנן יתיר על רבי', לא מפני מעלתו אלא מפני ריחוקו מזמן החורבן, שכבר לא נתן לו לחיות את מה שחי רבו רבי, על אף שרבי עצמו נולד רק דור אחד לפניו לאחר זמן הבית.

ואם הדברים אמורים ביחס לראשונים כמלאכים, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בדורות אחרונים, שאיננו רחוקים דור אחד בלבד מזמן החורבן אלא אלפי שנים אחריו, ואין לנו שום בבואה דבבואה של השגה מה חסר לנו מעת שנטול ממנו בית חיינו.

כאשר רוצים להתחזק באבלות על חורבן הבית, הדרך היחידה היא להתרום ולהתחבר יותר לעולם רוחני, שיחזק בתוכנו את הקשר לקדושה העליונה של זמן המקדש, שכל מהותה היה הניתוק מההשגות הגשמיות של העולם. הלא זה היה כל ענין המקדש, 'חיי נשמות אור ארץ', וככל שהאדם חי יותר את חיי הנשמה כך הוא יכול להתאבל יותר על מה שהיה ואיננו.

כשאדם מתאבל על הצרות הגשמיות שפוקדות אותו בעקבות החורבן אין זה נקרא אבלות על החורבן, ואין שייכות בין זה לבין התקוה שיש לנו לחזות בשוב ה' לציון. והא ראייה, שבתפילת העמידה אנחנו פותחים בבקשת גאולה על כל הצרכים שנצרכים לכל אחד, החל מחכמה ובינה ובגאולה מן הצרות, וכלה ברפואה ובפרנסה וכלכלה, ורק אחרי שאנחנו מסיימים לבקש את צרכי עמך המרובים אז אנו מבקשים את כל הברכות הרבות על הגאולה העתידה, בתקע בשופר, בהשיבה שופטנינו, עד ולירושלים עירך ורצה.

לכאורה מה שייך לבקש על הגאולה, עד כמה שכבר נגאלנו מכל הצרות שביקשנו עליהם? ועל כרחך שהגאולה עצמה שעליה אנחנו מבקשים היא גאולה שלמה, בלי קשר לישועה שתהיה לכל אחד מהצרות או מהדברים

שאליהם הוא נזקק, ומה תהיה הגאולה? גאולה של 'חיי נשמות', שעל ידה אנחנו חוזרים לחיות למעלה, בעולם שאינו מן המידה. לא גאולה של רפואה, לא של פרנסה ואף לא של חכמה ודעת, אלא גאולה שתוציא אותנו מכל העולם שאנחנו חיים בו ותעלה אותנו לחיות חיים אחרים, חיים שבהם "כבוד ה' לבד היה מאורך, ואין סהר ושמש וכוכבים מאורך".

'ואני תמיד עמד':

אין ספק שהדרך הגדולה ביותר אשר היא הכוללת את החיבור האמיתי אל החיים הרוחניים, היא מעלת התמיד, שפירושה כמשמעה - תמיד. אם אדם נמצא פעמים במקום זה ופעמים במקום אחר, פירושו של דבר שבשני המקומות הוא לא נמצא, ורק כאשר הוא נמצא באותו מקום לגמרי, ערב ובוקר בכל יום תמיד, עם תמידות תמידית שאינה פוסקת, אז הוא שייך בכל נפשו לאותו מקום.

לגבי המותרות שבאו מתרומת הלשכה קי"ל שהקריבו מהם עולת נדבה לקיץ המזבח, והיינו שבזמן שלא היה שום קרבן אחר להקריב על המזבח העלו עליו עולות כדי שלא יהיה פנוי מכלום. ובשטמ"ק בכתובות (ק"ו, ב') ביאר בטעם הדבר בזה הלשון: "שלא יהא מזבח בטל אפילו שעה אחת, ונמצא שולחן הרב ריקם".

ולכאורה כל הטעם ש'לא יהיה שולחן מלא ושולחן רבן ריקם' מבאר רק מדוע להשוות את שולחן הרב לשולחן, שכשם ששולחן מלא כך יהיה שולחן רבן, אך כיצד שייך לומר לפי זה 'שלא יהיה מזבח בטל אפילו שעה אחת'. וכי יש משהו ששולחנו אינו בטל אפילו שעה אחת? ... גם המחמיר ביותר אינו עושה כל ימיו כחגים להיות סמוך על שולחנו יותר מג' סעודות, וגם אצלו יש זמנים שבהם הוא גולה מן השולחן ... אם כן היאך טעם זה מחייב ששולחן הרב לא יתבטל אף לא לרגע.

אך ברור ש'שולחן' אינו מבטא את הזמן שהאדם יושב לידו, אלא את הזמן שהוא 'מלא', דהיינו שהוא ממלא את ראשו של האדם ומעסיק אותו סביבו. וכשאמרנו לנו חז"ל 'שולחן' הכוונה אינה רק לשולחן של ארבע רגליים, אלא לכל עניני החומר שהאדם רכון עליהם כשראשו ורובו בתוך הבית. לכן אינו בדין שיהיה 'שולחן מלא', שהבלי העולם יקיפו אותו כ"ד שעות מעת לעת בלי הפסק של רגע, ואילו שולחן רבן יהיה דבר שנראה לפרקים באין ארוחת אב תמיד, בלי אותה רציפות מתמשכת שלא תפסיק אפילו שעה אחת.

מעלת התמיד היא המעלה האמורה בגמרא (הוריות י"א, ב') ש'אין על גביו אלא ה' אלוקיו'. שכשאדם נמצא תמיד באותו מקום בלי לעזוב אותו לרגע, זהו המלמד על מידת השייכות שלו לאותו מקום כשאינו לו עוד משהו אחר שיעסיק אותו. הוא שייך רק לשם, ואין מה שיצליח להזיז אותו. הוא איש של 'תמיד', שאשו לעולם לא תכבה, וכל מה שיש לו הוא רק את ה' אלוקיו. על כן אמרו חז"ל במדרש על מעלת התמיד שהיא 'עיקרה של תורה', כי אכן זהו העיקר האוחז את הכל, עד כמה האדם עומד לפני ה' תמיד ואין לו שום שעה של פטור, שלפעמים יכולה לצאת וללמוד על הכלל שאינו אלא קרעים קרעים ואין בו חטיבה אחת של לפני ה'.

כאשר רוצים לבחון אי מי מהי דרגתו בעבודת ה' ועד כמה הוא חי חיי נשמות, עיקר המודד הוא באותה מעלה קבועה של תמיד, שמקיפה את כל חיי האדם ואין אצלה שעה שאינה מן היום ואינה מן הלילה. כי אם האדם באמת נמצא היכן שהוא נמצא, איזו סיבה תהיה לו להפסיק לרגע בזמן מן הזמנים ולעזוב את מקום חיותו.

וזוהי החובה המוטלת על האדם לחיות תמיד באותו מהלך שאין על גביו אלא ה' אלוקיו, מתוך ידיעה שעבודת ה' היא עבודה של 'תמיד' שאינה פוסקת אפילו שעה אחת. אין הבדל בין הזמנים, ועיני ה' אלוקיך המה משוטטים בכל הארץ מראשית שנה ועד אחרית שנה. גם בזמנים שאין איש מסביב ואין מחייבים חיצוניים של לפני הזמן כתוך הזמן, אני ה' לא שנית, דיני התורה לא משתנים בפתע פתאום ואין שום מקום להקל בחמורות של תורה ותפילה וכל הלכה כהלכתה.

עבודה זו של תמיד היא היא מעלת בית המקדש, שבו היו הבנים תחת שולחן אביהם בלי שיהיה ריקם אפילו שעה אחת, והיא העבודה הרצויה לפני ית', עולת תמיד לריח ניחוח אשה לה'. אם כן הדרך לעמוד ולשרת לפני ה' היא דוקא באותו אופן של 'ננתת על השולחן לפני תמיד', ובזה תהיה לרצון תמיד עבודת ישראל.

שיחות צבא הלוי

ל"ג בעומר תשפ"ג

בענין כח הצדיקים בחייהם

א. איתא בספרי (דברים פרשת עקב פסקא ל"ח), "רבי שמעון בן יוחי אומר, אין זה קדוש השם, שדברי צדיקים קיימים בחייהם, ובטלים לאחר מיתתם, אמר רבי אלעזר ברבי שמעון הוא אני את דברי רבי יוסי מדברי אבא, שזה הוא קדוש השם, שכל זמן שהצדיקים בעולם ברכה בעולם, נסתלקו צדיקים מן העולם, נסתלקה ברכה מן העולם."

עוד איתא במסכת בבא קמא (דף נ' ע"א), "תנו רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, אמרו לה מי העלך, אמרה להם זכר של רחלים נדמן לי, וזקן אחד מנהיגו, אמרו לו נביא אתה, אמר להם לא נביא אנכי, ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו וזרעו, אמר רבי אחא אף על פי כן מת בנו בצמא."

וכתבו התוספות (ד"ה דבר), "דבר שנצטער בו. וא"ת אכתי מנא ליה, הא מת בנו בצמא, וי"ל דמ"מ באותו דבר עצמו לא היה ראוי ליכשל", והשיטה מקובצת כתב בשם רבינו ישעיה, "ולרבינו נראה לפרש אמרתי כלומר השמעתי דבר זה לפני הקדוש ברוך הוא, והם דבר שנצטער וכו', והסכים הקדוש ברוך הוא לדברי, שכן דרכו של הקדוש ברוך הוא שמסכים לסברת הצדיקים שבדור, וכשמת בנו בצמא, כבר מת רבי חנינא."

ומבואר בדברי השיטה מקובצת שדברי רבי חנינא הועילו רק בחייו, וזהו לכאורה כדברי רבי יוסי, שהקב"ה מסכים לדברי הצדיקים, וזה חזקא בחייהם, ודלא כדברי רבי שמעון בן יוחאי, ועיין במסכת עירובין (דף מ"ו ע"ב), דאמר ר' דברי יוסי ורבי שמעון, הלכה כרבי יוסי.

ובמסכת בבא קמא (דף ע"ט ע"א), אי"ל רב אדא בר אבהו לרב הונא דידך מאי, [בהמה דקה שלו], אי"ל דידן קא מינטרא להו חובה, אי"ל חובה תקברינהו לבנה, כולחו שניה דרב אדא בר אבהו לא איקיים זרעא לרב הונא מחובה", ומבואר שדבריו של רב אדא בר אבהו הועילו רק בחייו, וזהו נמי דלא כרשב"י, וכדברי רבי יוסי.

וע"ע במסכת שבת (נ"ט ע"ב) דאי' "ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך, דכי הוה קא ניהא נפשיה דרבי, אמר חנינא ברבי חמא יתיב בראש, וכתוב בהו בצדיקים 'ותגזר אומר ויקם לך' ", [הסיבה שהיה ברור לרב שלא יתכן שרבי חנינא לא ראש הישיבה, (ואפי' שמינו את רבי אפס, ולא יתכן שר"ח נפטר לפניו), כי לפני שרבי נפטר הוא אמר 'חנינא ברבי חמא יהא ראש הישיבה', ודיבורו של רבי ודאי יתקיים, שהרי כתיב בהו בצדיקים 'ותגזר אומר, ויקם לך'], [א.ה. ואפשר דאין ראיה מדברי רבי כיון דדיבר להדיא על אחר מיתתו -הגרש"פ].

ב. וכבוד מן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל כתב במכתב בתאריך ד' כסלו תשע"ג וזה לשונו "כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, (ברכות ט' ע"א), ורבי שמעון סבירא ליה בספרי עקב סי' ל"ח 'אין זה קידוש ד' שדברי צדיקים קיימים בחייהם, ובטלים לאחר מיתתו', (ולא יתכן כן), ואם כן כשהחזון איש זצ"ל אמר שבבני ברק לא יהיה פצצות כמו שהעיד הגה"צ רא"צ טורצ'ין זצ"ל, בודאי יתקיים גם היום, ואין לפחד כלל", עכ"ל.

וב"ה כל ימי חייו של רבינו מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל לא היה שום פיגוע בבני ברק, ואחר כלות השבעה בליל כ"ז אדר ב' תשפ"ב, בא מחבל ורצח כמה מתושבי בני ברק ה"ד.

ואולי אפשר שחידוש רבינו הגר"ח שיש לסמוך על שיטת רבי שמעון שדברי צדיקים קיימים גם אחר מיתתו, אינם אלא בחייו של רבינו הגר"ח, וכמו שכתב השיטה מקובצת, שהקב"ה מסכים לדברי הצדיקים שבדור, ולכך אחר פטירת הצדיקים, צריך שיהיה צדיקים אחרים שיאמרו ויטענו טענה זו.

ודרך אגב הראוני במסכת דרך ארץ רבה (פרק י"ב ה"ט), דאמר ר' "העניינים, והביישנים, ושפלי הרוח, ונוחין לתשחורת, ובעלי הבטחה, עליהם הכתוב אומר (איוב כ"ב כ"ח), 'ותגזר אומר ויקם לך, ועל דרכיך נגה אור' ".

בביאור החילוק בין רבי שמעון לרבי שמעון בן יוחאי

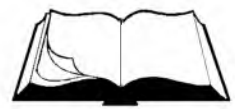
אמרין במסכת מועד קטן (דף ט' ע"א), "רבי יונתן בן עסמי, ורבי יהודה בן גרים, תנו פרשת נדרים בי [למדו נדרים אצל], רבי שמעון בן יוחי, וכו', אמר ליה לבריה, בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכוד, [אמר רשב"י לבנו, בני אדם הללו חכמים הם, לך אליהם שיברכו אותך]". ובשבת (דף ל"ג ע"ב), מבואר שיהודה בן גרים על ידי שסיפר דברים שאמר רבי שמעון, גזרו עליו המלכות להורגו, ולכך הוצרך לברוח ולהסתתר במערה, והתוספות (שם, ד"ה ה"ג), כתבו שצריך לגרוס רבי יהודה בן גרים, והיה גברא רבה כמבואר כאן, [ואף שמתוך דבריו יצא תקלה, שנגזרה גזרה על רשב"י], ובסוף הגמרא שם בשבת (דף ל"ד ע"א), איתא שכשיצא מהמערה מת אותו רבי יהודה בן גרים, ואם כן על כרחך שמעשה זה שהוזכר בגמרא במועד קטן היה קודם המעשה דמערה.

וסתם רבי שמעון בש"ס, הוא רבי שמעון בן יוחאי [כדכ' רש"י (שבועות ב' ע"ב, ד"ה משמו)], ופעמים מוזכר בסתמא, ופעמים מוזכר בשם רבי שמעון בן יוחאי, והביאו מספר יחוסים תנאים ואמוראים [להריב"ק [מבעלי התוספות] ערך חנניה], שבבחרותו היה נקרא על שם אביו, ואחר כך היה נקרא רק בשם עצמו, ויש אומרים [בספר 'בן יוחאי'], שקודם המערה, היה נקרא רבי שמעון סתם, ואחר המערה, היה נקרא רבי שמעון בן יוחאי. ומגמרא זו דמו"ק מוכח דלא כהיש אומרים, שהרי אמרו כאן 'רבי שמעון בן יוחאי, והרי על כרחך שמעשה זה שרבי יהודה בן גרים למד אצלו, ואמר עליו רשב"י שהוא גברא רבא, היה קודם המערה, שהרי אחר שיצא מהמערה מת רבי יהודה בן גרים, ומוכח שכבר קודם מערה היה נקרא בשם רבי שמעון בן יוחאי, [וע"ע בריטב"א בשבת (שם)], [א.ה. וכמו"כ ק' על ד' הריב"ק, דהאי מעשה לא היה בבחרותו, שהרי למדו אצלו הני תנאי, והיה לו בן, ואעפ"כ קראו רשב"י].

וכשהלכו רשב"י ור"א למערה מאימת המלכות, עלו והתעלו, כדאיתא במסכת שבת (דף ל"ג ע"ב), וי"ע מעיקרא למה לא הלכו למערה להתעלות, ואפשר שההתעלות מצער המערה, היה רק באופן שלא היו יכולים לצאת משם מאימת המלכות, ועוד י"ל שבאמת לא ידעו שדווקא שם במערה יגדלו ויתעלו, וצריך לדעת שהרבה פעמים בחור רוצה ללכת לישיבה מסוימת, ובסוף שולחים אותו לישיבה אחרת, ולבסוף גדל דווקא שם.

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 497

שאלות המצוות, וביאורי תפילה

אייר תשפ"ג

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

אכל מזונות ותמרים, ושתה יין

שאלה: אכל מיני מזונות ותמרים, ושתה יין, האם יכול לברך שלוש ברכות אחרונות (כדי שיהיו לו מאה ברכות בשבת) או נחשב לברכה שאינה צריכה?
תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ר"ח סעיף י"ב), אם אכל פירות משבעת המינים ואכל מיני מזונות ושתה יין, יכלול הכל בברכה אחת.
 אמנם ב"שבלי הלקט" (סו"ס קס"א) כתב בשם "תשובת הגאונים" שצריך לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו, וכן סבר הרי"א ("שלטי גבורים" ברכות ל"ב. אות ד').
 ולמעשה קי"ל שיש לברך ברכה אחת על כולם, ובכל זאת אולי רשאים לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו, ואין זה נחשב כגורם לברכה שאינה צריכה ("אשל אברהם בוטשאטש").

ברכת קידוש לבנה באמצע ברכות ק"ש

שאלה: בלילה האחרון של קידוש לבנה באמצע ברכות ק"ש נראתה הלבנה, האם מותר להפסיק באמצע?
תשובה: יש לו לפסוק אפילו באמצע הפרק, ואם אפשר עדיף שיגמור את הפרק ("ביאור הלכה" סי' תכ"ו סעיף ג' סוד"ה ולא, בשם נ"ב), ובכל אופן אין לומר אלא את הברכה ולא את שאר הפסוקים (שם).

שכחה להדליק נר שבת ויש אור חשמל בבית

שאלה: מי שכחה להדליק נרות שבת והחשמל היה דלוק, האם צריכה להוסיף נר אחד?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' רס"ג סעיף א') אשה שכחה להדליק נר פעם אחת מדלקת כל ימיה עוד נר משום קנס, ואף כשיש אור חשמל בבית, כיון שהתקנה היא שצריכה להדליק נר שבת בברכה גם בזה, נמצא שעברה על מצות הדלקת נר שבת, וצריכה להוסיף נר כל ימיה (שו"ת "שבת הלווי" ח"ב תש"ל). ויש סוברים שכל זה כשאין אור כלל בבית, אבל אם יש אור בבית מחמת החשמל, לא קנסו באופן זה ואינה צריכה להוסיף נר ("חוט שני" שבת ח"ד ס"ק ג').

הבעל הבהב נרות שבת ושכח לכבותם

שאלה: בעל הדליק נרות בערב שבת כדי להבהבם ושכח לכבותם, ולכן האשה לא הדליקה כיון שחשבה שהבעל כבר עשה את המצוה, האם צריכה להוסיף נר כל שבת?
תשובה: נהגו שהבעל מהבהב את הפתילה בערב שבת כדי שלא תשהה האשה בהדלקתה (משנ"ב סי' רס"ד ס"ק ח'), [ומרומז במשנה (שבת פ"ב מ"ו)] שאשה עושה רק "הדלקת" הנר, משום שתיקון הנר מוטל על הבעל (הגרעי"א במשניות שם), אבל לא יצאו בזה כלל מצות הדלקת נרות שבת, היות שהבעל לא התכוון כלל להדלקה, אלא רק להבהב את הפתילות.
 ומ"מ החיוב להדליק נר נוסף הוא אם האשה שכחה משום קנס (רמ"א סי' רס"ג סעיף א'), אבל בזה שבצדק חשבה שבעלה כבר הדליק (אף שלא יצאו), אין כאן פשיעה, ומסתבר שבכ"ה לא קנסו כלל.

טלטול אבן מהר סיני

שאלה: האם מותר בשבת לטלטל אבן מהר סיני?
תשובה: סתם אבנים בשבת, הם מוקצה מחמת גופו, ואסור לטלטל אפילו לצורך גופו ומקומו, אבל אם מייחדים אבן לשימוש לעולם מותר (עי' שו"ע סי' ש"ח סעיף כ"ב, משנ"ב סי' צ"ג). והאבן מהר סיני המיועדת לנו, שנראה בה צורת הסנה, ואפילו אם תישבר בכל צד יראה צורת הסנה, ומעיד על פלאי הבורא, מותר לטלטלה בשבת.

טיילו בשבת ומצאו את עצמם מחוץ לעירוב

שאלה: משפחה טיילה בשבת עם עגלת תינוק, בשכונה הנמצאת בשלבי בנייה מתקדמים, ויש חלקים שעדיים אינם מאוכלסים ואינם כלולים בעירוב, מישוהו ראה אותם וצעק להם שהם יצאו מהעירוב, מה יעשו עם עגלת התינוק, האם ישארו שם עם העגלה והתינוק עד סוף השבת?
תשובה: היות ואין שם עירוב אסור לטלטל את העגלה יותר מד' אמות, ומדברנן אסור לטלטל אפי' פחות פחות מד' אמות, כלומר גם אם מטלטל פחות מד' אמות ועוצר, ואח"כ מטלטל שוב פחות מד'

ברכת התורה עם בנו לפני ה'חידר'

שאלה: מי שלומד עם בנו (בן 6-7) בבוקר לפני שהולך ל'חידר', ואם יברך עמו ברכת התורה לפני הלימוד הוא עלול לברך פעם שניה בכיתה עם כל הילדים, ואם יאמר לו שלא יברך עם הילדים בכיתה, זה יגרום לו לבלבול, מה לעשות?
תשובה: אם האבא לומד והבן רק שומע, אפשר לסמוך על השו"ע (סי' מ"ז סעיף ד') שעל ההרור לא צריך לברך.
 אבל אם הבן לומד עמו בדיבור, בודאי שיש לחנכו לברך ברכת התורה, ואח"כ לא יברך שוב בת"ת, ואם יברך מעצמו פעם שניה אין לחוש (הגר"י סילמן שליט"א).

"תפילת הדרך" מירושלים לבני ברק או לקרית ספר

שאלה: יש שמדדו ומצאו שבדרך מירושלים לבני ברק אין מרחק של פרסה בלא מקום יישוב, ואם כן האם כשנוסע מבני ברק לירושלים לא צריך לברך "תפילת הדרך"?
תשובה: כבר הביאו הפוסקים את דברי הירושלמי שבמקום סכנה יש לברך, ושיעור פרסה נקבע שבכזאת דרך יש סכנה, אבל בזמננו שהמכוניות הן מסכנות הדרך אין חילוק אם נמצא במקום יישוב בתוך פרסה, ואף שגם בתוך העיר יש סכנה, תיקנו שהברכה היא "בדרך" כלומר כשיצא מן העיר ולא בתוכה, ולכן מחוץ לעיר בזמננו יש לברך אף שהוא קרוב למקום יישוב, וכן נהג מרן בעל ה"חזון איש" זצ"ל.
 ולכן הערים תל אביב, בני ברק ופתח תקוה אפשר שנחשבים כעיר אחת, ולא יברכו "תפילת הדרך" כשנוסעים מזה לזה, אבל הנוסע מבני ברק או מירושלים לקרית ספר, ודאי נחשב לעיר אחרת, ואף אם אין בנייה שיעור פרסה שאינו קרוב ליישוב צריך לברך (הגר"י קרליץ זצ"ל "חוט שני" ה"י ריבית עמ' קמ"ז).
 הגר"י קרליץ זצ"ל כשיצא לדרך היה מברך מיד כשיצא מבני ברק, כשעברו את מפעל "קוקה קולה".

עלייה לדוכן או תפילת שמו"ע

שאלה: כהן שהגיע מאוחר והציבור הגיע לברכת כהנים בחזרת הש"ץ, והוא עדיין לא התפלל, מה עליו לעשות?
תשובה:

- יעלה וישא כפיו אפי' קודם התפילה (שו"ע סי' קכ"ח סעיף כ"ט), ואם הכהן רואה שיעבור זמן תפילה ילך לחצר בית הכנסת ויתפלל שם, אבל אם כבר אמרו לו 'עלה' קודם 'רצה' צריך לעלות, דאם לא יעלה עובר ב'עשה' דאורייתא ודוחה תפילה דרבנן.
- וכן אם עדיין לא קרא קריאת שמע ורואה שיעבור הזמן, ילך לחצר בית הכנסת, ואם כבר אמרו לו 'עלה' יקרא פסוק ראשון ויעלה לישא כפיו (משנ"ב סי' קכ"ח ס"ק ק"ז).
- אם יש לו שהות, יברך ברכות התורה קודם נשיאת כפיו, היות שיש בזה פסוקים אף שאומרים דרך תחנונים (כמש"כ המשנ"ב סי' מ"ו ס"ק כ"ז), ובדיעבד ישא כפיו בלא ברכת התורה ("הליכות שלמה", תפילה, פרק י' ה"י ד).

קנה מפטיר ומוכרו לאחר

שאלה: קנה מצוה בבית הכנסת כגון עליית מפתיר או הגבהה, האם יכול למוכרה לאדם אחר?
תשובה: מצוה שאדם קנה בדמים יכול למוכרה לאחר, וכל זאת דוקא אם השני הוא אדם הגון כמוהו (משנ"ב סי' קנ"ג ס"ק ע"ו).

אכל שיעור מזונות ושתה פחות מכשיעור יין

שאלה: אכל שיעור כזית של מזונות ושתה פחות מרביעית יין, האם צריך להזכיר יין בברכה אחרונה?
תשובה: יש סוברים מכיון שלא שתה כשיעור רביעית הרי לא התחייב עליו ברכה אחרונה, ולכן אין להזכירו בברכת מעין שלוש (הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פרק נ"ד הערה ע"א).
 ויש סוברים שיכלול ברכה גם מה שאכל פחות מכשיעור ואין זה נחשב הפסק, דסו"ס אבל ממין זה (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ב תשי"ק ק"ט וספר "חידושי בתרא" חקירות במס' ברכות סי' ל"ה בשם הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל).

תשובה: מה שבבילוי צריך עוד שומר, זה לא משום 'זמן' של לילה גורם, אלא הכוונה שאם הולך לישון צריך עוד שומר, משום שהוא לא מפחד ממנו, ולכן אם אין דעתם לישון שם אלא רק לבקר את הדודה לא צריך עוד שומר.

צילומים ביום החופה

◀ **שאלה:** חתן שמוותו על הצילומים ביום החתונה לפני החופה, משום שעדיף לו לנצל את הזמן היקר לתפילות ולתחנונים עבור החיים העומדים לפניו, האם יש בזה "בל תשחית", היות שהצלם מסכים להגיע רק בתנאי שמשלמים לו עבור 400 תמונות לפחות?
תשובה: להתפלל ביום החופה ערכו גדול לאין שיעור מצילומים, ויפה עשה החתן שביקש זאת, ובדואר תהיה לו סייעתא דשמיא לכל החיים (ואיזה טעם יש בזה שביום גדול זה שנחשב אצל החתן כיום הכיפורים, הראש עוסק בדברים אלו).

ביאורי תפילה

'אמן' ד"ה הקל הקדוש" ו"שומע תפילה"

◀ **שאלה:** מדוע ה'אמן' ד"ה הקל הקדוש" ושל "שומע תפילה" נחשב יותר משאר אמונים, שמוותו לענות בברכת ק"ש, וכן ב"אלוקי נצור" ובעוד מקומות?
תשובה: משום שהוא סיום שלוש ברכות ראשונות, ו"שומע תפילה" הוא סיום הברכות האמצעיות, אבל 'אמן' לאחר "שים שלום", אף שהוא סיום תפילת שמונה עשרה, אין לו מעלת סיום, כיון שגם יחיד יכול לאומרו (**משנ"ב** סי' ס"ז כ"א ו"באר היטב" שם סי' ח'), ולכן בשבת קודש שיש רק ברכה אחת באמצע שהיא "מקדש השבת", אין לה מעלת סיום של כמה ברכות, והרי זה כשאר אמונים.

ברכת המזון

◀ **שאלה:** בברכת המזון אומרים: "נודה לך... על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה... ועל שהוצאתנו... מארץ מצרים..." מדוע לגבי ארץ ישראל אומרים "אבותינו", ולגבי יציאת מצרים אומרים "הוצאתנו"?
תשובה: כתוב בהגדה של פסח, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ולכן לגבי יציאת מצרים אומרים "הוצאתנו", אבל הכניסה לארץ ישראל הובטחה רק "לאבותינו".

"מה ידידות מנוחתך"

◀ **שאלה:** "מה ידידות מנוחתך את שבת המלכה, בן נרוץ לקראתך" מהו "בכך", למה לא אומרים בפשיטות "ונרוץ לקראתך"?
תשובה: כתוב בספרים שמיום רביעי ואילך כבר שייכת לשבת הבאה, כמש"כ בשו"ע (או"ח סי' רמ"ח סעיף ד') שמה"ט משלושה ימים לפני שבת צריכים לחשב שלא יבוא לידי חילול שבת, ומילת "בכך" בגימטריה שבעים ושנים, כנגד שלשה ימים שהם שבעים ושנים שעות, רמז שמשבעים ושנים שעות לפני השבת כבר רצים ומתכוונים לקראת שבת (**הגר"ח קניבסקי** זצ"ל). ויש מפרשים, שלכן בשר של יום רביעי מסיימים בפסוקים "לכו נרננה...", רמז שמהיום מתחיל להשתייך לשבת.

חיזוק באמונה

◀ מובא בשמו של רבי חיים מוואלאזין זצ"ל שבעת צרה אם יתחזק במחשבתו ש"אין עוד מלבדו" זו סגולה להינצל מכל צרה, והוא בדוק ומנוסה. וידוע שהרב **מבריסק** זצ"ל נהג כן כשברח בזמן המלחמה, וניצל כמה פעמים שלא כדרך הטבע.
"ונאלה שמות בני ישרא"ל" (שמות א', א'), כתבו הראשונים שהוא ר"ת "וחייב אדם לעבור הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום". דורשי חסידות מוסיפים שיש בזה גם רמז "וחייב אדם לעבור הפרשה" כלומר שלכל אחד יש את פרשת הדרכים שלו, ואין יוכל לעבור אותו בקלות, ע"י "שנים מקרא ואחד תרגום" שאומרים בתפילה בכל יום את הפסוק "יד ימלך לעולם ועד" בסוף "אז ישיר" ב' פעמים מקרא ואחד תרגום, וכל הזמן לחזור לעצמו שהכל בידי שמים ואין עוד מלבדו.

חידה

◀ מהו הדבר שמותר ביום רביעי, אסור ביום חמישי, מצוה ביום שישי, וחייב בשבת?

תשובה לחידה מגילון 496

◀ **חידה:** אין יתכן שאדם הולך לרקוד, ולפני שרוקד צריך לברך על הרקידה ברכת המצוות בשם ומלכות?
תשובה: אדם יכול לקדש אשה ע"י ריקוד שרוקד לפניה (קידושין ג'.), והמקדש אשה בריקוד צריך לברך קודם לכן ברכת אירוסין "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העריות..." (מהגר"ר צבי שטיינברג שליט"א).

אמות אסור, ואפילו במקום שהוא כרמלית (**שו"ע** סי' שמ"ט סעיף ה'). לדעת הפמ"ג הפתרון הוא למסור אחד לשני פחות מד' אמות, דהיינו שהאיש ילך פחות מד' אמות, ואח"כ יתן לאשה, וגם היא תלך פחות ד' אמות ותחזיר לו, וכן בכל פעם. אולם לדעת **המשנ"ב** ("ביאור הלכה" סי' שמ"ט סעיף ג') זה מועיל רק באופן שאחד לא חוזר על עצמו אלא כל פעם אדם אחר לוקח, וא"כ צריך כמות רבה של בני אדם כמספר האמות שצריך להוסיף, ורק כך יכול לטלטל פחות פחות מד' אמות. כמו כן כשיגיעו לגבול העירוב ויצטרכו להיכנס לתוכו, זה מעשה הכנסה מכרמלית לרשה"י, וזה אסור אפילו פחות מד' אמות, ואסור אפילו במשהו.

והעצה לכך היא שאחד ישאר לשמור על התנינוק והשני יחפש גוי, ואפשר להתיר אמירה לגוי באיסור טלטול בכרמלית שזה שבות דשבות לצורך קטן.

בדיקת חמץ לשופר צימר בקיץ

◀ **שאלה:** הנוסע לצימר השייך לאדם שאינו שומר תורה ומצוות, ומסתמא לא בדק חמץ בערב פסח ולא מכר לגוי, האם צריך השוכר לבדוק חמץ בצימר לאחר הפסח וכמבואר בשו"ע (סי' תל"ה סעיף א'), מי שלא בדק בפסח לבדוק לאחר הפסח, שלא יבוא לאכול את החמץ שעבר עליו הפסח?

תשובה: יש כאן ספק אולי בדק או מכר, הר"ז ספיקא דרבנן לקולא, ומעיקר הדין להרבה אחרונים אפי' אם ימצא שם אין איסור לאכול את החמץ (**משנ"ב** סי' תמ"ט ס"ק ה'), כ"ש שאין צריך לבדוק. ועוד, אפילו במקום שקרוב לדואר שלא ביער חמץ, אעפ"כ אפי' אם ימצא חמץ הרי מספק אסור לבערו שמא כן מכרו לגוי, ועוד שאין חשש שיאכל את החמץ, כיון שאינו זה שלו ולא צריך לחשוש שיעבור על איסור גזל, לכן אין חיוב בדיקה (**הגר"ח זילברשטיין** שליט"א).

נתן מתנה למלווה ולא ידע שהוא המלווה

◀ **שאלה:** ראובן ביקש הלוואה משמעון עבור חתונת בנו, שמעון לא רצה לראובן ידע שיש לו כסף, ולכן לאחר כמה ימים אמר שמעון לראובן שסידר לו הלוואה גדולה מחברו (אף שבאמת שמעון הוא המלווה), אח"כ ראובן נתן לשמעון מתנה עבור השתדלותו בהשגת ההלוואה, (שהרי מותר לשלם לאדם אחר שהשתדל עבורו). האם שמעון חייב להחזיר לראובן את הכסף משום רבית שהרי שמעון הוא המלווה, או כיון שכוננת ראובן היתה לתת מתנה עבור ההשתדלות ולא ההלוואה אין בזה איסור רבית?

תשובה: זה ברור שאפילו ששמעון הוא המלווה אין זה רבית קצוצה כיון שלא סיכמו על זה מראש, ואין זה יוצא בדיינים, שזו רק רבית מאוחרת שהוא חייב רק בידי שמים. אולם בנ"ד שבאמת ראובן לא התכוון לשלם על המתנת המעות אלא רק על ההשתדלות בדבר, אין כאן חיוב אפילו בידי שמים ולא צריך להחזיר את המתנה (**הגר"ח סילמן** שליט"א).

תוויות עם הלכות

◀ **שאלה:** תוויות המודבקות על גבי מוצרים שונים הכתובות בנוסח הלכה (מצוי במוצרים של שמיטה), האם הם טעונים גניזה?
תשובה: אין כוונת המדפיס ללמד באמצעותן הלכה, אלא לאפשרושי מאיסורא, ולכן אינם טעונים גניזה (**הגר"ש אויערבך** זצ"ל "הליכות שלמה", תפילה, פרק כ' סוף הערה 72).

חיוב כיסוי השערות היוצאות מהמטפחת

◀ **שאלה:** אשה הלוכת כיסוי ראש (מטפחת) ומניחה את הבד מאחורי האוזן, ועי"ז רואים מעט משערותיה, האם זה מותר בראייה, או שזה נחשב כשיער ראשה וחייב בכיסוי?
תשובה: כל שערות הראש חייבים כיסוי, ולכן באותם מקומות שנחשבים שערות הראש לגבי איש, כמו כן הדין באשה, דהיינו עד העצם שלפני אמצע האוזן, כל זה חייב בכיסוי, וכבר כתב **המשנ"ב** (סי' ע"ה ס"ק י"ב) בשם ה"מגן אברהם" שראוי לנהוג כדברי ה"זוהר" שלא יראה שום שיער הראש מאשה, וזה מונע מדברים לא טובים, ומביא ברכה לבית, ולבעלה, ולבנים טובים, ע"י שם.

להתייחד עם אשה שבעלה בעיר

◀ **שאלה:** איש ואשה נמצאים במקום סגור, האשה חושבת שבעלה יצא מחוץ לעיר, אבל האיש יודע שבעלה בעיר, האם מותר לו להתייחד עם האשה, שהרי בעלה בעיר?
תשובה: מצד האיש מותר, כיון שהוא מפחד שהבעל יבוא, אבל לאשה, לפי ידיעתה, אסור להתייחד (אף שבפועל מותר לה). נמצא שהוא עובר על "לפני עיוור", שמכשילה בנתכוון לאכול בשר איסור ועלה בידו בשר כשר, שגם בזה צריך כפרה, וכמבואר בגמרא (נזיר כ"ג.), (**הגר"ש** אויערבך זצ"ל שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ל"ה).

ביקור אצל הדודה לענין ייחוד

◀ **שאלה:** שני אחיינים הולכים יחד בשעות הערב, לבקר את הדודה שלהם שהיא אלמנה, האם יש בזה איסור ייחוד היות שכתוב ברמ"א (אה"ע סי' כ"ב סעיף ה') שבבילוי צריך דוקא שלושה אנשים?

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

ענייני בר מצוה

קביעת שבת העליה לתורה

שאלה האם יש עדיפות לקביעת העליה לתורה בשבת קודם או אחרי יום הבר מצוה.

תשובה נוהגים שהנער עולה בשבת קודם הבר מצוה, שהרי עולה למפטיר שאף קטן רשאי לעלות בו, ולא לאחד משבעת הקרואים. אמנם כשיש סיבה מיוחדת, ניתן לקבוע אף לאחריה, ושמעתי רבינו אלישיב שאף אם הנער מעדיף לעלות בשבת שלאחריה משיקולי נוחות הקריאה כגון שהקריאה בשבת שאחרי קצרה יותר מזו שלפניה, היא סיבה מספקת שבגינה ניתן לקבוע לעלות בשבת שלאחריה.

עליית החתן בשבת אחר שעלה בשני וחמישי

שאלה חתן בר מצוה שקיבל עליה לתורה ביום שני, האם צריך להעלותו שוב פעם נוספת בשבת.

תשובה אין זה 'חיוב', אך כך נהגו בתפוצות ישראל. ואם לא יתנו בשבת הסמוכה כגון שהוא ראש השנה וכיו"ב יעלה בשבת שלאחריה.

בר מצוה בשבת עולה בו ביום

שאלה כשחל בר המצוה בשבת, האם הנער עולה לתורה בשבת קודם הבר מצוה, או רק בשבת הבר מצוה.

תשובה נהוג לעלות בו ביום שנעשה גדול. וכדברי הביאור הלכה (קלו ד"ה בשבת) ומקורו בשערי אפרים "נער שנעשה בר מצוה בשבת הוא קודם לכל החיובים, כיון שהוא יום חינוכו", הרי שעולה ביום חינוכו, ולא בשבת שקודם לכן (וטעות דפוס היא אלו הגורסים בבה"ל "שנעשה בר מצוה באותה שבוע").

עליית האב ב'ברוך שפטרני'

שאלה האם יש חיוב לתת לאב עליה בשעה שמברך 'ברוך שפטרני'.

תשובה אין זה אלא בגדר 'חיוב קטן', שכיון שעושה את מצוותו בכרכה זו נותנים לו עליה.

הנ"ל - בתענית

שאלה כאשר נעשה בר מצוה ביום תענית, האם יברך האב 'ברוך שפטרני' ביום התענית או בשבת שלאחריה.

תשובה אם הנער אינו חלש וצם, יקבל עליה בתענית, ואביו יברך לאחר מכן. ואין לחשוש שעדיין לא הביא ב' שערות, אלא ניתן לסמוך על 'חזקה דרבא' לברכה זו, כיון שנאמרת בלא שם ומלכות.

ואף שיש המדויקים מדברי המשנה ברורה (רפ"ה ו) "נהגו שלא לברך עד... שהוא קורא בתורה בשבת ראשונה", הורה מרן הגר"ש אלישיב שכשאפשר עדיף לברך בו ביום, ודברי

שמחת קבלת נועם עול מצוות

שההסתכלות של חתן הבר מצוה, והוריו-מחנכיו היא, שלמרות שמעשה נתחייב במצוות, אך אין זה 'חוב' אלא 'זכות' להימנות בין משרתי ה' עושי רצונו. ולכן סעודת בר מצוה גדולה מעוררת זכויות ושפע גדול במרומים, וכתב ים של שלמה (קידושין ג, א) "שאין לך סעודת מצוה גדולה מזו".

כשמחת חתן וכלה

אכן יש להתבונן מדוע נקבע שהדרך לשמח בקבלת המצוות, היא דווקא בסעודת מרעים. והרי לכאורה אם ביום הולדת עשרים ישנם העושים 'משמר' ולומדים בתורה בהתמדה יתרה, על אחת כמה וכמה ביום היכנסו לחיוב מצוות התורה, ראוי לו לשקוד על דלתי התורה ולא לפנות לבו לסעודה גדולה.

ועוד יש להבין מדוע מוגדר הנער כחתן בר המצוה, בשעה שאין כלה בשמחה הלזו, והרי אין חתן בלא כלה.

אלא שהתורה היא הכלה! ובליל כניסתו לגיל י"ג הוא מתחתן עם התורה הקדושה, וכפי שקורא לה בלשון אירוסין מדי יום בהנחת התפילין "וארשתך לי לעולם וארשתך לי באמונה". כשם שחתן וכלה כורתיים ברית נאמנות לכל החיים, כך כבר מצוה הוא כורת ברית נאמנות עם התורה לכל החיים.

וכיון שמהות החתן היא הדבקות באשתו ככתוב (בראשית ב, כד) "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד", כך מהותו של "חתן בר מצוה" היא הדבקות בתורה וקיום מצוותיה. וכפי שבשמחת חתן וכלה מצוה על החתן לשמח את הכלה ולשמח יחד עמה, כך בחתנות האדם עם המצוות צריך לשמח את התורה, לשמח עמה ולשמחה.

אכן כדי להראות שלא רק בנפשו הוא שמח בתורה - שמחה רוחנית, אלא גם גופו וגשמיותו שמחים בחיבור לתורה ובברכות התלויות בה בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", עורך סעודה גדולה ונכבדה.

כעין מה ששונים דיני סעודות חג השבועות משאר הרגלים, בהם נחלקו בגמרא (פסחים סה, א) אם יש להשקיע זמנו יותר בשמחת יום טוב שיחא אוכל ושותה או שיחא יושב ושונה בדברי תורה. אמנם בעצרת לכו"ע צריך גם לערוך סעודות 'משום שהוא יום שנייתה בו תורה'.

ומבואר בגמרא שלמרות שביום מתן תורה מסברא נראה שלכו"ע יהא 'יושב ושונה', אך

אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה" (ויקרא כ, ג' דש"י)

בפרשתנו מבואר כי כל חיי העולם והטובות הנלוות אליו הן ברוחניות והן בגשמיות ניתנים כדי שיעסקו בתורה, ואילו העושים דרך התורה לא רק שלא ייהנו מהברכות כי אם יתקיימו בהם קללות ר"ל.

אכן את ההרגל בקנייני התורה ודרכי נתיבותיה צריך להתחיל כבר מקטנות. חובה קדושה מוטלת על ההורים לחנכו ולחכמו להלך בחוקות התורה, עד כדי כך שבעת שהבן מתחייב במצוות והאב 'נפטר' מהחינוך, מברך האב (רפ"ה, א) "ברוך שפטרני מענישו של זה". בד בבד עורך האב סעודה גדולה שהבן כבר ראוי ומתחייב במצוות. ומבואר במג"א (שו"ע) "מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה".

כאשר נשאל מו"ר מרן הגר"ש אלישיב האם יש להקפיד ולעשות את שמחת הבר מצוה ברוב פאר והדר כפי שעושים בחתונות, נענה ואמר שכוונת המג"א היא לאו דווקא כחתונה ממש, אלא סעודה גדולה וחשובה.

אכן מו"ר המשגיח הגה"צ הגר"ש וולבה אמר כי שמחת הבר מצוה גדולה וחשובה אף יותר משמחת חתונה, כי בחתונה 'מתחתנים' עם מצוה אחת, ואילו כבר מצוה 'מתחתנים' עם תרי"ג מצוות.

חובה שהיא זכות

שמחת בר מצוה הנערכת ברוב שמחה ויקר היא לימוד סנגוריה גדול בשמים. "שיאמרו מליצי יושר לפני הקב"ה, ריבוננו של עולם, ראה בניך כמה הם שמחים על אשר נכנסים בעול מצוותיך" (בן איש חי ראה, יז).

שהרי דרך העולם שאדם שמח כשזוכה בפרס גדול, ובוודאי מי שיודיעו לו שזכה בפרס אגדי ע"ס 613 מיליון, בוודאי שמחתו תהא גדולה עד מאוד. אך לעומתו מי שיודיעו לו שחויב בדין סך 613 מיליון, בוודאי ישב בצער ויפלוש נפשו בעפר על החוב הגדול שהושת על ראשו. ולא כן היא השמחה של חתן הבר מצוה, שהרי בגיל י"ג הנער שעד היום היה פטור מקיום המצוות, נחפץ למחויב בשש מאות ושלש עשרה מצוות.

אם כן יש להבין 'לשמחה מה זו עושה'. מדוע חתן בר המצוה, הוריו וחבר מרעיו שמחים עמו, ולא מצטערים על החובות הגדולים שהתחייב. אכן שמחת הבר מצוה הגדולה מראה

בית תורה חדשה

כלב מלא שמחה וגילה
מתוך שבח והודיה לנורא עליה
נחבד להגיש כלב מלא שירות ותשבחות
מלא טעם הברכות

לכבוד מכובדנו הגעלה

רחים ומוקיר רבנו אהוב למעלה ונחמד למטה
הנותן עינו וטוב ליבו ימים כלילות לתורה ולתעודה כרוב כבוד ויקר
וכרוב כישוריו ונעם הליכותיו
עומד על המשמר ואומר 'גדל'
להפצת והאדרת שיעוריו ופסקי הלכותיו של מורנו הרב שליט"א
אשר ינק מרבותינו מצוקי ארץ
ובראשם מרנא הגר"ש אלישיב זצוק"ל

איש אמונות ורב תבונות
שמו מפאדים
ה"ה הרב שלמה מנחם הכהן קוק שליט"א
מייסד ויו"ר מכון 'ציוני הלכה',
בית תורה הכללי ובית המדרש להוראה

בתת ה' שמחה במעונו
בחיכום בנו בכורו יניק וחכים עדין לגאון ולתפארת
הכה"ה שמואל דן נ"י
למען עול תורה ומצוות

גישא תפילה קמיה מאדי שמיא וארעא
שיחד עם אביו - זקנו
מאיד נתיבותינו בדרכי התורה והוראה
מורנו ורבנו עט"ר הרב שליט"א
יוכה לגדלו לחנכו ולחכמו יחד עם כל צאצאיו שיחיו
עדי יתעבד לאילנא רברבא
וידאווה עולה ומתעלה במעלות התורה והוראה
ומשתלם בחכמתה ובינתה
לתפארת המשפחה הדוממה זרע היחס שישלחא דדבא

ומשפע שמחה זו יתמשך עליו
המשך הצלחת מפעלותיו הברוכים

ויפתח לו השם את אוצרו הטוב
לשלוח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו מתוך שמחה ואשר תמיד
ובכל אשר יפנה ישגשג ויצליח

כה דברי המברכים ברגשי הערכה ואהבה
רבני בית התורה עורכי המכון רבני הכוללים ותלמידיהם

13

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

כו"ע סוברים שיהא 'אוכל ושותה' דווקא, משום שחובה להראות ששמחתו בתורה היא אף שמחת הגוף, ולא רק שמחת הנפש בהתמדת התורה. כך שמחת הבר מצווה נעשית בסעודה גדולה, להראות ולחבר את שמחת הגוף לנעם קבלת עול המצוות.

הנהגת רשב"י בבר מצווה לבנו

מפליא להתבונן (מובא בסוד ישרש העבודה הכולל טו) בהנהגתו של רבי שמעון בר יוחאי ביום שנכנס בנו למצוות, בעריכת סעודה גדולה עם כלים נאים ויקרים לכבודו. "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" (שיר השירים ג, יא) מבואר בוהר - מהו יום חתונתו היינו היום שנעשה ראוי לעשות תורה ומצוות, שהיא שמחת הצדיקים... מי"ג שנה והלאה, כי ביום ההוא חובה על הצדיקים לעשות שמחת הלב ביום שהולך לחופה. והוא הטעם שרשב"י הזמין לבעלי הבריתא לאכול בסעודה הגדולה שעשה להם, וציפה כל ביתו בכלים יקרים והושיב החכמים והיה בשמחה רבה. "אמרו לו מהי השמחה של רבינו ביום זה יותר מבשאר הימים. אמר להם ביום הזה ירדה נשמה קדושה עליונה בארבע כנפות החיות לרבי אלעזר בני. והושיב את רבי אלעזר בנו אצלו ואמר לו ביום הזה אתה

הלכה למעשה

המשנ"ב אמורים כשאין קריאה בתורה באותו היום.

עליה לתורה לנער שנולד בין השמשות

שאלה האם ניתן להעלות לתורה ביום שני חתן בר מצווה שנולד בבין השמשות שבין שני לשלישי.

תשובה אם אכן נולד בבין השמשות, יכול לעלות אף ביום הקודם, שמוא כבר נעשה בו כן י"ג, משום שמעיקר הדין אף קטן עולה לתורה (רפ"ה ג), אלא שנהגו שלא להעלות קטן לתורה (משנה ברורה שם

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
104

הקשר של רשב"י עם הקב"ה – על ידי עמל התורה

פרשת בהר
בחוקותי תשפ"ג

אמרו חז"ל במסכת שבת (לג, ב) שישבו התנאים רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, וישב עימיהם יהודה בן גרים. והיו מדברים אודות מלכות רומי, שבאותו זמן שלטה בארץ ישראל, שמזמן חורבן בית שני שהחריב טיטוס את בית המקדש, שלטו הרומאים בארץ ישראל.

פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של האומה הרומאית! שתיקנו שווקים, גשרים, ומרחצאות. רבי יוסי שתק. ורבי שמעון בן יוחאי אמר: כל מה שתקנו - לא תיקנו אלא לצורך עצמן, שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - להתענד בהן, גשרים - ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו: יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק - יגלה לציפורי, שמעון שגינה - ייהרג.

(וצריך להבין איך הותר לר' יהודה לשבח את הרומאים, הרי הוזהרנו בתורה בלאו "לא תחנם" ונכלל בזה ג' איסורים (מסכת ע"ז, כ, א) הא' לא ליתן להם מתנת חינוך, הב' לא לתת להם חנייה בקרקע, הג' לא ליתן להם חן, והיינו לומר כמה נאים מעשיו ומתוקנים דרכיו, וא"כ איך הותר לו לר"י לשבח את מלכות רומי?)

הלך ר' שמעון בר יוחאי ובנו ונחבאו בבת המדרש, והיתה אשתו מביאה להם לחם ומים בכל יום, אח"כ החמירה המלכות את הגזירות, וחשש רשב"י שהם עלולים לצער את אשתו, עד שתגלה את מקומו, ולכן הלכו רשב"י ובנו התחבאו במערה (לא כתוב איפה המערה, ומקובל שזה היה בפיקין, קרוב לצפת, וכיום יש שם מערה מסומנת, שאומרים שבה התחבאו רשב"י ובנו) ושם נעשה נס, ונברא להם עץ חרובים, ומעיין מים. הנה שיטת הרמב"ם שחרובים אין להם שם אוכל, ופטורים מן המעשר, מפני שאין להם חשיבות והרי הם כחרבות לגוף. ואמנם כתב הרמב"ם שישנו מין של חרובים יותר משובת, והוא נחשב אוכל וחייב במעשר, וצריך לומר שאלו הם החרובים שנבראו לרשב"י ובנו, ובפירות האלו יש סוכר וכי"ב, וזה מספיק כדי לזון את הגוף ולהתקיים מזה.

והיו מפשיטין בגדיהם (כדי שלא יבלו) ומתכסים עד צווארם בחול, ובזמן התפילה היו לובשים בגדיהם, כך הם ישבו שנים עשר שנים במערה, לא התעניינו בכלום לא ראו או נפגשו עם אף אחד, וכל מה שהעסיק אותם הוא רק לשבת וללמוד.

לאחר י"ב שנה בא אליהו הנביא וצעק בפתח המערה: מי יאמר לבר יוחאי שמת הקיסר, והגזירה התבטלה, ואכן אז הם יצאו מהמערה, ופגשו אנשים שעוסקים במלאכתן, זה זורע וזה חורש, אמר רשב"י אנשים מניחים ועוזבים חיי עולם - ועוסקים בחיי שעה? וכל מקום שנתנו בו את עיניהם מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערכתכם!

חזרו למערה ישבו בה י"ב חודש ואמרו: משפט רשעים בגיהנום - שנים עשר חודש. יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערכתכם! יצאו מהמערה, וכל מקום שהיה ר' אלעזר מכה במבטו היה ר"ש מרפא, ובערב שבת ראו אדם מחזיק שתי אגודות של הדס, ושאלוהו למה זה? אמר להם בשביל שבת, שאלוהו למה שניתי? אמר להם אחד כנגד זכור אחד כנגד שמור, אמר רשב"י לבנו, ראה! כמה חביבין מצוות אצל ישראל! ונחה דעתן. שמע רבי פנחס בן יאיר חותנו של רשב"י (לפנינו כ' חתניה, וזה ט"ס וצ"ל חותניה, עיין מלא הרועים שם וחשק שלמה ועוד) ויצא לפניו, והכניסו לבית המרחץ, וראה שיש פצעים על גופו, בכה ר' פנחס בן יאיר ואמר: אוי לי שראיתך בכך! - אמר לו רשב"י: אשריך שראיתני בכך! שקודם על כל קושיא של רשב"י היה מיישב ר' פנחס בן יאיר תריסר תירוצים, ועכשיו על כל קושיא של ר' פנחס בן יאיר יישב לו רשב"י כ"ד תירוצים, ולכן אמר רשב"י, לא חשוב מה שהגוף נפצע, העיקר שגדלתי בתורה!

מניחין חיי עולם - ועוסקים בחיי שעה

תמה רשב"י ואמר, איך הם מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה? הרי יש שתי עולמות העולם הזה ועולם הנצח, העולם הזה הוא חיי שעה, וגם אם זוכה האדם לגבורות - שמונים שנה, הרי בסוף זה נגמר, משא"כ העולם הבא הוא עולם נצחי בלי גבול, ולכן כשראה רשב"י אנשים שמשקיעים את זמנם בפרנסה של העולם הזה, ולא השקיעו את הזמן בעולם הבא - שהוא חיי עולם, ותמה, איך זה יתכן?!

הנה בברכת התורה לאחרים אנו אומרים "אשר נתן לנו תורת אמת - וחיי עולם נטע בתוכינו" מה הכוונה חיי עולם נטע? פירש ר' חיים מוולאז'ין שכאשר האדם לומד תורה הוא מקיים את כל העולם, וזה המכון בברכה, שחיי כל העולמות נטועים בנו, שכל שאנו לומדים תורת אמת, אנחנו נותנים חיות לעולמות כולם.

וכמו שאמרו חז"ל באבות (ו) "כל הלומד תורה לשמה... נקרא רע" ופירש ר"ח מוולאז'ין שהאדם שלומד תורה הוא מחייה את כל העולמות, ונעשה כשותף במעשה בראשית, שהרי הקב"ה לא ברא את העולם פעם אחת, אלא בכל רגע ורגע הוא מהווה ומחיה את העולם, ומי שלומד תורה הוא שותף להקב"ה - בבריאת העולם בזה הרגע.

ולכן הלומד תורה לשמה נקרא רע, שכביכול הוא יחד עם הקב"ה באותו תפקיד, כמו שבצרפתית חבר לעבודה נקרא 'קולגה' והכוונה היא ששניהם בעלי תפקיד זהה, וגם הלומד תורה לשמה כביכול הוא בעל תפקיד זהה עם הקב"ה, שהם שותפים בקיום העולם, וזה הכוונה 'וחיי עולם נטע בתוכינו' שהמשך החיות של שמים וארץ, נטועה בתורה שניתנה לנו.

ואמנם אני תמיד הבנתי שכונת הברכה היא כפשוטה 'וחיי עולם נטע בתוכינו' שעי' התורה, השם נטע בנו חיי נצח, ומי שלומד תורה ויודע אותה, הרי הוא זוכה לחיים נצחיים, וכמו שאמרו בכתובות (קיא, ב) "כל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייה" שכל מי שלומד תורה יזכה לחיי נצח ותחיית המתים, ומי שלא שייך לזה - לא יזכה.

אשר פירשו בזה שהברכה שלפני קריאת התורה "אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו" מכוננת על תורה שבכתב, והברכה שלאחריה "אשר נתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכינו" מכון על תורה שבעל פה, ולכן מי שהחליף בין הברכות לא יצא ידי"ה, והטעם בזה לפי מה שביארנו, כיון שצריך להודות להשם גם על כך שנטע בנו חיי נצח, שזה ע"י עמל בתורה שבעל פה, שכן האדם זוכה לחיי עולם.

והנה בגמרא שלפנינו אנו רואים סייעתא לפרוש זה, שאמר ר"ש, מדוע אתם מניחים חיי עולם? הרי שקרא לתורה חיי עולם, לא מפני שמחיה את העולם, אלא מפני שבתורה נטוע עץ של חיי עולם, ועל זה תמה ר"ש הרי אם אתה רוצה שהנשמה שלך תחיה לנצח, לך תלמד תורה! שזה נטיעת עץ לחיי נצח! כשלומדים תורה, והלב יודע את התורה, יש לאדם עץ חיים, ומכאן ראה לדברינו שבלמוד התורה אנו נוטעים את החיים הנצחיים שלנו, ולא רק שאנו מקיימים כרגע את העולם.

איך הסתכן ר"ש לילך למערה - שאין בה לחם ומים

לכאורה צריך להבין, איך ר' שמעון ובנו הלכו להסתתר במערה, שהוא מקום ללא אוכל ומים, ואין שום דרך להתקיים שם עפ"י דרך הטבע, ולמרות שחששו מגזירת המלכות שיהרגו אותם, הרי זה היה רק חשש, ומאידך כשהם נמצאים במערה הרי זה דאי שאין להם מזון ומחיה, ואיך הותר להם לילך לשם, והרי כשהיו בבית מדרש אמרו שאשתו של ר' שמעון הביאה להם לחם ומים, ואיך מותר לעזוב מקום עם מזון, ולילך למקום שומם שאי אפשר לחיות בו?

ונראה לי התשובה לזה, שרשב"י הלך כזה להסתתר במערה, (לה, ב) שנחלק שם על ר' ישמעאל שאמר "הנהג בה מנהג דרך ארץ" כלומר שמוטל על האדם לעשות למחיתו בכדי לחיות ולהתקיים, ואמר לו ר"ש "אפשר אדם חורש בשעת חרישה, זורע בשעת זריעה, קוצר בשעת קצירה, תורה מה תהא עליה" אם האדם יעסוק במחיתו מתי יהיה לו זמן לעסוק בתורה? "אלא בזמן שישאל עושיין רצונו של מקום מלאכתך נעשית ע"י אחרים"

הרי ששיטת רשב"י שמוטל על האדם לפרוש לגמרי מהשתדלות בפרנסה, ולהתמסר לגמרי ללימוד התורה, ואז מובטח לו שמלאכתו נעשית ע"י אחרים, ומטעם זה הלכו רשב"י עם בנו למערה, שהוא מקום ללא מזון ומחיה, שכיון שהם התמסרו ללימוד התורה, לא היה עליהם להתעסק בפרנסה כלל, ומובטח להם שהשם ימלא כל חסרונם, כמו שאכן היה בסוף, ששם נברא מעין לו וחרוב למאכלו.

ואמנם מסקנת הגמרא בברכות שם "הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידם, כר' שמעון ולא עלתה בידם" שלהלכה קי"ל כר' ישמעאל שצריך להנהיג בהם מנהג דרך ארץ, ולהשתדל לפרנסה.

לא שבט לוי בלבד

והנה כתב הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (יג, יג) "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו, ולעובדו, לדעה את ה' והלך ישר

כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, **הרי זה נתקדש קודש קדשים**, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים

ומה בא ברמב"ם, לדמות לשבט לוי, שבני לוי למרות שלא היה להם חלק ונחלה בארץ, הם היו מקבלים את כל צרכיהם ממתנות כהונה ולויה, שהכהנים היו מקבלים בשר קדשים, וזוהו ושוק, ומשאר בהמות קיבלו זרוע לחיים וקיבה, ומגידולי קרקע קיבלו הכהנים והלוים תרומה, לכהנים היה שנים ממאה, וללוים היה מעשר מהיבול של כל ישראל, וגם צמר לבגדים קיבלו מישראל בראשית הגז, וכך היה להם את כל מחסורם.

ועל זה הוסיף וחדש הרמב"ם, שלא רק שבט לוי הוא כך, אלא כל אדם שמקבל על עצמו עול תורה, ופורק מעליו את כל הבלי העוה"ז, הקב"ה יספיק לו כדי מחסורו, כמו שבט לוי.

ויש להתפלא מה המקור של הרמב"ם, שכל אדם מישראל יכל להתקדש להיות כשבט לוי, הרי אמרו בגמרא שקיימא לן כר' ישמעאל שצריך להשתדל לפרנסה.

ושמעתי לדייק מדברי הגמרא שאמרו "הרבה עשו ולא עלתה בידם" והיינו שהרבה שעושים כרשב"י לא עולה בידם, אבל ליחידים שעושים כרשב"י, אכן יכול לעלות בידם, ולזה אמר הרמב"ם שאם יש אדם יחיד שפרק מעליו חשבונות הרבים שחישבו בני אדם, אכן הוא ראוי להיות כרשב"י שאינו צריך להשתדל לפרנסה בכלל, והש"ת ישלים לו כל מחסורו, דבר המספיק לו, ככהנים ולוים.

והסיבה לזה שרק יחידים ראויים לזה, מפני שלא כולם ראויים להתמסר כל כך לתורה, וצריך ג"כ הרבה ביטחון בהשם, לפרוק מעליו כל עול וטירדא, ולסמוך לגמרי על הקב"ה שיספיק לו את כל מחסורו, ואז הוא זוכה לדרגה הזו, להתקדש קודש קדשים, ופרנסתו מובטחת לו.

אני מכיר אדם כזה שלדעתי הוא מקיים את דברי הרמב"ם, שהוא מתמסר מאד ללימוד התורה, ובוטח בהשם לגמרי, ואכן יש לו תמיד כל מה שהוא צריך בשפע גדול.

חולי האסכרה – בגלל ביטול תורה

אמר שם בגמ' (שבת לג, ב) מפני מה יש חולי אסכרה? (שזה סוג של חולי בריאות, שהאדם יכול לנשום, ונחנק) ואמרו לזה כמה טעמים, נענה ר"ש ואמר, בעוון ביטול תורה!

אמרו לו: נשים יוכיחו! שהם לא חייבות בתלמוד תורה, ובכל זאת נענשות באסכרה, ענה ר"ש שהן נענשות מפני שמבטלות את בעליהן מת"ת, הקשו לו נכרים יוכיחו! ענה ר"ש שהם נענשים כי מבטלין את ישראל מת"ת, תינוקות יוכיחו! ענה להם ר"ש שמבטלין את אביהן.

הקשו בגמ' תינוקות של בית רבן שלא חטאו כלל - יוכיחו! מתרצת הגמ' בזמן שהצדיקים דוד - הם נתפסים בעוון הדור, וכשאין צדיקים בדור - תינוקות של בית רבן נתפסים בעוון הדור. והסמיכו לזה את הפסוק "אם לא תדעי לך היפה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן, ודעי את גדותיך על משכנות הרועים" גדיים הממושכנים על הרועים. והיינו שממשכנים את צעירי הצאן - הגדיים, על עוון הדור.

הרי לנו שאותו ר' שמעון בן יוחאי גם החמיר מאד בביטול תורה, ולא התיר לעסוק בפרנסה, וטענתו בפיו "תורה מה תהא עליה" והוא ג"כ סבר שבעבור עוון זה בא חולי האסכרה!

מלומד בניסים

הנה ממעשה הנ"ל מבואר שרשב"י זכה לניסים בקביעות י"ב שנה, שהיה ניזון מחרובים של נס, וממעיין מים של נס, ומצינו בגמרא עוד שר"ש נקרא "מלומד בניסים" במסכת מעילה (יז, א) שגזרה מלכות רומי שלא ישמרו את השבת, ושלא ימולו את בניהם, ושיבעלו נידות, הלך רבי ראובן בן איסרורובלי וסיפר את ראשו כתספורת הגויים, וישב עמם, וכך התיידד עם השירים ברומא, ואמר להם, האם אתם רוצים שהאויב יהיה עני או עשיר? בוודאי עני, וא"כ עדיף שלא יעבדו בשבת שלא יתעשרו יותר, וביטלו גזירה זו שלא לשמור שבת, אח"כ טען להם, האם אתם רוצים שהאויב יהיה גיבור או חלש? בוודאי חלש, וא"כ עדיף שימולו את בניהם לשמונה כדי להכחישם, וביטלו גזירת המילה, אח"כ טען עוד, הרי רצונכם שיתמעטו האויבים, ואם כן עדיף שלא יבעלו נידות כדי למעט להם את הילודה, אח"כ הבינו מלכות רומי שאותו אדם היה יהודי, ורימה אותם, ומיד החזירו את כל הגזירות. ואמרו חכמים את מי נשלח כדי לבטל את הגזירות, ושלחו את רשב"י שהוא "מלומד בניסים" ופירש"י שהרי נעשו לו ניסים במערה! יחד עם ר"א ב"ר יוסי, והודמן להם שד לעזור להם, ככה רבי שמעון ואמר, הרי לשפחת שרה נזדמנו שלושה מלאכים, ולנו לא נזדמן אלא שד? הגיעו לרומא א"ל אותו שד, אני אכנס בבית המלך, ואכן כך עשה ונכנס בבית

המלך, ואמר, אני לא יוצא רק אם רבי שמעון יאמר לי, הביאו את רבי שמעון, והסכים השד לצאת, אמר לו המלך לר"ש, היכנס לבית גנזי וקח משם מה שתראה, נכנס ומצא שם את האיגרות של הגזירות וקרעם וכך נתבטלו הגזירות.

והנה מי שמעיין בזהר יוכל ללמוד משם, שרשב"י עשה הרבה מאד ניסים, ולא בכדי נקרא "מלומד בניסים"

התמדת התורה

ואמנם מה שנוגע לנו, מה יהיה לנו מזה, אם נדבר על הניסים שעשה ר"ש, הרי אנחנו לא מתכננים כעת לעשות ניסים... וא"כ מה שייך אלינו, הוא ללמוד מרשב"י איך זכה והגיע לדרגתו הנעלה הזו, וזה ע"י שהתמסר מאד ללימוד התורה, בהתמדה עצומה, כמו בזמן שהיה במערה, שלא נפגש עם שום אדם, ולא התעסק בשום דבר, מלבד לימוד התורה, ורשב"י עצמו הרי לא התיר לעסוק בפרנסה, מחשבה תורה מה תהא עליה ואמרו במסכת שבת (יא, א) שרשב"י וחבריו "תורתם אומנותם" וכמו כן תלה רשב"י את עונש האסכרה, בעוון ביטול תורה, הרי שיסוד שיטת רשב"י היה, להתמיד מאד בלימוד תורה, לא להפסיק לשום דבר, וליוזר מאד מביטול תורה, ומזה יש לנו ללמוד לידן, להחמיר בהתמדת התורה, וליוזר מאד מביטול!

היינו פתח באיזה כנס בל"ג בעומר, וקם שם אדם ודרש במעלותיו של רשב"י, וכתב הדברים אמר שהוא היה בברך של בר כוכבא... אני קמתי וצעקתי לו באמצע הדרשה, אין לך מה להגיד על ר' שמעון?! במקום לספר עליו, שהוא מסר את נפשו כל חייו על לימוד התורה, אתה מחפש לספר שטויות...

אני לדודי - ועליי תשוקתו

בזהר פרשת האזינו באידרא זוטרא, מובא בפירוט, מה היה ביום פטירתו של רשב"י, ומתואר שם בשימושי האחרון של רשב"י, הקב"ה בא עם כל המלאכים עימו, ואמר ר"ש אני רואה את השכינה עם כל המרכבה והצדיקים, שבאו כדי לכבד אותי, ופתח ואמר "אני לדודי ועלי תשוקתו" מה הכוונה עלי תשוקתו, כביכול תשוקתו של השם אליי, לא שאני משתוקק להשם, לא כתוב ותשוקתי עליו, אלא עלי תשוקתו, שהוא משתוקק אליי, אחר שהיה 'אני לדודי' שבמשך י"ג שנה במערה נתתי את עצמי אליו באופן מושלם, אז זכיתי לכך ש'עליי תשוקתו' שכביכול תשוקת השם הוא אליי.

והוסיף ר"ש ואמר "כל יומין דאתקטירנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטירנא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו, דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה, אתו למשמע בחדוה מלין סתימין ושבחא דעתיקא קדישא"

רשב"י אומר שבכל חייו בעולם הזה, הוא נקשר עם הקב"ה בקשר אחד ואמין, שלא ינתק, ובזכות זה זכה "ועליי תשוקתו" וכל פמליא של מעלה באו לשמוע את ר"ש ביום פטירתו.

ומה הקשר שרשב"י קשר בו את עצמו להשם? על ידי שהוא היה מתמיד גדול, וקשר את עצמו עם לימוד התורה, ועשה תורתו אומנותו, ובכל ימיו מסר את נפשו לעמל התורה, וכך הוא נקשר לקודשא בריך הוא, וכמו שראינו שברך עם בנו למערה, שאין בה מים ומזון, והלך שם ל"ג שנים, וזכה לגילוי מאלוהי הנביא, ויש אומרים גם מאחיה השילוני, ולכל זה זכה מכח עמל התורה שלו, וע"ז נקשר להקב"ה.

הוי כל צמא להשם – לכו למעלה לתורה

וכמו שמעתי מהגאון ר' לייב מינצברג זצ"ל שהקשה על הפסוק "הוי כל צמא לכו למים" ואמרו חז"ל אין מים אלא תורה, ולכאורה הרי זה פשיטא שמי שצמא ילך לשתות מים, ומי שצמא לתורה שילך ללמוד תורה, ומה בא הפסוק ללמדינו?

והביא ר' לייב בשם התניא לבאר שכונת הפסוק היא 'הוי כל צמא להקב"ה לכו ללמוד תורה' כמו שנאמר "צמאה נפשי לאלוקים לקל חיי" מי שצמא לקירבת השם, מי שרוצה קשר וחיתור עם הקב"ה, שילך למים ללמוד תורה, וע"ז זה יזכה להידבק בהשם.

והדברים הללו מפורשים ברש"י שהביא מהספרי על הפסוק "שמע ישראל, ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך וכו' והיו הדברים האלה אשר אנוני מצוץ היום על לבבך" ואמרו בספרי איך אדם מקיים את 'שמע ישראל, ואהבת את השם אלוהיך' על ידי 'והיו הדברים האלה על לבבך' שכן הוא מגיע לייחודו ואהבתו, והיינו ע"י שאדם לומד תורה הוא זוכה לייחוד השם, ולאהבת השם. וזה היה השיטה של רשב"י.

אנשים חושבים שיש עניין בל"ג בעומר לעשות חגיגות, אוכלים בשר על האש וכיו"ב, ופעם היו כמה בחורים שקנו בשר כדי לצלות אותו על האש, אמרתי להם, אני מבטיח לכם שאם תשבו ללמוד כמה שעות, זה יהיה נחת רוח עצומה לרשב"י, יותר מכל ההילולות והחגיגות! השיטה של רבי שמעון הוא לקבל על עצמו עול תורה, וכך הוא נקשר להקב"ה.

אילן חרובים שנברא במערה – מדוע לא היה ערלה

הנה האילן שנברא לרשב"י במערה לכאורה הוא נידון כבן שנתו, וא"כ היה צריך להמתין לו י' שנות ערלה, ואיך הותר לר"ש לאכול את פירותיו, ואין לומר שהאילן נברא מבוגר, ודנים כאילו הוא יותר מבן ג' שנים, ובהכרח הוא כך, שהרי עץ חרובים נושא פירותיו רק לאחר שבעים שנה, וא"כ בהכרח שנברא עץ זקן בן שבעים, ואמנם עדיין זה לא מיישב, שהרי לענין ערלה דנים מזמן נטיעתו, וכיון שהוא בן שנה לנטיעתו, הרי הוא ערלה, למרות שבטבעו הוא זקן... ואמרת יישוב על זה, שהרי במשנה בערלה כ' שני העולה מבאילו חייב בערלה, והרמב"ם הקשה על זה מהת"כ שדרשו מהפסוק "ונטעתם" ולא שניטעו מאליו, והיינו שעלה מאליו פטור מן הערלה, ותרצו בירושלמי שבמקום הפקר לא חייב בערלה, ובפרש"י חייב בערלה, וא"כ לפיכך איתן שפיר שהמערה היתה במקום הפקר, ולכן העץ שעלה שם מאליו פטור מהערלה, ואמנם צ"ב שהרי רשב"י ובנו, נכנסו לשם והכינו לעצמם את המקום, וא"כ זכו בו בקנן חזקה, ושוב הרי זה כעץ שגדל ברשות היחיד, ויתכן שהם לא התכוונו לזכות במערה, או שהעץ גדל מחוץ המערה. ויש ליישב עוד, שהאילן חרובים שנברא לו, בא עם גוש עפר, והרי קיימ"ל שאם האילן יכול לחיות מהקרקע הראשונה זה לא נטיעה חדשה ואין מונין לו שנות ערלה, וזה אוקימתא.

או השיגה ידו – ונגאל!

העולם רווי אנשים שמשוכנעים שהם לא מסוגלים להצליח, עבור כך יכפיפו את כל סיבות העולם. בין שהם צודקים ובין אם לא, בסופו של דבר הם המפסידים היחידים. רק העצלות התוותרה את דרכם

אחד מאחיו יגאלנו

ועוד הערה –

על דרך כלל, התורה מדברת בדרך של 'לא זו אף זו', כך הגיוני וכך מסבירים לוגית. מתחילים מהדבר הפשוט שעשוי להתרחש או להיות מובן ומשם עוברים לחידוש הגדול יותר.

משום כך, תחילה מגיע המקרה שהאח מנסה לפדות, ואחר כך הדוד ואחר כך בן הדוד. כל זאת מובן, כי זה הסדר של 'לא זו אף זו'.

ומי האחרון בשרשרת העשויים לרצות לפדות את העבד – העבד עצמו!

והסדר הזה לא מבורר. הראשון שהיה צריך לרצות את הפדיון הוא העבד עצמו. יותר מאחיו, וכל שכן יותר מדודו או בן דודו. מדוע הוא מוזכר בסוף?

אין הדבר תלוי אלא בי

ולחסיביר זאת, מגיעים לרבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז יז.). עוונותיו עברו למעלה ראש, שקוע בטומאתו. משעה שתפס עצמו, התנתק מכל העולם והלך וישב בין הרים וגבעות. אמר, 'הרים וגבעות בקשו עלי רחמים'. אמרו לו, 'עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו', שנאמר וכו'.

אחר ההרים והגבעות, ביקש מהשמים והארץ, ולא נענה. גם הם צריכים לדאוג לעצמם. ביקש מהשמש והירח, ולא נענה, גם הם מתביישים מעתידם. משראה כל זאת, אמר 'אין הדבר תלוי אלא בי'. הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה, עד שיצתה נשמתו.

בתחילה ביקש רחמים מההרים והגבעות שהכי רחוקים ממנו, אחר כך מהשמים והארץ, השמש והירח שנמצאים עמו, ורק בסוף נזכר בעצמו שגם הוא קיים, 'אין הדבר תלוי אלא בי'.

מה גילה פתאום אלעזר בן דורדיא, מה התחדש לו אחרי הסירוב של השמש והירח לעזור לו?

דיני העבד, מחולקים לשני סוגים – עבד עברי ועבד כנעני, ובכל אחד מהם יש הרבה פרטי דינים וכללים, חלקם נלמדים לעניינם וחלקם נלמדים לכל התורה כולה.

פעם שניה נזכר העבד בפרשתנו, פרשת בהר. אחר שנפרטו חלק מדיני עבד עברי בפרשת משפטים, שבה התורה ודיברה על גאולת העבד. תחילה אדם המוכר שדהו משום דחקו, ולאחר מכן אדם המוכר עצמו משום דחקו.

זה הדין של העבד הנוגע לענייננו:

אדם מוכר עצמו לעבד משום דחקו, האדון היה גר תושב והעבד, כמה מצער, היה אחיך היהודי. אבל לא היו לו הרבה ברירות, כנראה התגלגל לסחרחורת של חובות שלא יכל לפרוע, הנה הוא כעת עבד.

תקופה עברה ויש אפשרות לפדות אותו. כך הוא סדר הדברים בלשון הכתוב (כה, מט): א. אחד מאחיו יגאלנו. ב. או דודו או בן דודו יגאלנו. ג. או משאר בשרו יגאלנו. ד. או השיגה ידו ונגאל.

ביאור הדברים כך הוא. קרוב משפחה יכול לשלם לאדון את שוויו של העבד, ולהוציאו לחירות. התורה יורדת לפרט בדיוק מי עשוי לבוא ולגאול – אחד מאחיו יגאלנו, האח מרגיש כאב בלב שאחיו כורע תחת נטל העבדות, כבוד המשפחה מושפל, ומשום כך הוא מפריש מממונו או לוקח הלוואות ופודה את אחיו, מובן בהחלט.

אחרי נמכר גאולה תהיה לו

הסיטואציה הכלכלית כאן, לא מובנת.

האח נמכר לעבד, כי לא היה לו כסף, עד הפרוטה האחרונה. גם לאחיו לא היה, כי ראינו שהאח מתקומם כנגד כבלי אחיו. ומה עכשיו שפתאום בן יש כסף?

אמת כי תמיד יכולים להתרחש מאורעות מפתיעים, אבל הכלל הוא שהמקרה לא יתמיד ועל מקרה רחוק כל כך, לא כתוב התורה. אז מה היה שם?

שמים וארץ, בקשו עליי רחמים

שאו עיניים סביב, הביטו על הולכי דרכים או יושבי אוהלים.
בין שהם תגרים בשוק ובין שהם בני עליה השוקדים על תלמודם,
כמה מהם שרטטו לעצמם את הגבול אליו הם יכולים להגיע, את
המקום הזה תחמו לעצמם כמי שאינם מסוגלים לעבור אותו?

אמת. לא בהכרח שנתנו קו מודגש וברור, לפעמים תובנת
החולשה יושבת בירכתי המוח ולוחשת לבחור ש'הפרק הזה
קשה, הוא לא בשבילי. אלמד אותו בלי תוספות עד הפרק הבא'.
אחרים משכנעים את עצמם שהגוף חלש והם לא יכולים להגיע
לבית המדרש חצי שעה קודם שחרית.

רובא דרובא של בני האדם, משוכנעים על חלק ממטרות
חייהם, ש'הם לא מסוגלים'. לא בשבילו להעמיק במחלוקת
ראשונים במשך כמה שעות, לא בשבילו לכוון בשמות הוי"ה
ואדנו"ת כדין השולחן ערוך ולא בשבילו להאיר פנים ולחייך
לצעירים ממנו.

רגעים לפני מותו משברון לב, מגלה אלעזר בן דורדיא
תגלית מטלטלת. ייתכן שהיא זו שריסקה את גופו והזניקה את
רוחו. פתאום הבין האיש שחטא כל ימיו, ש'אין הדבר תלוי אלא
בי' - - -

קודם נבקש על עצמנו רחמים

והתגלית הזו מילאה את מורשי לבבו, חרכה את תחושותיו.
עד אותו היום, חשב שהוא חוטא בגלל הרבי שלו מכיתה ז', בגלל
שדורדיא אביו לא אמר מילה טובה, בגלל שאמא שלו נפטרה
בגיל צעיר ואף אחד לא הבין אותו, בגלל שיש לו יצר הרע כזה
גדול שאין לאף אחד, ובגלל שיש לו ניסיונות שהוא לא מסוגל
לעמוד בהם.

עצור, אלעזר. עצור.

להרים וגבעות יש את החבילות שלהם, קודם שיבקשו
רחמים על עצמם. לשמים והארץ יש חששות שהם הולכים
להתמוטט והחמה והלבנה מתביישות. אף אחד לא יטפל כך,
ובסוף מי שיסבול, זה רק אתה.

וההבנה הזו הכתה כברק את אלעזר בן דורדיא. אין הדבר
תלוי אלא בי! ארבעים שנה דרכתי על מוקשים והאשמתי את כל
העולם, פתאום מתברר שאין את מי להאשים, רק אני. נותרתי
לבדי חשוף מול העבירות הנוראות שעברתי.
אוי לי. אללי לי. זה לא המשגית, זה אני - - -

...וננאל!

העבר נמכר בשפלות נפש, לא האמין בעצמו.

ההארה באה לו אחרי שראה את אחיו מנסה ולא מצליח.
דודו או בן דודו מנסה ולא מצליח. ופתאום מכה בו הברק, אם
אני לא אדאג לעצמי, ייתכן שאקבר בתכריכים של עבד, כך
אסיים את חי!

והוא פורץ. ויוצא. ומוזק לדאוג לעצמו ולאחריתו.

אין לנו על מי להישען

והבחינה הזו מקפת את כל קומת האדם וצביונו, את כל
קומת העם והכלל, ואת כל גאולתם. 'אשור לא ישיענו, על סוס
לא נרכב ולא נאמר עוד אלוקינו למעשה ידינו'.

אם הגענו לתובנה שאשור לא ישיענו, אז 'אשר כך ירוחם
יתום', כך ממש. אתה אחראי לגאולתם של ישראל, לא אשור
ולא הסוס, אין ישראל גנאלים אלא בתשובה ובסוף אני ואתה
צריכים לעשות הכל לבדנו [ואפשר כי לזאת רמז בעל המורים
ש'בן דוד' אותיות 'בן דוד', כי המכוון בשניהם שווה].

ואם תמיד ניגנו את 'אין לנו על מי להישען', בנימת ייאוש
והשלמה, מכאן ואילך הבנו שמדובר כאן בלכתחילה. אנו נשענים
על הדבר הכי חזק. על עבודה עצמית והקשר הבלתי אמצעי עם
אבינו שבשמים, לא דרך ממצע.

לא איכפת לך משוגות ילדות או טעויות הורים ומחנכים,
בסופו של דבר אין הדבר תלוי אלא בך.
כי הכוחות הם שלך, לא של המשגית.

לעילוי נשמת

נפש נקי וצדיק, ענוותן ושפל ברך
ובתר שם טוב עולה על גביהן
אלקנה שילה ז"ל
בן ידידנו היקר רבי אליהו שליט"א
נתעלה במעלות קדושים וטהורים
באתרא קדישא מירון
ביומא דהילולא דרשב"י זיע"א
י"ח אייר תשפ"א
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרן ראש הישיבה
רבי עזרא עטייה זצוקלה"ה
בן הרבנית מרת לאה ע"ה
גלב"ע יט אייר תש"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מישפטי התורה

מקורות

פטור מן התורה כשהיתה שמירה בבעלים

כתב השו"ע (ח"מ סי' שח, ו) האומר לחבירו שמור לי ואשמור לך - הרי זה שמירה בבעלים. ע"כ. כלומר, התורה בפ' משפטים (כב, יד) פטרה את השומר אם השמירה החלה, כשבעל החפץ היה עמו בשמירה, ועשה מלאכה עבורו בזמן שעשה את קנין השמירה. והוסיף שם הרמ"א, שהפטור של שמירה בבעלים קיים, גם אם אמר לחברו: השאלני ואשאל לך. וכתבו שם הש"ך (ס"ק ד), והבאר הגולה (ס"ק ח) שהוספת הרמ"א היא גם לדעת השו"ע ללא חולק.

והנה בנידון השאלות דנן, בזמן שראובן נכנס לדירת חבירו - חבירו גר כבר בדירת ראובן והתחייב לשומרו, א"כ יש לראובן פטור מחיובי השמירה בגלל שבעליו היו עמו. ואפילו אם חבירו עדין לא נכנס לגור בדירת ראובן, אולם מבואר בתוס' בב"מ (צד. ד"ה פרה) וכך גם נפסק בשו"ע (ח"מ סי' שמו, ג) שאפילו אם בעל החפץ מזמין ומכין את עצמו ללכת ולשמור באותו הזמן על חפצי השואל או השוכר - גם באופן הזה נחשב הדבר שבעליו עמו, והתורה פטרה את השוכר מכל חיובי שמירה, ואפילו אם הנזק קרה בגלל שהשוכר פשע בשמירתו. ולפי זה בנידון שתי השאלות צריך ראובן להפטר מהנזקים שקרו בדירה, כי איננו נחשב כלל כשומר על חפץ חבירו, היות ויש כאן את הפטור של "בעליו עמו".

גדרי החיוב לשלם כשהזיק ע"י אשו

אמנם למרות שאינו נחשב שומר, אם ראובן היה מזיק בידי או בכוחו לרכוש חבירו - ודאי שהיה חייב לשלם על כך מדין - אדם המזיק. ולפי זה לכאורה בנידון השאלה הראשונה, הרי האש שהדליקה אשת ראובן בנרות השבת - היא זאת שגרמה לשריפה, ולכאורה יש לחייב את אשת ראובן מדין - אדם המזיק שהזיק ע"י האש שלא שמרו?

אולם למעשה בנידון השאלה, גם מדין זה פטורה אשת ראובן מלשלם. מאחר ומבואר בגמ' בב"ק (נה:), ובשו"ע (ח"מ סי' תיח, ט) שחיוב האדם לשמור על האש שהדליק קיים - רק אם רוח מצויה שהיתה בעת הדלקת האש, היא זאת שהולכה את האש, ושרפה עמו את רכוש הוולת. אבל אם הרוח בזמן הדלקת האש היתה חלשה ולא יכלה להוליך את האש, אלא שלפתע לאחר הדלקת האש הגיעה רוח חזקה שאינה מצויה, והיא זאת שהולכה את האש שהזיקה, במקרה כזה פטור בעל האש על נזקי אשו, כי נחשב שלא פשע בשמירת אשו, מאחר ולא היה עליו להעלות בדעתו שתבוא אח"כ רוח שאינה מצויה.

לאור האמור בנידון השאלה הראשונה - ע"פ דין תורה פטורה האשה גם מדין אדם המזיק שהדליק את האש. מאחר ובעת הדלקת האש -

הליכות חיים

בס"ד

נזקים שאינם שכיחים לדירה מושכרת

שאלה

ראובן החליף עם חבירו דירה לשבוע בימי הקיץ החמים. בערב שבת, הדליקה אשת ראובן נרות שבת. עקב החום הכבד, שאפילו מעט רוח לא נשבה באותו הזמן, השאירה את החלון בחדר בו הדליקה את הנרות פתוח, והלכה להתפלל בבהכ"נ. בזמן שהייתה בבהכ"נ הגיעה באופן לא צפוי רוח חזקה שחדרה מהחלון הפתוח לדירה, והפילה את הנרות על מפת השולחן. כתוצאה מכך נשרף הריהוט שבחדר, וגם קירות הבית הושחרו. עלות הנזק מסתכם בעשרת אלפים שקל.

האם חייב ראובן לשלם על כך?

כמו כן מה הדין, אם באחד מהלילות בשעה שלש בלילה התעורר משנתו ילדו של ראובן בגיל שלש שנים, והוציא מהמגירה צבעים השייכים למשכיר, וקשקש עמם על קירות החדר בו ישן. האם יפטר ראובן מתשלום עבור נזקי ילדו הקטן?

תשובה

א. על פי דין תורה, בשתי השאלות צריך ראובן להפטר מכל תשלום.

אולם עקב המנהג הקיים בזמן הזה, שהשוכר או השואל דירה למגורים או כל נכס אחר, בין לזמן קצר, ובין לזמן ארוך, חייב להחזיר את המושכר באותו המצב בו קיבלו, למעט בלאי סביר הנובע מהשתמשות סבירה, לכן בשתי השאלות - חייב ראובן לשלם עבור הנזקים שנגרמו לדירה.

ב. החיוב הנובע מחמת המנהג, מחייב את השוכר לשלם עבור כל נזק שנגרם למושכר מחמת ההשתמשות שלו ושל ומשפחתו בנכס המושכר ובחפציו.

אך נזק שקרה למושכר, שהיה קורה גם ללא השתמשות השוכר בנכס כמו: שריפה פתאומית שקרתה בדירת השכן, ועברה לדירה המושכרת. נזק מחמת טיל של האויב שחדר לדירה והזיקה. או אפילו אם ילדים זרים שיחקו בכדור במגרש שמחוץ לבנין, ואחד מהם בעט בכדור ופגע בחלון הבית המושכר ושברו, במקרים אלו - פטור השוכר מכל תשלום על הנזק שנגרם.

כמו כן אם הנזק נגרם מחמת קלקול בחפצי המשכיר כמו: קצר במערכת החשמל בדירה המושכרת, או תקלה במערכת המים או הביוב, במקרים אלו והדומים להם - פטור השוכר מכל תשלום עבור הנזק שנגרם.

לא היה ביכולת האש להזיק ע"י הרוח שהיתה מצויה באותו הזמן, ומעבר לכך לא חייבה אותה התורה לחשוש.

סיבת הפטור מהתורה על נזקי ילדו

כמו כן גם בנידון השאלה השניה, מכיון שראובן נחשב כשוכר דירה, שדמי השכירות שולמו בזה שנתן רשות לחברו לגור באותו הזמן בדירתו - דבר ששווה כסף. והנה ודאי שמותר היה לו לישון בחדרו בשעות הלילה המאוחרות, שלצורך כך שכר את הדירה, ולא הוצרך להיות ער ולשמור על ילדו הקטן שלא יקום באמצע הלילה ויקשקש על קירות החדר - דבר שלא שכיח כלל. לכן הילד הקטן שהזיק נחשב - כרוח שאינה מצויה, שלא התחייב ראובן אביו לשמור מפני כך.

ובנוסף לכך, הרי מבואר במשנה בב"ק (פה) שילדים קטנים שהזיקו - פגיעתן רעה. כלומר, גם הם וגם הוריהם פטורים מלשלם על נזקיהם אפילו כשיגדלו אותם הילדים. מאחר והם נחשבים בעת הנזק כשוטים, ובפרט ילד קטן בן שלש שנים שהזיק באמצע הלילה - ודאי שנחשב כשוטה לכל דבר וענין. לפיכך ברור שעל פי דין תורה בשתי השאלות - פטור השוכר מכל תשלום עבור הנזק שנגרם כתוצאה ממגוריו עם משפחתו בדירה.

המקור שמנהג מחייב - גם כשהתורה פטרה

אמנם מבואר במשנה ובגמ' בב"מ (קד) שאם אדם חזר שדה מחבירו כדי לזורעה ולגדל בה תבואה, וסוכם ביניהם על חלוקת רווחים מהתבואה שתגדל בה. ולבסוף החוכר לא זרע בה מאומה והשאירה שוממה. למרות שע"פ דין תורה היה פטור מלשלם למחכיר הקרקע עבור מניעת הרווח השנתי שהפסיד לו, אולם מנהג החוכרים שם היה, לכתוב ולהתחייב לבעלי הקרקע, שאם הם לא יזרעו בקרקע שחכרו - ישלמו לבעליו מכספם את הרווח המשווער שהיה מרוויח מחכירת הקרקע, אם החוכר היה זורע את התבואה.

והוסיף שם רבי מאיר, שהיות וכך הוא המנהג, לכן אפילו אם לא כתבו בפירוש את ההתחייבות הזאת, נחשב הדבר - כאילו הוא נכתב, כי רק על דעת המנהג הזה אנשים מחכירים באותו המקום את שדותיהם. ואפילו אם ע"פ דין תורה היו פטורים מלשלם זאת, אולם מחמת המנהג - חייבים החוכרים לשלם למחכיר את הפסד הרווחים שנגרם לו, כמבואר שם ברש"י בד"ה דורש וכו', ובתוס' ד"ה היה דורש וכו' וע"ש.

המנהג בזמן הזה בשכירות נכס

לאור האמור, מכיון שבכל חוזה שכירות רגיל כתוב סעיף - שהשוכר צריך להחזיר את המושכר באותו המצב בו קיבלו, למעט בלאי סביר הנובע מחמת השתמשות סבירה. נמצא שכך הוא המנהג הקיים בזמן הזה בין השוכרים והמשכירים בכל נכס נדל"ן כמו: דירה, חנות, מחסן וכו'. וכל זמן שלא סיכמו ביניהם אחרת - מנהג זה מחייב כל שוכר ומשכיר, מכיון שהשכירות נעשתה על דעת כן. ואין שום הבדל בין אם השכירות היתה לזמן מרובה או לזמן קצר.

נמצא שהתחייבותו של השוכר למשכיר בזמן הזה מחמת המנהג הינה - התחייבות אישית שחלה עליו, ואינה קשורה כלל לגדרי

התורה בהלכות שומרים, ונזקי ממון וכיו"ב. ומחמת התחייבות זו, גם באותם המקרים שעל פי דיני התורה השוכר פטור משמירה על הנכס שהושכר לו, המנהג יוצר עליו חיוב נוסף שהוא - להחזיר את הנכס המושכר לבעליו - באותו מצב שקיבלו, למעט נזק שנגרם עקב בלאי סביר בגלל השתמשות סבירה בנכס.

מקרים בהם פטור שוכר הדירה למרות המנהג

אמנם המנהג מחייב לשלם - רק עבור נזק שקרה מחמת מגורי השוכר בנכס. משא"כ בנזקים שקרו שלא מחמת מגורי השוכר במושכר, אלא שהיו קורים גם אם הדירה היתה ריקה או גם אם היא היתה בשימוש המשכיר. או שנגרמו בגלל שמכשירי המשכיר לא היו תקינים, במקרים אלו מכיון שהנזק לא קשור כלל למגורי השוכר - אין כאן התחייבות מצידו לשלם עבורם. כי השוכר לא קיבל על עצמו התחייבות שמהותה - פוליסת ביטוח על דירת המשכיר, אלא רק התחייבות שנובעת בגלל שימושו בנכס המושכר.

סיבת חיוב התשלום בנידון השאלות דנן

לאור האמור, בנידון השאלה הראשונה, הרי אם לאחר הדלקת נרות שבת היתה האשה סוגרת את החלון שבחדר, ברור שהרוח שנשבה אח"כ, למרות שלא היתה מצויה, לא היתה יכולה להיכנס לחדר ולהולך עמה את האש מנרות השבת. נמצא שרק בגלל השתמשות האשה בנכס, והדלקת האש שם, נגרמה אח"כ השריפה - ולכן היא חייבת לשלם עבור הנזק שנגרם מחמתה.

והנה חיוב זה כולל לשלם עבור הנזק שנגרם גם לקירות החדר ולדלתות המחוברות לקיר, למרות שדינם כקרקע וקימ"ל שאין חיובי שמירה על קרקע [כמבואר בשו"ע חו"מ סי' שא, א]. ואפילו לשיטת הרמב"ם שעל פשיעה בשמירת קרקע חייבים לשלם, אולם בנידון דנן ודאי לא נחשב שפשעה האשה בשמירתה כשהשאירה חלון פתוח באמצע עונת הקיץ, כשלא נשב אפילו מעט רוח, ולפי זה גם לרמב"ם היתה צריכה להיות פטורה מלשלם. אולם לאור האמור, מחמת המנהג המחייב להחזיר את המושכר במצב שקיבלו אותו, מחויב ראובן לשלם גם עבור נזקי קירות הבית והדלתות, כדי להחזיר את מראה הבית לקדמותו.

אמנם מאחר וחלק מהרהיטים שם או כולם היו משומשים, חייב ראובן לשלם רק כפי שהיו שווים אותם רהיטים משומשים בעת הנזק, ולא כמו שיעלה כעת לקנות רהיטים חדשים במקומם. כמו כן לגבי התשלום עבור צביעת החדר, מאחר והמשכיר יקבל עתה חדר צבוע ונאה יותר ממה שהיה לו, עליו להשתתף בסכום מסוים עם השוכר בעלות הצביעה, כשווי ההנאה הנוספת שקיבל מהצביעה החדשה.

לאור האמור גם בנידון השאלה השניה, כשהילד הקטן קשקש על הקירות באמצע הלילה. מאחר ונזק זה קרה רק בגלל השתמשות בנכס, ולא היה קורה אם לא היו גרים שם, לכן אע"פ שמדין תורה הם פטורים מלשלם על נזקי ילדם הקטן, אולם מחמת המנהג שמחייב להחזיר את המושכר נאה כפי המצב שקיבלו, חייב ראובן לצבוע את אותו הקיר או לשלם למשכיר את עלות צביעתו.

המיוחדות בשמירה על מורא וכבוד בהכנ"ס ובית המדרש

בפסוק בסוף פ' בהר (כו, ב) כתוב "את שבתותי תשמרו ואת מקדשי תראו - אני ה'". ולכאורה מהראוי להבין, למה הפסוק סיים במילים "אני ה'" הרי כל המצוות אנו מצווים לשמור בגלל ציווי ה', ומה חודש דוקא במצוות אלו?

ואכן מדברי הרמב"ן שם משמע שהתקשה בכך, וכתב שהמצוות של שמירת השבת ושמירת מורא מקדש כוללות את כל מצוות עשה ולא תעשה שקיימות בתרי"ג המצוות, ולכן סיים הפסוק במילים - "אני ה'". והנה גם הרמב"ן כותב שהדברים הינם ע"פ הסוד, ולכן לא זכיתי להבין את דבריו.

חידושו הגדול של רבינו בחיי

אולם רבינו בחיי בפירושו לפסוק זה אומר יסוד גדול. שבמילים אלו נתן הקב"ה צו מלכותי, גזירת מלך, והוראה נחרצת מגבוה - לקיים מצוות אלו, ולכן חתם את שמו דוקא על קיום מצוות אלו. כלומר, בגלל חומרת מצוות אלו, מתחייב הקב"ה בחתימת שמו "אני ה'", שכל מי שיקיים מצוות אלו - שכרו יהיה רב במיוחד. ובמקרה הפוך, מי שיחלל או יבזה מצוות אלו - גדול עונשו, ודומה הדבר למלך שמצווה על עבדו בגזירה או בפקודה - עשה כך וכך ואחרת - זוהי מרידה במלכות שעונשה חמור בהתאם.

ומוסיף רבינו בחיי, שכתוב במדרש תנחומא, שזאת היתה כוונת פרעה כשאמר ליוסף ב' מקץ (פא, מד) "אני פרעה" כלומר - אני גוזר כמלך שכן יהיה שכרך, שמעתה תמלוך תחתני על כל ארץ מצרים וכו', ולכן נתן לו מיד שכר רב כמבואר בפסוקים שם. ויסוד זה כלול בדברי שלמה המלך בקהלת (ח, ב) "אני פי מלך - שמור, ועל דברת שבועת אלוקים" ע"כ. כלומר, בכל מקום שישנו ציווי מהמלך בלשון - "אני", משמעותו - בפקודה אני מתחייב לשמור על כך. ובודאי כשהקב"ה מדבר כך באופן של ציווי - אני מתחייב לשמור כוונתו, שישנו חיוב מצידו ומצידינו בקיום הדבר, עכת"ד רבינו בחיי.

והנה לגבי החיוב של שמירת שבת, כבר אמרו לנו חז"ל - שזהו יסוד האמונה בבריאת העולם שנברא ע"י הקב"ה, וכן ביציאת מצרים עם כל הניסים הרבים שהיו שם, ולכן מי שמחללו - נחשב - כעובד עבודה זרה. לפיכך עונש שניהם הוא בסקילה, שהיא החמורה מארבע מיתות ב"ד. והשומר שבת כראוי ונמנע מחילולו - שכרו הרבה מאד כלשון הפיוט בזמירות ליל שבת "כל מקדש שביעי" שמאריך הרבה בשכר שיקבל השומרה כראוי וע"ש. ומזה נלמד לנוהג הפוך - המחלל שבת, מה יהיה עונשו.

וננסה לבאר מעט ביחס למצווה השניה שמלשון הפסוק משמע, שהיא חמורה לא פחות משמירת שבת, שגם עליה חתם הקב"ה בצו מלך, כפקודה, וציווי מלכותי - שחייבים לשומרה. ובמקביל הוא מצידו מתחייב לתת שכר רב למקיימים פקודה זו, וכלשון רש"י שם - אני ה' נאמן לשלם שכר.

המקור לחיוב בזמן הזה על מורא וכבוד בהכנ"ס

כתב הספרונו בפירושו על המילים "ומקדשי תראו", שכוונת הפסוק היא - למקומות המקודשים שבגלות שהם - בתי כנסיות, ובתי מדרשות. דהיינו, אע"פ שחבר ביהמ"ק, אולם גם בגלות הארוכה בה אנו נמצאים, נקראים בתי הכנסת, ובתי המדרש בלשון - מקדש ה'. וכלשון הגמ' במגילה (כט.) על הפסוק ביחזקאל (א, יא) "ואהי להם - למקדש מעט" אמר רב יצחק - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל עכת"ד.

לאור האמור מובנת יותר מחלוקת הראשונים והפוסקים, האם החיוב לשמור על מורא בבהכנ"ס הינו מהתורה שכן נקטו: היראים, סמ"ג, סמ"ק, החיי אדם ועוד הרבה מרבתינו האחרונים. או שבזמן הזה חיוב מורא בבהכנ"ס הינו מדרבנן. אלא שהם למדו והסמיכו זאת מהפסוק הנ"ל, והשוו זאת למורא ביהמ"ק. ועיין בשדה חמד (כללים מערכת ב, אות מג), ובספר "חפץ חיים" בפתחה (עשין אות ז) ובביאור שם.

על כל פנים ברור שלכל הדעות, גם בזמן הזה קיים במלוא עוצמתו החיוב וגזרת מלך לשמור על קדושת ביהכנ"ס - ואפילו שלא בשעת התפילה וקריאת התורה, וכל שכן בשעת התפילה וקריאת התורה, והקב"ה חתם את שמו על כך לטוב, וחלילה לצד השני למפירים פקודה זו שכמוה - כמרידה במלכות. וכלשון דברי חז"ל בתורת כהנים (פ' בחוקותיו, לא) על הפסוק שנאמר בתוכחה "והשימותי את מקדשיכם - ולא אריח בריח ניחוחיכם". והשימותי - מלשון שממה וחורבן. את מקדשיכם - לרבות בתי כנסיות, ובתי מדרשות. והתפילות שיתפללו במקום זה - לא יתקבלו כלל בשמים, וזאת כוונת המילים "ולא אריח בריח ניחוחיכם" ע"כ.

חומרת העונש בגזירות ת"ח ת"ט

לאור האמור נבין מעט על גזירות ת"ח ת"ט בהם נענשו היהודים באירופה, ברוסיה והגלילות בהריגה, ובעונשים חמורים ביותר בגזירות ת"ח, ת"ט. ונחברו בשנים אלו - מאות קהילות קדושות שהכילו מאות אלפי יהודים יראי שמים, ותלמידי חכמים משכמם ומעלה. שגילו משמים לבעל התוס' יו"ט, שהקיטרוג עליהם היה - על שלא שמרו על כבוד ביהכנ"ס, ודיברו בשעת התפילה, וקריאת התורה. ומסיבה זו תיקן התוס' יו"ט לומר "מי שברך" מיוחד בשבת לנמנעים מלדבר בעת התפילות. ולכאורה הרי להרבה פוסקים חטא זה הוא מדרבנן בלבד. וגם לסוברים שהוא מהתורה, דינו כמו שאר האיסורים שנענשים על ביטולו, אבל היכן מצאנו שמגיע על כך עונשים חמורים כל כך?

ההבדל שבין מצוות מורא מקדש - לשאר המצוות

ולפי מה שביאר לנו רבינו בחיי אנו למדים, שישנו הבדל מהותי בחשיבות האיסור הזה על פני שאר מצוות התורה [למעט שבת שגדרם שווה]. שלמרות שנצטוונו לקיים כל אחת מתרי"ג המצוות, אולם הקב"ה לא ציווה אותם כפקודה אישית מהמלך, אלא כחלק בלתי נפרד מקיום התורה ומצוותיה, משא"כ מורא מקדש וכל ההלכות המעשיות שמסתעפות מכך, כפי שנפסקו בטור, ובשו"ע באור"ח סי' קנא - הינם פקודה אישית מאת הקב"ה שחתם את שמו עליו, והמבזה את כבוד בהכנ"ס והתפילות שם נחשב - כמורד

אישית במלכו של עולם ועוד בביתו, וידוע שעונשו של מורד במלך הינו מיתה.

כיצד יעשה תשובה מי שחטא במורא וכיבוד בהכנ"ס

אלא היות והקב"ה רחמן וחפץ שנשוב בתשובה ולא ניענש, לכן גם מי שעד כה לא נזהר כראוי בכבוד בהכנ"ס, וכ"ש אם ביזה אותו ע"י דיבורי חולין בבהכנ"ס או שעשה שם מעשים שנחשבים קלות ראש, ושאינם ראויים למקום קדוש כזה, וכל שכן שחמור מכך הוא - אם דיבר בשעה שהציבור מדברים עם המלך עצמו דהיינו - בשעת התפילה. אם יקבל על עצמו מכאן ואילך להטיב את מעשיו, ויימנע מכל דיבור שאינו קשור לתפילה ולקריאת התורה, וישמור מעתה על כבוד ביהכנ"ס, ויתנהג שם במורא הראוי לו - יתכפר לו עונו, ומעתה יחשב כבעל תשובה, ולא יחשיבו לו בשמים את העבר.

ובפרט יגדל שכרו - אם ידאג שגם מתפללים נוספים ימנעו מלדבר שם, וינהגו בכבוד הראוי למקום שהשכינה נמצאת בו. ובזכות כך יזכה להיושע הוא ומשפחתו בכל מילי דמיטב. וכפי המקרים הרבים שהתפרסמו לאחרונה שאנשים שקיבלו על עצמם להימנע מדיבור בשעת התפילה, ועוד צירפו לכך אנשים נוספים שהתחייבו לעמוד בזה - זכו להיושע בישועות מעל לדרך הטבע הן בבריאות, והן בכל מה שקשור לבני, חיי, ומוזוני. והתבאר ברבינו בחיי, שאין זה רק סגולה, אלא יש כאן התחייבות וחתימה מפורשת מהקב"ה על נתינת השכר למקיים מורא מקדש אפילו בזמן הזה זה בבהכנ"ס ובבית המדרש.

הליכות והלכות בדף היומי

סוטה מט.

חשיבות עמל התורה

מה מקיים את העולם לאחר חורבן ביהמ"ק?

כתוב בגמ' בסוטה (מט.) שרבא אומר, שמאז חורבן בית המקדש השני, בכל יום שעובר, מתרבים הצרות מהיום שקודם לו. ואם כן מקשה הגמ', מה מקיים את העולם שלא יחרב? ומתרת, שישנם שני דברים שיש בהם גם קדושת השם, וגם לימוד תורה - ובזכותם העולם ממשיך להתקיים. והם: א - אמירת "ובא לציון" בתפילת שחרית, שבכך מקדישים את הקב"ה ע"י אמירת: קדוש, קדוש, קדוש וכו', וברוך כבוד ה' וכו'. ומאחר ופסוקים אלו כתובים בנביא שהוא - תורה שבכתב, לכן הם מתורגמים בתפילה שם לארמית, כדי שכל אחד מהמתפללים, כולל עמי הארצות שהיו בגלות בבל והבינו רק ארמית, יבינו מה שאומרים. ובכך מקיים כל אחד מהמתפללים באופן המינימלי ביותר מצוות תלמוד תורה, שהתחייבנו לקיימה בכל יום ויום.

ב - מאחר ובשבת האנשים בטלים ממלאכתם, לפיכך התכנסו כולם בבהכנ"ס לשמוע דרשות מהרב בדברי אגדה, וכך היה מלמד את ההלכות הנצרכות. ובסיום דרשתו היה אומר "קדיש", והציבור ענה על כך: יהא שמיא רבה וכו'. וביאר המהרש"א, מאחר והקדיש נאמר בלשון ארמית, לכן עמי הארצות שהיו שם הבינו מה שאומרים, נמצא שבמעמד הזה היו שני הדברים שהם: לימוד תורה, וקידוש שמו של הקב"ה. ובזכות שני דברים אלו, העולם ממשיך להתקיים למרות הצרות שתוקפות אותו מידי יום ביומו.

למדנו שישנו חיוב על כל יהודי ללמוד תורה בכל יום. ולתחילה אין להסתפק באמירת שלושת הפרשיות שבקריאת שמע, למרות שהן כתובות בתורה. מכיון שאמירת פרשיות אלו הן לצורך קיום מצוות קריאת שמע, וקבלת עול מלכות שמים, ורק בשעת הדחק כתב הרמ"א (י"ד רמ"א) שמועיל, ועיין בש"ך שם. ולכן תיקנו חז"ל במיוחד את אמירת הפסוקים בתפילת "ובא לציון" עם תרגומם, כדי שכל אדם יאמרם לצורך עסק לימוד התורה.

תכלית לימוד התורה - ע"י העמל בלימודה

אמנם אע"פ שהתבאר שיוצאים בדיעבד ידי עסק לימוד התורה באמירת פסוקים אלו, אולם עיקר קיום מצוות לימוד תורה מתקיים כפי שכתב רש"י בתחילת פ' בחוקתי (כו, א) על הפסוק "אם בחקתי תלכו" וכו' - שתהיו עמלים בתורה. כלומר שילמדו את התורה בעמל רב, ולנסות להבין כל מילה שכתובה בגמרא ובמפרשיה, ובספרי הפוסקים ומפרשיהם, כדי להבינם לפי יכולתנו - ורק באופן הזה כשהלומד שקוע כל כולו בלימוד התורה ובהבנתה לפי כוחו ושכלו, ואינו מתעסק בעניני העולם הזה שאינם הכרחיים לו - בכך הוא מקיים כראוי את מצוות לימוד התורה.

הגדרת הב"ח למהות מצוות לימוד התורה

אמנם הוסיף לכך הב"ח באו"ח (ס"ז, ס"ק ב) הוספה הכרחית ומהותית, שהוסכמה ע"י כל הפוסקים שבאו אחריו. שהעוסק בלימוד התורה, צריך שכוונתו תהיה שבלמוד התורה תתעצם נפשו בקדושת התורה, ויהיה דבוק בלימודו בתורה ובקב"ה שנתנה, וע"י כך יזכה להוריד את השכינה הקדושה לקירבו, שתקבע את משכנה בגופו. ולכן לא מספיק ללמוד תורה כדי לדעת כיצד עליו להתנהל במשא ומתן בעסקיו ובמלאכתו, שלמרות חשיבות הדבר - עדין אין בכך את עיקר קיום מצוות לימוד תורה. וכל שכן שמי שלומד תורה לשם כבוד וכו', אע"פ שודאי מקיים בכך מצוות לימוד תורה עכ"פ בגדר של "שלא לשמה", אולם עדין חסר לו בעיקר מטרת מצוות לימוד התורה שהיא - להחשיב את התורה שהיא עצם חיי האדם היהודי. ולכן צריך שכל מהותו, שכלו, ומחשבתו של לומד התורה, יהיו דבוקים בתורה. וע"י כך נעשה גופו ושכלו מקום להשראת השכינה בקירבו. ובאופן הזה מקיים לומד התורה בשלימות את מצוות לימוד התורה שהיא תכלית יצירת הבריאה, והיא מה שמקיימת גם עתה את העולם.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריכי ההיזק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר הקדמת רבינו בחיי פרשת בהר על הפסוק לב צדיק יהגה לענות ופי רשע יביע רעות (משלי ט"ו)

הרבנו בחיי כותב על הפסוק הנ"ל שצדיק חושב כל היום מחשבות הכנעה ושפלות כדי שיתחזק במידת הענוה, וזה מרומז בפסוק לב צדיק יהגה לענות מפני שתרגום לאת כנעה. ואילו הרשע בהפך כל היום מחשבתו זה גאווה וכל היום חושב איך להתגאות וכו' וכתב רבינו בחיי ז"ל ודבר ידוע כי השפלות מידה עליונה ומעלה רמה שכן דרשו חז"ל אין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו כשירים וכן אברהם אבינו אמר ואנכי עפר ואפר ודוד המלך אמר ונחנו מה וכו',

יבואר עוד שההקדמה הנ"ל קשורה לפרשת השבוע פרשת בהר:

וידוע דברי הגמ' בסוטה דף ה' שכל ההרים הגבוהים רצו שקבלת התורה תהיה עליהם והקב"ה בחר בהר הנמוך שהוא הר סיני שנאמר אני את דכא, ובודאי שעמ"י שלומד בשבוע זה את הסוגיה בסוטה דף מ' ששם מבואר ברבי אבהו שגילה שרבי אבא דמן עכו יותר עניו ממנו, ובודאי שמעיינים שם בסוגיה בהבדל של רבי אבהו ורבי אבא דמן עכו קשה להבחין בדקות של המדרגות, מ"מ רואים שם שרבי אבהו שגלה ע"י אשתו שהמתרגם אינו חוזר על דבריו ע"פ מה שאמר בשיעור, ואמר רבי אבהו מה נפק"מ מיני ומינך מתקלס עילאי, רואים כמה יש הבחנה במדרגות בין ענוה לענוה, ובאמת המשך הסוגיה שם מבואר שרבי אבהו קיבל את משרת ראש הישיבה והוא העביר לרבי אבא דמן עכו מחמת שרבי אבא דמן עכו היה לו חובות והוא רצה שרבי אבא דמן עכו יתעשר ולכן מסר לו את הרבצת התורה, ובודאי שהגמ' אין מובן כפשוטו, שהרי רבי אבהו היה צריך לעשות חשבון של הרבצת תורה לדורות ומדוע מחמת שרבי אבא דמן עכו היה עם חובות מסר לו את הרבצת התורה, והנ"ל בזה שהסוגיה הזאת היא המשך הסוגיה הנ"ל אחרי שרבי אבהו גילה בגודל הענוה של רבי אבא דמן עכו כמו שמבואר לעיל סבר רבי אבהו שלמסירת התורה שנמסר למ"ר שבודאי זה קשור לגודל הענוה של משה והמשיך ליהושע וכו' בחר רבי אבהו, ברבי אבא דמן עכו להמשיך את המשך של מ"ר.

יבואר עוד תרוץ הנפש החיים מדוע כתוב משה קבל תורה מסיני:

ידוע קושית העולם מדוע כתוב משה קבל תורה מסיני ולא כתוב בסיני?, וידוע תרוצו של הנפש החיים ע"פ הגמ' בסוטה שקבלת התורה היה בסיני מחמת שהר סיני היה בחינת דכא נמוך מכל ההרים ובזה משה ראה שהתורה מתקבלת רק בענוה וזה קבל מסיני ומסרה ליהושע, ורבי אבהו חשב שרבי אבא דמי עכו שיש לו יותר ענוה ממנו הוא צריך להמשיך את מסירת התורה.

יבואר בעניין ל"ג בעומר:

אנו עומדים ביום ל"ג בעומר שזה יום שאין אומרים בו תחנון כי פסקו תלמידי רבי עקיבא למות ורבים מקשים שהרי כל התלמידים שהיו לר"ע כבר מתו ומה שייר לעשות מהיום הזה חג? ובודאי שעיקר העניין של ל"ג בעומר זה מלמד את האדם שכל הס"ד בהמשך מסורת התורה ממשה רבנו וכו' זה בדקות שבדקות דווקא ע"י התנאים שנוהגים כבוד זב"ז ובודאי שמתו תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זב"ז היה גילוי שמסורת התורה זה דווקא בדרגה גבוהה של ענוה, וזה נתגלה דווקא בל"ג בעומר שנשארו ה' תלמידים לר"ע ובתוכם רשב"י להמשיך את מסורת התורה ע"י שנהגו כבוד זב"ז וזה התגלות עצומה שנתגלה ביום ל"ג בעומר ולכן ביום זה אין אומרים תחנון וידוע מה שכתב החת"ס בדרשות על ספירת העומר בגודל היום של ל"ג בעומר שזה כעין יוה"כ עיי"ש, וכתב שביום זה התחיל המן לרדת מן השמיים שזה קשור לרשב"י שזכה שמלאכתו נעשית ע"י אחרים והכל קשור למידת הענוה שהיה שם, כמו שאומרים המגידים של"ג בעומר זה ר"ת לא גאווה בעומר, וזה קשור לסוגית הגמ' שלומדים בדף היומי סוטה דף מ' שרבי אבהו מדד את מידת הענוה של רבי אבא דמן עכו ומזה מסר את משרת ראש הישיבה לרבי אבא דמן עכו ואע"פ שמצד ההל' איי"כ שום שאלות אבל בהל' מידות יש שו"ע של הנהגות וכל אחד שמשים עצמו כשירין זוכה יותר להמשיך את הדורות וזה הגילוי הגדול של יום ל"ג בעומר שאע"פ שלא הוזכר בשום מקום בנגלה בגודל היום הזה, אי"ז משום שהיום הזה אינו יום גדול ח"ו אלא כמו שכתב רבינו בחיי בפרשת השבוע שכל החגים שהם יותר גבוהים לא נכתב בפרוש בתורה כמו יום ראש השנה שהוא יום הדין, שלא מוזכר רמז בתורה ע"ז והכל דרשו חז"ל בלקיחת ד' מינים, לא מוזכר בתורה מה זה פרי עץ הדר חוץ מערבי נחל וכל הדין שלוקחים אתרוג והדסים זה הכל מדרשת חז"ל, כן יום ל"ג בעומר שזה מרומז בקפיטל קי"ט בגל עיני ואביטה נפלאות מתורתך זה יום שהכל סתום מצד חז"ל אבל כשמעיינים בכל הספרים ובפרט בספרי החת"ס שהוא גלה את הס"ד הגדול שביום זה זה יום כמו יוה"כ ואפשר לתקן ביום זה אפילו עברות חמורות, ובודאי שיום זה זה יום של עת רצון וצריך להתפלל ביום זה על כל הענינים ובפרט שהקב"ה ימשיך את מסורת התורה לכל המשך הדורות והקב"ה יזכנו שנזכה לנצל את יום ל"ג בעומר מצד אחד ליום של שמחה ומצד שני להתעלות בכל הענינים בזכות התנא האלקי רשב"י והתקיים בנו תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדינו רשב"י.

יבואר דברי המשך חכמה בפרשת בחקתי בדרכו של רשב"י:

בתוכחה של פרשת בחוקתי הביא המשך חכמה מחלוקת רבי יהודה ור"ש על הפסוק והשבתי חיה רעה מן הארץ בתו"כ אומר שרבי יהודה אמר שהקב"ה יעבירם מהעולם ור"ש אומר משביתן שלא יזיקו, וכתב שם המשך חכמה שר"ש לשיטתו שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום שדבוקים לקב"ה בלי הפסק אז אין עוד מלבדו כתיב והוא למעלה מדרך הטבע, והביא שם את הגמ' בכתובות דף ע"ז שרבי יהושע בן לוי היה שם לידו מצורעים בשעה שהיה עוסק בתורה ולא חשש שמא החולי ידבק בו לפי שהיה בטוח בזכות תורתו שתצילהו ולכן כל מהותו שנדבק בקרבו של רשב"י כמבואר שם בסוגיה בגודל יום פטירתו מן העולם ובודאי שכל אחד שביום מתחבר יותר לתורה הוא ממשיך בדרכו של רשב"י וזוכה להשגות מעל הטבע, כמו שכתב המשך חכמה הנ"ל.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

בהר בחקותי תשפ"ג ❖ גליון תקכ"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

פתח. אבל להחולקים קשה. [א"ה. לא מצאתי הפלוגתא].

ג. הותר מקצתו הותר כולו

תירץ בחתם סופר, שכיון שרבי אליעזר רצה להדיר בנו מנכסיו, נדר כמה נדרים בבת אחת, כגון קונם בשר ויין עלי, וגם שכל נכסי יהיו הקדש, וכיון שיש שאלה על הנדר של בשר ויין, ממילא יש גם שאלה להקדש, שנדר שהותר מקצתו הותר כולו.

ובזה ביאר את לשון הברייתא שהתירו לו "כל" נדרו, דהיינו שהתירו לו את הנדר מן הבשר והיין וממילא הותר אף נדר ההקדש.

ולכאורה זה חידוש דמצרפין אהדדי קונם להקדש.

תו, דלכאורה תליא בהך דתשובת ר"י בעל התוספות (מובא בתשובות מימוני בסוף ספר הפלאה) אם דבר שליטתה בשאלה פקע על ידי שאלת השאר דאיתיה בשאלה.

דהנה כתב ר"י דיש לעיין במי שנשבע על דעת רבים לא לאכול מפירות העולם חוץ מדגן, דיוכל להשאל על יין מפאת ארבע כוסות וקדושה ואבדלתא, והוה דבר מצוה ומהני אפילו בנשבע על דעת רבים, ודן האם גם יתבטל נדרו משאר המאכלים מפאת נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכתב דיש לומר דלא אמרינן לה. ונראה טעמיה דלא מהני הותר מקצתו היכא דהשאר אינו בתורת שאלה.

[אמנם בתשובות הגרע"א (קמא סי' ס"ה) כתב דלא כהר"י, דהרי כתב דאף להפוסקים דנדר לדבר מצוה ליתיה בשאלה, מכל מקום הותר מכח דינא דנדר שהותר מקצתו הותר כולו. ובאמת בסברא צריך עיון דברי הר"י, דהרי כיון דילפינן מקרא דהותר מקצתו הותר כולו, מה לן בזה דאידיך לית בהו תורת שאלה, והרי הא דהותר מקצתו היינו אפילו לא מחמת שאלה אלא מחמת טעות. ועוד עיין מה שכתב רבינו בספרו תארי נרי סי' ר"א עמוד תקכ"ג].

השוכר יגבה מהקדש

הקשה בתשובות הרמ"ע מפאנו (סי' ס"ג) מה מועיל שהקדיש נכסיו הרי הכרים וכסתות הוקדשו לבדק הבית, והרי מטלטליו משועבדים לשכיר, ואין הקדש בדק הבית מפקיע מידי שיעבוד, והשכיר שהוא בעל חוב יכול לפדות את ההקדש בחובו. [ורק אמרינן בגמרא ערכין (כ"ג ב') שמדרבנן המודה צריך להוסיף דינר כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון].

תירוץ א' - שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף

ברמ"ע מפאנו (שם) תירץ שהדין שאין הקדש בדק הבית מפקיע מידי שיעבוד היינו דוקא כאשר היה ההקדש לאחר שחל החיוב, אך כאן לא חל החיוב אלא עד ערב יום הכיפורים שהרי אין שכירות משתלמת אלא לבסוף, וכיון שהקדישים קודם לא חל עליהם שיעבוד כלל, ואף שנפסק להלכה שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והיא נחשבת מלוה, מכל מקום כיון שאינה משתלמת אלא לבסוף, מסתבר דגרע ולא חל שיעבוד נכסים עד לסוף השכירות.

וצריך עיון דמכל מקום נשתעבדו הנכסים להשכיר וכמו בכתובה.

תירוץ ב' - מקום שיש בני חורין

בחיודשי חתם סופר (שבת שם) תירץ דאיירי שיש קרקעות מושכרות,

הקדיש כל נכסיו

ונתן את הערך ביום ההוא קדש לה' (כ"ז כ"ג)

ילפינן מהכא (ערכין כ"ד א') קודש לה', סתם הקדישות לבדק הבית. הנה איתא בגמרא שבת (קכ"ז ב') הדין חבירו לכך זכות דנין אותו לזכות. ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום לשלש שנים. בערב יום הכפורים אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני. ענה לו המשכיר שאין לו כלום לתת לו, והלך השוכר לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל המשכיר הביא לו שכרו, ושאל לו המשכיר בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרת לי אין לי במה חשדתי, ענה השכיר, שאמרת שאין לך מעות שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך. ואין לך בהמה או קרקע דשמא היה מושכרת או מוחכרת ביד אחרים. ואין לך פירות דשמא אינן מעושרות. ואין לך כרים וכסתות משום דשמא הקדיש כל נכסיו לשמים.

ענה לו המשכיר שבאמת כך היה, הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חבירי בדרום התיירו לי כל נדרי. ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות.

אין שאלה בהקדש

הנה הבאנו מעשה הנ"ל דבשעה שאמר המשכיר אין לי כרים וכסתות, חשב השוכר שמא הקדיש כל נכסיו לשמים, וענה המשכיר שבאמת כך היה, אלא אחר כך התיירו לו את הנדר.

והנה איתא בשאלתות דרב אחאי (שאלתא מ') שהמשכיר היה רבי אליעזר בן הורקנוס והשכיר היה רבי עקיבא בן יוסף.

[ושאלו הא כתיב ואזון אשתי ובני, והרי משמע דלאחר שרבי עקיבא נשא את רחל הלך ללמוד תורה. ואולי בגירסת השאלתות לא היה כתוב כך. ובתשובות הרמ"ע מפאנו (סי' ס"ג) כתב דהיינו כשרבי עקיבא היה עם הארץ. א"ה. ועוד עיין בהעמק שאלה שם ס"ק ב' שגם לפני שרבי עקיבא נשא בת כלבא שמוע ולמד תורה, היה לו אשה ובנים].

מעתה הקשה בחתם סופר (יחידשים לשבת קכ"ז ב' ד"ה התיירו) היאך רבי אליעזר היה יכול להתיר את נדרו, הרי אמרינן (ערכין כ"ג א') דשיטת רבי אליעזר שאין שאלה בהקדש.

א. קודם שקרא ושנה

הנה איתא בתנא דבי אליהו (ווסא פרק ט"ז) דאיתו משכיר לא קרא ולא שנה. ואם כן נימא דהמשכיר היה רבי אליעזר קודם שקרא ושנה. ואם כן לא תיקשי קושיין, דהרי אכתי לא חידש שאין שאלה בהקדש. [א"ה. עיין בהעמק שאלה על השאלתות שם ס"ק ב'].

ב. בפתח יש שאלה

כתב בחתם סופר, דלכאורה יש ראייה מכאן לדעת הסוברים דבחרטה אין שאלה אבל בפתח יש שאלה. והרי לרבי אליעזר היה

והלכך אין גובים ממשועבדים במקום שיש בני חורין.

שהרי בודאי אין כוונת הגמרא שהקדש כל נכסיו, שהרי בשאלתו (שם) מבואר שאותו בעל הבית היה רבי אליעזר בן הורקנוס, ומבואר בגמרא ערכין (כ"ח א') שלדעתו אסור לאדם להחרים כל נכסיו לגבוה ואם הקדישם אינם קדושים.

אלא הקדש רק את אותם הנכסים שלא היו מושכרים ביד אחרים, שאותם שהיו מושכרים אף בלא ההקדש לא יוכל הורקנוס בנו ליהנות מהם עד שתכלה זמן השכירות ואז אולי כבר יעסוק בתורה, ואם לא יעסוק יקדישם לאחר שנגמר זמן השכירות.

מעתה כיון שהיה נכסים שלא הוקדשו אין השכיר יכול לגבות את חובו מנכסי ההקדש שאין אדם גובה ממשועבדים במקום שיש בני חורין.

אמנם תיקשי על החתם סופר, דכיון דהשתא אינו יכול לעשות גוביינא מהקרקעות המושכרות, האם נימא דבכהאי גוונא חשיבא דיש בני חורין. ואולי באמת יכול לגבותם על מנת למוכרם אע"פ שישאר זכות השוכרים.

אך תיקשי דאם כן אמאי באמת לא נתן לו השתא הנכסים המושכרות. ויש לומר דהשתא היו זולים טפי מפאת השכירות, ומכל מקום חשיבא איתא בני חורין. וצריך עיון.

תו תיקשי על החתם סופר, אמאי לא יוכל המלוה לתבוע מן הנכסים המושכרות שהוא יהא במקום השוכר. [ולא אדע אם יש דין גוביינא משכירות]. ואולי נימא דהיה מלוה על פה ואינו יכול לגבות מהשוכר, אלא דמהקדש גבי אף ממלוה על פה וכדעת הקצות החושן (סי' קי"ז ס"ק ג'), ומשום הכי הקשה הרמ"ע. ועיין.

תירוצ' ג' - מלוה על פה

הנה בפרשטו יש לתרץ, דהאי שכיר לא היה בשטר והיה רק מלוה על פה, ובכהאי גוונא אינו גובה ממשעבדי, וכמבואר ברמב"ן במלחמות (בבא בתרא, פרק גט פשוט, פ"ב א' בדפי הרי"ף) ובבעל המאור (שם) דדוקא מלוה בשטר גובה מהקדש אבל לא מלוה על פה, והובאו דבריהם בש"ך (ח"י"מ סי' רנ"ה ס"ק ח'), ובש"ך נמי פסיקא ליה הכי. ואם כן נתיישב. ועיין לקמן.

מלוה על פה מהקדש

הנה כתבנו לעיל בתירוצ' השלישי, דהיה מלוה על פה ומשום הכי לא היה יכול לגבותו מהקדש.

ויש לדון בהאי תירוצ' בכמה אנפי:

א. לקצות החושן גובה גם מלוה על פה

הנה בקצות החושן (סי' קי"ז ס"ק ג') נקט דלא כהש"ך, דגם מלוה על פה גבי מהקדש, וחיייליה מהא דדנו בתוספות בערכין (כ"ג ב' ד"ה משום) דגבי מהקדש אפילו מטלטלין, חזינן דהקדש לא דמי ללקוחות, דהרי מלקוחות אינו גובה מטלטלין ובכל זאת מהקדש גובה מטלטלין, ואם הכי נמי גובה מלוה על פה מהקדש. אם כן התירוצ' הנ"ל לא אתי שפיר.

ב. לאחר זמנו אינו נאמן

אבל באמת אתי שפיר אף לקצות החושן, דהרי כדי לגבות מהקדש ולא ניחוש שכבר פרע החוב, הא בעינן שיהא שלושה הדרכים הידועים, והיינו או תוך זמנו, או שמתוה ומת בשמתיה, או שהודה בו קודם שמת, והרי הכא הוי לאחר זמנו, ואם כן אינו נאמן לגבות מהקדש.

ג. אינו נאמן בבריא

אבל זה אינו דהרי הקדש שאני, שהרי מבואר בגמרא (בבא בתרא פרק גט פשוט קע"ד ב') דשכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני ביד, נאמן דחזקה שאין אדם עושה קנוניא על הקדש, ואם כן הכא נמי נאמן לומר שיש לו חוב לפלוני ויגבה החוב ממה שהקדיש.

אבל אינו כן, דבאמת מבואר בתוספות בבא בתרא (קע"ד ב' ד"ה שכיב מרע) דדוקא שכיב מרע נאמן דאין אדם חוטא ולא לו, אבל בבריא ודאי חיישינן לקנוניא ואינו נאמן, וכך נקט בשולחן ערוך (ח"י"מ סי' רנ"ה סעי' ג'), ואם כן נתיישבה היטב קושיית הרמ"ע מפאנו דאיירי במלוה על פה ואינו יכול לגבותו מהקדש.

ד. הפה שאסר

אבל העירוני דהרי הכא איירי שלא הגיע לידי גזבר דהרי חזינן דנשאל עלה, וכיון שכן יש להאמינו דהרי כל הא דהקדיש ידענו רק על פיו, ואם כן הפה שאסר הפה שהתיר.

אבל דוחק לומר כך, דאטו איירי באופן שלא ידעו כלל שהקדיש, דבפרשטו נימא דאיירי שנודע ואם כן ליכא פה שאסר.

ה. בידו להשאל

אבל אכתי הקושיא קיים, שהרי יש לו מיגו דבידו להשאל, וכמו דחזינן באמת שנשאל, הלכך יהא נאמן לגבות החוב מההקדש, ואם כן שפיר הקשה הרמ"ע מפאנו דנאמן על החוב להשוכר במיגו שבידו להשאל על ההקדש ואם כן יגבה החוב מההקדש. ועיין לקמן.

מיגו דבידו להשאל

הנה כתבנו לעיל שיש לו מיגו דבידו להשאל, וכמו דחזינן באמת שנשאל, הלכך יהא נאמן לגבות החוב מההקדש. ואם כן אכתי קשה קושיית הרמ"ע מפאנו אמאי השכיר לא גבה חובו מהקדש.

אמנם יש לדון בהאי מיגו בכמה אנפי:

א. האם אמרינן מיגו דשאלה

הנה אייתי בקצות החושן (סי' רנ"ה ס"ק ג') דהקשו קמאי אמאי בריא שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני אינו נאמן, הא יש לו מיגו דשאלה, ומביא בקצות החושן ג' תירוצים.

חדא, ברמב"ן (מלחמות בבא בתרא פ"ב א' בדפי הרי"ף) תירץ דאיירי בנודר על דעת רבים דליתיה בשאלה. [ונצריך עיון גדול, דהא לדבר מצוה מתירין להשאל, ואין צריך להביא עדים שהיה כאן מצוה, וכגון בתשובות הרשב"א (ח"י"מ סי' פ"ו) דהנשבע על דעת רבים ועבר על הנדר, יכול להשאל, ואע"פ דבעל דעת רבים אין נשאלין אלא לדבר מצוה, הרי הוה דבר מצוה להפקיע איסורו למפרע, ובפרשטו אין צריך להביא עדים שעבר, ואם כן הכי נמי יוכל להשאל מפאת המצוה דפרעת בעל חוב, ושוב יש לו מיגו. שוב ראיתי בש"ך (סי' רנ"ה ס"ק ו') שהקשה כן על הרמב"ן ותירץ דאין מאמינים לו שיש כאן מצוה של פרעת בעל חוב].

שנית, ברשב"א (בבא בתרא קע"ד ב' ד"ה אמר רב הונא, ובתשובות ח"י"מ סי' רצ"ה) מפרש לה במסרם ליד גזבר דתו ליתיה בשאלה.

שלישית, בר"ן (כתובות נ"ח ב' בדפי הרי"ף) ובתוספות (ערכין כ"ג א' ד"ה אלא) תירצו דדיבור בעלמא קיל ליה טפי משאלה, ואם כן לא אמרינן מיגו דשאלה דעדיף ליה בדיבור בעלמא.

[ובקצות החושן (שם) תירץ עוד, דלומר דיש זכות גוביינא בעינן מיגו ממש, ולא מהני מדין בידו, דזה מהני רק לגבי איסורין ומדין בעלים. עיין שם. ובש"ך (שם ס"ק ו') תירץ עוד, דאיירי שאומר לו שמה שהקדיש הוא פקדון של פלוני, ובזה אינו נאמן במיגו שישאל דהוה ליה מיגו כנגד חזקה דכל מה שתחת ידו הוה שלו].

והשתא לדעת הר"ן ותוספות מיושבת קושיית הרמ"ע מפאנו, דאינו נאמן לגבות מהקדש במיגו. [א"ה]. וכן לקצות החושן דבמקומו לא מהני בידו].

ב. מיגו להוציא

הנה העירו בעיקר קושיית קמאי הנ"ל דיאמן במיגו, הרי הוה מיגו להוציא, דהרי על ידי המיגו מוציא חובו מהקדש, ונהי דרמב"ן לשיטתו דמיגו להוציא אמרינן, אך הרשב"א ותוספות סבירא להו דלא אמרינן מיגו להוציא.

ואולי נימא דבהקדש אין טענת מוחזק דנימא ביה המוציא מחבירו עליו הראיה. ועיין בשב שבעתא (שער ו' פ"ד).

תו, דאולי מיגו דבידו עדיף ואמרינן אף להוציא, והרי איתא בגמרא סנהדרין (ל' א') אמר להן אחד אני ראיתי אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן, כל שבידו ליטול דבריו קיימין, חזינן דנאמן משום בידו ומשמע אף להוציא. וצריך תלמוד.

ג. תירוצ' הברוך טעם

הנה בעיקר קושיית קמאי דבדרב הונא נאמן במיגו דיוכל להשאל, ראיתי דכתב ליישב בברוך טעם (שער הכולל דין ו' ד"ה וברוך) דחיישינן שמא יש עליו גם מלוה על פה מוקדם, וממילא אם ישאל, הא מלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר, משא"כ כשאינו נשאל. והיינו

דאזיל לפי שיטות הראשונים הנ"ל דמלוה על פה אינו גובה מהקדש.
[וכתב דאין לומר דבידו למכור לאחר לפני שישאל, ופסיקא ליה
דמועיל לעשות חלות לפני שנשאל, וראיתי בחכמי זמנינו דנו בהא אם
יכול להפריש תרומות ומעשרות בפעם השניה לפני שנשאל על
הראשונה, עיין בספר עקבי חיים (להגאון רבי חיים יעקב קלפהולץ זצ"ל, סי' ל"ה),
דכיון דאם ימכור הקונה יחזיק הדבר ולא יתן, והיינו דאף למכור
למלוה אינו רוצה אם להגבות לו, כיון דחיישינן לקנוניא ובאמת רוצה
לעצמו, והשתא אם ימכור לו או יגבה לו, לא יקבלו בחזרה, משא"כ
היכא דקאמר רק מנה לפלוני ביד, והאיש ההוא יודע בעצמו שאין לו
כלום, לא יקחהו ממנו, וכמו דכתבו תוספות בכתובות (י"ט א' ד"ה וכגון)

הלכות שבת - מוקצה

מוקצה אחר, דחשיב צורך גופו. [נראה זה הביא בספר חו"ב למסכת שבת].
והנה לאופן חג' [שהוא דרך פרי מגדים ותהלה לדוד] לא יתכן דין זה דהרי
לא הוה לצורך שבת וכהנ"ל, ועל כרחך כאופן הא' או הב'.

ענף ה'

למנוע נזק אם הוה צורך מקומו

הנה דנו רבנו בתראי, בלמנוע כלי מוקצה שיזיק, האם חשיבא צורך
מקומו להתיר בכלי שמלאכתו לאיסור. ויש לדון בזה בכמה ראיות:

א. קרנא דאומנא

חדא הביאו ראיה מהך [שבת קנ"ד ב'] דאם היתה בהמתו טעונה כלי
זכוכית, מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר החבילים והשקין
נופלים, אבל אסור לקחת הכלים בידים, דאיירי בקרני דאומנא דלא
חזיא ליה. [היינו כלי אומן שמקומו בהם דם דמחמת מאיסותם לא חזיא בשבת].

חזינן דאע"פ דקרנא דאומנא הוה כלי שמלאכתו לאיסור, ורוצה
לטלטלו כדי שהכלי לא יזיק להחמור, מכל מקום לא חשיבא צורך
מקומו.

[ויש לדחות דהתם החמור מוקצה ואם כן חשיב לצורך מוקצה].

ב. שרגא דחנוכתא

תו הביאו ראיה מהך [שבת מ"ה א'] דשרינן לטלטל שרגא דחנוכתא
כשמפחד מהנכרים, דסמכינן על ר' שמעון דליכא מוקצה דכדאי הוא
רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק.

ותיקשי דמכל מקום הנר הוי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר רק
לצורך גופו או לצורך מקומו ולא מחמה לצל על מנת למנוע נזקים.
ואם כן אף לר' שמעון ליתסר. אלא נוכיח מהכא דלמנוע הכלי מלהזיק
חשיב צורך מקומו.

[הנה האמור לדעת תוספות (קכ"ב ב' ד"ה רחוק) דנר וארנקי וסיר ומטה
המיוחדת למעות הוה כלי שמלאכתו לאיסור, ופלגי על הרשב"א
(קכ"ב ב') דסבירא ליה דאינו מוקצה כלל, דשאני נר שהוא אינו משמש
מלאכת איסור אלא שנעשה בסיס לנר].

אמנם תיקשי דבלאו הכי איתא דהנכרי היה גונב המעות ואם כן הוי
לצורך מוקצה.

ג. שפוד

תו הביאו ראיה מהא דאיתא בגמרא (ביצה כ"ח ב') דשפוד שצלו בו
בשר, אסור לטלטלו ביום טוב, אלא שומטו ומניחו בקרן זוית, [אע"פ
שאין עליו בשר], מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים.

וכתב בחזון איש (אורח חיים סי' מ"ג סק"ז) דמבואר בגמרא דאפילו לצורך
מקומו אסור לטלטלו, מדקאמר מידי דהוי אקוץ ברשות הרבים,
והיינו דמונח קוץ ברשות הרבים דהוה לצורך מקומו ואפילו הכי אסור
לטלטלו ורק שומטו. חזינן מדבריו דלמנוע היזק חשיב צורך מקומו.

אך ברשב"א (שם) משמע דלא חשיב צורך מקומו. ועיין בתהלה לדוד
(השטות לס' רע"ט).

ענף ד'

היתר דצורך גופו ומקומו

הנה יש לעיין בשורש הדין דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו
לצורך גופו ולצורך מקומו, אבל אינו מותר לטלטלו מחמה לצל או שלא
יגנב. ואפשר לפרש זה בג' אופנים.

אופן א'. דלצורך גופו הוא שימוש בכלי, וכן לצורך מקומו הוא
שימוש בכלי לפנות המקום, משא"כ שלא יגנב או שלא יפסד בחמה
אין כאן שימוש בכלי.

אופן ב'. דבעינן שלא יחשוב על המוקצה, דאם חושב על המוקצה
גרע טפי ולא התירו בכהאי גוונא, אלא בעינן שיחשוב על דבר היתר.
אופן ג'. דלצורך גופו ולצורך מקומו הוא לצורך השבת, אבל שלא
יגנב הוא לצורך לאחר השבת.

ויש לדון בזה בכמה נפקותות:

א. לצורך שבת

הנה נפקא מינה אם מטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כדי שלא יגנב,
אך רצונו להשתמש בכלי אחר כך בשבת ואם יגנב לא יוכל להשתמש.
וכן נפקא מינה לאידך גיסא, במטלטל לצורך גופו וישתמש בזה רק
לאחר השבת.

והנה כתב בפרי מגדים (סי' רס"ה משב"ז סק"א) דבכלי שמלאכתו
לאיסור, אסור לקלוט שמן מנר המטפף, אע"פ דהוה צורך גופו, כיון
דאפשר להשתמש בהשמן רק לאחר השבת.

ועל פי זה כתב בתהלה לדוד (סי' ש"ח סק"ה ד"ה ולכאורה) דיהא מותר מחמה
לצל אם רצונו להשתמש בשבת. הרי דפירשו כאופן חג'.

ב. להבריח גנבים

הנה יש נמי נפקא מינה אם מותר להשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור
להבריח גנבים שלא יגנבו כלי שמלאכתו לאיסור אחר. דלהאופן
השלישי יהא אסור, דהרי לא הוה לצורך שבת, משא"כ להאופן
הראשון והשני יהא מותר. [דהרי הוה שימוש בכלי, וגם אינו חושב על
המוקצה אלא על הגנבים].

ג. ראיה מרבה לשיטתו

הנה שמעתי ראיה להיתירא, דהנה דעת רבה (שבת קכ"ד א') דכלי
שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לא רק מחמה לצל אלא גם לצורך
מקומו, וכלי שמלאכתו להיתר שרינן רק לצורך גופו ומקומו ולא
מחמה לצל. [ואנן קיימא לן דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו וצורך
מקומו ואסירא רק מחמה לצל, וכלי שמלאכתו להיתר מותר לצורך גופו ומקומו
ומחמה לצל, ואסירא רק כשאין לו שום סיבה לטלטלו].

ויקשה הא רבה סבירא ליה (שבת מ"ב ב') דמותר לטלטל כלי שמלאכתו
להיתר לכסות ביצה שנולדה בשבת דלא תינזק הביצה. חזינן דכדי
שלא תינזק חשיב לצורך גופו ולא מחמה לצל.

ונהי דלדין בכלי שמלאכתו להיתר בלאו הכי שרי הכל, אך מכל
מקום מדרבה נשמע לדין בכלי שמלאכתו לאיסור, דאע"פ דאסירא
מחמה לצל מכל מקום שרי מיהת להשתמש בו שלא יגנב או יאבד

ענינים שונים [א']

בנוטה לזכות, בזה לכאורה מדינת חייב לדון לכף זכות מספק, דהיינו דילמא צדיק וגם דילמא בינוני. ובה אולי לא רק מספיקא אלא בתורת ודאי, דרשעים מיעוטא. [א"ה. היינו להצד הנ"ל בד"ו ג' דברשע אינו דן לזכות אף בנוטה לזכות].

בספק שקול, לכאורה יש לדון לצד זכות בתורת ודאי, מדין ספיקא לחומרא, דילמא צדיק או בינוני ואז לזכות. וגם לא רק מדין ספק אלא מדין ודאי, דרוב צדדים דיש לדון בתורת ודאי לזכות.

בנוטה לחוב, לכאורה לענין שישאר ספק הוא מדינת, דילמא בינוני ודילמא צדיק, ומה שכתב בחפץ חיים הנ"ל שרק מידת חסידות היינו לדון לזכות בתורת ודאי.

ד. ספק צדיק ספק בינוני

אופן ב', ספק צדיק ספק בינוני.

בנוטה לזכות, פשיטא לזכות.

בספק, פשיטא לזכות.

בנוטה לחוב, לכאורה נמי בתורת ודאי לזכות, דהרי הוה ספק ספיקא, ספק צדיק ודינו לזכות, ואף אם הוא בינוני, הרי דילמא באמת לזכות.

וכי תימא דספק ספיקא הוא רק כשיש שני צדדים בעצמיות הדבר לאסור ולא צד אחד לאסור מפאת הכרעת הספיקות וצד שני מפאת שמא נאסר, אמנם הא דעת הרשב"א (ר"פ עשרה יוחסין קידושין ע"ג ב') דספק רוב ספק קבוע הוה ספק ספיקא.

אך בשיטה מקובצת בכתובות (ט"ו ב') בשם הרא"ה פליג דלא דיינין ספק ספיקא בכהאי גוונא. ולדידיה יש לדון בתורת ודאי לזכות רק מכח דינא דספיקא דאורייתא לחומרא.

אבל באמת בינונים הוה רובא, ואם כן אימא דהוא ספק, ולא אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, כמבואר בתוספות בכתובות (ט"ו א' ד"ה וא"ל).

ה. ספק רשע ספק בינוני

אופן ג', ספק רשע ספק בינוני,

בנוטה לחוב, כיון דרוב בינונים, אם כן ישאר ספק.

בספק, כיון דרוב בינונים, אמרינן דהוא בינוני ויש לדון לזכות.

בנוטה לזכות, ודאי לזכות. והמקום ידינונו לזכות.

ענינים שונים [ב']

יותר, מי מדמינן נוי לנקי ואם כן יקדים היפה יותר, או דילמא נימא דנקי שאני שהקמח לבן ואינו מעורב אבל נוי אחר לא שמענו.

ג. נאה בחוץ או במהות

הנה אם נימא כהצד דגם בנוי מקדמינן, [ובאמת צריך עיון לחדש כך מדפשיין], יש לעיין בשתי עגבניות אחת נאה מבחוץ יותר ואחת מהותה חשובה יותר. איזה מהם קדים.

ויש לדון דתלמיא בספיקא דהירושלמי ביומא (ריש פרק ו') מה עדיף בקרבנות, משובח במראהו או משובח בגופו, ופשטוה דמשובח בגופו עדיף. והכי נמי נימא דעדיף העגבניה שמהותה חשובה יותר.

ושמעתי בשם הגאון דרך אמונה וצ"ל דפשיט מהכא באופן שיכול לקנות חנוכיה בסכום מסוים, ויש לפניו ב' אפשרויות מה לקנות, או חנוכיה מאוד יפה ממתכת לא כך כך יקרה, או חנוכיה מכסף אבל פחות יפה, והשיב מפאת האי דינא דירושלמי, דעדיפא המתכת החשובה יותר מכיון דהוה משובח בגופו אע"פ דהשני יותר יפה.

בצדק תשפוט עמיתך

הנה אמרינן (שבועות ל' א') מצות עשה דאורייתא לדון חברו לכף זכות שנאמר בצדק תשפוט עמיתך.

ומבואר בשערי תשובה (שער ג' אות י"ח) אם אדם הוא ירא אלוקים, נתחייב לדון אותו לכף זכות גם כי יהא הדבר קרוב ונוטה יותר לכף חובה, ואם הוא מן הבינונים, אזי בספק שקול יש להכריע לכף זכות ואם נוטה לכף חובה אזי ישאר ספק, ואם רוב מעשיו רעים, אזי מכריעים לכף חובה. [בנוטה לרע, ומשמע אפילו בספק שקול, אבל בנוטה לזכות, לכאורה יש לדון לזכות].

א. ט' דינים

נמצא ג' אופנים, נוטה לזכות, נוטה לחוב, ספק שקול, בג' אנשים צדיק רשע בינוני. נמצא ט' דינים.

א. נוטה לזכות בצדיק – לזכות

ב. נוטה לזכות בבינוני – לזכות

ג. נוטה לזכות ברשע – לא נתפרש להדיא ולכאורה לזכות.

ד. ספק שקול בצדיק – לזכות

ה. ספק שקול בבינוני – לזכות

ו. ספק שקול ברשע – לחובה. [אך אולי כוונת רבינו יונה רק בנוטה לחובה].

ז. נוטה לחוב בצדיק – לזכות

ח. נוטה לחוב בבינוני – ספק

ט. נוטה לחוב ברשע – לחוב

ב. אינו מכיר האדם

לענין ספק מי הוא האדם, כתב בחפץ חיים בפתיחה (ועיין במ"ח אות ג'), ועיין נמי בדבריו בכלל ד' אות ג') אם אינו מכיר את האדם צדיק או רשע, אזי אין חיוב לדון כף זכות, [ואולי איירי בנוטה לחובה], רק מצד מידת חסידות.

ויש לדון בזה בג' גווני, א. ספק צדיק ספק רשע ספק בינוני. ב. ספק צדיק ספק בינוני. ג. ספק בינוני ספק רשע.

ג. ספק צדיק ספק רשע ספק בינוני

אופן א', ספק צדיק ספק רשע ספק בינוני.

נקי קדים

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' קס"ח סע' ד') בדיני קדימה בברכות, דנקי ואינו נקי נקי קודם, ומשום הכי פת נקייה ופת קיבר, מברך על הנקייה. [סדר הקדימות הוא, שלם חביב נקי גדול].

א. נקי עדיף מגדול

הנה כתב במגן אברהם (שם סי' ק"ז) דמעלת נקי עדיף ממעלת גדול. ואם שניהם נקיים, אזלינן בתר הגדול.

ויש לעיין בשני מאכלים וכל אחד מהם חלקו נקי וחלקו אינו נקי, ואחד גדול מחבירו, אבל חלק הנקי שבקטן גדול יותר מחלק הנקי שבגדול. מי אמרינן שיקח המאכל הגדול כיון דשניהם נקיים, או דילמא יקח הקטן, דאזלינן בתר החלק הנקי הגדול יותר. ומסברא נראה כהצד השני.

ב. קדימה לנוי

הנה יש לעיין אם לנוי יש קדימה, כגון שתי עגבניות ואחת יפה

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהערות L5703949@gmail.com

לרפואה שלימה

מרדכי בן רבקה לאה נ"י
יוסף משה בן אורה נ"י
יצחק לוי בן אסתר נ"י
אפרים בן אסתר נ"י
בתוך שאר חולי ישראל

לרפואה שלימה

חנה בת שרה

לרפואה שלימה בתוך
שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת

**האברהם חרה"ח
ר' יחיאל יהושע
זצ"ל בן יבלחט"א
יוסף דוד הי"ו
נלב"ע י"ג אב תשפ"ב
תנצב"ה**

הגליון נתרם

לכבוד

**התנא האלוקי
רבי שמעון
בר יוחאי**

זכותו יעמוד לתורם
לחירוש ככל מילי דמיטב

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהר - בחקותי תשפ"ג

מטרת הגלות והדרך אל הגאולה

תוכן

- א' - הגלויות בימי קדם / א
ב' - הגלויות בעת האחרונה / ג
ג' - גלות וגאולה / ו

שה' נותן לנו. ועל כולן ה' מזהיר אותנו: "השמרו לכם!"
יסוד הדברים הוא, שהגלות אינה דבר שהתרחש רק
בעבר, כאשר עם ישראל גלה מארצו, אלא מדובר
בתהליך מתמשך שחוזר על עצמו שוב ושוב במהלך
ההיסטוריה.

ערי מבצר בבבל

באומרנו את המילים "ומפני חטאינו גלינו מארצנו",
עלינו לזכור כי הן אינן מתייחסות רק לאבותינו
שגלו מארץ ישראל בחורבן בית המקדש, אלא לכל
היסטוריית הגלויות של עם ישראל.

נתחיל מבבל. עלינו לדעת כי גלות בבל היתה
תקופה מיוחדת במינה בדברי ימי עם ישראל. בבבל
היו ערים שלמות שהיו מיושבות אך ורק ביהודים!
כך מתאר יוסף בן מתתיהו את העיר נהרדעא - הוא
כותב שהתגוררו בה יהודים בלבד. היתה זו עיר
גדולה המוקפת חומה ומבוצרת בביצורים רבים.
תארו לעצמכם - עיר יהודית עתיקת יומין, מבוצרת
ושמורה, בליבה של בבל.

שליטי המדינה כיבדו מאוד את היהודים. מאז
תחילת היישוב היהודי בבבל, הם תפסו את העמדות
הגבוהות ביותר בממשל. דניאל היה משנה למלך
בבל לפרק זמן מסוים, וגם מרדכי היהודי היה משנה
לאחשוורוש מלך פרס, שהיתה מלכות אחת יחד עם
בבל.

גלות של אושר

ידוע לנו שגם כעבור שנים רבות, מלכי בבל חיבבו
מאוד את היהודים. הגמרא במסכת זבחים (יט, א)

א' - הגלויות בימי קדם

הארץ הטובה

בפרשת השבוע אנו קוראים את פסוקי התוכחה,
שבין היתר נכתב בהם, "וְהַשְׁמַתִּי אֶנִּי אֶת הָאָרֶץ...
וְהִיָּתָה אֲרֻצְכֶם שְׂמָמָה וְעַרְיֶכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה" (ויקרא
כו, לב-לג), ואנו חושבים לעצמנו: "אי! איזו טרגדיה!
הלא ראינו שמילים אלו התגשמו במלואן", ונזכרים
במילים שאנחנו אומרים בתפילה, "ומפני חטאינו
גלינו מארצנו". אנחנו, בחטאינו, גרמנו לכל אותן
ערים נהדרות בארץ ישראל להיחרב.

והנה, בוודאי שהפסוקים והתפילות מתייחסים
ל"ארצנו" - ארץ ישראל, אולם נראה כי כלולה בהם
בחינה נוספת של גזירת הגלות. פעם שמעתי דרשה
מרב זקן באחת משכונותיה של העיר ניו יורק, שבה
אמר דברים שבשעתו נראו מוזרים בעיני. הוא ציטט
את הפסוק המתייחס לגלותו של עם ישראל, "הַשְׁמֵרוּ
לָכֶם... וְאַבְדֶתֶם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר ה' נָתַן
לָכֶם" (דברים יא, טז-יז) ואמר כך: "השמרו לכם! יתכן
ויום אחד נאבד מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לנו -
הלא היא ארצות הברית".

בתחילה חשבתי שדבריו אינם נכונים כלל - הלא
פשוט וברור הדבר שהפסוק מדבר על ארץ ישראל
ולא על אמריקה! אולם שוב התבוננתי והבנתי שיש
צדק בדבריו, ולמדתי מדבריו יסוד חשוב. על אף
שארה"ב כמובן אינה "הארץ הטובה" שהובטחה לנו
מאת השי"ת, מכל מקום גם בה הקב"ה נותן לנו תנאים
טובים, וכך גם אוסטרליה ועוד ארצות רבות אחרות

ספרד היתה מדינה נהדרת! שלטו בה הערבים המוכרים, שנחשבו לאומה המתורבתת והמתקדמת ביותר, והיהודים חיו חיי עושר ונוחות. בספרד התקיים מסחר משגשג, והיהודים הגיעו לעמדות כח כל כך גדולות, עד שהיה יהודי שכיח כ"וויזיר" - סגנו של "חליף" ספרד.

בתקופה זו התפתחו בספרד חכמות הדקדוק, השירה והספרות היהודית, וכמובן שהיתה פריחה עצומה של גדולי התורה. רוב רובם של ספרי רבותינו הראשונים חוברו בספרד, שבה חיו הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א, ואפילו הרא"ש עקר מגרמניה והשתקע בספרד. גם רבינו יהודה הלוי והרמב"ם באו במקור מספרד.

ספרד היתה הערש של התורה, התרבות והעושר היהודי. עם ישראל היה עם מאושר ביותר! כל היבט של החיים היהודים צמח ושגשג בספרד.

הכובשים הקתולים

אך אז החל עם ישראל לסור מן הדרך. הם שכחו "מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו", והחלו לפזול לכיוונם של הגויים, לחקות את מעשיהם ולהתערב עמם. החלו להיכתב כל מיני שירי חשק ותועבה בלשון הקודש, דברים שלא היו מאז ומעולם בעם ישראל. יהודים הכניסו את תרבות הגויים אל תוך בתיהם וחייהם, וכך החלו אט אט להיאבד בגויים.

כאשר ראה הקב"ה את רוע מעלליהם, החל להביא עליהם צרות, טרם יהיה מאוחר מדי, וגרם לקתולים לכבוש את ספרד מידי המוסלמים, וכך הגיעו לקיצם הזמנים הטובים של יהדות ספרד. הכנסייה הקתולית, עם כל שנאתה וזעמה כלפי היהודים, נכנסה לתמונה, והחלה לגזור גזירות נגדם, ובד בבד ניסו לשכנע את המלך והמלכה להיפטר מהיהודים אחת ולתמיד.

ואז, בשנת ה' רנ"ב, התרחש האסון הנורא! "וַאֲבַדְתֶּם בְּגוֹיִם וְאָכַלְתֶּם אֶתְכֶם אֶרֶץ אֲיִבֵיכֶם!" עם ישראל החל להיאבד בקרב הגויים, והארץ שהיתה פעם "ארץ טובה", ארץ שקיבלה את פנינו בפאר והדר, הפכה ל"ארץ אויבכם". עם ישראל נאלץ ליטול לידי שוב את מקל הנדודים ולעזוב את ספרד. יצאנו לגלות נוספת.

מספרת סיפור אודות רב הונא בר נתן שפעם עמד פעם בפני מלך פרס, והמלך שראה שאבנטו של רב הונא עלה במקצת, סידר לו את האבנט ואמר "הלא אתם ממלכת כהנים וגוי קדוש, ועליכם לנהוג בתפארת הראויה למלכים". תארו לעצמכם, המלך, בכבודו ובעצמו, סידר בשתי ידיו את חגורו של רב הונא! הגמרא אומרת שכאשר רב הונא בר נתן סיפר על המאורע הזה לאמימר, הוא הגיב: "התקיים בך הפסוק 'וְהָיוּ מַלְכִים אִמְנִיךָ' (ישעיה מט, כג)". הגויים בבבל, ולא סתם גויים אלא מלכי הגויים, שירתו אותנו! בבל היתה מתנה נפלאה שנתן הקב"ה לעם ישראל, והיא לא באמת היתה גלות במובן שאנחנו נוטים לתאר לעצמנו. במשך כאלף שנים, היהודים בבבל חיו בשגשוג ובשלווה, מבלי שהגויים הציקו להם או הצרו את צעדיהם. כך הפכה בבל למרכז התורה בעם ישראל, שממנו נולד התלמוד הבבלי.

מאבדים את המתנה

אולם אז החל שינוי בעם ישראל. יהודים החלו לתעב את יהדותם ולנסות להידמות לגויים, וסרו מהדרך הישרה שבה הלכו במשך שנים רבות כל כך. וכאן החלו רדיפות בבבל, שהגיעו כתוצאה מהחטאים, עד שלבסוף הקב"ה לקח מאיתנו את המתנה ששמה בבל, ומפני חטאינו גלינו מבבל.

בבל היתה המקום האחרון שבו היה רוב לעם ישראל. מאז, בכל גלויותינו, הטובות והטובות פחות, היינו המיעוט. היום אנחנו נזכרים באותה תקופת הוד ומקוננים עליה, בידוענו כי עוונותינו גרמו לנו לאבד את המתנה הנפלאה הזו.

זוהי חובה המוטלת עלינו כיהודים מאמינים, ובפרט כאשר אנו קוראים פרשה זו - להביט על ההיסטוריה שלנו ולהתבונן כיצד שוב ושוב איבדנו את הארצות הטובות שהקב"ה נתן לנו במתנה.

תור הזהב של יהדות ספרד

לאחר מכן הגיעה גלות ספרד. ספרד היתה מקום של פריחה גדולה והצלחה עצומה לעם ישראל, ותקופה זו מפארת את דברי ימיה של האומה היהודית. עד היום בני ספרד חותמים על יד שמם את האותיות "ס"ט" - ראשי תיבות "ספרדי טהור", ובכך מצהירים כי הם צאצאים לשושלת טהורה של משפחות מיוחסות מיהודי ספרד.

זאת ועוד, היהודים ניהלו חיי משפחה מפוארים. כל קהילה היתה נתונה להנהגת בית הדין, שאחד מתפקידיו היה לדאוג שיהיה שלום בית בבתי ישראל. כמו כן, כאשר הורה מבוגר חלה ונחלש, בית הדין היה מוודא שבניו ובנותיו דואגים לו ומטפלים בו כראוי. אין לנו כל מושג עד כמה רב היה כוחם של בתי הדין באירופה. אפילו הכנסייה תמכה בסמכותם של בתי הדין.

הקהילות היהודיות חיו לעצמן. לפני תקופת מלחמת העולם הראשונה, בכל עיירה היה "פריסטוב" - הלא הוא מפקד המשטרה המקומי שהיה רשע מרושע ששלט בעיירה. מדי פעם היה צורך לשחד אותו כדי שלא יעשה בעיות ליהודים, אך בסך הכל החיים התנהלו תחת שליטה.

תפארתה של גלות רוסיה

היהודים ניהלו חיי קהילה עצמאיים. שבת היה יום מיוחד ונחשק, והיהודים אהבו את השבת באמת ובתמים. יהודי רוסיה זכו לשמחה אמיתית, ובכלל, גלות מזרח אירופה היתה תקופה מפוארת בכלל ישראל!

רוסיה של פעם שימשה כבית מפואר לעם ישראל במשך מאות שנים. אל תתנו לאף אחד לומר לכם אחרת - בעיני ראיתי את שארית תפארתן של העיירות היהודיות בגלות רוסיה. בתקופת שהותי באירופה [א.ה. בין השנים תרצ"ב-תרח"ץ], יצאתי פעם למסע רגלי בן חמישה ימים בין עיירות ליטא, יחד עם חבר לישיבה. היתה זו התקופה שקדמה להשתלטות הקומוניסטים על ליטא, והיא עדיין היתה מדינה עצמאית. מדהים היה לגלות כיצד העיירות היו למעשה יהודיות. פסענו במשך ימים בצידי הכבישים, וראינו כיצד הגויים חיו בשדות, ואילו האזורים המיושבים של העיירות היו יהודיים. כאשר היינו מגיעים לעיירה, ידענו כי עם סיומו של שביל העפר ותחילתו של הרחוב המרוצף - נבחין מיד בחוטי העירוב הנמתחים מעלינו. בעונה הגשומה, דרכי העפר שבסמוך להן התגוררו האיכרים הגויים הפכו לביצות, והעגלות היו שוקעות בבוץ. הריצוף התחיל היכן שהיה העירוב.

כל עיירה היתה מלאה ביהודים. כל בתי העסק היו שייכים ליהודים. בכל עיירה היה בית כנסת, מקווה

מול שודדי ים וברברים

עלינו להתבונן במה שארע בספרד ולהבין את גודל הטרגדיה שנגרמה על ידי היהודים שהחלו ללכת בדרך חטאים. זהו לימוד חשוב שעלינו לחשוב עליו תמיד. חטאים מביאים פורענות על עם ישראל! כמה יהודים איבדו את חייהם כתוצאה מגירוש ספרד? במהלך מסעותיהם בלב ים, הותקפו יהודים רבים בידי שודדי ים אכזריים, רבים נחטפו ונרצחו, וספינות רבות שקעו במצולות ים.

גם כאשר הגיעו היהודים לחופי צפון אפריקה לא תם סבלם. הם הותקפו בידי ברברים, ורבים איבדו את חייהם. לבסוף אכן התפתחו בצפון אפריקה קהילות יהודיות חדשות, אולם בין לבין התרגשה טרגדיה נוראית על עם ישראל. ועל זה אנו מקוננים ואומרים "ומפני חטאינו גלינו מארצנו" - חטאיהם של עם ישראל גרמו לו להיות מגורש מספרד, הארץ הטובה.

ב' - הגלויות בעת האחרונה

רוסיה של פעם

כעת ברצוני לדלג שנים רבות קדימה אל העבר הלא רחוק. כאשר אנו עוסקים בגלות מזרח אירופה, ישנה נטייה לחשוב שהיהודים באירופה סבלו מיחס עויין. הושתנו עליהם מיסים רבים, והם חיו בגטאות. עובדתית זה נכון - ברוסיה שלטה הכנסייה היוונית האורתודוקסית, והיהודים נחשבו לאזרחים סוג ב', ולעתים היהודי היווה מטרה לחירופים וגידופים ברחוב הרוסי.

אולם חשוב שנבין נקודה חשובה ויסודית. הבה נשאל את עצמנו: האם בסך הכל היהודים היו שמחים או לא? ובעצם - מהי "שמחה"? האם "שמחה" פירושה עושר ופאר? לא, שמחה היא רגש אנושי, ואין ספק קל שבקלים שיהודי אירופה בשנים עברו חוו שמחה אמיתית, יותר מכל אדם שחי כיום, חרף כל הרדיפות שהם סבלו. ובכלל, ספרי ההיסטוריה נותנים מבט מוטעה לגבי המציאות דאז. נכון שהיתה עניות, אך מצד שני תמיד היו יהודים עשירים, והם דאגו לאחיהם העניים. מעולם לא היה ריבוי צדקה כפי שהיה בין היהודים באירופה.

אך מה התרחש בפועל? במקום הצאר הגיעו הקומוניסטים, שהפכו את רוסיה לבית כלא אחד גדול. כאשר הצאר היה בשלטון, על אף שלא הכל היה מושלם, מכל מקום ניתן היה לנוע ברחבי רוסיה, ואף לעזוב אותה. מיליוני יהודים עזבו את רוסיה תחת שלטון הצאר, ואף אחד לא מנע זאת בעדם. יהודים יכלו לעסוק בכל מיני תחומים. נכון, היו הגבלות מסוימות, אך בסך הכל היהודים נהנו מחירות כלכלית, והיו אפילו יהודים מיליונרים.

אך מפני חטאינו, יהודי רוסיה היום [א.ה. בתקופת מסך הברזל] רק מחכים לרגע בו יוכלו לברוח משם. חלומם האחד והיחיד הוא לברוח לכל מדינה אחרת! ברחבי העולם נשמעת הקריאה: "הצילו את יהודי רוסיה! עזרו ליהודי רוסיה!" אך נשאל נא שאלה פשוטה: מי גרם למפלתו של העם היהודי אם לא יהודי רוסיה בעצמם? אבותיהם של היהודים הרוסים הנאנקים כיום תחת השלטון הקומוניסטי, קידמו בברכה את הקומוניסטים. רק כאשר הגיע סטאלין והחל להוציא להורג את ראשי היהודים הקומוניסטים, רק אז איבדו היהודים את אמונם בקומוניזם. אך עד תקופתו של סטאלין, היהודים היו בעד הקומוניסטים.

יהודים של מסירות נפש

איני מדבר כעת על המיעוט הקטן. ברוסיה היה וישנו עד היום מיעוט קטן של יהודים שנשארו נאמנים לה' ולתורתו, ויראת השמים של יהודים אלו היא מהנדירים ביותר! אלו הם יהודים אמיתיים שמסרו ומוסרים את נפשם עבור האידישקייט! אני מדבר על ההמונים. רוב רובם של יהודי רוסיה קיבלו בברכה ובזרועות פתוחים את השתלטותם האלימה של הקומוניסטים, והיא הגיעה באשמתם.

מדוע הם אהדו את הקומוניזם? משום שהם היו מקולקלים מבפנים עוד קודם לכן. הם שנאו את יהדותם. הם תיעבו אותה. גם היהודים שומרי השבת שנאו את יהדותם; הם שמרו שבת כי זה היה יום המנוחה הלאומי, ובעיירות יהודיות לא היה יום אחר לנוח בו מלבד שבת, אך הם תיעבו כל דבר שבקדושה. הנוער היהודי היה מורעל על ידי המשכילים, הבונדיסטים והסוציאליסטים, והם שנאו כל דבר יהודי.

היום, בכל רחבי רוסיה הענקית יש בית כנסת אחד ויחיד, הממוקם בבירה מוסקבה, וגם הוא אינו אלא

ומשחטה. רוסיה היתה הזדמנות מפוארת עבור עם ישראל.

"דרשה" תחת איומי אקדח

אך מה היה סופה של גלות רוסיה? מה גרם לנו לגלות מהארץ הטובה הזו? היה זה "מפני חטאינו". זוהי האמת הפשוטה. אילו עם ישראל לא היה חוטא לאלקינו, אילו אותם "משכילים" לא היו מסייעים לאנרכיסטים להדיח את הצאר, מי יודע מה היה קורה? יהדות רוסיה יכולה היתה להוות את המשך קיומו ותפארתו של עם ישראל עד ליום הזה.

אך מפני חטאינו הכל אבד. המשכילים החלו להסית ולהדיח את הדור הצעיר מדרך התורה. הם החדירו את דרכי הגויים אל בין היהודים, והחלו לפגוע בישיבות הקדושות. "אינכם זקוקים לדת היהודית", הם שכנעו את כולם. "מעתה כולנו אחים! הסוף לדיכוי ולרדיפות! אין עוד חוסר-סובלנות! חוסר הסובלנות מת! כל מה שאנו צריכים מעתה הוא לחלק מחדש את העושר בעולם, וכולנו נחיה באושר ובשלווה!"

בשנת תרס"ו, תלמיד לשעבר של ישיבת סלבודקה נכנס אל היכל הישיבה עם אקדח שלוף. הוא נעמד על יד ארון הקודש ומסר דרשה שלמה כשהאקדח הטעון בידו. הוא אמר כך: "העולם השתנה! אין לנו כבר צורך בישיבות המיושנות שלכם! אנחנו בפתחו של עידן חדש!" אף אחד מיושבי בית המדרש לא היה יכול לומר מילה, פן יחליט הדרשן לעשות שימוש בכלי המשחית שבידו.

גם מבין המהפכנים שביקשו להרוג את הצאר וליטול מידיו את מושכות השלטון היו צעירים יהודים רבים. גדולי ישראל התחננו בפניהם: "אנא, משכו ידיכם! אל תמרדו בצאר! אתם ממיטים אסון על העם היהודי! מה שיבא במקום הצאר גרוע בהרבה!" הם חזו מה עתיד לקרות, אולם העם חטא! הם התעלמו מגדולי התורה וחשבו שהם חכמים יותר. זה קרה מפני חטאינו!

בית כלא של חופש

ולבסוף זה קרה. שלטון הצאר קרס, והוא הוצא להורג. הכל נגמר! הנוער היהודי חגג! "מעתה מתחילה תקופת פאר חדשה!" כך קראו הקומוניסטים היהודים. "מעתה נזכה לחירות אמיתית!"

מרדו בצאר. כן, בנינו! כמובן שהיו גם גויים ביניהם, אך מפני חטאינו, חטאי בנינו, גלינו מהארץ הטובה.

גם השואה האיומה הגיעה עקב חטאינו. היהודים הרסו את הכל! היטלר ימש"ו השמיד רק את גופו של עם ישראל, אך נשמתה של האומה כבר היתה פגומה. זו היתה המציאות באירופה! לא כמו שמציירים זאת כל מיני היסטוריונים ורבנים מודרניים, שאוהבים לכתוב שאירופה של טרום השואה היתה "מרכז של פריחה תורנית". המציאות בשטח היתה רחוקה מאוד מכך.

האסון של היהודים הליברליים

וכאן אנו חוזרים לדבריו של הרב הזקן, שהזהיר את שומעי לקחו כי יתכן ויום אחד ייזכרו באמריקה ויאמרו, "אוי! ראו מה גרמו חטאינו!" נתבונן נא - מה עדיף? האם אכן עדיף להיזכר בכאב במה שהיה, או שעלינו למנוע את החורבן הזה? האם אנחנו רוצים לספר לנכדנו יום אחד כיצד, "בעבר, אמריקה היתה מקום נפלא. היה לנו חירות, ואף אחד לא הציק ליהודים. יכולנו לפתוח ישיבות בכל מקום, ואפילו איפשרו לנו לשמור שבת! יהודים התפרנסו בכבוד. הם הטביעו חותמות כשרות על מוצרי מזון!" אתם יודעים, העובדה שמאפשרים לנו להטביע חותמות כשרות על גבי מוצרים היא דבר שכלל לא מובן מאליו. הרעיון הזה לא מוצא חן כלל אצל גויים רבים, אך הם אינם יכולים למנוע זאת מאיתנו, כחלק מחופש הדת שניתן לנו באמריקה. וכך הם נאלצים לרכוש את המוצרים הללו ועל הדרך לסייע בתשלום למערכת הכשרות. כן! בעל כרחם הם משלמים יותר על מוצרים כשרים, כדי שלנו תהיה השגחה ראויה לשמה. כל זה הוא חלק מהשפע והחירות שמהם נהנים יהודי ארה"ב.

אך מה עושים היהודים כיום? צעירים יהודים נוהרים אחרי כזבי הסוציאליזם. הם מנסים בכל כוחם להרוס את אמריקה, ופוליטיקאים יהודים עוזרים להם בכך על ידי המדיניות הליברלית שהם מקדמים. כמובן שגויים רבים גם הם נוטלים חלק בהרס הזה, אך בנינו נמצאים שם עם הדעות הרעות הללו. קהילות

מוקד תיירותי שאליו מגיעים סוכני קג"ב ומניחים תפילין, ועוקבים אחר התיירים לבל יאמרו מילה אחת נגד הממשל הקומוניסטי. אם אי פעם יזדמן לכם לבקר בבית הכנסת במוסקבה, היזהרו בלשונכם, כי האיש שיושב על ידכם אינו אלא סוכן סמוי של המשטר. ברוסיה של פעם היו אלפי בתי כנסת, וכיום נשאר רק אחד! כולם נמחקו!

איזה חורבן נורא יש היום ברוסיה! בתי הקברות היהודיים הפכו למגרשי חניה וגינות משחקים! כך גם בנייני הישיבות הקדושות. בתקופה בה למדתי בישיבת סלבודקה שבליטא, הצליחו סוף סוף לאסוף מספיק כסף כדי לבנות בנין ראוי לשמו עבור הישיבה. במשך כמאה שנים הישיבה שכנה בבנין עשוי בולי עץ - שם אני למדתי - ובחורף, הקור היה בלתי נסבל! היינו צריכים ללבוש מגפי צמר בכל עת, על מנת שאצבעות רגלינו לא יקפאו. לבסוף, הצליחו לאסוף מיהודי ארה"ב כסף עבור בניית בנין נאה, אך מיד לאחר שעברו לבנין החדש, הרוסים השתלטו עליו כמו גם על הבנין הישן. הבנין הישן הפך לאורוות סוסים, והחדש הפך למועדון עובדים. ו'חסל סידור ישיבה'!

כך היה בכל ארצות מזרח אירופה - ליטא, פולין, בכל מקום בו חיו יהודים, כשהגיעו הקומוניסטים - נגמרה היהדות. כך היה גם בקובה. כאשר הקומוניסטים השתלטו על קובה, סטודנטים יהודים בכל רחבי ארה"ב חבשו כובעים שעליהם מתנוסס דגל קובה, כאות הזדהות עם פידל קסטרו - מנהיגה החדש של קובה. כולם שמחו על עלייתו לשלטון, וטענו בלהט שהוא אינו דיקטטור אכזר אלא חקלאי מהפכן שמבקש לחלק מחדש את האדמות בין התושבים. ובכן, כמה יהודים נשארו בקובה כיום? העיר הוואנה בירת קובה היתה פעם עיר בה התקיימו קהילות של יהודים שהתפרנסו יפה, וכיום - אפס. לא נשאר מהם כמעט זכר.

יש לנו הרבה על מה להתחרט ולהתייסר, שהרי מי טעה בכל הטעויות הללו? מי חטא? אנחנו! 'אנחנו' פירושם עם ישראל. הקומוניסטים היו בנינו! בנינו

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

עלינו ללחום עבור כל דבר טוב, ולנסות לשמר את הקיים, כי זה מה שה' אלקינו דורש מאיתנו. הלוואי שבכך נזכה שישלח ה' את משיח צדקנו להביא אותנו מארה"ב ישר אל ארץ ישראל, ללא תחנות ביניים נוספות ביפן או באוסטרליה.

ג' - גלות וגאולה

לדמיין את הגאולה

הבה נעצור לרגע וננסה להמחיש בדמיוננו את אותו יום נפלא שלו אנו מצפים כל כך. הלא כולנו מאמינים באמונה שלמה שיום יבוא והקב"ה ימלא את הבטחתו לגאול אותנו מצרותינו ולהשיבנו לגדולתנו הראשונה ואף יותר מכך. עלינו לנסות אפוא להמחיש לעצמנו את הרגע הזה.

ביום בהיר אחד זה יגיע: "משיח!" הו, כמה נפלא זה יהיה! הקב"ה ישא נס לקבץ גלויותינו, וכולנו נצעד יחד, מכל הארצות, אל ארץ ישראל, תחת דגלו של השי"ת! הדבר יתרחש בקנה מידה עצום, ברחבי העולם כולו, ואומות העולם לא יוכלו לעשות לנו דבר! הם יביטו בנו ביראת כבוד ויאמרו: "ראו, עם ישראל נגאל! הם חוזרים לארצם!"

מי שטרם צייר לעצמו ציור כזה בראש, כדאי לו למחר ולעשות זאת, שכן זהו חלק חיוני מהאמונה הבסיסית הנדרשת מכל יהודי!

שמחה ותפארת

כך יקרה לבסוף. אנחנו נשוב לארצנו, וכל אומות העולם יטלו חלק במבצע הענק הזה. הם יתנו לנו את כספנו המופקד בחשבונות הבנקים, וישלמו מחיר מלא על הנדל"ן שלנו. הם יעמידו לרשותנו את כל חברות המטוסים, שיקיימו מסביב לשעון טיסות לכיוון אחד - לארץ ישראל. עם ישראל שב לארצו!

כמה גדולה תהיה ההתרגשות! "אָז יִמָּלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וְלִשְׁנוֹנֵנוּ רִנָּה". הרחוב יהיה מלא בקולות שירה וצהלה! "עֲמֻדוֹת הָיוּ בְּגִלְנוּ בְּשַׁעְרֵיךָ יְרוּשָׁלַם!" אי אפשר לתאר את גודל השמחה שנרגיש! כמה גדול יהיה אושרו של עם ישראל! כולנו נתאחד יחד לאחר אלפיים שנות גלות!

רבות של יהודים אף מצביעות עבור הפוליטיקאים הללו.

עתידה הסוציאליסטי של אמריקה

הביטו מה קורה לאמריקה! הנוער מאבד כל ערך של מוסריות. כך מחנכים אותם בבתי הספר הציבוריים הממומנים על ידי הממשלה. רבים מהמורים בבתי הספר הללו הם יהודים, והם מחזירים בנוער את המושגים המתועבים הללו. אלו החטאים שלנו! האדישות שלנו! הקולות שלנו! יהודים הם אלה שגורמים לחורבן הזה.

למה אנחנו מחכים? שיום אחד נשב במקום גלותנו ביפן או אולי באוסטרליה, וניזכר בימים הטובים כשהתקיימה מדינה גדולה ונפלאה שבה יכלנו לנוע ולהתפרנס כאוות נפשנו, ולקיים בגאון את מצוות דתנו? מקום בו יכלנו להקים ישיבות בכל רחבי המדינה. ארץ שבה כל מי שרצה יכול היה להנות מחיים רוחניים וגשמיים מלאי כל טוב, ושאפשר להשיג בה אושר, הצלחה ושלמות בעבודת ה'.

האם אנחנו רוצים שנביט אחורה ונאמר, "אוי! ראו מה קרה לאותה ארץ טובה! היא הפכה ח"ו למדינה קומוניסטית שבה סוגרים את בתי הכנסת". אל תאמרו, "איך יתכן דבר כזה? זה בלתי אפשרי!" זה לא נכון! זה יכול להתרחש כאן ביתר קלות מכפי שזה התרחש ברוסיה.

או לחילופין, אמריקה עלולה ח"ו להפוך למדינה פאשיסטית. יתכן ויום אחד הגויים מהימין הקיצוני ימאסו בליברלים עד כדי כך שהם יחוללו הפיכה, ומי יודע מה עלול לקרות אז. מי יודע כיצד תיראה אמריקה הפאשיסטית?!

עלינו להתחזק ולהתעורר עכשיו פן יהיה מאוחר! שלא נגיע למצב בו נקונן "ומפני חטאינו גלינו מאמריקה". עלינו להתאחד יחדיו כדי להפיץ את לימוד התורה, לתמוך בישיבות, וללחום עבור הקדושה והצדק. עלינו להקים כוללים ומוסדות תורה! הקהילות שלנו צריכות להיות מבצרים של קדושה, ועלינו להרחיק מבתנו כל השפעה זרה של הגויים, ולא לאפשר לרוח החומרנות והליצנות מהרחוב לנשוב פנימה.

באירופה. הרוח נשבה, והחקלאי עמד על יד ערמת חיטים גדולה. הוא לקח מלא הכף והניף אותו אל-על, הרוח נשאה את המוץ, והגרגרים, הכבדים יותר, נפלו ארצה.

מדובר בתהליך איטי ביותר. שוב ושוב זורקים את החיטים אל האוויר, ובכל פעם, חלק מהפסולת נישאת על ידי הרוח, ואט אט הדגן המשובח מתברר ומתנקה. כך היא גם תכניתו של הקב"ה בגלות. הגלות אינה רק עונש שהושת עלינו מפני חטאינו, אלא יש כאן תהליך מכוון של הפרדה בין החלשים והחזקים, בין הנאמנים לה' לבין אלו שאינם נאמנים כל כך. הקב"ה זורה את עם ישראל בין הגויים, ובכך מפריד בין האוכל ופסולת, בין היהודים הנאמנים שעתידיים להיגאל על ידו לבין אלו שאינם ראויים להיגאל.

בחיפוש אחר הנאמנים ביותר

יסוד זה מתבטא גם על ידי הנביא עמוס (ט, ט), המתנבא בשם ה' ואומר: "כִּי הִנֵּה אֲנִי מֵצֵא וְהַנְּעוּתִי בְּכָל הַגּוֹיִם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּאֶשֶׁר יִנּוּעַ בְּכַבְדָּהּ". הנביא אומר לנו כאן שיהיה בעם ישראל תהליך של ניפוי, ותהליך זה אינו בא סתם כך אלא "אֲנִי מֵצֵא" - הדבר נעשה במכוון, בציוויו של השי"ת.

מהי אותה "הנעת הכברה"? בקמח ישנן אבנים קטנטנות, וכדי לבררן מתוך הקמח, יש צורך לנער היטב את הכברה. אם יניחו את הקמח בתוך הכברה מבלי לנערו, הוא לא יתנקה כלל. ולכן, על אף שהקמח היה מעדיף שלא ינערו אותו, שכן מדובר בתהליך לא נח במיוחד, הרי שאנחנו זקוקים לקמח נקי ומנופה, ולכן אנחנו מנערים היטב את הכברה עד אשר יתנפה הקמח מהאבנים. ככל שמנערים את הכברה חזק יותר, זה עובד טוב יותר, והקמח שיצא בסוף יהיה טהור ונקי יותר.

הקב"ה מלמד אותנו שאחת המטרות של פיזורו של עם ישראל בין הגויים היא כדי לסלק את אלו שאינם נאמנים לה'. הקב"ה מחפש רק את הנאמנים ביותר, וכל מי שאינו חזק מספיק כדי לשרוד את תהליך הזרייה והניפוי, אינו ראוי להימנות על אלו שייגאלו לבסוף על ידי השי"ת.

ניכוש העשבים השוטים

היהודים הרפורמים כבר מתקלפים מעל גופו של עם ישראל ואובדים לנצח. הדבר דומה לגלד הצומח

שמחה ובכי

והנה, איני רוצה להרוס את הציור הזה, אולם עלינו לדעת כי הדברים אינם כל כך פשוטים. ירמיהו הנביא מנבא שכאשר עם ישראל ישוב ארצה מגלותו, "בְּבֹכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹכִילִים" (ירמיה לא, ח), הוי אומר, אל שמחת גאולתו של עם ישראל תתלווה גם הרגשה של צער ובכי. ועלינו להבין זאת: הלא ירמיהו הנביא מתאר כאן את גאולתנו העתידית, שתהיה זמן של שמחה גדולה ועצומה! מה מקומם אפוא של צער ובכי?!

התשובה היא שבתוך כל השמחה העצומה הזו, אכן יהיה גם צער. צערנו יהיה על אותם יהודים שלא יזכו לשוב איתנו, אלה שאבדו בקרב הגויים בזמן הגלות! זהו דבר שבהחלט ראוי לבכות עליו!

מפחיד לחשוב על כך! כך אומרת הגמרא במכות (כד, א), "אמר רב מסתפינא מהאי קרא וְאֶבְדְּתֶם בְּגוֹיִם". רב פחד מדברי הפסוק בפרשתנו המנבא שיהיו יהודים שיאבדו בקרב הגויים. בשובנו ארצה, נבכה אודות אותם אחים שאבדו במשך אלפיים שנות הגלות.

התכנית של "וְאֶתְכֶם אֶזְרֶה"

אך כעת ברצוני לומר לכם חידוש גדול בענין הטרגדיה הזו. נבואה זו של "ואבדתם בגוים" אינה רק תוצאה מצערת של הגלות, אלא חלק מהתכנית המקורית של הגלות. כמובן שלקב"ה יש כוונות רבות ותכניות רבות, ואני מקווה שיום אחד יהיה לנו זמן לשוחח אודות כולן; נשב ונערוך רשימה, וביחד נדון על כל אחת מהן לפרטי פרטים, אך כעת ברצוני לדבר על התכנית הזו של "ואבדתם בגוים".

ישנו פסוק נוסף בפרשתנו שמתייחס למה שיקרה לעם ישראל בגלותו: "וְאֶתְכֶם אֶזְרֶה בְּגוֹיִם" (כו, לג). והנה, מילה זו - "אֶזְרֶה" היא יוצאת דופן בהקשר הזה. יש בלשון הקודש מילים מתאימות, כגון "אפיץ", לתאר את הפיזור הזה של עם ישראל בין הגויים, ויש מילים נוספות שניתן היה לעשות בהן שימוש. מדוע נוקטת התורה דוקא במושג של "זרייה"?

התשובה היא שמילה זו מתארת במדויק את תכלית הנבואה הזו. זרייה היא הפרדה מכוונת בין המוץ, שהוא הפסולת של החיטה, לבין גרגרי החיטה בעצמם. איני יודע אם אי פעם ראיתם את תהליך הזרייה, אך אני ראיתי את זה פעם אחת כשהייתי

חלק מהתכנית

מטרת הניעורים הללו היא כדי לסלק מעלינו את החלקים הבלתי רצויים בעם, ולחזק עוד יותר את החזקים, שמפגינים נאמנות גדולה ומוחלטת יותר לקב"ה בכך שהם עומדים בניסיונות הזמן. זו אחת המטרות שבעטיין נשלחו אלינו הקוזקים והנאצים. הגויים שרדפו אותנו וניסו להפריד את עם ישראל מה' רק חיזקו והעצימו אותנו! וזו הסיבה שעדיין זקוקים לפיתויים ולניסיונות. אנחנו זקוקים לאמריקאים - למותרות, לליצנות, לליברלים ולאנטישמים. כל אלו משמשים ככברה המנפה את החלשים ומשאירה רק את החזקים. זוהי גדולתנו - להוכיח את נאמנותנו המוחלטת לה', ואת רצוננו העז לדבוק רק בו.

נמצא אם כן שהגלות אינה רק עונש, אלא יש בה תכנית גדולה! זוהי תכנית עתידית יומין שהחלה עוד במצרים. כולנו יודעים את דרשת חז"ל על הפסוק (שמות יג, יח), "וְחָמְשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֶחָד מִחֲמֹשֶׁה, וְיֵשׁ אֲמָרִים אֶחָד מִחֲמִישִׁים, וְיֵשׁ אֲמָרִים אֶחָד מִחֲמֵשׁ מֵאוֹת. רַבִּי נְהוֹרָאִי אָמַר הָעֲבוּדָה, וְלֹא אֶחָד מִחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים. וְאֵימָתִי מֵתוֹ? בִּימֵי הָאֲפֵלָה" (מדרש תנחומא שם). למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, מספר עצום של יהודים אבדו לעם ישראל במצרים.

עלינו לדעת כי יהודים אלו שמתו במכת חושך לא היו "רשעים" במובן הפשוט של המילה, אולם הם לא היו במדרגה הראויה כדי לצאת ממצרים ולקבל את התורה על הר סיני, ולכן הם אבדו בניעור הכברה. רק אותו מיעוט מובחר, רק הגיבורים שגילו נאמנות מוחלטת לה', הם אלו שזכו לצאת ממצרים, ומהם יצא עם ישראל כולו.

הסוף הטוב

וכך יהיה גם בגאולה העתידה. היהודים שבחרו לעקור לאיי הוואי, הקב"ה יאמר להם, "זה בסדר, הישארו שם. אני מחפש את עמי ישראל, אלו שנשארו אתי לאורך כל הדרך". אמנם יתכן ואלו שגולדו בהוואי ואינם יודעים דבר אודות יהדותם, הרי הם תינוקות שנשבו והם יהיו בכלל "מקבץ נדחי עמו ישראל". אולם אלו המשתדלים לברוח מעם ישראל - יצליחו בכך.

עלינו להתעורר עכשיו, לפני שיהיה מאוחר מדי. כאשר יגיע אותו יום נכסף, כבר יהיה מאוחר מדי

על גבי המכה, שכל זמן שהגלד מחובר לגוף הוא מהווה מקור לכאב וייסורים, אך כאשר הוא מתייבש ונופל סוף סוף, באה רווחה לגוף.

אותם יהודים הבורחים מיהדותם, אלו שנישאים לגויים, מחקים את דרכיהם, ומתביישים ביהדותם - הקב"ה שמח להיפטר מהם! זוהי מטרת הגלות, לנכש את החלשים ולהסירם מעלינו. הגיבורים שממשיכים לדבוק בה' חרף העובדה שהם המיעוט - הם הם עתידו ותקוותו של עם ישראל.

אין זה אומר שאיננו מצווים לנסות ולהציל את האובדים. כמובן שמוטל עלינו לנסות ולהציל יהודים מפני הניפוי הזה, שכן זאת עלינו לדעת, אף אחד אינו "מתנפה" על ידי הקב"ה, אלא הם מנפים את עצמם. הקב"ה רק מניע את הכברה, אך הבחירה האם להיות חלק מהאוכל או מהפסולת ניתנת לכל יחיד ויחיד. עלינו לזכור זאת היטב! אף אחד אינו אובד בעל כרחו! מי שבחר להינשא בנישואי תערובת, מי שבחר להשליך את יהדותו מאחורי גוו ולחיות כמו גוי, הוא מנפה את עצמו. הוא זורה את עצמו אל בין הגויים. כמובן שזו טרגדיה נוראה! אך זוהי מטרת הגלות - לנכש את העשבים השוטים מעם ישראל, וזה התהליך שהאומה עוברת במהלך כל ההיסטוריה, ושנחנו עדיין נמצאים בעיצומו.

כמה מיני כברות

אכן, הכברה הזו אינה פועלת תמיד באופן זהה. היתה כברה בבליית, כברה ספרדית וכברה גרמנית. היתה גם כברה ערבית וכברה פולנית. כל אחת מכברות אלו הציבו סוג אחר של פיתויים וניסיונות. יש גם כברה ארץ-ישראלית. יהודים הולכים לאיבוד בארץ ישראל כמו בכל מקום אחר. יהודים רבים אובדים לעם ישראל ברחובות תל אביב.

כמובן שיש את הכברה האמריקאית שאנו עדים לה. כמה צער יש לנו מכל אותם יהודים שבחרים לנפות את עצמם מקרב כלל ישראל. יהודים רבים כל כך בוחרים להשליך את יהדותם מנגד וללכת בדרכי הגויים. הקב"ה ממשיך לנער את הכברה, ועוד ועוד יהודים אובדים בתרבות האווילית השולטת ברחובותיה של אמריקה.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה עלי לחשוב כאשר אני מביט על גשר?

תשובה:

אל תזלזלו בשאלה זו - היא אינה שאלה טיפשית. החובות הלבבות בשער הבחינה מלמד אותנו יסוד גדול, שעלינו לעשות בו שימוש בכל עת. כותב החובות הלבבות שאת המשימות הראשונות המוטלות על כל עובד ה' היא להתבונן בטובות שה' עשה עמו ולהודות לו עליהם, וכמו שאומר דוד המלך ע"ה "טוב - להודות לה". מהו ה'טוב' בעולם הזה - ההודאה לה'. על כל אחד ואחד מאיתנו מוטל להקדיש זמן כדי לחשוב על הטובות שעשה עמו הקב"ה. וכך, מתחיל החובות הלבבות למנות רשימה ארוכה של טובות שה' מטיב עמנו, והוא מקדיש לכך עמודים רבים מספרו.

לאחר שמסיים למנות את טובות ה' כפי שהן מתגלות בבריאה, מוסיף החובות הלבבות נקודה חשובה. הוא כותב כי עלינו להודות לה' על "נימוסי האומות", כלומר הדברים שאומות העולם הנהיגו, ושיש לנו מהם תועלת. כאשר אנו עדים להמצאות ופיתוחים שפותחו על ידי הגויים ואשר מטיבים עמנו, עלינו להודות לה' על כך שנטע רעיון זה במוחם.

אנחנו הולכים ברחוב ורואים רמזור. בסך הכל מדובר בנורה, אך היא מביאה לנו תועלת מרובה כל כך! אני עוד זוכר את התקופה שקדמה לרמזורים. במקומות עמוסים עמד שוטר שכיוון את התנועה, אך בשאר הרחובות לא היה כלום. כאשר המציאו את הרמזור - כולנו הערכנו את הדבר עד בלי די. היה זה חידוש נפלא! אותם רמזורים לא דמו לרמזורים בני ימינו. היו אלו תמרורי "עצור" ו"סע" שהסתובבו על צירם, אך כיום יש לנו רמזורים בכל מקום. ברוך ה'! איזה חסד עצום עשה עמנו הבורא!

להצטרף לגיבורי העם, ליהודים המובחרים שנשארו נאמנים לה'. כמו ביציאת מצרים, אם אלו שנשארו מאחור החליטו ברגע שאחרי האחרון לשנות את דעתם ושכעת הם רוצים לצאת יחד עם בני ישראל - כבר היה מאוחר מדי.

עלינו להיות מוכנים לגאולה! ומה זה אומר? להמשיך ולעבוד על עצמנו, להמשיך ולהתקרב לה' ולקנות עוד ועוד שלמות - זוהי הכנתנו לאותו יום גדול של "תקע בשופר גדול לחרותינו". זוהי גדולתו של עם ה' הממשיך לדבוק בו, ואינו מפסיק להתעלות. ככל שנפנים טוב יותר את היסוד הזה, כך יתקרב אותו יום בו נפסיק לומר "מפני חטאינו גלינו מארצנו". בעזרת ה' נזכה לראות בסופן של צרותינו! נזכה להיות חלק מאותה סולת נקיה שתישאר לאחר ניעור הכברה! כולנו נעלה לציון ברינה, כששמחת עולם על ראשנו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

נשארים נאמנים לה' ולתורתו

אחת המטרות המרכזיות של הגלות היא להפריד את הפסולת של עם ישראל מהאוכל, על מנת שבעת הגאולה תישאר אומה נבחרת של עובדי ה'.

השבוע נקדיש בלי נדר שלוש שנים בכל יום כדי להתבונן על ענין זה, ולחשוב על דרכים מעשיות לחזק את הקשר שלנו ושל משפחותינו לעם ה'. ככל שנהיה נאמנים יותר לה' ולתורתו, ככל שניבדל מדרכי הגויים ודעותיהם, נקרב בזה את ביאת המשיח ונזכה להיות חלק מהגאולה העתידה במהרה בימינו.

על התאורה המלאכותית שנתן לנו. רבים אינם מודעים לעובדה שישנה ברכה מיוחדת, אותה אנו מברכים מדי שבוע, שבה אנו מודים לה' על נורות החשמל. בכל יום אנו מודים לה' על האור הטבעי של השמש, ופעם בשבוע אנחנו מודים לו על האור המלאכותי. מתי? במוצאי שבת, בברכת "בורא מאורי האש". האם אי פעם חשבתם על ברכה זו? אנחנו מודים לה' על האש המספקת לנו אור מלאכותי, ובכלל זה גם הנורה החשמלית המספקת לנו תאורה. יש החושבים שמדובר בטקס מסוג כלשהו, איזה "פרומקייט", אך לא! בברכה זו אנחנו מכירים טובה לה' עבור החשמל וכל צורות התאורה המלאכותית. עלינו לזכור שבימי קדם, כאשר הגיע הלילה, היה קשה ללמוד. מי שידע מסכתות בעל פה יכול היה לעסוק בתורה, אך מי שלא התברך בזכרון טוב כל כך, לא היה יכול ללמוד. וכעת - ברוך ה'! הקב"ה נתן לנו תאורה, וביכולתנו לשבת וללמוד בשעות הלילה כאוות נפשנו.

עוד הטבה שה' היטיב עמנו באמצעות אומות העולם היא, כאשר הוא צווה על גוי גרמני בשם יוהאן גוטנברג להמציא את הדפוס. מיד עם המצאתו של חידוש נפלא זה, היהודים קפצו על ההזדמנות והחלו להדפיס את הש"ס. היהודים היו בין הראשונים שעשו שימוש בהמצאה זו. איזה דבר נפלא! כמה עלינו להודות לה' על המתנה הזו! בימי קדם, מחירו של ספר היה שווה למחירה של חווה שלמה! לבעלי התוספות לא היה ש"ס שלם! מי יכול היה להרשות לעצמו לרכוש ש"ס שלם? והיום לכל יהודי יש ש"ס - ברוך ה'! כמה עלינו להכיר טובה לה' על כך ששתל את המחשבה הזו בראשו של הגוי הזה. כל המצאות הגויים הן מתנות שה' שלח אלינו. רמזורים, חוקי תנועה, נורות חשמליות, דפוס, גשרים ועוד רבות כהנה - הכל הוא חלק מחסדי ה' עלינו, ומוטלת עלינו האחריות להודות לו על כולם.

הרמזורים מצילים חיים! כן, עלינו להודות לה' על כך! מי שטרם הספיק להודות לה' על המצאת הרמזור, עליו להתחיל בכך תכף ומיד! עובד ה' אמיתי מתבונן על המצאות הגויים המועילות לו, ומודה לה' עליהם.

עלינו להודות לה' גם על חוקי התנועה. כאשר אנו מחליטים לחצות את הכביש - מנין לנו שהאיש מאחורי ההגה שממתין באור אדום, יניח לנו לעבור בבטחה ולא ידרוס אותנו? אלא שאנחנו יודעים שהוא מפחד מהמשטרה ומהקנסות והעונשים שיושטו עליו אם לא יציית לחוקי התנועה. אנחנו סומכים על כך וחוצים בשלווה את הכביש. יתכן והאיש שממתין ברמזור הוא אנטישמי מרושע המביט בך במבט רווי שנאה. יש לו יצר הרע גדול ללחוץ על דוושת הגז, אך הוא מפחד לעשות זאת ונשאר על עמדו בעל כרחו. עלינו להודות לה' אפוא על הרעיון שהוא שתל במוחם של הגויים, להמציא את הרמזורים ולחוקק את חוקי התנועה. אלו הן המצאות נפלאות!

וביחס לשאלה - כאשר אתה מביט בגשר, עליך לחשוב על התועלת המרובה שצומחת לך מהגשר הזה, ועל כל המקומות הנפלאים שאתה מסוגל להגיע אליהם בזכותו. בצעירותי, לפני ששים ושמונה שנים, התגוררתי בברוקלין ולמדתי בישיבה במנהטן, והיה עלי לחצות בכל יום את הגשר המחבר ביניהם. גשר זה נבנה כדי שאוכל להגיע על ידו לישיבה כדי ללמוד תורה! כך כותב הרמב"ם. תשכחו מאלפי הגויים שנוסעים עליו מדי יום, כל זה הוא רק אגב אורחא, אך הגשר נוצר עבורך, כדי שתוכל להגיע לישיבה או לכולל. זוהי מתנה מאת הקב"ה. זה המבט שצריך להיות ליהודי כלפי גשר.

כך הוא גם לגבי כל אותן המצאות נפלאות שהומצאו על ידי הגויים. עלינו להודות לה'

שאלות מוסר

שאלות מתורת המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלקוחות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח

הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברוורמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

פרשת בהר בחוקותי

ויקרא

הקדמה: בסיום ספר ויקרא תופס מקום עיקרי התוכחה הנוראה שנאמרה לכלל ישראל.

ונאמר בתורה (דברים כה, ט) 'אלה דברי הברית אשר צווה ה' את משה לכתוב את בני ישראל בארץ מואב, מלבד הברית אשר כרת עמם בחורב' פרש"י קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסיני, הרי שייחסו לקללות שבתוכחה עניין הברית, וכן נאמר בפרשתנו (כו, כה) 'והבאתי עליכם חרב, נוקמת נקם ברית', והנה מהי המשמעות בזה שהתוכחה והקללות שנאמרו הם כלולים בברית שבין הבוית"ש לבין כלל ישראל, הברית עניינה שייכות הדדית המתחייבת מכח הברית שבין ב' הצדדים, (כדוגמת הברית שבין יעקב ללבן). ואיך קשור מעלת ברית בכל הקללות הצרות והיסורים של הכלל והפרט, שנתפרשו בפרשיות התוכחה.

השאלה: אמנם בהגיע כלל ישראל למדרגה האמורה בתורה 'ואם לא תשמעו לי' פרש"י 'מה תלמוד לומר לי, אין לי אלא המכיר את ריבונו ומתכוין למרוד בו, וכן בנמרוד ואנשי סדום', 'להפרכם את בריתי' פרש"י דהיינו 'כופר בעיקר', במצב זה היה מקום לומר מאחר שבני ישראל מפירים את הברית שבינם לבין הבורא יתברך, הרי זה ביטול לברית, ואין להם את הזכות והמעלה להיותם עמו של הקב"ה וממילא אינם ראויים לקיום, שכל קיומם הוא מכח הברית שבין האבות לקוב"ה, שהם זוכים להיות ממשיכי אותו ברית, ומכח מעלה זאת יש להם זכות ירושה כידוע על ארץ ישראל, ומדוע באמת 'אם בחוקותי תמאסו, ואם את משפטי תגעל נפשכם, לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי', אין מגיע גזירת כליון על עם ישראל?

התשובה: אך הקב"ה מבטיח ואומר 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתי ולא געלתי כלל אתכם, להפך בריתי איתם, אני ה' אלוקיכם' (כו, מד), כלומר לא אתנהג עמם באופן של 'להפך בריתי אותם' לא יגיעו לידי כללותם, אלא יבא עליהם את התוכחה את הקללות שבתורה, כדי לעוררם וכדי למרק את חטאיהם, אבל עדיין יקרא עליהם שם 'בני בריתך' בני אברהם יצחק ויעקב.

והיינו שחלק מהברית היא הקללות, דהיינו שאת הברית בין עם ישראל להקב"ה לא יפסק וינתק לעולם, רק אם 'בחוקותי תמאסו' אז יבא קללות ועונשים, ולכן זה חלק מהברית שהברית קיימת ועומדת לעולם, רק חלק מהברית הוא שאם יהיו עוברים עבירות אז יבוא עליהם אותם קללות ועונשים חמורים האמורים בפרשת התוכחות.

הקדמה

חומש ויקרא הוא עוסק בעיקר מציאות כלל ישראל והוויית מציאותו דהיינו קדושת עם ישראל.

והנה יש בתחילתו איסור מאכלות אסורות שהוא מורה על קדושת עם ישראל, וייחודה תורה מקום ועניין מיוחד לאיסור אכילת מאכלות אסורות עד כדי ששייכה זאת באופן מיוחד ליציאת מצרים, וכלפי אכילות אלו נאמר שכל קדושת ישראל תלוי בו וממילא לכן נאמר בתחילת ויקרא, והנה מאיסור מאכלות אסורות אנו לומדים את כל עניין חומש ויקרא שהוא רובו ענייני הקרבנות ועבודת הכהנים בהקרבנות.

השאלה: ותחילת ההבנה בזה הוא, דהנה מדוע נאסר אכילת בהמות טמאות הרי בכל אכילה יש 'תאוות האכילה' והימשכות אחרי עוה"ז?

התשובה: האכילה עצמה תלויה ועומדת בכוונת האוכל.

הרחב דבר

הנה בדבר זה למדנו הרמח"ל בכמה מקומות (מסילת ישרים פ"א) 'כי העולם נברא לשימוש האדם, אמנם הוא עומד בשיקול גדול, כי אם האדם נמשך אחרי העולם - ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו, ואם הוא שולט בעצמו, ומתקרב ונדבק בבוראו, ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו, הוא מעלה והעולם עצמו מתעלה עמו', הרי שהשתמשות האדם בעולם הזה, היא רק כדי להביא את העולם אל תכליתו בלבד, להביא להתעלות של העולם הזה הגשמי נבראיו וברואיו, להוציא משפלותו ומגשמינותו ולשייכו אל מציאות רוחנית עליונה, ואמנם התעלות זו של העולם ע"י האדם אינו אלא מכח נשמתו העליונה של האדם, כיוון שעליונה היא, רוחנית היא, בכוחה להעלות השייכים אליה למדרגה רוחנית ועליונה, יותר ממה שהוא מצד טבעו ובריאתם חומריים וגשמיים, כי זה מצד הטבע וההווייה שלו. והנה

ביאר זה הרמח"ל בספר 'דרך ד' (ה"א פ"ד, ז') 'מה שהאדם משתמש מן העולם לצרכו וכו' בגבול רצונו ית' שלא יהא בו מה שאסרו ומנעו הקל ית' שלא יהי' אלא הראוי לבריאות הגוף וקיום חיותו על הצד היותר טוב ולא כפי נטיית החומר ותשוקתו למותרות וכו', שתשמש ממנה הנשמה לצורך עבודת בוראו וכו' הנה ימצא השימוש הזה בעצמו פועל השלמות וכו', ויקנו בו המעלה האמיתית כמו שיקנה ב'מעשה' כל המצוות כולן כי גם זה מצווה עלינו ונמצא אנחנו מתעלים במעשה זה - והעולם עצמו מתעלה בזה... בהיותו עוזר לעבודת בוראו ית', עכ"ל.

והיינו שהרי ידענו שהשתמשות האדם בעוה"ז משפיעה על האדם רצון והיתאווות לעוה"ז ומרחקתו מהשייכות והרצון לרוחניות ועשיית רצונו ית', וביאר הרמח"ל שלא זו בלבד שלא נושפע מהשתמשות בעוה"ז להמשך אחריו להתאווות אליו, אלא שאדרבא ישפיע עליו השפעה רוחנית כמו שמשפיע על האדם קיום מצוותיו ית', הרי זו התעלות עצומה מהשפעות העוה"ז והחומריות, לדוממות הקדושה והמעלה, להידבקות בו בקוב"ה. כל זה אמור בכל מיני השתמשויות של האדם בעוה"ז, והרבה יותר מכל האמור הוא בענייני אכילה ושתייה שלהם, והיינו כי אכילת החי מביאה להושפע מצורת האכילה ומעצם האכילה על האדם והימשכותו ותאוותו להעוה"ז והגשמיות, וזה דווקא באכילת חי ולא באכילת צומח, כי באכילת החי בעצם האכילה ובנאכל הרי מושפע מזה והרי הבהמה משפיעה וכל כוחותיה ותכונתה ואף מציאות הווייתה משפיעה על האוכל, ואכילתו של האדם בצורת אכילתו משפילתו וממעטת כח הנפש והצלם אלוקים שבו.

וכתב ברמב"ן בפרשת שמיני (יא, יג) 'ואת אלה תשקצו מן העוף, לא יאכלו, שקץ הם' והסימן הגדול בעופות היא הדריסה שכל עוף הדורס לעולם טמא כי התורה הרחיקתהו, מפני שדמו מחומם, לאכזריותו ושחור וגס וכו' ונתן אכזריות בלב וכו', והנה טעם האיסור בעופות מפני אכזריות תולדתם, והבהמות יתכן שיהיו כן שאין בבעלי הגרה והפרסה השסועה דורס וכו' עכ"ל.

וברמח"ל כתב שם (יא) 'כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של האדם עד שקדושתו של הקב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו וכו' מסלקת הדעה האמיתית, ורוח השכל, שהקב"ה נותן לחסידים וכו' ונשאר בהמי וחומרי משוקע בגסות העוה"ז, עכ"ל.

נמצא שאף שכל הישמשות של האדם בענייני העוה"ז וחומריות יש בהן צד של סכנה למדרגתו הרוחנית ומיעוט בה, הרי עניין האכילה והשתייה הסכנה גדולה ורבה ביותר, וזה בכל אכילה גם של בהמות כשרות, אך באכילת חי צריך שלא יאכל בהמות טמאות שיושפע מכוחם ורשעותם, אך גם באכילת בהמות טהורות באכילתו מושפע מכוחות והוויית הבהמה, דהיינו רצונות הבהמה שאין לה בעולם כלום מלבד רצונו של גופה בלבד, וכך הופך להיות האדם, ובזה נוצרת חציצה בינו לבין כל מציאות הרוחניות, אמנם הכל תלוי באדם עצמו כמש"כ הרמח"ל שהכל עומד בשיקול גדול וכו', שהאדם יכול להינצל השפעת תאוות האוכל ומלהמשך אחריהם, ומזה נובע כל השפעת החומר והגשמי להיותו מתאוה אליו ורוצה בו, זה יוכל להינצל אם יאכלנו לשם רצונו ית' עבודתו ית'.

והנה כל חטאיו ועוונותיו של האדם מגיעות מהימשכו אחרי הגוף וזה שהוא אחרי החומר והגשמיות של עוה"ז ולא שולט וקיים הנשמה שהוא כנגד עוה"ז, ומה שיש לומר בזה שהוא נמשך אחרי החלק הבהמי שבו ולא ממציאאות הרוחנית שהיא הנשמה, והנה זה עניין הקרבן כידוע בראשונים שהוא במקום שיקריב וימית את עצמו ויש להסביר שאין זה משל גרידא והבהמה דוגמא וציור למקריב שיתעורר לתשובה, עניין הבהמה הוא באדם עצמו, שחטאיו באים ממה שהוא בעצמו כשל הבהמה, והוא כמאמז"ל (חגיגה טז:) 'שישה דברים נאמרו בבנ"א שלושה כמלאכי השרת, שלושה כבהמה, יש להם דעת כמלאה"ש ומהלכין בקומה זקופה כמלאה"ש, ומספרין כמלאה"ש, שלושה כבהמה אוכלין ושותין כבהמה, ופרין ורבין כבהמה, וישנים ומרבין רעי כבהמה', וכל החטאים ועבירות שורשם בהליכה והימשך אחרי חלקי הבהמה שבאדם, וכחז"ל בגמ' אצל סוטה 'שקרבה עשירית איפה קמח שעורין' פרש"י 'לא חטים, היא עשתה 'מעשה בהמה' וקרבה מאכל בהמה' (סוטה מו:)

וכאשר רוצה להימלט מדרכי החטא שסבבוהו ומשכחו, צריך להתגבר על כוחות הבהמה אשר נמצאים בו, מושכים אותו ומחשבותיו ושאיפותיו ותאוותיו אחריהם, לעשות 'מעשה בהמה', וירצה להשליט על עצמו את נפשו ונשמתו הרוחנית כמלאכי השרת, שמהם יושפע ואחריהם ימשך, והיא תנהיג ותוליך אותו, עניין זה נעשה ע"י הקרבת הקרבן, שבזה מתעורר לבטל הבהמה בעצמו ולמוסרו לשמיים, שהוא כח הבהמה ורצונותיה, וכאשר מקריב הקרבן, הרי התקבלות הקרבן הוא, שאמנם זוכה להשפעה המטהרת מכוחותיו הבהמיים והימשכו אחריהם, ונפשו נטהרת ומאירה בו - להדריכו ולהנהיגו, הרגשה והבחנה זו היא שלימות קבלת קרבנו.

היוצא מדברינו שחטאיו ועוונותיו של האדם הם מכח רצונותיו ושאיפותיו דעוה"ז שהם הגורמים לחטאים ועוונות דהיינו כשל בהמה, וזהו הקרבת הקרבן, וממילא הקרבן קרבן על אשר חטא ופשע כנגד ה' הוא על הבהמה שהוא, ואכילת בהמה הוא דווקא בהמה כשרה ולא בהמה טמאה שיש בה ריבוי של כח הבהמה רצונותיה שאיפותיה והווייתה, ואם נאכל בהמה טהורה רק לצורך האדם ושישרת את נשמתו והיינו שישמש בעוה"ז ככל הפחות רק לצורך עבודתו וצורך מציאותו ית' בלבד, אז לא יבוא ולא יצטרך להקרבת קרבן חטאת ואשם ושלמים.

ממילא נאמר פרשת מאכלות אסורות דווקא בתחילת חומש ויקרא חומש הקרבנות וביהמ"ק.

נמצאנו למדים שהימעטות ההשתמשות מעוה"ז הרי היא כהקרבת קרבן שהוא כידוע שלימות עבודת האדם לפני קונו ועשיית רצונו ית', והוא המלמד על קדושת עם ישראל ומציאות עם ישראל.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 362
אייר תשפ"ג

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לבית הכנסת, והוא החליט שידאג לעשות עירוב הוא פנה לרב שמנחה אותו, והרב הפנה אותו למוקד העירוב. מדובר בקיבוץ חילוני שלא היה בו עירוב, בבדיקה ראשונית באמצעות צילומי מפות ראינו שהישוב מוקף גדר, וזה כבר נתן לנו תקווה שנוכל להגיע לעשיית העירוב גם ללא תקציבים. עברנו יחדיו על כל הגדר, והיא אכן היתה תקינה, והיו כמה פתחים מכמה כיוונים שנפתחים גם בשבת, והסברנו לו שצריך לעשות צורת הפתח, איך לעשות, ושיעמוד בקשר איתנו בזמן ההתקנה. אבל התעוררה שאלה הלכתית בכשרות העירוב ע"פ ההלכה.

בתוך הישוב יש משתלה גדולה מאוד, של עציצים לפרחים לשיעור, בגודל של כמה עשרות דונמים, והרי שטח שמשמש לזריעה או לעבודה ולא להילוך בני אדם, הוא קרפף ואוסר את העירוב [מלבד לשיטת הדבר שמואל, שאין סומכים ע"ז אלא בלית ברירה]. ביקשנו ממנו שיסע למשתלה ונראה אם היא מגודרת בפני עצמה, ואז רק היא תהיה אסורה ולא תאסור את כל הישוב אך היו לה רק שלשה צדדים עם גדר, ובצד הרביעי לכיוון הישוב היה פתוח לגמרי.

וא"כ לכאורה זה אוסר את העירוב. היה מקום לדון להתייר, כיוון שהעציצים עומדים בשורות מסודרות, ויש רווח סין שורה לשורה, ואפשר ללכת ביניהם, א"כ אין מקום רצוף בגדל בית סאתיים שלא עוברים בו. אבל זה תלוי לצורך מה עוברים ביניהם. אם רק העובדים עוברים שם לטפל בעציצים ולמכרם, ולא נותנים סתם לשאר בני המושב לטייל בהם, א"כ זה דומה לשטח זרעים שנמנעים מלעבור בו, שהרי גם על הזרעים עצמם, על התבואה והירקות אין קושי לדחוק, הסיבה היא רק כי נמנעים מלעבור, וה"ה כאן אם מונעים מאנשים שאינם באים למסחר אלא לטייל, הרי זה יהיה קרפף. לאחר שהסתובבנו לאורך ולרוחב, ומצאנו כמה פתחים, ושהתברר שיש בהחלט אנשים שעוברים גם כדי לטייל ולהנות, והבעלים יודעים ולא מונעים מכך, הוכרע הדין שהמקום מותר להקיפו בעירוב. ובתקווה שבקרוב יהיה עוד ישוב עם עירוב בהיקף מחיצות כשר.

שיטה ריק שהונים בו אינו קרפף, וכשהקיפוי נאסר בנושא זה התעוררה שוב שאלה בעירובים השכונתיים בבני ברק, וכמה אברכים ניגשו למוקד העירוב לשאול מדוע לא דואגים לתקן את הדבר. למרות שהשכונה הזו אינה באחריותנו, אבל הציבור רואה במוקד העירוב מקום לפניות לכלל העירובים, לברר וגם להעיר. אנו מציינו משתדלים לסייע לכל מי שצריך, ולתת את המידע וההלכה, להסביר וללמד לכלל השואלים. במרכז בני ברק ליד איצקוביץ ברחוב הדקלים, יש שטח גדול ריק (מתחם בנדיקט), שעדיין לא בנו אותו. בעבר הוא שימש את תושבי האזור לחניה לרכבים, ובשנה האחרונה שהתקדמו לקראת בנייה בתוכו, הקיפו אותו בגדר איסכורית לבנה כמקובל באתרי בניה, ומיד האחראים על העירובים והאברכים שמו לב שנהיה בעיה של "קרפף".

אמנם לפני שסגרו את השטח והוא שימש לחניה, לא היתה בעיה, כי מקום סמוך לבית שמשמש להנחת חפצים [מכוניות] תדיר, אינו קרפף, [כמו מחסן עצים לשימוש תדיר]. אבל לאחר שסגרו אותו בגדר, כעת אינו עומד לשימוש לתושבים [אלא רק לפועלים שהיו בו, שדירתם אינה דירה כמבואר בשו"ע סי' ש"ב ס"א], א"כ כעת המקום נהיה קרפף. וכן הורו גדולי ההוראה, מרן הגר"ש אלישיב ומרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שאתרי בניה שמונעים את הרבים מלהיכנס לתוכם, נחשבים קרפף ויכולים לאסור את העירוב [אם יהיה פירצה בגדר המקיפה אותם]. כיון שהיה דומה לחצר שזרעו אותה, כי גם בשדה אפשר טכנית לעבור, אלא כיון שאנשים נמנעים מלעבור מחמת מציאות השטח, לכן נעשה מקום שאינו משמש לדוירים, א"כ גם שטח כזה שמי שיכנס לתוכו יוכל ללכת בו, אבל מונעים את האנשים מלהיכנס לתוכו ולהשתמש בו, נעשה קרפף. וכך מקפידים בעירובים השכונתיים.

[אך הורו גדולי ההוראה, שאם כבר בונים את הבניין, אפילו שעדיין לא יכולים לגור בו, ואפילו שבנו רק קומה אחת, וי"א בשמם אפילו רק יצקו

שיעור מקיף בבכ"ס במושב לכולל המקרב לבבות

בשבוע זה נתבקשנו ע"י אחד מאירגוני הקירוב, לבוא למסור שיעור לאברכים במושב אדרת הנמצא באזור בית שמש. בארגון זה הפעילות היא ע"י החזקת כולל אברכים שיבואו יום יום ללמוד את סדרי הכולל בבית הכנסת שבמושב, בלי צורך לעשות לימוד עם בני המושב, אלא כח התורה משפיע מעצמו בצורה שאינה ע"פ דרך הטבע וזה מנפלאות התורה ומיסודי האמונה שרואים בחוש את ההשפעה הרוחנית של כח התורה. כעת למדו במסגרת הכולל מסכת עירובין, וראש הכולל ביקש שנמסור שיעור לקרב את הלימוד למעשה, שישאר להם מהלימוד דבר מעשי.

הגענו בשעות אחר"צ, ובדרכנו עברנו סביב לקטע מהמושב לבדוק את ההיקף שלו, ואם יש מה להראות לאברכים את העירוב במציאות בסיוור בשטח. בישוב זה יש גדר ביטחונית מסביב לישוב, והיא משמשת את העירוב, בכניסה למושב ראינו שיש שני עמודים ליד השער, אחר כך נסענו לאורך הגדר וראינו שהיא מתוחזקת טוב מצד עבודת הביטחון, וראינו שבאופן כללי נראה שאין בעיות בכשרות ההיקף, אלא רק מצד נושאים הלכתיים כלליים כגון שיש שטחי קוצים גדולים בין הגדר לבתים ואין בהם שימוש, שזה שייך לדין קרפף. וכן בענין השכירות מהמומרים שגרים בישוב שאין פתרון הלכתי טוב להלכה זו. וא"כ אין מה לקחת את האברכים להראות להם.

השיעור נמסר בטוב טעם עם הרבה דוגמאות מעשיות הנוגעות לכל מי שסומך על העירוב, הוא בעצמו או בני משפחתו, ונמשך למעלה משעתיים. האברכים שלרובם זו הפעם הראשונה שהם מבינים את המציאות של עשיית העירובים בזמנינו, ביקשו לדעת מה המצב בכל מיני מקומות בסוף השיעור הגיע אחד מהתושבים, שאומרים עליו שהוא חזר בתשובה בזכות הכולל, והוא רוצה לשמוע שהעירוב בישוב הזה יהיה הכל כמו שצריך. אמרנו לו שלא עברנו על כולו באופן יסודי, רק ראינו בצורה כללית שיש גדר טובה ויש עמודים בכניסה, אבל כיון שביקש נעצור שוב ביציאה לראות יותר טוב.

למרות שהעירוב נראה טוב התברר שיעמוד אחד פסול לגמרי כשיצאנו הגענו לשער, ואכן יש שני עמודים עם וי, והוחט על גביהם ולא מהצד, הורדנו מבט למטה, ופתאום מבחינים בשינוי הפוסל את העמוד. העמוד הימני המחובר אל המסגרת של השער אינו מגיע עד הקרקע, אלא מתחיל בגובה חצי מטר. דין זה הבאנו כמה פעמים, שמבואר בשו"ע (סי' שט"ג ס"ו וס"ז) שלעמוד יש כל דיני מחיצה, ואם הוא תלוי בגובה ג' טפחים, הוא מחיצה תלויה ופסול. ואף אם הוא מחובר בצד למשהו אחר שמגיע לקרקע, שלענין מחיצה אפשר לצרף אותם יחד עד שיעור לבד, אבל לגבי עמוד של צוה"פ שצריך שהמשקוף יהיה על גבי העמוד, ומן הצד פסול, ה"ה כשחצי עמוד שעליו המשקוף תלוי מהצד של החלק התחתון ג"כ פסול. בעיה זו מוכרת מהרבה מקומות לצערינו, והדבר נובע מחוסר ידע, וצריך לעורר את אנשי המושבים שפיקוח של דבר הלכתי, צריך ידע הלכתי ולא רק ידים של בעל מלאכה.

מיד התקשרנו לראש הכולל, ואמרנו לו שכשיצאו לחזור לביתם, יעברו בשער ויחפשו את הבעיה. הם הגיעו ויחפשו וגילו את הדבר, העמוד תלוי ופסול. [במקרה זה היה בדיעבד היתר לשיטת האחרונים ששער פתוח ג"כ מועיל במקום צוה"פ כמ"ש הגר"א, ומ"מ הוראת ההלכה גם בעירובי הרבנות בארץ, להקפיד לעשות צוה"פ גם בשער שסגור כל השבת, כדי להתייר את העירוב ברגעים שהשער נפתח, כגון לצורך פיקוח נפש או לצרכי שמירה].

במקרה זה ראינו שגם ישוב שמוקף גדר טובה ומתוחזקת, עדיין צריך לבדוק אותו טוב ועם בקיאות בהלכה, כי יתכן שעשו תיקון אחד שלא כהלכה והוא פוסל את כל העירוב.

האם אפשר להכניס את המשתלה בתוך העירוב

ישוב נוסף שהגענו השבוע לעשות לו תכנית לעירוב, בעקבות בקשה של תושב שהתחזק, ואמרנו לו שאינו יכול להוציא את המפתח מהבית כשהולך

האם המשתלה נחשבת קרפף כשעוברים בה לחנות

השער בשער מחובר בגובה ג' טפחים

יסודות, כבר אינו קרפף, משום שבטל לעיר. כלומר זו הכנה לדיוורים, וזה מספיק בשביל שלא ייחשב קרפף. אלא אם הבניה נתקעה למשך זמן ארוך של כמה חודשים, שוב חוזר האיסור של קרפף באתר הבניה.

שטח שהקיפו לצורך בניה, וכשהילדים פרוץ ונכנסו בו

עברה תקופה והילדים ראו שלא בונים בו, וחבל שלא להשתמש בו, הם החלו לפרוץ בו פרצות ולהיכנס אליו. בתחילה היה אחד מבוגרי השיעורים שלקח על עצמו לבדוק ולתקן כל שבוע את הגדרות לפי הצורך, אבל אחרי שהפירצה כבר נהיתה גדולה הוא הפסיק לתקן, כיון שכעת חזר המקום לשימוש תדיר. אברכים נגשו למוקד העירוב וטענו מדוע לא סוגרים את הקרפף. השבנו להם שאינו קרפף, כי הילדים נכנסים לתוכו. אבל האברכים טענו שלא מספיק שילדים נכנסים בו, זה לא נקרא משמש לדיוורים.

הבאנו את השאלה למועצת הגאון רבי מנדל לובין שליט"א, ושאל איזה שימוש יש שם, האם מקצרים דרך שם, משתמשים שם. אמרנו לו שאין שם שימוש ואין טעם להיכנס לשם, אלא רק הילדים שנכנסים לכל מקום אפשרי, נכנסים גם לשם, ומשתמשים שם לשרוף מכוניות ולהדליק מדורות. בשימוש זה עדיין הוא הסתפק ואמר שאינו שימוש טוב. אבל האברך שגר סמוך ומפקח על הענין אמר שהילדים נכנסים לשחק בגרונאות שיש שם. וע"ז אמר הגר"מ שמשחקי ילדים להנאתם הוא שימוש מספיק כדי להתיר. לכן כעת המקום פרוץ ונכנסים בו, ואין צורך לתקן.

עירוב שנמצא פסול בגלל לול לתרנגולים בהצר

בשבוע זה נסע ידינו לבדוק ישוב דתי באזור יד בנימין, לאחר שכבר ביקר בו לפני שנתיים ועשו בו הרבה תיקונים. ועם כל זאת כעת שהגיע שוב לבדוק, היו שוב כמה דברים המעכבים את הכשרות מתוך הדברים היה דבר מיוחד ומקורי, שבתחילה לא הבחינו בו, וזה מלמד אותנו עוד פרק בבדיקת עירוב. באחד העמודים הוא הבחין מרחוק שהעמוד קצת עקום, אבל ראה שהחוט קשור לו בראשו כראוי, ולכן עבר עליו והמשיך בבדיקת העירוב. לאחר שסיים וציין את התיקונים הדחופים, הגיע העוסק בתיקון בפועל, עבר קרוב לעמוד, והבחין שיש בו בעיה אחרת חמורה מאוד. סיבב לעמוד של העירוב בנה בעה"ל לול לתרנגולים, ולא רצה לפגוע בעירוב, לכן השאיר את העמוד במקומו, ועשה חור בגג של הלול שדרכו העמוד בולט ויוצא החוצה. התושב חשב שהוא עשה את הדבר הכי טוב שיש, ולמעשה ע"פ הלכה נראה שזה פסול מעיקר הדין. היכן יש דוגמא לזה בהלכה.

יסוד הדין מבואר במשנ"ב (סי' ס"ג ס"ק ק"ג) לגבי עמוד שנמצא בתוך חצר המוקף מד' רוחותיו, שלא עשה כלום. והטעם כיון שהעמוד מחולק ממקום הפתח ונמצא ברשות אחרת משטח העירוב שהוא ברחוב מחוץ לחצר. במקרה זה מדובר באותה חצר של אותו בעלים, אבל לפי כללי ההלכה השטח שבלול שמוקף במחיצה בגובה מטר, נחשב מקום בפני עצמו, וא"כ הצוה"פ הזו נפסלה, ופוסלת את כל העירוב.

ואולי היה מקום לשאול, שדברי המשנ"ב נאמרו כשאין גג לחצר, ואז החלק התחתון של העמוד הוא הקובע, והוא בתוך רשות נפרדת, אבל כאן שיש גג ללול, א"כ יש כביכול קרקע בפני עצמה, ונאמר שהעמוד מתחיל מעל הלול, ושם אין לו מחיצות, ויהיה כשר.

התשובה היא שגם לגג יש מחיצות, שהרי הגדרות עולות עד לרקיע, ועושות גם את הגג כרשות היחיד בפני עצמה. ועוד יש להוסיף ממקרה דומה שהיה במקום אחר, שחיברו עמוד על גג של בית וקשרו עליו את החוט, ושם הגג של הבית היה גג רעים שבוטל ומכסה על הקירות של הבית, וכתב השו"ע (סי' שמ"ה ס"ו) שהגג הבולט עושה שהמחיצות לא עולות וגדרות את הגג, ואין לגג מחיצות, אלא הוא פרוץ לחצר ששלמטה [ודינו ככרמלית]. א"כ באופן זה אולי ניתן להכשיר את העמוד שעומד על הקרקע שמעל גג הבית, לשמש המשך לצוה"פ שמתחילה למטה בחצר.

והנבאר שם שעדיין העמוד פסול, גם אם הדין של הגג יהיה כרמלית [או מקום פטור לדעת הגר"א], כי מ"מ העמוד נמצא במקום אחר שמופד מהפתח במחיצה ממש, כיון שכלפי מי שעומד למטה, אין הגג מחובר אליו, ואינו רשות אחת, כי כלפי מטה אין צורך בדין גוד אסיק שהמחיצה עולה, אלא יש מחיצה המחלקת את הפתח, וא"כ גם במצב שאין גוד אסיק כלפי מי שנמצא על הגג, אבל יש מחיצה המחלקת כלפי מי שנמצא למטה בשטח הפתח של העירוב.

אמנם י"ל שדין זה תלוי במחלוקת בהבנת הפסול של עמוד בתוך חצר המוקף במחיצות, שהמקור חיים כתב לפסול וז"ל, "דמה שעומד בתוך דבר המוקף לאו כלום הוא דבר המוקף כמאן דמליא דמי. וזהו פשוט אין צריך לראיה". ודיקו בדבריו שפוסל רק בדבר המוקף שהוא כמאן דמליא, והיינו שדינו כרשות היחיד גמורה, אבל היקף שאינו רה"י אינו פוסל גם אם העמוד מאחורי המחיצה. ולפי"ז רק במקרה של הלול העירוב נפסל, ובגג של הבית אינו נפסל. אבל העירו בספרים שזה תמוה, שהרי אין דין כמאן

לול קטן לתרנגולים העומד בחצרו

דמליא בחצר, אלא רק בבית מקורה כמ"ש בגמ' (שבת דף ד'), ועוד מה הענין בדין הזה שכביכול גם החלק העליון יהיה לו דין רה"י, הרי כיון שלמטה בחלק התחתון של העמוד הוא רשות אחרת, א"כ החלק התחתון אינו משתייך לפתח, ואינו גודר את הפתח, ומה יועיל לי החלק העליון, [ואם הפסול הוא רק משום חיסרון היכר, הרי דין הלכתי של עולה עד לרקיע אינו מבטל מציאות של היכר]. לכן נקטינו כמו שכתב החזו"א בביאור סברת המקור חיים, שאין ענין של כמאן דמליא, וזה נאמר רק לחיזוק הענין, ועקר הטעם הוא כיון שמקום העמוד מחולק במחיצה ונחשב רשות ומקום אחר, א"כ העמוד אינו גודר את הפתח ואינו יכול לשמש מחיצה אל הרחוב שמחוץ לחצר. ולפי"ז בין בגג הלול ובין בגג הבית אין להכשיר את העירוב כלל.

לסיים הענין יש לציין, שבישוב הזה לקחו את הדברים ברצינות, ותיקנו את הדברים המעכבים לפני שבת, והבינו שאי אפשר להמשיך במתכונת כזו שבעבור שנתיים מוצאים שוב שהעירוב היה פסול, אלא צריך לשנות את הגישה לגבי פיקוח העירוב. ואנו מקווים שבעוד שנתיים לא יהיו שם סיפורים כאלו, והישוב יזכה לשמור שבת כהלכה.

מגוון הלכות והידורים בהתקנת עירוב לישיבה בטלזסטון

בין העבודות שנעשו השבוע במחלקה להתקנת עירובים של מוקד העירוב, נתבקשו לעשות עירוב פרטי לישיבת מעיני חכמה בקרית יערים טלזסטון. רה"י הגר"ש גרוסברד שליט"א פנה לרב האחראי על העירוב וביקש שיעשה לו עירוב שאינו תלוי בכלל העירוב של העיר, למרות שגם העירוב של כלל העיר בנוי ומתפקד בצורה מהודרת האחראי הגיע ובדק את התנאים ההלכתיים, והסיק שביצוע התקנת העירוב במצב זה אינו מלאכה קלה, ולכן הפנה אותו למוקד העירוב שיש בידו את הכלים והידע לעשות את העירוב בדקדוק כהלכה.

כשהגענו למקום התחלנו לחשב את ההלכות, וראינו כיצד דבר שנראה פשוט מאוד, מתברר כמורכב מבחינה הלכתית, אך בס"ד יחד עם הנסיון הרב במגוון מקרים, מצאנו דרך לעשות את העירוב בצורה טובה.

בצד אחד היה צריך לחבר עמוד ולחי לגדר, אך היה לפנינו ארון חשמל קטן, שהוא מסתיר חלק מגובה הלחי. במקרה זה הארון היה בגובה כחצי מטר, דהיינו שאינו בשיעור מחיצה, ובפסולות במצב כזה אין בעיה שהלחי יהיה

ארון חשמל מסתיר חצי מגובה הלחי

מאחוריו, משום שכיון שהארון אינו מחיצה, א"כ מה שגודר את החצר זה הלחי, א"כ יש להחי דין מחיצה. אלא שיש חוששים שמא הארון שהוא דבר קבוע, מונע מהחלק התחתון של הלחי להיחשב גודר את הרשות, ויוצא שנשאר שהלחי גודר כלפי החצר רק פחות מ"ט טפחים. אמנם בפשטות חשש זה שייך רק בארון רחב ד' טפחים, שנחשב שיש עליו שטח קרקע, אבל בארון צר שאינו קרקע, אינו מונע מלהחשיב את הלחי גודר מלמטה, והארון הוא כחפץ בעלמא. מ"מ להוציא מיד ספק, הרחקנו את הלחי שיעמוד בצורה בולטת מהארון, [והשלמנו את הגדר עם לבד עד הלחי].

בצד שני היו מדרגות, שיוצאות מהיכל הישיבה אל הרחוב, ושם באמת יש את הבעיה הנ"ל, שאם הלחי עומד על מדרגה נמוכה, וגובהו רק כעשרה טפחים, הרי כלפי הקרקע שלפניו [שהיא המדרגה שלפניו] הוא גבוה רק ט' טפחים, א"כ הוא לא גודר כלפי

הלחי במדרגה התחתונה עם י ביחס למדרגה לפניו

השטח שלפניו. דין זה מבואר בחז"א (סי' ס"ז ס"ק י"ג) וכתב שצריך שיהיה בלחי אורך יותר מ"ט טפחים, שיהיה שיעור י כלפי המדרגה שלפניו. לכן הגבחנו את הלחי טפח אחד כשיעור שיש בו י טפחים כלפי לפניו. עוד היה נו להקפיד שהצוה"פ לא תעבור על המעקה שבאמצע [בצד ימין של המדרגות], ולצורך כך הרחקנו מעט את הצוה"פ לדיק שתעבור אחרי סיום המעקה. ובס"ד העירוב הושלם כהלכה.

למה לא להניח עירוב תחומין מודלתון למירון

נושא תחום שבת ג"כ קיבל משמעות בשבת זו, למוקד העירוב הגיעו שאלות רבות מאנשים שהיו בשבת בישובים הסמוכים למירון, וביקשו ללכת בשבת ברגל למירון. יש ישובים שניתן להגיע עם עירוב תחומין, ויש ישובים שגם עם עירוב תחומין אי אפשר להגיע. השנה היה בין השואלים אדם שביקש להניח עירוב תחומין כדי ללכת משוב דלתון אל מירון. במקרה זה אמרנו לו שאין צד להתיר את הדרך הזו, הוא התפלא למה אוסרים לו הרי זה רק חמשה קילומטרים!

הסברנו לו שגם עירוב תחומין אינו יכול להתיר אלא עד כשני קילומטרים [בדרך שמחוץ לישוב], ואין שום אפשרות להתיר דרך זו. דינים אלו אנו חושבים שלא נוגעים אלינו, אבל צריך ללמוד גם אותם, משום שבהזמנות שונות בחיים אנשים נתקלים בהלכות אלו, ואם לא יודעים אפשר לטעות בדברים פשוטים.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

ידוע שהזוה"ק מפליג מאוד באיסור שיחה בטלה, שמראה ח"ו כאילו שאין השכינה שורה שם.

ודאי שכמה שנוהר ונתחזק בזה נזכה שהשכינה תשרה בתוכנו. וכשהשכינה תשרה בתוכנו ממילא נזכה ע"י זה לשפע של קדושה, תורה, פרנסה וישועות שישאל צריכים כל כך, בכלל ובפרט, וכמו שכתוב 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך'. כמובן שמכך נחסר בהשראת השכינה באים כל הקלות והצרות. הדבר תלוי בנו. כמה שאנחנו נבין את מעלת מקדש מעט ונקדש את המקום - שזו העבודה שיש לנו היום במקום הקרבנות, ניתן בתפילה את הלב - כמו בקרבן, שהג"ר א' כותב שעיקרו הכנעה לפני ה'. נעבוד את ה' בביתו, כמו שכתב הרמב"ן בסוף פ' בא 'כונת רוממות הקול בתפילות וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת הרבים זה הוא - שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לקל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו'.

אם נתחזק במה שיש לנו - נוכל לבקש לזכות במה שאין לנו, שלא נסתפק במקדש מעט אלא נזכה למקדש הגדול, במהרה בימינו. לראות את השכינה בגלוי, נזכה לארון ולשלחן, למנוחה, למזבח הזהב והחיצון, לכיור ולשאר הדברים, לכל העשר קדושות, כל העולם יתקן, הרשעה כולה כעשן תכלה, קרן ישראל תגבה ונהיה למעלה ולא למטה. יחזרו אלינו כל אותם מעלות נפלאות שהיו לאבותינו, עשר הקרנות שנגדעו בעוונותינו.

השי"ת יזכנו להתחזק בשמירת קדושת בתי מקדש מעט, ואז נהיה ראויים להיות מרכבה לשכינה כמ"ש 'ושכנתי בתוכם' וכמבואר בנפח"ח, וברמב"ן בתחילת ספר שמות כותב שספר זה הוא ספר הגאולה. ואע"פ שמפרשת תרומה ואילך עוסק בענייני המשכן, מבאר הרמב"ן כי 'הגלות אינו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו... וכשבאו להר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם שהיה סוד א-ל-ה מעל אהליהם והם הם המרכבה, ואז נקראו גאולים'. נזכה לחזור למדרגת השראת השכינה בהיותנו ראויים ונקיים, כי המלך אינו שוכן במקום מלוכלך. השכינה תחזור אלינו, וממילא למקדש. ונזכה במהרה בימינו ל'זערה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות'.

בימים אלו שאנו מתכוננים לקראת קבלת התורה. ברצוננו להביא דברי חיזוק מהגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל [הדברים מובאים בספר 'אש תורה' עמ' תקכ"ו] בעניין זכירת הלימוד מחמת שמירת קדושת ביהכ"נ, וז"ל:

פעם בשיחה הזכיר את מה שנפסק בשו"ע (יו"ד קמ"ו סעי' כ"ב) דכל הלומד בבית המדרש לא במהרה הוא שוכח. ושאל כמתפלל הרי כולנו לומדים בביהמ"ד כל היום, ובכל זאת לא מורגש אצלנו (בלשון המעטה) שאיננו שוכחים מה שלומדים, מדוע זה ככה, מה פשר התופעה?

והזכיר ויישב: ההבטחה 'לא במהרה הוא שוכח' הוא ענין סגולי הקשור בבית המדרש דווקא, ואין סגולה זו מועילה כי אם למי שמכבד את ביהמ"ד, אך כאשר האיש מזלזל במקום קדוש זה, אין לו שום שייכות אליו, ופשיטא שאיננו זוכה בסגולתו.

*****

דברי חיזוק מאת ראש כולל רצופות במודיעין עילית, מתוך שיעור הקבוע על סדר עשר הקדושות שבא"י, בעניין השראת השכינה מחמת שמירת קדושת ביהכ"נ.

אנו עוסקים בלימוד עשר קדושות. בקדושות מחנה ישראל, מחנה לויה ומחנה שכינה שבו ביהמ"ק אשר משם מתפשטת השכינה לשאר מקומות. והנה עיקר תכלית יציאת מצרים היא 'לשכני בתוכם', ובעוה"ר היום אין לנו את זה, רק ד' אמות של הלכה שם נמצאת השכינה כמו שאחז"ל 'מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה'. יש לנו בתי כנסיות ובתי מדרשות שנקראים 'מקדש מעט' והשמותי את מקדשיכם, כידיע דעת היראים שיש בזה מורא מקדש ממש.

כשאנו עוסקים בענינים של השראת השכינה בישראל - יש לנו להתעורר ולהתחזק מאוד בענין קדושת ביהכ"נ. אמנם היה בזה התעוררות אחר הקורונה, שבעוה"ר נענשנו וגורשנו מבית ה', ועשינו בזמנו חשבון נפש. אבל ד"ת צריכים תמיד חיזוק, בפרט שהיה הגירוש בתקופה זאת.

יש להתבונן ולהתחזק בקדושת המקום שיהיה מקודש רק לתורה ולתפילה. לא מביעא בביהמ"ד שיש ענין של מפסיק ממשנתו, גם בביהכ"נ

ביחורי הלכה

קדושה, מחמת שפעמים נשמת המפה, וצריך לומר דבסי' קמ"א מדבר בזקן ומי שאין לו אפשרות לעלות בלא שיסמוך, ובה צריך להקל דכל שאין יכול באופן אחר יש להקל כיון שלא מצוי שישיט המפה.

ב] ולגבי שולחנות ספרי התורה שעשויה המפה בצורה יציבה ומעוצבת חזק באופן שלעולם לא נשמת המפה בזמן שהספר תורה עליה, לכאורה בזה לא שייך בזה החומרא הנ"ל, דכל מה שכתב להחמיר הוא משום שפעמים נשמת המפה, אולם באופן שודאי שלא נשמת בזמן שהס"ת עליו אין מקום לאסור והשולחן הוי רק תשמיש דתשמיש, ואם רוצה לסמוך על השולחן יסיר את המפה ומדינא מותר להישען עליו, דכל חומרת השעה"צ הוא תלוי הכל לפי הזמן כדמשמע בתוכן דבריו.

עוד יש לדון צד קולא, דעיי' במשנ"ב סי' מ"ב סעי' ג' ד"ה אסור למיצר ביה, דהביא בשם השער אפרים דכיס של תפילין חשיב תשמיש קדושה, מאחר ומונחים בו התפילין או רצועות התפילין, וכתב שכל מה שהוא עורך על מקום הנצרך לתפילין לא מיקרי צורך תפילין ולכן התיר בכיס תפילין שיש בו ב' כיסין זה תחת זה, דמותר להניח תפילין למטה והמעות למעלה עיי"ש, ולפ"ז בשולחנות הגדולים יותר מגודל הס"ת, וכן בקצה השולחן שמעולם לא נוגע הס"ת לא הוי תשמיש קדושה, דאת שנוגע בו הספר תורה הוא התשמיש קדושה, אבל המקומות שלא נוגע בו הספר תורה לא הוי תשמיש קדושה (ואולי יש לחלק בין שולחן אחד גדול, לבין גידון השער אפרים עיי"ש).

בדין השימוש בבימה של הספר תורה ולהניח עליו ספרים או חפצים

א] שו"ע סי' קנ"ד סעי' ג', תשמישי קדושה כגון תיק של ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגז שנותנים בו ס"ת או חומש וכו' יש בהן קדושה וצריך לגונן. וברמ"א מבואר דדוקא את שהוא תשמיש קדושה בעצמו, אבל אם הוא תשמיש דתשמיש אין בו קדושה, אולם אם התשמיש דתשמיש נעשה לכבוד הדבר שבקדושה אפילו בהפסק דבר חשיב תשמיש קדושה דהרי משמש את גוף הקדושה עצמו, וכמבואר במשנ"ב סק"ד כגון טסי כסף שאין מונחים על הספר תורה עצמו אלא על הפרוכת, מיהו כיון שהוא נעשה לכבוד הספר תורה, חשיב דבר שבקדושה. ובמשנ"ב סק"י כתב שהשולחן של הספר תורה, שעליו מונחת מפה ועל המפה מניחים את הספר תורה, נמצא דהשולחן הוא תשמיש דתשמיש דקדושה, אפ"ה יש לו דין תשמיש קדושה דלפעמים נותנים עליו הספר תורה בלא המפה, והוסיף בשעה"צ שם סק"ח דאף בדומיננו אין מצוי זה, אפ"ה פעמים שנשמת קצת המפה מתחתיה והשולחן משמש להס"ת.

ובסי' קמ"א כתב במשנ"ב סק"ד כתב דהעולה לתורה יזהר שלא ישען על המפה שעל השולחן שתשמיש קדושה הוא, אלא ישען על השולחן בעצמו, ולכאורה קשה ממה שכתב בסי' קנ"ד דהשולחן עצמו יש לו דין תשמיש

לעילוי נשמת מן רשכבה"ג שה"ת רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר משה בן מרים, ראובן בן טלאת, גיטל בת רבקה. ולישועת אלישבע מלכה בת מיכל מישל. ולע"נ הגאון רבי מנחם מנדל בהרה"ח רבי אריה

[ואמר מ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: דגם בשולחנות שלנו, בזמן שגוללים הס"ת שפורסים את הס"ת על כל רוחב הבימה יכול השולחן להתגלות מהמפה הנוספת, וכן יכול הס"ת ליגע בקצה השולחן].

ג] אולם יש לומר דאדרבא בשולחנות שלנו מדינא אסור להישען עליהם, והוא מטעם שהשולחנות שלנו נעשים ברוב פאר והדר לפאר ולרומם, ויש לאוסרם, דנתבאר לעיל דכל שעשוי לכבוד הספר תורה וכל דברי הקדושה יש לו דין תשמיש קדושה אפילו אין הספר נוגע בהם, דב' אופני תשמיש יש בדבר שבקדושה, או כל שנוגע בו הקדושה, או שמשמש ותכליתו וענינו לשמש את הקדושה עצמו. וברוב בתי הכנסיות שלנו השולחנות של הספרי תורה נעשים ברוב פאר והדר (ומחירם יוכיח עליהם), יש לדון אותם כתשמיש קדושה אפילו בהפסק מפה ביניהם דהא משמשים לכבוד הספר תורה, (מיהו יש לבעל דין לחלוק דהא דנעשים ברוב פאר והדר אין זה לכבוד הס"ת אלא לכבוד בית הכנסת ולפאר ולרומם את בית אלקינו ואיזו אין לו כל דין הני"ל, ולענ"ד אלו נעשים לכבוד הס"ת וכנ"ל), וממילא בכח"ג מדינא יש לו דין תשמיש קדושה וע"כ אסור מדינא להישען עליהם, ואפילו זקן או מי שקשה לו לעלות בתורה. (אולם בשולחן ארעי או מזדמן, כפי שקיים פעמים בקריאת המנינים הצדדים, שלא עשאוים לכבוד, או אפילו בשולחנות קבועים, אולם לא נעשו בפאר, הדרגה לדונם כתשמיש דתשמיש, וגבי להשען עליהם הדרגה למה שכתב המשנ"ב והשעה"צ וכנ"ל). ומעתה צריך לדעת על מה סמכו העולם להקל להניח שאר דברים על שולחן הספר תורה, ולא מבעי להניח חבילות טישו, כובעים וחליפות, וכו', אלא אפילו להניח שאר ספרי קודש יש לדון בהיתר הנחתם על

הבימה, והוא עפ"י המבואר במשנ"ב סק"א דתשמיש קדושה אין להוריד מקדושתם, וע"כ ארון המשמש ספר תורה, אין להניח שם שאר ספרים. **[ומ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב:** דאין לחלק בין זמנינו לזמנם, שגם בזמנם היו עושים בימה מיוחדת ומפוארת ולא חשיב מחמת זה תשמיש קדושה.]

ד] ואולם יש לצדד להקל, דכתב הרמ"א שם בסעי' ח' דדברים שנהגו ואי אפשר להיזהר לב ב"ד מתנה מעיקרא כדי שלא יבואו בני אדם ליד תקלה ואע"ג דלא התנו כמו שהתנו דמי, ותשמיש קדושה מועיל שיתנה עליו מעיקרא להשתמש בו תשמיש חולין וכמבואר סעי' ח' (וכ"ה בס"י מב סעי' ב'). אלא דעדיין יל"ע דכתב הביה"ל ד"ה ואי אפשר להיזהר, דכתב הפמ"ג דמשמע דדוקא דבר שא"א להיזהר אמרינן לב ב"ד מתנה, אבל דבר שאפשר להיזהר לא אמרינן בסתמא לב ב"ד מתנה עליהם, ומעתה כלפי שאר הספרים ודאי דהוא בכלל כמו שהתנו דמי, דהא בדרך כלל א"א להיזהר שלא יניחו על הבימה שאר ספרים, ומעיקרא הוי תשמיש קדושה לספר תורה ושאר ספרי הקודש, אולם כלפי שאר דברי חולין יל"ע ולכאורה הכל תלוי לפי המקום והזמן אם אמרינן בו לב ב"ד מתנה עליו או לא, והנכון שבתחילת עשייתו ובניינו יתנו עליו מעיקרא שיוכל להניח בו אף חפצי חולין, ועיין.

ומ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: דבמקום שיטנה מפה נוספת חוזרת טענת המשנ"ב להתיר, ולב ב"ד מתנה על ספרים והישענות ולא להנחת חליפות וכדו'.
ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

קוראים כותבים

לכבוד הגליון המחזק בעניין שמירת קדושת בתי כנסיות. יה"ר שתמשיכו הלאה בעניין החשוב מאוד 'חיוזק כבוד בית ה' ' לפני שבועיים הבאתם הלכות מהגר"א קורצטג שליט"א, ובסוף הדברים מובא מהגר"ש אלישיב זצ"ל דרחבת הכותל המערבי התחתונה יש בה קדושת ביהכ"נ.

הזדמן לידי השבוע עלון מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א. וראיתי בו דברי חיוזק בעניין הזהירות בקדושת הכותל המערבי דהוא מקום תפילה והוי ביהכ"נ, וז"ל: **"דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרכת"** (ויקרא ט"ז, ב). יש לפרש בטעם הדבר שאסרה תורה להיכנס כל השנה לקודש הקדשים. מפני שאם היה מותר להיכנס כל השנה לקודש הקדשים, לא היו נכנסים לשם בקדושה ובמורא כראוי והיו מזולזלים בקדושת המקום, ולכן אסרה תורה להיכנס לשם תמיד, כדי שכאשר הכהן גדול יכנס לשם ביום הכיפורים, יכנס מתוך פחד ומורא כראוי.

ומכאן יש לעורר כמה צריך לנהוג במורא ופחד כשנכנסים למקום קדוש כגון בית הכנסת וכדומה, וכ"ש שצריך מורא ופחד כשנכנסים לכותל המערבי שהוא המקום הקדוש ביותר שנשאר לנו וכל תפילות ישראל עוברים דרכו. ובעוה"ר היום מקילים ראש בקדושת הכותל המערבי ורוקדים ושומרים בו, והמקום שמויחד לקב"ה לבכיות ודמעות על שריפת היכלו, נתחלל לרקוד ולשמוח בו, ואפילו חסידים ובני תורה משתתפים בזה רח"ל.

ובשנים האחרונות בונים ומחדשים את רחבת הכותל המערבי לייפותה ולנאותה, ומדמים לחשוב כאילו זהו מצווה לייפות את המקום, אבל בגמ' במגילה (כ"ה ע"א) מבואר להפך, ד"בית הכנסת שחורב ועלו בו עשבים, לא יתלוש, מפני עגמת נפש", והרי מבואר שאדרבא צריך להניחו בחורבנו כדי שהרואים ירגישו בחורבן ויבקשו עליו רחמים, וכ"ש שאין לייפותו ולנאותו לטשטש את חורבן המקום. ואע"פ ש'רחבת' הכותל איננה חלק מבניין המקדש ולא 'נחרבה' בימי החורבן, **מ"מ טעם הדבר שייך בזה, שהי רחבת הכותל המערבי טפל לכותל המערבי ומשמש כמקום תפילה במקום החורבן,** וע"כ אין ראוי שמקום זה ייראה כמקום מפואר ומשוכלל, אלא אדרבא צריך שייראה כמקום חרב מפני עגמת נפש כדי לעורר לב העם להתפלל על חורבן הבית.

לכבוד הגליון החשוב עד מאוד העוסק בבינו של עולם - בית מקדש מעט והשראת השכינה בעולם, [דאם בעוון קלות ראש בית כנסת נהפך לבית ע"ז [משנ"ב סי' קנ"א סק"א] הרי שבנינו וחורבנו ח"ו תלוי בנו].

א. הנה כאו"א חפץ שתפילתו תהיה "עבודה שבלב" תמה, ובאמת דהשו"ע הכין לנו הדרך לכך, דפי' בס"י צ"ד וכפי שביאר המשנ"ב שם [סק"ג] דהמתפלל צריך שיחשוב בליבו ורעיונו כאילו הוא עומד במקדש אשר בירושלים במקום קה"ק, עי"ש.

והרי כשחש בזה ודאי מתפלל בכל לב ונפש, וכדכתב רש"י בברכות [ה:]: הנפש זו תפילה כמ"ש ואשפוך את נפשי לפני ה'. ורק השאלה איך יגיע לתחושה זו באמת ובכל יום תמיד, ואלא דע"י שיחוש בכל עת כניסתו לבית הכנסת שנכנס ל"בית מקדש - מעט" ודאי יועיל לו לזה, והיינו ע"י שבעת שלוש בגד העליון קודם התפילה ידמה בדעתו שהוא כהן הלוש בגדי העבודה שלו, וכן כשנוטל ידיו קודם התפילה [שו"ע סי' צ"ב, עי"ש] ידמה בדעתו כי הוא כהן הנוטל ידיו בכיור קודם הכניסה לעבודה במקדש [משנ"ב שם סקי"ג], ועי"ז ודאי יתהפך אצלו בית כנסת מדיבורים בטלים משום "מורא מקדש" [שו"ע ומשנ"ב סי' קנ"א], ועי"ז ודאי יתהפך אצלו בית כנסת ובית מדרש ל"בית מקדש מעט" **ממש**, ובעת פוסע ג' פסיעות קודם שמו"ע יוכל להרגיש שנכנס כעת לקה"ק!

ב. יש לתמוה דמדוע נזהרו ועוררו ביותר מדיבור בעת התפילה, ולא על האיסור דדיבור בבית כנסת אף שלא בעת התפילה, ואולי אפשר לבאר דהדרך להגיע לזהירות משיחה בטילה בביהכ"נ היא ע"י שלהכ"פ בעת התפילה יזהר בכך וממילא תבוא אליו היראה, עד שבמשך הזמן יקל עליו להזהר מכל דיבור בבית כנסת.

ועל דרך זה ראיתי בספר "גדלות האדם" על ר"י אור אלחנן מרן הגאון ר' מ. חדש זצוק"ל [עמוד 202] על "קבלה" מאביו מרן המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצוק"ל, שלא לדבר בבית כנסת ובית מדרש "בחבורה", והיינו בקבוצה של ג', [דע"י שיזהר בזה יקל עליו להזהר לגמרי].
ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק י.ק. ב"ב

*****

סיפור השבוע

בשעת התפילה, וזה היה בעקבות הגזירות הנוראות בשנות ת"ח ות"ט שנתגלה לו משמים שהחרון אף בעבור עוון זה א"כ עלינו לקבל חיוזק בענין זה דוקא, **שזוהי סגולה להנצל מכל נגע ומחלה.** וכמובא שם מ'י שברך אבותינו הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה הקב"ה ישמרהו מכל צרה וצוקה וכל נגע ומחלה. (ימלא פי תהלתך)

סיפר הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א: בעת שכיחתי כרב קהילת חניכי הישיבות בקרית הריצוג בבני ברק, חלה אברך ת"ח מבני הקהילה במחלה קשה והציבור כולו חש צורך להתעורר ולהרבות בוכיות, פניתי למרן רה"י הגא"ל שטינמן זצ"ל, ושאלתי אותו במה עלינו להתחזק? **והשיב על אתר: כיון שבעל התוספות י"ט תיקן מי שבירך מיוחד למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר**

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון, נתקבלה בקשה להפצת הגליון במודיעין-עילית. לצורך כך אנו זקוקים לתרומה שבועית בסך שלוש מאות שקל. המעוניין לזכות במצווה גדולה זו בכלה או בחלק ממנה, נא לפנות לטלפון 0527101970 בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל
לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 לשליחת חומר ולהבלת הגליון: פהס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

כניסת שבת ב"ב 7:07

יציאת שבת ב"ב 8:10

גיליון 51

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת בהר בחוקתי

כשסומכים רק על הקב"ה זוכים לישועה

"כי ימון אחיך... ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו. ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו" (כה, כה)
ה"עמק דבר" הק' שהמילים "ואיש כי לא יהיה לו גואל" מיותרים, דהו"ל לומר "או השיגה ידו"?

וביאר, דבא להורות לנו דרך מוסר, כי זה שלא יהיה לו גואל, יבוא לידי כך שתשיג ידו. דמי שיש לו גואל והוא בוטח עליו מסיר ביטחונו מה', משא"כ אם אין לו על מי לסמוך, הרי הוא חוסה בה' יתברך, והקב"ה יודע חוסי בו' וממציא לו כדי גאולתו.

ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" (הפטרה)

שאלו לאחד מחכמי המוסר, האם מותר לאדם ללוות ממון מחבירו, תוך ידיעה שבדרך הטבע לא יוכל להחזיר לו, אלא על סמך בטחונו בהש"ת שיעזור לו לפרוע את חובו?

השיב אותו חכם "אם אתה תהא מוכן להלוות ממון לזולת על סמך בטחונו בלבד, הרי רשאי גם אתה ללוות על חשבון הבטחון, אולם אם אתה לא תהא מוכן להלוות ממון על סמך הבטחון, הרי גם אתה אינך רשאי ללוות על סמך זה.....".

יש לנצל את רגעי ההתעוררות

"ויצא מעמך הוא ובניו עמו" (כה, מא)

בירושלמי בר"ה (פ"ג ה"ה) נאמר שבני ישראל נצטוו על פרשת שילוח עבדים קודם שיצאו ממצרים. ולמדו כן מהכתוב "ידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" (שמות ו, יג) ויצום אל בני ישראל - "על מה ציום, על פרשת שילוח עבדים". וכך כתוב בירמיהו (לד, לג) "כה אמר ה' אלוקי ישראל אנכי כרתי ברית עם אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים, לאמר מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך".

ויש להתבונן, מדוע נצטוו במצוה זו עוד טרם יציאת מצרים, וקודם מתן תורה. וביותר, הרי בלא"ה מצוה זו לא נהגה אז, שהרי אינה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג?

ביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, קשה לאדם לשלח לחפשי את עבדו ששירת אותו בנאמנות. אמנם העבד עצמו כמה לחירות, ועול השיעבוד מכביד עליו, ולמרות זאת האדון אינו חש את נפש עבדו, כיון שהוא קרוב אצל עצמו.

לכן התורה ציותה על שילוח עבדים, דוקא ביום שבו כל עם ישראל חשו על בשרם את עול המשעבדים, ויצאו בעצמם מבית עבדים, והרגישו את שמחת החירות והיציאה משיעבוד לגאולה, זה הזמן המתאים לצוותם על שילוח עבדים, כדי שהדבר ייחרט בליבם. ואם היו מחכים חמישים יום עד למתן תורה, היו הרגשות מתעמעעים, והמצוה היתה קשה עליהם.

לכל אדם יש רגעי התעוררות. זמנים שבהם ההכרה מוחשית והקבלה החלטית, אלא שטבעם של רגשות שמצטננים. חובתינו להאחז באותן קבלות שקיבלנו בעת ההתעלות ולזכור את אותם רגעים, כשם שהזכרת מצות שילוח עבדים נחקקה בליבם משום שנצטוו בה כאשר היה להם הכרה ברורה בגאולה וחירות.

לומדי התורה הם הנלחמים האמיתיים

"ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו"

וכתב רש"י "וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים ירדופו, אלא אינם דומין מועטין העושים

קניני תורה - 'בישוב'

ופרש"י בישוב הדעת.

מהו סודו של ישוב הדעת?!

כך הרהיב עוז ושלל תלמיד את הגה"צ ר' חיים פרידלנדר זצ"ל.

'פשוט' - השיב, 'כשאתה עוסק בתפילה תהיה שקוע רק בתפילה. וכשאתה עוסק בלימוד יהיה רק הלימוד לפניך, וכך תגיע לישוב הדעת.

אחד ממכיריו של המשגיח זצ"ל משכבר הימים העיד כל מי ששמע על מגוון פעולותיו סבור שלמשגיח ישנם עשרות עיסוקים ביום, אך אין זה נכון. יש לו עיסוק אחד, ולאחריו עוד, ואחד אינו נוגע בחבירו.

ואל נטעה שישב הדעת זה טבע שאדם נולד עמו, וכשאינו לו טבע זה, קנין זה לא שייך אצלו. אין הדבר כן אלא על ידי עמל ניתן לקנות מידה זו.

והראיה לזה מדברי הרמב"ם (הל' ת"ת פ"א, ח') **כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורים בין בחור בין ששהיה זקן גדול שיתשש כחו אפלו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפלו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנגאמר 'והגית בו יומם ולילה':**

וצ"ב מאי קמ"ל הא ודאי שאם אינם אנוסים חייבים בת"ת, ומאי שנא ממצוות תפילין שלא כתב הרמב"ם שכל איש חייב בתפילין בין עני בין בעל יסורים.

וביאר הגאון ר' לייב גורביץ זצ"ל בספרו 'מאורי שערים' שכל הדוגמאות שמנה הרמב"ם, אמנם הם לא אנוסים, אבל הם טרודים בעוני וביסורים וכדו', ולכן היה צד שתורה שבע"פ שבמצב כזה לא יכולים להבינה כראוי שהרי אין להם צילוח לא יהיו חייבים ללמוד. קמ"ל הרמב"ם שיש כח ביד האדם לישוב את דעתו, ולכן גם הם חייבים בת"ת.

את התורה למרובין העושים את התורה".

וצ"ב הרי הכתוב עוסק ברדפי המלחמה ולא בלומדי התורה, ומדוע סיים רש"י על "העושים את התורה"?

וצריך לומר, שכיון שכל היציאה למלחמה הוא בכח התורה ושמירת המצוות כמ"ש "אם בחוקתי תלכו וגו' ורדפו מכם חמשה מאה וגו'" נמצא שהנלחמים האמיתיים הם העוסקים בתורה, והם קובעים את ניצחונם של ישראל, ולכן ניתן ללמוד מכאן שאינו דומה כח המרובין העושים את התורה למועטין העושים אותה.

לפני שנים כאשר רצה השלטון כאן בארץ ישראל להתחיל מבצע צבאי, ראש השלטון הלך אצל הבבא סאלי זצ"ל לקבל את ברכתו. הבבא סאלי שאל "באיזו שעה אנשי הצבא יוצאים למבצע?" ענה ראש השלטון "היום בשעה שתיים בצהריים". אמר לו הבבא סאלי "תדחה את זה לארבע אחר הצהריים". וכך עשה ובחסדי שמים המבצע הצליח. וטעמו היה כי בשתיים בצהריים זה הזמן שלומדי התורה אוכלים נוחים, אבל בארבע אחה"צ שכבר חזרו לבית המדרש ללמוד יש את זכות התורה שיגן עליהם ויציל אותם.

אם מ"ט יום בספירת העומר הם מצווה אחת

ביאור שיטת הבה"ג שכל המ"ט יום הם מצווה אחת ונפק"מ א. כשישנה לספור יום אחד אם ברכותיו לבטלה

ב. כשיודע מראש שיום אחד לא יספור ג. מדוע מברך כל יום בפני עצמו

המברך על מצוה ולא גמרה א. ספר רק חלק מהימים ב. נטל ידים וברך ולא אכל ג. הפריש תרומה בברכה ונשאל על התרומה

יוכל למנות משום דבעינן "תמימות", אין הכונה ש"ל שכל המ"ט יום הוו חדא מצווה, אלא דס"ל שהאדם הוא שקובע את הספירה על ידי שמונה, ואם חיסר יום אחד כגון שלא ספר ביום החמישי, א"כ אצלו ביום השישי לעומר אין המנין שש כיון שלא מנה את החמש כלל, ולכן לא יוכל להמשיך למנות בברכה.

ולפי ביאור זה, גם אם יודע מראש שלא יוכל לספור יום אחד מימי הספירה מחמת אונס, יכול לספור בברכה עד אותו יום, משום שעד יום זה שדילג ספר ברצף ומנינו מנין (גם לשיטת הבה"ג). וכן נקט להלכה בשו"ת בצל החכמה (ח"ה מ"ה).

האורחות חיים (תפ"ט, ה) הביא משו"ת מור ואהלות שזקן בן מאה שנה והוא חולה מסוכן שחייב למנות בברכה אע"פ שספק גדול אם ישלים את ימי הספירה. [אולי משום חזקת חיים].

ב. האומר בליל ל"ג בעומר 'היום' ל"ג בעומר'

השאלה הרווחת בבי מדרשא, מה דין מי ששגג ואמר בליל ל"ג בעומר 'היום' ל"ג בעומר' האם יוכל לספור באותו יום בברכה. הנידון בזה רק אם אמר 'היום' לפי מה שהכריע המשנ"ב (תפ"ט סק"כ) שאמירת 'היום' מעכבת.

ונראה שיוכל לברך מג' טעמים:

א. המשנ"ב (תפ"ט ס"ק כב) פסק שאם לא הזכיר את השבועות יכול לחזור ולברך. לפי"ז ודאי יוכל למנות בברכה כיון שלא אמר את השבועות. אולם בשעה"צ סק"ח הביא דעת הפר"ח דהיינו דוקא ביום שנשלם שבוע, אך באמצע השבוע שאין מנין השבועות מעכב אלא מנהג, ולדבריו יש לדון באמר 'היום' ל"ג בעומר'.

ב. הפוסקים דנו האם י"ח בספירה בראשי תיבות. ובשאלת יעב"ץ (ח"א סי' קלט) צידד שראשי תיבות אינו מנין כלל. ובביאור הלכה (תפ"ט, א) כתב שמספק יחזור ויספור.

ג. עוד יש לדון, דהנה מצינו שמצות ספירת העומר שונה מכל המצוות הנעשות על ידי דיבור, כגון קידוש תפילה והבדלה. שבשאר מצוות, אפילו מי שאינו מבין כלל את פירוש המילים יכול להתפלל ולקדש (עי' שו"ע קצ"ג ס"א ובמשנ"ב שם). משא"כ בספירת העומר לא מהני כמבואר במשנ"ב (תפ"ט סק"ג) בשם ה"שולחן שלמה" שגשגים שאינן יודעות פירוש המילות אינן יכולות לספור. והטעם מפני שייסוד מצוות ספירת העומר אינו דין אמירה גרידא אלא המצוה למנות את היום, ומי שאינו יודע מה הוא אומר אינו מונה כלל.

לפי זה יש לומר שהאומר 'היום' ל"ג בעומר' נחשב כמתעסק בעלמא, כיון שאינו מכין לשם מנין וספירה. וכ"כ בשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ז) בספר חבצלת השרון כ' שהוא כמי שאומר בתשעה באב שהיום תשעה באב, דודאי אין כונתו לשם מנין ימי החודש, דהלא אף בתשעה באב הנדחה ליום ראשון אומר שהיום תשעה באב, משום שאין כונתו לשם תאריך ומנין ימי החודש, אלא שכך הוא שמו של יום התענית שהוא 'תשעה באב', וכך 'ל"ג בעומר' הוא שמו של היום, ואין כוונת האומר למנין הימים של הספירה, ודאי לא י"ח ושפיר יכול לחזור ולמנות בברכה..

בשו"ת מגדנות אליהו (ח"ד בהערות על שו"ע בסוף הספר) לגאב"ד אנטווערפן צ"ל [בשעתו האחרונה כשהזכירו לפניו 'היום' ל"ג בעומר' התחיל לדון בהלכה זו, נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ה] הביא מספר משנת יעקב שכתב שכה"ג לא י"ח משום דמוכח ממה שסופר תמיד בביהכ"נ בברכה שאין כוונתו באמירת 'היום' ל"ג בעומר' למצוה, והוי כמכין להדיא שלא לצאת, ודומה למש"כ הביה"ל ס"ד ד"ה שאם לגבי המשיב לחבירו בבין השמשות.

מי שלא ספר באחד מהימים אם למפרע ברכותיו לבטלה

כ' השו"ע (תפ"ט, ח) אם שכח לברך באחד מהימים וכו', סופר בשאר ימים בלא ברכה. והטעם דלא מברך, דחשינן לדעת הבה"ג דספירת כל המ"ט ימים הוו מצווה אחת.

דנו הפוסקים מה דינו של אדם שידע שלא יוכל לספור בא' מן הימים, כגון שעתיד לעבור ניתוח וכד' האם עד אז יוכל לספור בברכה או לא.

תחילה יש לדון האם מי ששכח לספור יום אחד, נחשב שכל ברכותיו בימים שעברו לבטלה.

אם דמי לנטי' לסעודה ונמלך מלאכול

דהנה ידועים דברי הריטב"א (הובא בשערי תשובה או"ח קנ"ח) שהמברך על נטילת ידים ואח"כ נמלך מלאכול, אין ברכתו לבטלה, דבשעה שבירך היתה ברכתו כהוגן. [וכע"ז כתב החת"ס הובא בפת"ש יו"ד סימן של"א שמי שנשאל על תרומתו אין ברכתו לבטלה כיון שבשעתו עשה את חיובו. אלא דהתם י"ל עפ"מ"כ בשערי יושר להוכיח מהרא"ש בנדרים פ"ו סי' ג' שהנשאל על נדר או תרומה אין ההפרשה בטילה למפרע כאילו לא הפריש כלל אלא רק מכאן ולהבא מתחשבים כאילו למפרע ההפרשה בטלה, ולכן ל"ה ברכה לבטלה דעד שנשאל היתה ההפרשה קיימת]. וא"כ יש לדמות נידון זה שגם הסופר ספה"ע, עד ששכח היו ברכותיו כהוגן ואינם לבטלה.

אלא דיש לחלק, דדוקא גבי נטילת ידים [וכן המפריש תרומה ונשאל עליה] דעשה מעשה מצוה שלם שנעקר אח"כ בגלל תנאי צדדי, אין הברכות לבטלה אבל גבי ספירת העומר שעדיין לא השלים המצוה ונתקלקלה המצוה בזה י"ל דהברכות לבטלה.

מהגרי"ז יש להוכיח שאין זה ברכה לבטלה

והנה מרן הגרי"ז צ"ל במנחות ס"ט, א מברך שגם לשיטות שכל המ"ט יום הם מצווה אחת, מ"מ כל יום נחשב מעשה מצוה גמור שתקנו ע"ז ברכה דאל"כ תיקשי מה שהקשה השבלי הלקט דא"ה מצוה אחת היכן מצינו מ"ט ברכות על מצוה אחת וכן הקשה הפמ"ג, רק יש תנאי שישלים המ"ט יום.

לפי זה נראה שגם מי ששכח לספור יום אחד, אין הברכות שבירך עד אז לבטלה כיון שבשעה שספר היה מצוה, ודמי למש"כ הריטב"א לגבי נטילת ידים. [אולם מי שודאי לא יוכל לספור מ"ט יום י"ל שאינו מברך ועי' להלן]

אם מנשים דלא מברכות מוכח דהברכות לבטלה

החיד"א בספרו מורה אצבע (סימן ז') כתב דהוי ברכותיו לבטלה. ויש שכתבו שכך מבואר במשנה ברורה (תפ"ט סק"ג) שאשה הסופרת לא תברך מאחר ומסתבר שתשכח יום אחד לספור, ויהיו ברכותיה לבטלה. וממילא ה"ה במי שידע מראש שלא יוכל לספור בא' מימי הספירה, שמלכתחילה לא יספור בברכה.

אבל יש שדקדקו בדברי המשנ"ב שאין הטעם שלא יברכו כיון שישכחו יום אחד לספור, דזה אינו סיבה לא לספור מתחילה בברכה, אלא החשש שיטעו ביום א' והיינו שיברכו ויטעו במנין, ואז באותו יום שבירכו הוי הברכה לבטלה, כלשונו "ודאי יטעו ביום אחד", והוסיף "וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המילות" היינו ג"כ שהברכות שיברכו הן לבטלה.

חלוק מה שספר מקודם למה שייספור בהמשך

ויש שביארו בדעת הבה"ג הסובר שמי שלא מנה יום אחד שוב לא

להשתתפות בהוצאות העלון - 0548419094

לרשימת התפוצה של הגיליון ניתן לשלוח מייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

בהר – בחוקתי – תשפ"ג

ושדות חוזרות לבעליהן, ויש להעיר אמאי עושים ענין זה שמר"ה ועוד יוה"כ העבדים יושבים בבתי אדוניהם ולא עושים כלום. שלכאו' ישתחררו כבר בר"ה וזהו. ונראה דהנה המש"ח מבאר אמאי היובל נעשה רק אחרי שנת השמיטה, וביאר דדברה תורה כנגד יצר הרע שקשה לבני אדם לוותר על השדות שלהם, וע"כ ציוותה התורה ששנה שלימה לא יעבדו בשמיטה שלפני היובל, ואז יהיה קל להם להחזיר את השדות ביובל. ומעתה יתכן דה"ה לגבי עבדים, שאם יצאו לשחרר אותם בר"ה יהיה קשה לאנשים לקיים דבר זה, אבל אם שבוע ימים ישבו ולא יעשו כלום, יהיה להם יותר קל לשחרר אותם כבר ביוה"כ.

הבטחה רק למי שמאמין

ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה. וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו. [בהר כה, יט-כ]

וכ' הספורנו וז"ל "וכי תאמרו מה נאכל – וכאשר יסופק זה אצלכם, ולא תבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו". [אז] ועשת את התבואה, באופן שתשבע עין מראות ותראו שיספיק הכמות עכ"ד. מבואר בדברי הספורנו חידוש בהבטחת ה', שהרבה הבטחות שה' מבטיח, אם לא מאמינים בזה, אין את המעלה הזו, וע"כ אם אדם לא מאמין שיספיק מהמעט של השיטת, הוא לא יספיק מזה, וצריך שיתרבה התבואה בפועל. ובזה יבואר מה שהובא בס' ארח דוד (או' ע"ו) דאמר הגר"ד בהר"ן זללה"ה בשם אחיו הגר"ז בשם אביו הגר"נ משאדיק, שמי שמאמין בדברי חז"ל על מעלת פת שחרית ירגיש את זה בגופו, והיינו נ"ל דרך מי שמאמין בחוש בזה הוא זוכה להרגיש דבר זה. וכע"ז מובא (אמרי יושר שבת סי"ח לך קיח, א) בשם החזון איש, בדברי הגמ' כל הוצאתו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט ואמר שזה רק למי שמאמין בדברי חז"ל אלו, והיינו כנ"ל דרך המאמין באמונה ברורה הוא זוכה לזה. ובזה ביארנו במק"א ענין שלובשים לבנים בר"ה, להראות שבטוחים שתעשה להם נס כמבואר בטור (סי' תקפ"א), והיינו דע"י שיהיו בטוחים בזה ומאמינים שיהיה להם נס, יזכו לנס זה.

זכות שמירת שבת לכפר עונות

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'. [בהר כו, ב] כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: וזה שאמר הכתוב (ישעיה שם) ובני הנכר הנלוים על ה', דמייירי בעבד עבודת כוכבים, שנתנכרו מעשיו, ומתחרט ועשה תשובה כדי להתחבר אל ה', ולאבה את שם ה' להיות לו לעבדים, הכוונה דבחטא חמור כזה אף דיעשה תשובה מאהבת ה' מכל מקום לא יהיו [אלא] בבחינת עבדים, דהוא לא נמחק חטאו לגמרי על ידי התשובה, רק יסורין גומדין כפרתו, וכמו בתשובה מיראה דנקראו עבדים. ועל כן לא אמר בהו מעלת ובחרו באשר חפצתי, רק שני ענינים היינו שומר שבת מחללו ומחזיקים בברית, זהו שמירת שבת כהלכתו ומחזיקים בעסק התורה, ואם אינו בן תורה או כי מחמת חולשתו אינו יכול לעסוק בתמידות בתורה יחזק ידי לומדי תורה, ועל ידי הנך שני ענינים ינצל מהיסורין ויהיה מיד דבוק לה' בחיבור גמור כנזכר לעיל. (הקדמה לנחל יצחק ח"ב)

שביעית נחשבת כל השנה כיום כיפור

כותב החת"ס בספר זכרון החדש (עמ' תתטז) דרשה לערב יום כפור משנת תקנ"ב. וזה לשונו שם והנה עתה תכלה שנה וקללותיה וכו' ותחל עלינו שנה וברכותיה וכו' והיא שנת שמיטה לרמז לנו כי לא במקרה ומזל קרה לנו כל מה שעבר עלינו כי זה כל פרי השמיטה להודיע כי לה' הארץ וכו' וכשפגמו ישראל בשמיטה גלו וכו'. כי הכופר בשנת השמיטה תולה עצמו במהרה ומזל. והשומרה אזי כל השנה יש לו יום כפור שנקרא שבתון בפסוק ויקרא (טז, לא) שמיטה גימטריא שס"ד כמו שאמרו חז"ל שס"ד יומי אית ליה רשות לבר מההוא יומא וגו'.

עושה מעשה בראשית

והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי. [בהר כה, כג]

סיפר הרב יעקב רוזנשטיין, מנכ"ל מוסדות 'דרכי יושר' על ימי עלומי בהם זכה לשמש כנאמן ביתו ושמשו הקרוב של רבנו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. היה זה לפני כעשרים שנה. ליווית את רבנו לטיפול במרפאת עין טל, בראשות פרופ' בלומנטל המנוח. זו היתה שעת בוקר. לאחר שהרופא טיפל בו, נדרש רבנו להמתין כעשרים דקות להתרחבות אישוני העיניים ואז להיכנס להמשך הטיפול. רבנו ישב בקצה המסדרון. בחרתי במקום זה ביודעי כמה הקפיד על שמירת העיניים ואני ניצבתי לידו. לפתע פתאום, עציץ הזכוכית הקטן שניצב על האדנית מול מקום יושבו של רבנו, החל לרעוד. מיד קלטתי שברגע זה מתרחשת רעידת אדמה. תכף ניתרתי ממקומי וביקשתי לחפות בכל כוחי על רבנו, שדבר לא יפול חלילה על ראשו, מהתקרה האקוסטית שהחלה אף היא להזדעזע. ואז, רבנו מרים את עינו ורואה שכולי אחוז תזוית ושואל אותי ברוך: מה קרה? צעקתי בקול: "רבנו! יש רעידת אדמה!". אינסטינקטיבית, כנשר בנעוריו, הדף אותי רבנו מעל פניו, נעמד מלוא קומתו ואמר בקול גדול: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ובבת אחת מתפשט על פניו חיוך רחב מאוזן לאוזן.

אנדרלמוסיה השתררה במרפאה. אנשים רצו והתרוצצו אנה ואנה. תוך רגעים אחדים פסק הרעד וכולם דיברו בהתרגשות על מה שחוו זה עתה. ישראל בכל זאת איננה למודה באירועים כאלו. אבל מפניו של רבנו לא סר החיוך, בפנותו אלי אמר בהתרגשות: "שנים חשבתי מתי אזכה לברך את הברכה הזאת בעת רעידת אדמה. אם יש רעידת אדמה - יש הקדוש ברוך הוא! אם יש רעידת אדמה, לא מחפשים איפה להסתתר. אם יש רעידת אדמה, הקדוש ברוך הוא מתגלה פה. וצריך לזכור ולהחזיק ראש מה לברך. ה'משנה ברורה' מביא מחלקות אם מברכים 'עושה מעשה בראשית' או 'שכוחו וגבורתו מלא עולם'. יש גם דיון אם ברכות הנהנין אמרים בעמידה או בישיבה. את כל זה צריך לזכור ולברך בפה מלא". שנים רבות לאחר אותו מעשה מפעים ונורא, נשמעה בשנית קולו של הרב רוזנשטיין עם אותה זעקה של רבנו לאמור: אם יש רעידת אדמה - יש הקדוש ברוך הוא!

סעם שיחרור העבדים רק ביוה"כ

וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשבו. [בהר כה, י'] ובגמ' (ר"ה ח, ב) איתא "מכאן אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם אלא אוכלין ושותין ושמהין ועטרותיהן בראשיהן כיון שהגיע יום הכפורים תקעו בית דין בשופר נפטרו עבדים לבתיהן

ריצה בלתי רצויה

מספר מוח"ז הג"ר טוביה גולדשטיין, ראש ישיבת עמק הלכה בברוקלי מעשה שהתרחש בשנות לימודיו בישיבת אוהל תורה בברנוביץ, בראשות רבי אלחנן וסרמן זצ"ל. היה זה באחד הימים, כאשר ר' אלחנן לא חש בטוב, עקב כאב גרון. לקראת ערב ביקש מקבוצת תלמידים כי יבואו לביתו כדי שיוכל להתפלל מעריב במנין.

ר' טוביה היה אחד מתוך אותה קבוצת תלמידים שהגיעו לביתו של ראש הישיבה באותו ערב. אחד הבחורים, תלמיד שזה לא מכבר הצטרף לישיבה, התבקש להיות החזן. הבחור טרם הורגל לקצב האיטי של התפילה בישיבה. רגיל היה להתפלל בקצב מהיר, כפי הנהוג במנין בעלי הבתים בעיר הולדתו. במהלך התפילה, בעוד הבחור נחפז וממהר, נשא ר' אלחנן את ראשו והביט בו מספר פעמים, כשהוא מופתע ומוטרד גם יחד. היה ברור שאין לאותו בחור שמץ של מושג מהי תפילה כהלכתה ובמיוחד תפילתם של בחורי ישיבה.

בתום התפילה ביקש ר' אלחנן מהבחור כי יגש אליו. תחילה שאל לשמו והתעניין בעיר מוצאו. לאחר מכן אמר לו ראש הישיבה בעדינות: "איש צעיר, רוצה הייתי שתדע שהפסוק 'נסתם ואין רודף אתכם' (ויקרא כ"ו, י"ז) הוא חלק מן התוכחה שהוכיח משה רבנו את כלל ישראל!"

***

ביקורתו של ר' אלחנן, שנרמזה כאן בעדינות, הותירה רושם בל ימחה בליבו של ר' טוביה ובלב הבחורים המבוגרים שהיטיבו לרדת לסוף כוונתו. תפילה ללא כוונה, הנאמרת בחפזון ומתוך רצון לסיים מהר, נוראה בעיני הקדוש ברוך הוא כאותו פחד רדיפה מפני אויב שאיננו קיים. בשני המקרים, הריצה אינה מוצדקת ואינה רצויה. (בנתיבות המגיד עמ' 126-127)

מה נשאר בדור האחרון

ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתם לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם. [בחוקתי כו, מד] ובילקוט (ויקרא אות תרע"ה) איתא וכי מה נשתייר לישראל והלא כל המתנות טובות ניטלו מהם ולא נשתייר אלא ספר תורה זה כו'. וכתב רבנו רבי יצחק אלחנן: ונכלל בזה דגם אין לנו במה להנצל מן יסורין האידנא דאין לנו קרבנות יום הכיפורים רק על ידי התורה ואין לנו שיור רק התורה הזאת. (הקדמה לעין יצחק או' נה)

עונש בעון האבות

והתודו את עונם ואת אבתם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי בקרי. [בחוקתי כו, מ]

כותב הדבר אברהם: אמרו ז"ל סנהדרין לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו אבות על בנים בעונות בנים ובנים לא יומתו על אבות בעונות אבות. ובנים בעון אבות לא והכתיב פוקד עון אבות על בנים התם כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן כדתניא ואף בעונות אבותם אתם ימקשו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. ולכאורה יש להתפלא אם מדת הדין גוזרת שלא יומתו בנים בעון אבות אלא איש בחטאו יומתו אם כן אפוא גם כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם מאי הוי שישאו עון עצמם בשביל שאוחזים במעשים לא טובים ולמה יפקד עליהם גם עון אבותיהם הלא סוף סוף נמצא שנענש איש לא בחטאו כי אם בגלל חטא אחרים ומעשיהם. ולפי האמור הוא מבואר יפה דלעולם גם כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהם רק בעבור חטאם בלבד הם נענשים אלא שע"י שגם אבותיהם חטאו במעשים אלו מדת החטא עצמו של הבנים גדלה יותר ולכן גם העונש גדול יותר לפי שאינו דומה מי שעובר על מצות המלך בפעם הראשונה שיש שרוח שטות נכנסה בו כמאמרם ז"ל לסוטה ג' אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות למי שהשורש בחטא. (דרוש לשבת הגדול)

כוח זכות אבות

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר. [בחוקתי כו, מב]

אמרו ז"ל (שבת נה,א): "שמואל אמר: תמה זכות אבות, ור' יוחנן אמר: תמה זכות אבות כו'. מאימתי תמה זכות אבות? אמר רב: מימות הושע בן בארי כר, שמואל אמר: מימי חזאל כו', ור' יוחנן אמר: מימי חזקיהו, והוא פלא, דמקרא מלא הוא (ויקרא כו, מב): "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וגו'?" וכבר עמדו ע"ז בתום שם ותיצוד דזכות אבות

תמה אבל ברית אבות לא תמה. אבל ממאמרנו שאנו עוסקין בו לא נראה כן, שהרי במדרש שהצבנו בפתח דברינו מפורש: "ואף לע"ל אין נגאלין אלא מתוך חמשה דברים הללו כו", ולא ישכח את ברית אבותיך - הרי מתוך "זכות אבות", הרי דמייירי מזכות אבות ומסתייע מקרא דבריית אבות ומשמע דהכל אחד ואין חילוק ביניהן, והר"י בתום, כתב, דר' יוחנן ושמואל לא פליגי, אלא שמואל קאמר דלרשעים תמה זכות אבות אבל לצדיקים לא תמה, ובצדיקים איירי ר' יוחנן דאמר "תחון זכות אבות".

וע"פ דברינו האמורים הוא מבואר יפה. משל למה"ד, לאיש חטר מגזע היחש, משלשלת גאונים וצדיקים, כשבא לשדך את בנו הוא מרבה לדרוש מוהר ומתן, כי על כן "מיוחס" הוא. אולם אם האיש הזה יצא לתרבות רעה ואינו אוהז מעשי אבותיו בידו, לועג לחכמים ולצדיקים, ובכ"ז הוא מרבה לדרוש מוהר ומתן בשביל יחוס אבותיו, הן בצדק יענו לו: הלכה חמור, טרפו! אם למעשי אבותיך אתה לועג, ל"יחוסך" מה זה עשה ולמה יגיע לך מוהר ומתן עבורו? וכמשפט הזה ממש משפט זכות אבות. אם אוהזים אנו מעשי אבותינו בידנו ומוקירים אותם, הדין נותן שזכותם מסייעתנו, אבל אם, ח"ו, נבעוט במעשיהם ובדרכיהם לא נלך הרי אנו נבטל בעצמנו הזכות הזאת ונודה בבעולה. וזהו הסבר יפה לדברי התום' דלצדיקים לא תמה זכות אבות ולרשעים תמה. (דרוש לשבת הגדול)

צורת הפרשת מעשר בהמה

וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש לה'. [בחוקתי כז, לב]

תחת השבט כשבא לעשר מוציאן בפתח זה אחר זה והעשירי מכה בשבט צבוע בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר כן עושה לטלאים ולעגלים של כל שנה ושנה (רש"י בכורות נח, ב).

והדברים טעונים הסבר מדוע חייבה התורה לעשות פתח קטן כדי שלא יצאו שנים כאחד ושיעבור כל אחד מעצמו ולא שיוציאו בידו ומונה אחד שנים שלשה וכו' עד שמגיע לעשירי ואמר עליו הרי הוא מעשר ומדוע לא ימנה כל עדו ויוציא מעשר ממספר כולם ויקרא עליהם מעשר בהמה ומדוע חייב למנות כל אחד ואחד בנפרד ושמעתי מספרים שפעם נפגש הגאון רבי אליעזר טעלזר זצוק"ל עם הגביר המפורסם בראדסקי ז"ל ושאלו שאלה זו והשיב לו הגאון הנ"ל שרצון התורה שבראדסקי בעצמו מצוה בו יותר מבשלוחו יספור ויאמר האחד לבראדסקי השני לבראדסקי וכן הלאה תשע פעמים יכריז עבור בראדסקי ורק העשירי הרי זה מעשר לה' וכך בכל עדר ועדר מונה לעצמו תשע והעשירי קודש לה' וכל זה כדי להחדיר בתוך תודעתו של האדם עד כמה גדול הוא חסד השם המרעיף טובו עליו בכל עת וכמה הכרת הטוב הוא חייב לו ולכן צריך לספור קודם תשעה כדי להרגיש את מתנת ה' ועל ידי כן יקדיש את העשירי לה' מתוך הרגשה של הכרת הטוב ובלב שלם. (חסדי ה' לר' מרדכי קריגר)

תענית בערב שבת

והנה בלוחות עיתים לבינה ודבר בעתו, הביאו מכת"י הג"ר אליהו שחור זצ"ל, שמביא בשם רבי ישעיהו חשין זצ"ל ששמע מפי זקן אחד שהיה מלמד בבית הנצ"ב מוולוז'ין קבלה בשם רבי יצחק ורבי חיים מוולוז'ין זצ"ל שהרוצה שתפילותיו יעשו פירות יתענה בערש"ק פר' בחוקתי ויקרא שנים מקרא ואחד תרגום ואז תפילתו תתקבל בעזה"י עכ"ד. וכבר עמדו לנסות לבאר טעם הדבר, [ושמעתי מהגר"ב טרבלסי שליט"א דזה מחמת שזה ספירת יסוד שביסוד, ורק צ"ב דהרי א"ז חל כל שנה באופן כזה, וכנראה כונתו דכל יום ו' בשבוע הוא יסוד, ואם חל גם בשבוע ה' של הספירה א"כ הוי מעלה של יסוד שביסוד]. ובאמת מצאנו בגמ' במגילה (לא, א) דהיו קורין בתענית את פר' בחוקתי, וא"כ יש שיכות לצום ביום קריאה דפרשה זו, וברש"י (מגילה לא, א) כ' "ברכות וקללות - דאם בחוקתי, להודיע שעל עסקי החטא באה פורענות לעולם, ויחזור בתשובה וינצל מצרה שהן מתענין עליה". וא"כ מבואר דאם מתענה ביום ו' וקורא שמ"ת דבחוקתי הוי זמן תשובה, [דבשבת א"א להתענות].

והנה בסגולת התענית הוא לקבל תפילות וכמו שאומרים בנוסח רבש"ע למקבל עליו להתענות, והוא מסידור יעב"ץ "רבון כל העולמים הרי אני לפניך בתענית נדבה למחר יהי רצון מלפניך ד' אלקי ואלקי אבותי שתקבלני באהבה וברצון ותבא לפניך תפילתי ותענה עתירתי ברחמך הרבים כי אתה שומע תפלת כל פה" מבואר דהתענית הוא מעלה לקבל את התפילות.

אמנם מרן הגרא"ל זצ"ל התבטא בחריפות נגד סגולה זו ואכמ"ל.

אם בחוקתי שתלכו - שתיהו עמלים בתורה - עמל התורה של רשכבה"ג רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל

לא להפסיד רגע

כותב תלמידו הגר"י ליפשיץ: סיפר לי מהתמדתו, בשש שנים היותו על שלחן חותנו כי תמיד כל עת אשר נצרך להפסיק ממשנתו לצאת חוץ, היה מניח את המסכת או את הפוסק כמו שהוא פתוח ודברי תורה יהיו נקראים בפיו בעודו בפתח בבואו מבלי בסל רגע בדרך הלכו לשוב אל מקומו הקבוע בבית המדרש, כן היה דרכו בבואו מבית המדרש לבית חותנו. או אח"כ לביתו לאכול, לא חכה עד אשר ישימו לפניו את אכלו את אשר יכינו ואשר יבשלו כי חס על העת ונטל ידיו וחטף פרוסת מת יבש מבלי כל דבר המלפת והשקט רעבונו ונמלט אל בית המדרש ושב לתלמודו.

פעם אחת בא כבוד אביו הרב הצדיק מעיר ראש אליו וואלקעוויסקה לבקרהו וכמעט התראה עמו ונדברו מעט בקש מאביו סליחה על כי לא יוכל להתמחמה בשיחתו ובשעשועיו עמו ולבטל בזאת משעוריו בלמודים ידע האב את נפש בנו הקשורה בתורה ובאהבה ישגה תמיד מאין לו מבלעדה חמד תחת השמש ויברכהו וישב לביתו ולעירו.

עוד סיפר לי רבנו: בצוק העת בזאבעלין בעת אשר הרעב הציקני ואשתי וב"ב התאוננו על גורלם באזני בואן לבקש מחסורן ובידי אין כל ובכליותי אין עצה, אז היה דרכי להסב פני אל הקיר עם הגמרא ובכל כוחותי ומחשבותי צללתי במצולות הים הגדול והקדוש הזה, ולמדתי הרבה שעות רצופות בלי חשך בנעימה ובזמרה וכה שקדתי למדתי כעשרים שעות במעת לעת מבלי שמוע והקשב את הנעשה והנשמע עמי בבית ובחון, וכה השכחתי רישי ומחסורי והשכותי מעלי תלונות בני ביתי הצודקות.

הכסא נוקב

פעם סיפר רבי שלמה בלוק על שקדנותו של רבנו בשעה שהוא היה רב בעיר נובהרדוק בתקופה מסוימת וכסאו עליה ישב ללמוד נוקב מרוב הישיבה עליה.

בכה על השגה בתורה

רבנו נמנה בנעוריו על חבורת תלמידיו של הגאון רבי בנימין דיסקין אביו של מרן המהר"ל דיסקין זצ"ל.

פעם סיפרו לרבי בנימין שתלמידו רבי יצחק אלחנן עושה דברים משונים ואף ראוהו באשמורת הלילה עומד ובוכה בבית הכנסת. רבי בנימין שדאג לשלום תלמידו הסתתר באחד הלילות בבית הכנסת ועקב אחר מעשיו של רבי יצחק אלחנן. ויהי בחצי הלילה ראוהו ניגש לארון הקודש ופוחץ בבכי קורע לב, בכיותיו של התלמיד הביאו את רבי בנימין להתוודע אליו ולשאלו על מה ולמה דמעותיו נשפכות כמים. רבי יצחק אלחנן שגופו עדיין רטט מהבכי פתח את סגור לבו לפני מורו ורבו ופרק לפניו את מועקתו.

בשיעוריו של רבינו מצוי שהתלמידים מתפללים ביניהם ופעמים רבות נמנע ממני להתערב באופן פעיל בדיון ודברים כיון שדבריהם הם למעלה מהשגתי לפיכך אני שופך שיחי ובוכה וזועק להקב"ה שיזכני לכל הפחות להבין מה שמדברים.

על הרמב"ם הזה עמלתי

עמל רב יגע רבנו שלא היה ישן בלילות, וכששאלוהו פעם הרי הרמב"ם פוסק שצריך לישן שמונה שעות ביממה כמנין אז ישנתי אז ינוח. ענה רבנו על הרמב"ם הזה גם עמלתי לילות שלמים ביגיעה ועוד לא תירצתי.

והחזון איש אמר שבעמל הזה אפשר להגיע לכשרונות כמו של רבי יצחק אלחנן זצ"ל.

הקרבן נתנאל לא מניח לישון

מספר הגאון רבי צבי הירש פרבר: סיפר לי רבי צבי הירש רבינוביץ זצ"ל שפעם הגיע לבית אביו מרן רבי יצחק אלחנן זצוק"ל אחר חצות לילה ומצא אותו שקוע עמוק בלימודו, התחנן לפניו שיפרוש למיטתו וינוח כראוי, הסכים האב בחוסר רצון הפסיק את לימודו והחל לקרוא קריאת שמע. בנתיים עבר הבן לחדר סמוך אחר כחצי שעה הבן שמע את אביו קם מהמיטה ונטל את ידיו. נכנס הבן לחדר ושאל אבא מדוע אינך ישן,

נענה האב הקרבן נתנאל לא הניח לי להרדם הוא מיהר לשולחנו והחל לכתוב חידוש על הקרבן נתנאל שנגע לשאלה שהונחה על שולחנו.

וכך מספר תלמידו הגר"י ליפשיץ: כמה פעמים קרה אשר הקיץ באמצע הלילה לפתע פתאום ויקפוץ מעל מטתו נבהל ונחפז ומתנצח במועל ידיו ובניד שפתיו כעומד על נפשו נגד הנלחם בו לחרדת בני הבית החווים ישנים אשר הקיצו לקול קפיצתו ומרוצתו מעל מטתו, וכמעט רחץ ידיו בהחפז. והנה ספרים ראשונים ואחרונים חדשים גם שנים נפתחים והוא חוקר וסוקר בוחן ובודק כי מלחמה לו בסברה סותרת חוות דעתו אשר בהגות לבו בה עלה על יצועו ולן בעומקה של הלכה זו אשר הדריכתו מנוחה ומרהורי לבו הפך והפך בה גם על משכבו בהקיץ ובחלום עד אשר הסברה או הסתירה ההיא נפלה בעצומי של שכלו ובינתו ולאת היתה כל החרדה אשר חרד על נפשו מנינוי הדיון וההלכה המוטלת בספק פקוח נפש עגונה אומללה, או הלכה אחרת הנוגעת עד נפש יחיד או צבור, והיא המלחמה אשר לו להאמת בסברא סותרת אשר הדריכתו מנוחה ויצא כגבור נאזר בגבורת ישע ראיותיו ומופתיו מפי ספרים וסופרים והפליא להעזר בהם יחד עם הכרעת דעתו ויכריעה תחתיו.

עד מאה פעמים ספרתי

מספר הגה"צ רבי יצחק ולדשיץ: כדאי למסור מה ששמעתי מתלמידו של הגאון ר' יצחק אלחנן אב"ד דקובנא. וכידוע היה מומחה גדול בחלקי חושן משפט, התקנא בו רב אחד מעירה ליטאית ושקד על חושן משפט שנה שלמה באופן מיוחד, וביקר את הגאון הנ"ל במר"מ בחו"מ וראה שעדיין רחוק ממנו, שקד עוד שנה שלמה כנ"ל.

וביקרו עוד הפעם במר"מ כנ"ל, ואף הפעם ראה שרחוק ממנו, גילה אזנו בענין זה ושאלו כבוד הרב דקובנא כמה פעמים עבר על חו"מ, השיב לו שעד מאה פעמים ואחת סיפרתי ויותר ללא מספר.

סייעתא דשמיא

בנסעו מבארעזא לנישועז להתקבל לרבנות, באמצע הדרך, עצר העגלון בבית מלון להינפש, רבנו על אף שהיה עייף ויגע מאוד מהדרך שנסע, ביקש מבעל המלון אולי יש לו איזה ספר להגות בו. בעל המלון ענהו, כי אין לו כל ספר בבית, מבלעדי סדור התפלה עם פירוש דרך החיים, ויען תנה לי את הסדור, ובפתחו אותו נגללו לעיניו במבטו הראשון, דיני קריאת התורה, וישם עינו בהם. ויהי ממחרת בבואו לנישועז, נזדמנה בבית המדרש שאלה בקריאת התורה, ממש כאותה השאלה שפגע בדרך החיים שהגה בה במלון, והורה כמו שנפסק בדרך החיים, הלומדים החריפים החלו להתפלפל עמו בדיון הזה, והביאו ראיות מפוסקים ראשונים ואחרונים. אבל באחרונה אמר אחד מהמפלפלים, נייתי סדור דרך החיים ונחזה, ויבקש וימצא הדיון כדבריו, ותמו הפלפולים.

וכמקרה הזה, קרהו גם בנוסעו לקבל הרבנות נאווארעדאק, ודרכו היה לפני שבתו בעגלה, לעיין באיזה ספר למען יהיה הענין הזה להגות בו בדרך. ובמקרה שם עינו בדברי תוספות אחד... והנה למחרת יום בואו לנאווארעדאק באו אליו כל הלומדים, ומה נפלא היה המקרה כי הלומדים החלו לפלפל אתו באותה סוגיא בדברי התוס' הזה.

הפסיד את הזכות

מספר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: פעם למד בבית המדרש של העיירה וולקוביסק בחור אחד בן שש עשרה שנה הגיעו ימי החורף ולו אין כל, לא נעליים, ולא בגד עליון, חשב ומצא שהיות והוא אוכל יום אצל הבעה"ב הגביר שבעיר והוא השיא השבוע את בנו לחופה ינסה לדבר עם בעלת הבית שתמסור לו איזה בגד חם.

בא ביומו לאכול בבית הגביר וכמובן את האוכל נתנו לו במטבח, והוא מעולם לא ראה את עקרת הבית רק השפחה נתנה לו את האוכל, ואעפ"כ בקש מהשפחה שהוא רוצה לאחל ברכת מזל טוב לעקרת הבית, והשפחה צחקת ממנו מה לה ולמזל טוב שלך.

בינתיים שמעה הגבירת שמדברים בענין מזל טוב יצאה והעלם בירך אותה במזל טוב, ובתוך הדברים הציע שאולי תואיל לתת לו את הבגדים הישנים של בנה אשר נחוצים לו מאד, ותיכף ומיד ניגשה אל הארון

ולקחה זוג נעלים בגד חם ועוד דברים קטנים ותשים את הכל במטפחת, העלם לקח את החבילה תחת שחיו והתכוון לצאת. והנה הגיע החתן בעצמו ושאל לפשר הדברים שמדברים כאן, וסיפרה לו אמו. הסתכל החתן בעיני העלם הבורות ואמר לו אולי תסכים להיות פקיד במשרד שלי ותקבל עשר רובלים לחודש, ענה העלם אני רוצה יותר ללמוד אמר לו החתן אם תרצה אוסיף לך עוד שני רובלים, אמר לו העלם לא אוכל לעשות זאת כי נפשי חשקה בתורה.

אמר החתן לאמו קחי ממנו את המטפחת הוא נועד להיות הולך על הפתחים 'שנורר' ורצונו לאכול נהמא דכיסופא, והעלם יצא מן הבית ויקם בפחי נפש.

והנה עברו עשר שנים העלם ישב ולמד בשקידה עצומה. והחתן נעשה לגביר עצום. והנה קרה מקרה שבוולקוביסק התאספו ראשי עם הרבנים והעסקנים לאספה רבתית לטכס עצה להעביר איזו גזירה, וכמובן שהגביר המפורסם שבעיר הוזמן לאספה שלש אחה"צ הוא בא בזמן המיועד והאספה עוד לא התחילה. הוא הוציא את השעון הזהב שלו ואמד כבר חמשה רגעים אחרי הזמן ועל מי מחכים. אמרו לו על הרב מזבלין ר' יצחק אלחנן, ויהי בעינו כמתעתע עיירה קטנה של חמשה בעלי בתים ואין פותחים את האסיפה. עברה חצי שעה והנה באה שמועה כי הרב כבר מגיע, ונעשה רעש באולם והכינו מקום עבורו וכשנכנס רצו כולם לקבלו וכולם רצו לשמוע את חות דעתו של הרב מזבלין, והגביר יושב ומסתכל כי כל הכבוד נופל בחלקו של הרב ולו לא נשאר כמעט מאומה וחרה לו הדבר.

אחרי האסיפה ניגש אל הרב ואמר לו אולי אפשר לקנות מעט תורה מכבודו, והרב מיד הכיר בו שהוא אותו חתן לקח ממנו בשעתו את המטפחת עם הבגדים. אמר לו הרב 'אין לי תורה למכור אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בזו יבזו לו' התקצף הגביר הריני נותן חמש מאות רובלים, ומה עם יששכר וזבולון, אמר לו הרב אולי אתה זוכר לפני עשר שנים כשלקחת את המטפחת ממני אם אז לא היית לוקח היית יכול להתדמות לזבולון אבל עכשיו כבר מאוחר מכדי לקנות ולזכות בתורה.

זכה בזכות השקידה

היו אומרים מדוע זכה רבי יצחק אלחנן לרום מעלתו, להיות עמוד ההוראה בדורו, מפני שקידתו העצומה בתורה יומם ולילה. וכפי שמספרים בשם הנצי"ב מוולאזין וצ"ל שהיה אומר שהסמכות של פוסק ומשיב בדור אינה תלויה בגדלות האדם בתורה בלבד אלא זו היא זכות מיוחדת לאדם כשהוא עמל בתורה שוקד ומתמיד בלימודה כל ימיו.

וברוב ענוותנותו הוסיף הנצי"ב ז"ל ואמר: השקדן הגדול בדורנו הוא רבי יצחק אלחנן אשר יגע בתורה יותר מזולתו ולפיכך זכה להיות המשיב הגדול בדורו, אחריו למדתי אני הרבה וברוך השם שגם אלי פונים בשאלות.

הגאון רבי יצחק אריאלי שמע מהגרצ"פ פרנק כי רבנו היה בעל כשרונות כבירים, אך לא הכשרון עיקר אלא השקידה, הוא שקד על התורה יומם ולילה ללא הפוגות במסירות נפש עילאית, וחזר על תלמודו פעמים אין ספור.

החבילה על כתפי

מספר עד ראה: זכורני פעם אחת עמדת לפני ונתקבלה שאלה טלגרפית בענין דחוף בדבר גט שהיו צריכים להשיב מיד, והוא צוה להשיב "עשו כפי הפסק של הבית-שמואל". ופנה בצחוק ואמר להמסובים: "ראו הנה הרב הזה יודע את הבית שמואל כמוני, כלום לא היה יכול בעצמו לפסוק את ההלכה? אלא מפני שהוא ירא לקבל עליו את האחריות ויודע שיש רב בקובנה שנושא על שכמו את כל המשא, ובכן הוא משים גם את חבילתו עלי". "לשים את החבילה על כתפותי".

עולם הזה גם עולם

רבנו חזר מפטרבורג ואמר: באתי מעיר קטנה לפטרבורג וראיתי שם שהעולם הזה גם הוא עולם, אם כן צריך ליהנות מן העולם ועל כן צריך ללמוד עוד ועוד.

עד סוף ימיו

כותב רבי יעקב ליפשיץ: גם אחרי היותו משך ששים שנה מרכבה כבודה להנהגת הרבנות בפטר ולכלכלת צרכי עמנו ומשאלותם בכלל ואותו יום

יום ידרשון אנשים רבים משעות היום ושאלותיהם ובקשותיהם רבות מרגיעו וחליפת מכתבים הרבה והעצומה מכח איש אחד, יחד עם שימת עין ולב בצרכי העיר והצבור לכלכלת העניים והאביונים וכו' וכו'. בכל זאת היה כולו נתון ומוקדש לעיון התורה ולמודה כי כל חפצים לא שוו בעיניו נגד חפצו בתורת ה' ובה הגה יומם ולילה, באופן אשר לא יאומן אם יסופר לאשר לא היה עמו במחיצתו תמיד, כל הבא ועמד עליו בביתו משך שעה ושעותים התמלא והתפעל למי מבטו החיצון על רוח החן והחסד הנסוך על פניו איך הוא מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות עד כי כל המדבר עמו יצא ממנו שבע רצון מכובד בעיני עצמו ומרגיש סלסול בנפשו אשר יקרה בעיני נשיא אלקים אשר כזה.

אבל עד כמה השתוממו מקורביו היודעים אותו ידיעה מדינית ומביטים אליו במבט חודר אשר ידעו נאמנה כי בכל העת אשר קבל את כל אדם ודבר ויעץ ויברך וכתב והתעסק עמם והכניס עצמו בחפציהם ובטובתם היו עיניו עיונו משוטטות מסוגיא לסוגיא מפוסק אל פוסק, ומשאלה ותשובה לשו"ת כמי אשר נוכחו וראו בעליל תמיד אשר בתוך הדבור והכתיבה לכל השיח והשיג אשר היו לו עם אנשים גם בעיני הכלל גם בעיני הפרטים, כן מתוך אכלו ולעתים קרובות גם מתוך שנתו היה קופץ ממקומו ומדלג על העינים שהוא עוסק בהם וחוטף גמרא מוסק או ממקומו ומדלג על העינים שהוא עוסק בהם וחוטף גמרא פוסק או שו"ת ולוקח עט והד קולו נשמע בנגינתו המודעת מתוך משנתו בנעימה קדושה, וכותב ורושם וכל עין רואה תעידהו אז כי בכל עת אשר כל יצורי גוו וכל כחותיו וחושיו החמרים עובדים עבודת הטבע על טהרת הקודש כטוב לשמים ולבריות כי בכל העת ההיא כחות נפשו נתונים לה' ולתורתו ורוחו היא העולה למעלה להשכיל באמתתה לברר וללבן ולהוציא דין אמת לאור מחשכי הספקות.

לא פסק פומיה

אחד הנוכחים כותב בזכרונותיו: כאחד מחכמי הראשונים קיים בעצמו מעולם לא הלכתי ד"א בלי תורה התורה היתה כל השקפת עולמו. זכורני פעם זה היה בחודש אלול ופרושים אחדים היו מסובים בבית הרב ר' משה דנישווסקי הרב דסלובודקה והיו מתפללים בד"ת פתאום בא רבי יצחק אלחנן מקובנה כלולו קפצנו ממקומותינו והרב הסלובודקי בתוכם, לא הספיק ר"א לשבת עד שפתח בשאלת עגונה שנתקשה בה התחיל המו"מ של הלכה בינו ובין ר' משה"ל שהיה ג"כ גאון חריף ובקי גדול, וכדרך הגאונים היו מתפללים ברמיזה בחצאי דיבורים, בסגנון אם תמצא לומר יש ראייה מתוספות כתובות, הלא קשה מן הרשב"א שמובא בטור שם. אמנם זה אפשר לתרץ עפ"י הירושלמי, אבל הלא המשנה למלך כבר מקשה שם על הרמב"ם, אלא אם כן נקבל תירוץ הקצות, אבל זהו נגד הנתיבות, וכדומה בנוסח זה מתחילה התערבו גם האברכים במו"מ זה, אבל לאט לאט אבד להם החוט המקשר ולא ידעו מה הגאונים סחים, חוץ מעילוי אחד שהיה עדיין מפרפר והחזיק מעמד, עד שאף הוא נשתק וצלל במים אדירים שאין להם סוף.

כשיצא לשוב לקובנה וישב על העגלה וראה שאף אני הולך לקובנה, הזמיני לשבת על עגלתו, נתבצר לי מקום כשרגלי מחוץ לעגלה ושני דא לדא נקשן, כי יראתי שמא ימשיך עמדי בענין שדנו, אבל אירע לי נס והעגלה הועמדה כשהיינו צריכים לעבור את הגשר על ידי החיילים ששבו ממעונות הקיץ בתופים ובשירה במקהלה כדרכם בתהלוכה ברגל ישרה עם הרובים על כתפיהם ושרי הצבא צועדים לפנייהם עם חרבות שלופות מתנוצצות מקרני השמש השוקעת, המראה היה באמת נהדר. אף ר"א ירד מן העגלה והביט על המראה בהשתוממות, רעיון נצנץ במוחי שמא ח"ו הוא עובר על מה נאה ניר זה מה נאה אילן זה. והנה הוא פונה אלינו ואומר, שבעוד שהוא עומד כאן נתישבה לו קושיה אחת בתוספות בדומה לזה בענין השבים ממערכות המלחמה, הנה זה היה האיש שבכל מקום שהלך תורה הלכה עמו.

ביציאה לנופש

עיני ראו את הגאון הישיש רבי יצחק אלחנן וצוק"ל שנסע בכל שנה למעון הקיץ שלו, והיה נוטל עמו את כל הספריה הגדולה שלו על גבי קרונות שלא יהיה לו חסר שם שום ספר נחוץ, אם תבא איזה שאלה לפניו.

² רבי צבי הירש פרבר - קובץ הדרום לב עמ' 41.

¹ קובץ ההד כא ו-ז עמ' לב - פרקי חיים עמ' 151-150.

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

גילוח הזקן ופאות הראש

אך אין להזיז ולהניע את החלק הסמוך לבשר, כי זה עלול לחתוך את השערות כמו תער (שו"ע שם ס"י בהגה).

ח) וכן מותר להוריד את הזקן ע"י משחה, שאף שעל ידי זה מוריד את כל השער (והרי זו השחתה) אבל אין זו דרך גילוח. אכן כשמוריד את המשחה מעל פניו, אין לגרדה בסכין או בדבר חד, אפילו הוא עשוי מעץ או מפלסטיק, כיון שבאופן זה הוא עלול לחתוך את שארית השער ויש בזה משום גילוח בסכין (שם בפ"ת סק"ה), אלא יוריד את המשחה ע"י דבר קהה (פירוש, דבר שאינו חד) כמו גב של סכין (אפילו של מתכת, אם אינו חד), או מקל עץ של ארטיק וכדו'.

ט) בדורות האחרונים, המציאו מכונת גילוח. והנה מכונות הגילוח הראשונות היו פשוטות, ומ"מ נחלקו גדולי ישראל האם הם בכלל תער או לא. אולם במשך השנים השתכללו המכונות האלו בהרבה, וכיום כל גדולי הפוסקים אוסרים את מכונת הגילוח משום תער.

י) והובא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל: אסור להשתמש במכונת גילוח, אא"כ יורגש לאחר הגילוח שאינו חלק. וכל עוד שלא בטוח שאחרי השימוש תהא מורגשת כל שיערה נלכד באיסור תורה ממש, ולכן למעשה אסור (ע' שו"ת ישא יוסף ח"ב ע"ג).

יא) יש הסומכים על שמועה ששמעו, שאם מורידים חלק מסוים ממכונת הגילוח, מותר להשתמש בה. אבל אין זה נכון, כי אף שיתכן שבמכונות הישנות הדבר היה נכון, אבל במכונות המשוכללות כיום, גם אחר שמורידים אסור להשתמש בהם.

יב) מי שרוצה לגלח עם מכונת גילוח, מותר רק עם מכונה שיש עליו הכשר מבית דין מפורסם ומוסמך. ובעצם אין שום מכונת גילוח עם הכשר (כיום שכולם פסולים וכו"ל) רק ניתן להשתמש במכונת תספורת על הצד הנח, כיון שאינה מסירה את השערות לגמרי. אך לא כל מכונת תספורת כשרה לגילוח, והמכונות עם הכשר, הם סוגים שהרבה בדקו ואישרו שניתן לגלח עמם.

פאות הראש

יג) כתוב בתורה הקדושה: "לא תקפו פאת ראשכם" (ויקרא י"ט כ"ז), כלומר: אין אתה רשאי לספר הפאות של ראשך. פאות הראש חמורים יותר מפאות הזקן, כי הזקן אסור רק אם מסיר השערות לגמרי, אבל פאות הראש צריך להשאיר לכה"פ מעט מאורך השערות, כמו 4-5 מילימטר (כדלהלן סעיף י"ט).

(המשך בעמוד 8)

גילוח פאות הזקן

א) אסור להעביר שערות פאת הזקן, בתער, שנאמר (ויקרא י"ט כ"ז) "ולא תשחית את פאת זקנך". הרי שאסרה תורה להוריד השער ע"י דבר שהוא משחית, וזהו תער. וכן אסור לגלח בכל אופן שמגלח עד עיקרי השערות כעין תער, ואפילו ע"י כלי מפלסטיק וכדו' (ע"פ שו"ע יו"ד סימן קפ"א ס"י).

ב) המעביר זקנו בתער עובר בחמשה לאוין, כיון שיש חמש פאות לזקן [חוץ משתי פאות הראש], ועובר על השחתת כל פאה ופאה בנפרד. והמתגלח ע"י אחר, שניהם - המגלח והמתגלח - עוברים בחמשה לאוין אלו.

ג) בכל פעם שמגלח, עובר בחמשה לאוין כנ"ל. ואם מגלח את עצמו, עובר בין בלאוין של המגלח, ובין בלאוין של המתגלח, [כיון שכעת הוא גם מגלח וגם מתגלח] דהיינו סה"כ עשר לאוין בכל פעם שמגלח.

ד) המגלח זקנו בתער, מבחינה מסוימת הרי זה מהעבירות החמורות ביותר שבתורה, כי המגלח עצמו כל יום, א"כ במשך שנה מתגלח למעלה ממאתים וחמשים פעמים [בלי שבתות וימים טובים, ושאר הימים שאין מתגלחים בהם כמו ימי ספירה ובין המצרים], ועובר בלאו על כל שתי שערות שמגלח, ולכל שערות פאות זקנו יוצא בסה"כ סכום עצום של עבירות. ומכל לאו הוא בורא מלאך משחית ומחבל, וכל אחד ואחד מעורר עליו דין, במחלות ויסורי הגוף או שאר מיני צרות בעוה"ז ר"ל, לבד עונשו השמור לעתיד בגיהנום עבור כל לאו ולאו שעבר בעוה"ז.

ה) והנה מצד הדין מותר לגלח הזקן בתער שלא במקום פאות הזקן, אלא כיון שיש הרבה דעות היכן מקום פאות אלו, כתב בשו"ע (יו"ד סי' קפ"א ס"א), שירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל ואפילו תחת הגרון. אך ישנם אנשים שאינם נוהרים בזה, שיש להם זקן, ונותנים לספר לעשות להם פס תחת הגרון עם סכין, ועוברים בזה על דעת השו"ע.

ו) טעם נוסף הביא הט"ז שם משום שמושך אליו את העור של הפאה הקרוב למקום הגילוח. עוד כתב הט"ז שם, שבכלל זה הוא גם השפה העליונה (השפם) שאין לגלחה בתער.

ז) אולם מותר לחתוך את הזקן במספרים אפילו סמוך מאוד לבשר, מכיון שנשארים מעט מהשערות, דאין זו השחתה. ומ"מ יש להזהר להזיז ולחתוך רק עם החלק העליון של המספרים, דאז ודאי נשאר משהו מהשערות עצמן,

בית הכנסת – מקדש מעט

ומקדשי תינאו אני ה' (כ"ו ב')

"מקדש מעט" אינו חלק כלשהו מתוך בית המקדש. זהו בית מקדש שלם בזעיר אנפין! יש בו את כל חלות הקדושה שהיתה במקדש עצמו; בית המקדש היה מקום סגור בו התייחדו כלל ישראל עם השי"ת ואין עוד מלבדו. וכך, עד היום הזה בתוך גלותנו, הדבקות, הקירבה וגילוי אחדותו יתברך בעולמו שהיו בביהמ"ק, לא התבטלו מן העולם, והם נמצאים בשלימותם בבתי הכנסת – "מקדשי המעט" של דורנו, רק בזעיר אנפין, ולכן לא ניתן לשנות בבתי הכנסת שלנו מאומה מצורתו המקורית של המקדש, כי אם 'נחתוך' ולו חלק קטן ממנו, שוב אין זה 'מקדש'. עלינו לדעת שגם בתוך כל הגלות המרה הזו הקב"ה נמצא עמנו, וגם עלינו מוטל להיות עמו באופן מוחלט, ללא כל פניה לעולמות אחרים.

ישנם רבים הטועים בהבנת המושג "מקדש מעט", אבל האמת שמבחינת הקשר שלנו עם הרבש"ע לא השתנה דבר מלפני חורבן בית המקדש לאחריו. צורת בית הכנסת נשארה כפי שהיתה מאז ומקדם, והדברים יובנו יותר על פי משל.

לפני כשלושים ארבעים שנה ה'טייפ' היה חפץ גדול ומגושם, ממש 'חפצא'... ואילו כיום ה'טייפ' שבידנו קטן הרבה יותר. והנה ודאי אין הכוונה שנטלו סכין ו'חתכו' חצי מה'טייפ', וכך נותר בידינו חצי מה'טייפ' המקורי... כל מה שהיה ב'טייפ' הגדול, נמצא גם ב'טייפ' הקטן, אלא שהכל ממוזער.

גילוח הזקן ופאות הראש המושך מעמוד 1

מאד שלא למעט משיעור זה, אך מכיון שקשה לכוין מקום בדיוק היכן העצם שם, יש לנהוג עד נגד סוף חור האוזן.

רוחב הפאה

יח) כל רוחב המקום ההוא, הוא בכלל הפאה (כ"כ השו"ע שם), והיינו שכל השערות הצומחות בשטח הזה שמהאוזן קדימה, אסור לקצוץ אותם. ויש ספרים המיישרים את צדדי הפאות ע"י שקוצצים את השערות שבצדדי הפאות, וזה הוא איסור גמור [ולקצוץ קצת, מותר, וכדלהלן בסמוך]. וכן יש ספרים המיישרים את קצות השערות שבעורף ע"י תער, ואף ששם מותר לגלח בתער אבל צריכים להזהר להפסיק סמוך לגובה האוזן כדי לא להכנס לגבול הפאות.

אורך השערות של הפאה

יט) הנה מצד הדין מותר לקצר את שערות הפאה, ובלבד שישאיר את אורך השערות לכה"פ כדי לכוף ראשם לעיקרם. [ולא ברור כמה זה בדיוק, אבל מובא בספרים שבאורך כחצי ס"מ (5 מ"מ) ודאי יש כבר שיעור זה].

ומנהג אנשי מעשה ובני התורה הוא לגדל פאות ארוכות להידור מצוה, ותע"ב. אבל יש טועים ומשאירים את השערות שמעל האוזן לגדול ארוך, ולזה הם קוראים "פאות", אבל את השער שעל יד האוזן הם מורידים. וזו היא טעות חמורה, כי גם השערות שעל יד האוזן הם בכלל הפאות. וכבר הזהיר על זה בביאור הלכה (סי' רנ"א ד"ה אפילו).

כ) ונהג מי שיש לו זקן מותר לסדר זקנו כדי שיראה מסודר. אמנם צריך להזהר לא לקצוץ לגמרי השערות שבקצות הזקן כי יתכן מאוד שיעבור על איסור גילוח פאת הזקן. ועצה טובה שבזמן שמסדר את הזקן, יחשוב על חומרת האיסור של גילוח פאות הזקן, ועי"כ ינצל שלא יכשל ח"ו באיסור דא"ו.

כא) וכיום יש ספרים שלמדו איך לגלח על פי ההלכה, בין הזקן ובין פאות הראש, וצריך להקפיד להסתפר רק אצל אנשים כשרים אלו, שיש להם תעודה מרבנים ידועים שעושים ע"פ ההלכה.

יד) וכן אסור לאיש להוריד הפאות [או להתגלח בתער] ע"י נכרי, ואפילו לגבי ילדים יש להזהר שספר גוי לא יוריד להם את הפאות (ע"פ סימן קפ"א סק"ב). ויותר חמור הוא אם לוקח את הילדים להסתפר אצל ספר יהודי שאינו בקי בהלכות אלו, שמלבד האיסור עצמו, גם מכשיל את הספר, שמחסרון ידיעה הוא חותך את הפאות, ועובר האבא בזה על לאו של לפני עור. על כן צריך להשגיח מאוד שהספר לא יקצץ, לא לאדם עצמו ולא לילדיו את הפאות פחות מהשיעור המינימלי שע"פ ההלכה.

שיעור הפאות

טו) בשיעור הפאות צריך לדקדק בארבעה דברים: א. מקום תחילת הפאה למעלה, ב. מקום סוף הפאה למטה, ג. רוחב הפאה, ד. אורך השערות המינימלי של הפאה.

מקום הפאה למעלה

טז) מקום תחילת הפאה למעלה הוא המקום שמעל אמצע גובה האוזן, עד כנגד השער שעל פדחתו.

מקום הפאה למטה

יז) מקום סוף הפאה למטה דעת השו"ע (יו"ד סימן קפ"א סעיף ט') עד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם. ו"א שהכוונה עד נגד סוף תנוך האוזן (דהיינו עד כנגד סוף החלק הרך שבתחתית האוזן) כ"כ בשו"ת משנה הלכות (חלק י"ט סי' קכ"ט) ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סי' רס"ד). וי"א עד מקום שתנוך האוזן מחוברת ללחי ויש אומרים עד סוף האוזן דהיינו עד הרך שבאוזן ולא הרך בכלל. וכ"כ בשו"ת אמרי יושר (ח"ב קפ"ג). וי"א עד נגד העצם הבולטת באמצע האוזן [מעט למטה מהאמצע], כ"כ הב"ח (סי' קפ"א אות ז') בתארו את אורך פאות הראש, וכן הובא (בספר פאת זקנך להגרא"ח ע"ס, עמ' מ"ח) בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל. ולכתחילה טוב לנהוג כהדעה המחמירה (עד סוף התנוך) אבל מעיקר הדין אפשר לנהוג כהדעה האמצעית (עד מקום חיבור התנוך). אבל הנהגים כדעה השניה יש להם על מה לסמוך, ובלבד שיזהרו

----- השייכות שלנו לל"ג בעומר ולתורת הסוד -----

שיחה מרבינו המשגיה רבי שלמה וולבה זללה"ה

נאמר בישיבה הקדושה בל"ג בעומר תשנ"ט

נכתב ע"י אחד מהשומעים בסגנון קרוב לדרך אמירתו

שמעתי מרבותי זכרונם לברכה שהנה מצינו שיש דין שאיש שהולך מביתו חייב לפקוד את אשתו לפני הנסיעה שלו, וכך עשה הקב"ה כשנסתלקה השכינה והבית הראשון נחרב בא יחזקאל הנביא ונתנבא על תחיית המתים, וכשנחרב הבית השני בא רשב"י וגילה את תורת הסוד. כך שעם החורבן הקב"ה דאג לכך שיהיה לכלל ישראל משהו מהשראת השכינה שהיתה לכלל ישראל כשהיתה שכינה שרויה בבית המקדש.

רשב"י גילה את תורת הסוד ומשם התחיל כל לימוד הקבלה בכל הדורות. כמה שנים אחרי רשב"י נתגלה הזוהר, אחרי חורבן ספרד היתה צפת מרכז לגדולי התורה, ושם היה הרמ"ק שהיה מהמקובלים הראשונים, אח"כ בא לשם האריז"ל, והוא ותלמידו הר"ח ויטאל הניחו את היסוד ללימוד הקבלה. אחד מתלמידיו הראשונים של האריז"ל נסע לאירופה והגיע לאטליה והפיץ את תורת רבו, שמשם הגיעה אף לפולין, ואחרי חמישים שנה ידעו כבר גדולי ישראל מתורת הסוד של האריז"ל.

כשהאריז"ל נפטר אמר שהוא עוד יחזור לעולם, והמקובלים אומרים שהוא חזר לארבעה אנשים, לבעל שם הקדוש, לרמח"ל, לגר"א, ולעוד אחד מגדולי המקובלים. וכך נמשכה תורת הסוד, עד הדורות האחרונים.

הגר"א כידוע תיקן גירסאות בש"ס, ואמר שעל כל גירסא שמתקן בש"ס הוא מברר מהי הגירסא האמיתית עפ"י הש"ס ועפ"י תורת הסוד. וזה דבר נפלא שהרי מה שייך גירסא בגמ' עם הזוהר הקדוש, אלא שהגר"א ידע היכן מקומה בקבלה של סוגיא בש"ס.

רשב"י אמר בעצמו "אמר ר' ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עליה והם מועטים, אם אלף הם אני ובני מהם, אם מאה הם אני ובני מהם, ואם שנים הם אני ובני מהם". כשנגזרה גזירה ע"י הרומאים ישב י"ג שנים במערה ולמד עם בנו, ואין לתאר כלל את העליה שלהם שם במערה. כשיצא מהמערה היתה גדלותו עד שאין לתאר. והרי הוא קיבל מרבותיו בזמן שבית המקדש היה קיים, והיתה המסורה ממשה רבינו מאיש לאיש עד אליו, והוא מסר אח"כ לכל הדורות את תורת הסוד.

לנו אין קשר כ"כ עם קבלה, אך ראיתי דבר נפלא שכותב הרב דסלר זצ"ל על סודות התורה. הוא כותב שאין ברצונו של הי"ת לכסות מאתנו שום דבר בעולם, אורו ית' משפיע בשוה בכל הבריאה, לא בשמים היא, וכל העיכובים הם רק מצד המקבלים הנבראים בעצמם, אצלם יש את העיכוב לקבל את האור שהקב"ה רוצה להאיר. גדר "סוד" הוא מחמת מה שאין אנו חפצים לקבל את אורו. יש דברים שאנחנו לא רוצים לדעת אותם מפני שהמדרגה הפנימית שלנו אינה תופסת את זה, וסימן לסוד הוא שגם אחר שיספרוהו לאדם עדיין נעלם ממנו.

אם אדם מאתנו שומע איזה דבר בקבלה, בתורת הסוד, גם כששומע אין לו מה לעשות עם זה, אין זה נוגע לו, זה נקרא סוד. אדם שיש לו איזה נגיעה שמכבירה עליו להבין, מחמת הנגיעה הוא לא מבין, שם נעשית האמת הברורה ג"כ לסוד. אין שייכות והבנה אפי' באמת ברורה כשיש לאדם נגיעה המונעת ממנו להבין, ואז גם זה נעשה אצלו סוד.

הוא מביא משל את כח הנתינה וחסד שהוא היסוד למידות הטובות, אך הוא סוד לבעל כח הנטילה, כידוע הוא מבאר שכח הנטילה הוא יסוד לכל המידות הרעות, גם כשנותן לאחר הוא חושב מה יקבל מזה, ואילו כח הנתינה, לתת לאחר בחסד בלי מחשבה לקבל חזרה, זה היסוד לכל מידות הטובות. ונתינה וחסד אמתיים הם סוד לבעל כח הנטילה, בשבילו חסד זה סוד שאינו מבין כלל איך אדם משתמש בזה.

ומבאר המכתב מאליהו עוד: "כל גדרי העבודה לשם שמים הם סודות לאיש חיצוני", אדם שכל המהלך שלו הוא חיצוניות ואין לו שום פנימיות, כל דבר תלוי במה אומרים עליו, א"כ אצלו גדרי העבודה לשם שמים הם סוד, אינו יכול להבינם כלל.

"כל ענין רוחני הם סוד לאיש המגושם", כל פעם שאדם כזה שומע איזה ענין רוחני אינו מבינו כלל, זה ג"כ סוד.

"וזהו מה שאמר משה רבינו כי לא דבר ריק הוא מכס, ואמרו חז"ל אם ריק הוא מכס הוא ריק". אם אדם שומע דבר תורה ואינו מכילו, זה ראייה שאין לו הכנות נפשיות להבין דבר זה כראוי, אצלו גם זה סוד.

אנחנו חושבים תמיד שסוד הוא בקבלה שאפי' המושגים שם רחוקים מאתנו, על זה אומר הרב דסלר שבעצם כל דבר רוחני שאין לאדם הכנה נפשית לזה, אצלו זה סוד. גם אם זה אמת ברורה אך אם יש לו איזה נגיעה שמונעת ממנו להבין את זה, הרי זה כבר סוד בשבילו.

אצלינו, כשאנחנו מתפללים, יכול להיות שכל נוסח התפילה סוד, מפני שאנחנו רחוקים ממה שאנחנו אומרים, אם פעם עומדים על איזה ענין בתפלה ומבינים אותו לעומק, מתגלה לנו כבר סוד במילים אלו בתפלה.

קבלתי מרבותי זכרונם לברכה שכל"ג בעומר צריך לעסוק קצת בקבלה, כיון שכשארם גדול נפטר אז כל הקורבים אליו יכולים לקבל ירושה ממנו, הוא עוזב את העולם ואת הגוף, וגם מהדיעות שלו יכול כל אחד שקרוב אליו לקבל משהו ממנו. ולכן כל"ג בעומר שהוא הייא"צ של רשב"י כשארם לומד קבלה יכול לקבל שם משהו מרשב"י.

אנחנו לא יכולים ללמוד קבלה, אך מה שאנחנו כן יכולים הוא להתאמן בתפלה, יש בתפלה מספיק עומק לנסות לעמוד על הדברים העמוקים שישנם בנוסח התפלה, זה אנחנו יכולים לעשות כל"ג בעומר.

זהו יום שבו אנחנו יותר קרובים לתורת הסוד בגלל פטירתו של רשב"י, הוא הרי יום של פנימיות, לגלות עומק נוסף בתורה. אך מה אנחנו רואים? שדוקא ל"ג בעומר הוא יום של חיצוניות. מה עושים כל"ג בעומר? יש שנוסעים למירון, האם יש שם דרך להתעלות? ריקודים ושירים הכל חיצוניות. גם אלו שנשארים בירושלים, אך הכל חיצוניות, יש איזה חזן שמשורר וכד'.

זה הרי זמן שאפשר להתקרב לתורת הסוד, ולפי המבואר מהמכתב מאלהו תורת הסוד הוא גם בתפלה, כשלנו אין כוחות נפשיים לקבל את זה, גם זה תורת הסוד. א"כ יש לנו אפשרות וזמן כל"ג בעומר להתאמן להתקרב לדברים אמיתיים שדרך כלל היו סוד בשבילנו שאין לנו הכשרה נפשית לקבל את זה. ובמקום זה מה עושים? כמובן אלו שנוסעים למירון אין להם קשר לקבלה, ואלו שנשארים פה מה עושים? מדליקים מדורות והולכים לשמוע חזן וכל הדברים שהם ההיפך המוחלט ליום שהיה צריך להיות יותר עמקות והבנה.

למעשה גם הספרים שמצויים אצלינו הם של קבלה, המסילת ישרים צומח מקבלה ג"כ, הרמח"ל היה מהמקובלים הגדולים וכל הספרים שלו הם קבלה, ושמעתי גם מהמשגיח זכרוננו לברכה וגם מר' יצחק הוטנר זכרוננו לברכה שמס"י זה היסוד של כל ספרי הקבלה של הרמח"ל. כשקוראים מס"י לא רואים שם שום מילה של קבלה, אך הם ידעו שכל הספר כולו קבלה. אם אנחנו לומדים דרך ה' וכו' שאר ספריו, או שלומדים נפש החיים לר"ח מוואלוז'ין, הרי כולו קבלה, אך אנחנו יכולים ללמוד את זה. צריכים להתאמן ולהעמיק, אך הכל צומח מקבלה. לזה אנחנו לא זקוקים לכל הביטויים של קבלה, אך זה שייך לקבלה.

פעם היו הגדולים כולם בקיאים גם בקבלה. תלמיד אחד שלי עזר בבית הרב מברסק לעשות הכנות לפסח, והוא היה צריך לעבור על כל הספרים שלא יהיה שם חמץ, ומצא שם את הספר היסודי של קבלה מהאריז"ל ופתחו וראה שכל הספר מלא עם הערות מהגר"ח מברסק. הוא אף פעם לא דיבר על משהו מקבלה, אך גדולי הדורות ידעו קבלה, והוא אף הלך לרחוקים ללמוד קבלה. אך אף ספרים אלו שהגדולים כתבו גם הם קבלה, וזה מספיק בשבילנו.

ביום זה של ל"ג בעומר צריך לדעת להתקרב לעומק התורה הקדושה, לעומק התפלה, שנהיה מוכנים מצד המידות שלנו להבין דברים עמוקים ולעמוד עליהם שזה היה מאיר לנו את העינים. התעוררות זאת צריכה לבא מיום זה של ל"ג בעומר. רק לא ללכת עם כל הדברים החיצוניים שבכל המקומות, זה בדיוק ההיפך של ל"ג בעומר. במקום להתקרב לפנימיות רצים אחרי דברים חיצוניים.

ל"ג בעומר הוא יום לימוד בשבילנו, ומה שאנחנו יכולים הוא להבין דברים יותר עמוקים שנמצאים בתפלה שלנו, בספרי מוסר שלנו, גם בזה נוכל לקבל קצת ירושה מרשב"י. זה העבודה שלנו ביום זה, ורק לא להפוך יום של פנימיות לחיצוניות, וח"ו לא לעזוב את הישיבה ללכת לדברים שונים, לשמוע איזה חזן, זה לא בשבילנו. עד כמה שאנחנו קצת רוצים להעמיק, נשתדל לא להתפלל כ"כ פשוט כאילו זה דברים פשוטים, גם זה יכול להיות ברכה בשבילנו, משהו מרוחו של רשב"י שיכנס גם אלינו.

שיחה ממורינו המשגיח הגאון ר' עזרא רוטשילד שליט"א

תמימות תהינה - ניצול הזמן

וודאי הדברים לא נאמרו רק לגבי מצות הספירה בלבד אלא זה מראה לגבי מהות הימים שצריך לראות שהימים יהיו מנוצלים ושלמים עד הסוף ובלי זה, זה לא נקרא תמימות.

והענין הזה של ניצול הזמן זה דבר ששייך לכל השנה, להחשיב את הזמן, אבל בפרט בימים האלו כמה שהימים יהיו יותר תמימות, שהימים יהיו יותר שלמים ומנוצלים שכל הכ"ד שעות שביום שבע שבועות מ"ט יום יהיו תמימות, זה ודאי צורת ההכנה לקבלת התורה, ההכנה שכתובה בתורה.

בקצת התבוננות רואים שניצול הזמן הוא דבר מחוייב מהשכל

הענין הזה של להחשיב את הזמן ולנצל את הזמן הוא דבר שכשמתבוננים השכל מחייב אותו, ובקצת התבוננות רואים שזה דבר מחוייב ופשוט, הרי האדם בא לעולם הזה לשמונים שנה, תשעים שנה, כש"כ ימי שנותינו בהם שבעים שנה וכו' והעולם הזה הוא פרוזדור ונגמר ועובר, והתכלית הוא לזכות לחיי נצח – לנצח נצחים.

כל רגע ורגע שאדם ניצל והיה דבוק בתורה ועשה את רצון ה', הוא הפך את אותו רגע לנצח נצחים, וכל רגע ורגע שאדם לא ניצל, אותו זמן נגמר ועבר, וזה כרת על אותו רגע וכש"כ הלשון בנפש החיים שהשניה שלא נוצלה היא כרת, והזמן הזה נגמר ונאבד לו לעולם, לנצח נצחים.

כשהאדם קצת מתבונן את המושג של יקרות הזמן מה שאפשר לנצל כל רגע ורגע ולזכות לנצח נצחים, ומאידך אם ח"ו הזמן לא מנוצל זה הולך לאיבוד ואותו הזמן הוא כרת, זמן שנקב לאדם מן השמים ואין לו אותו.

וג"כ הרי האדם אחרי מאה ועשרים מגיע לשמים, עם חשבון על כל רגע ורגע, וכמה שהאדם בחייו מגיע לידיעות בתורה, לעמקות בתורה, למצות וכו' כל עבודת ה' הדברים מצטברים, אבל כמה שחסר לאדם אח"כ רואים א"י בחשבון הסופי שחסר לו וזה הפסד של נצח נצחים שאין לו תקנה, ואם קצת מתבוננים השכל מחייב לנצל את הזמן.

האדם לא רואה מול העינים שכל רגע לא מנוצל הוא הפסד לנצח

רק מה, ככה הוא האדם, ולא רואים מול העינים את ההפסד בכל רגע שלא מנוצל, ויש איזה הרגשה ומחשבה שצעירים ויש עוד הרבה זמן, וכיון שלא רואים את החיסרון של כל רגע שלא מנוצל מול העינים, לכן בלי התבוננות לא מרגישים מספיק את ההפסד שיש אם הזמן לא מנוצל, ויש איזה הרגשה שזה עוד רחוק, ברוך ה' באמת זה רחוק, אבל גם אם זה רחוק ההפסד הוא בטוח.

אפשר לומר ע"ז משל שנוגע קצת בזמנו, אדם נוסע לנסיעה ארוכה של כמה שעות ויודע שצריך להגיע לאיזה יעד, והיום אפשר לראות בדיוק את הזמן המדוייק שהולכים להגיע עוד כמה זמן ובאיזו שעה, ואפשר לראות את השעה המדוייקת שיבוא, וכשאדם עושה באמצע הדרך עצירה של רבע שעה הוא מיד רואה את ההשפעה לאח"כ לעוד חמש שעות, והעצירה היא רק רבע

ימי ספירת העומר ימי הכנה למתן תורה

עומדים עכשיו בימי הספירה בימים שהם בין פסח שהיה בו יציאת מצרים לשבועות שהוא זמן מתן תורתנו.

כידוע שבכל שנה ושנה חוזרים ההשפעות של המועדים, ובכל שנה ושנה יש בחינה של יציאת מצרים שזכינו לה השנה השפעה של זמן חירותנו, וכן כל שנה ושנה בחג השבועות יש זמן מתן תורתנו שחוזרת בו ההשפעה של שבועות, וביניהם יש את ימי ספירת העומר שהם ימים של הכנה למתן תורה.

וכש"כ בחינוך ששורש המצוה של ספירת העומר הוא להראות שמחכים ומצפים ליום של מתן תורה, וזה המהות של ימים אלו, וכחלק מההכנה למתן תורה אמרה התורה לספור ספירת העומר ועל ידי הספירה לחכות ולצפות ולחזק את התשוקה למתן תורה, וזה המצוה של ספירת העומר.

וזה מראה על מהות ימים אלו שהם ימים שצריך להתכונן בהם למתן תורה, וכמובן כמה שיותר נבוא מוכנים לשבועות - זמן מתן תורתנו - כך נזכה יותר לתורה, וודאי הדבר מחייב. והימים הם קדושים ויש בימים אלו סיעתא דשמיא, כי אם זה מהות הימים אז בהכרח יש סיעתא דשמיא לזה.

ודרוש מאיתנו בימים אלו להתכונן למתן תורה, ולכן יש בראשונים שיש מנהג ישראל לומר פרקי אבות בימים אלו, כי כל השנוי בפרקי אבות הוא הכנה למתן תורה, בפרט בפרק שישי שהוא עניני תורה זה הכנה למתן תורה, ויש כאלו שלומדים בימים אלו את המ"ח דברים שהתורה ניקנת בהם, שהם קניני התורה.

זה עבודת ימים אלו להתכונן למתן תורה, וכל אחד ואחד מתכונן בצורה שלו, וכמה שנבוא יותר מוכנים כך נזכה בעזרת ה' לקבלת התורה.

תמימות תהינה - שהימים יהיו מנוצלים בשלמות

יש דבר שמפורש בתורה על מהות ימים אלו, וזה ודאי גם תנאי לקבלת התורה וכמה שניתן להתחזק בזה נזכה ע"ז לקבלת התורה.

כתוב בתורה וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' שבע שבתות תמימות תהינה, בחפצא של המצוה כתוב תמימות תהינה, והתורה אומרת לנו שצריך שהימים האלו יהיו שבע שבועות תמימות.

ויש כמה בחינות מה הכוונה תמימות תהינה, יש בחינה שצריך לספור ספירת העומר כל יום ויום, ויש ג"כ בחינה כמו שמוזכר בהלכה במצות ספירת העומר שהמצוה היא לספור כמה שיותר מוקדם כי זה יותר תמימות, זאת אומרת שכמה שמתחילים לספור בתחילת היום והיום הוא יותר שלם זה נקרא יותר תמימות, ומוזכר ג"כ שביום האחרון לא לקבל את היו"ט לפני צאת הכוכבים כי כשמורידים ביום האחרון חסר בתמימות, עכ"פ התמימות מחייב שהיום יהיה מושלם ושלם, לספור שבע שבועות שהם מ"ט ימים שלמים.

שעה ובמילא יש עוד הרבה זמן לדרך אבל הוא רואה בחוש שאם עכשיו הוא עוצר לרבע שעה הוא יגוע יותר מאוחר ברבע שעה.

וכמו"כ בחיי האדם לאדם יש תפקיד ויעד והמעשים שעושה מצטברים עוד ועוד, ואם יש עצירה באמצע של כמה שעות וכמה דקות, כמה שניות אח"כ מיד יורד לו מהחשבון, וא"כ בודאי זה דבר שהשכל מחייב לנצל ולהשלים את הזמן, וכל רגע ורגע יש תפקיד אחר.

זמן לא מנוצל הוא חיסרון שאי אפשר להשלים כל החיים

הראש ישיבה ר' דוד זצ"ל היה מביא את דברי המדרש בקהלת על הפסוק מעוות לא יוכל לתקון וחיסרון לא יוכל להימנות "מה שאדם מחסר עצמו מדברי תורה אינו יכול להמנות", מה שאדם מחסר מדברי תורה הוא לא יכול לתקן וזה חסר לו.

והמדרש מביא בזה כי הא דר' יהודה ור' אלעזר הוו תניין כחדא - למדו ביחד - ונסב ליה ר' יהודה אנתתיה - ור' יהודה התחתן עם אשה - מצוה להתחתן וחייבים להתחתן, ובאותם ימים - וקדמיה ר' אלעזר שבעת ימים דמשתיתא - אותם ימים של שבעת ימי המשתה ר' יהודה לא בא ללמוד ור"א המשיך ללמוד, והיה חסר לר' יהודה שבע ימים של לימוד.

ואומר המדרש ועבר כמה שנים דימטי ביה ולא מטא ביה, ר' יהודה מיד אחרי השבע ברכות חזר ללמוד חברותא עם ר' אלעזר, אבל הרגיש כל החיים שר' אלעזר מקדים אותו בשבע ימים, חסרו לו שבע ימים ור' אלעזר תמיד התקדם והיה חסר לר' יהודה, ומסיים ע"ז המדרש "הוי וחיסרון לא יוכל להמנות".

ובספר חוסן ישועה כותב ע"ז שהמאמר זה מבהיל למתבונן בו עד כמה הייתה שקידתם, שהרי ר' אלעזר לא ברח לפניו רק היה לומד כדרכו, וניצל כל דקה עד כדי כך שהשבע ימים האלו היו חסרים לו כל החיים, שלא יכל להשלים אותם, (וצריך לדעת הרי גם ר' אלעזר התחתן פעם ולמה זה לא התקזז באיזו שהיא צורה עם ר' יהודה אבל עכ"פ כך כתוב במדרש).

רואים פה את הדבר העצום הזה שבאמת גם לנו כל רגע ורגע יש לו את התפקיד שלו ומי שזוכה מנצל את הזמן, ומי שלא מנצל את הזמן זה חסר לו, וזה עוד חיסרון ועוד חיסרון, ור' יהודה הרגיש את החיסרון של כל רגע, הם כ"כ נצלו את הזמן עד כדי כך שהרגישו חיסרון של שבע ימים כל החיים.

הלואי שאנחנו היינו ג"כ מרגישים את א"ז, ואולי אפשר להרגיש א"ז גם במושגים שלנו, במי שיום אחד לא הגיע לשיעור שאין לו את השיעור שהפסיד, חסר לו את השיעור הזה, אח"כ כשמוזכרים מהשיעור אין לו א"ז וכך זה בכל הדברים בכל רגע ורגע, זה מה שאנחנו צריכים ללמוד את הענין של חשיבות וניצול הזמן.

הרווח בניצול הזמן ניכר במשך השנים

המסילת ישרים לגבי זריזות (בפרק ו') מביא את הפסוק במשלי "על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים, וחכמים ז"ל דרשו בו שמבקש פירוש של פרשה ואינו מוציא וכו' מתוך שלא עמל בהם הוא יושב ומטמא את הטהור ומטהר את הטמא". ומבאר המס"י "והיינו כי רעת העצל אינה באה בבת אחת אלא מעט מעט בלא שידע וירגיש בה כי הנה הוא נמשך מרעה אל רעה עד שימצא טבוע בתכלית הרעה", בהתחלה לא רואים את החיסרון, אבל במשך הזמן מצטרף עוד חצי שעה ועוד חצי שעה ועוד חצי שעה ואז זה ניכר.

והמס"י שם ממשיך שאח"כ אין לו תקנה ומפני חיסרון הלימוד כשיבוא ללמוד יחסר לו הבנה, ולא יוכל להשלים א"ז, ורואים א"ז בעינים, בהתחלה לא רואים את ההבדל, אבל אחד שלומד כמה שנים בהתמדה, וניצל את הזמן רואים אח"כ ברור את ההבדל.

כמה זה מחייב הדבר הזה, בפרט כשצעירים ויש עוד כוחות, וידוע מה שאמרו חז"ל הלומד ילד למה הוא דומה, שהכל טרי וזוכרים ויש הבנה ברורה כמה זה מחייב, ואח"כ כל החיים א"א להשלים א"ז.

הדברים האלו מחייבים ניצול הזמן ותמימות כל השנה, אבל בפרט בימים האלו של ההכנה לשבועות, מעבודת הימים זה להתחזק בענין הזה של תמימות לנצל את הזמן.

על ידי ניצול הזמן זוכים לסיעתא דשמיא לזכות ליותר מהזמן

במשנה באבות אומר אמר ר' טרפון היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק.

היום קצר והמלאכה מרובה, בחפץ חיים מביא שכל בן אדם נקצב לו שנים מהשמים לפי התפקיד שיש לו בעולם הזה, לכל אדם בעולם יש תפקיד, לגמור כמה מסכתות לחבר כמה חיבורים, כל אחד יש את התפקיד שלו בעולם הזה בתפילה בעבודה ובחסד, ולפי התפקיד שיש לכל אחד בעולם הזה כך נקצבים לו שנים, וזהו היום קצר.

אבל המלאכה מרובה, אם אדם מבטל את הזמן ממילא מיד חסר לו והוא לא יגמור את העבודה שלו, יש לכל אחד את העבודה והחלק שלו בתורה, את התפקיד שלו בעולם הזה, ואם לאדם יש זמן שחסר, המלאכה מרובה הוא לא יגמור את מלאכתו, זה פשוט המושג.

אבל משמעות לשון המשנה היום קצר והמלאכה נראה שבעצם המלאכה יותר מרובה מהזמן שיש ביום, היום מדאי קצר בשביל המלאכה, כך משמעות המשנה. ובביאור הענין מביא הגאון שם במשניות את הפסוק שארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, התורה היא אין סוף וזה הכוונה המלאכה מרובה.

והענין בזה הוא כמו שכתוב על משה רבנו כשירד מהר סיני ויתן אל משה ככלתו, ומביא רש"י שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה, התורה ניתנה למשה רבנו במתנה ככלה לחתן.

והאבן עזרא מביא "ריקי מוח יתמהו, מה עשה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ולא ידעו, אם יעמוד שם עם השם כמספר הזה וכפל כפלו שנים, לא יוכל לדעת חלק מאלף ממעשה השם ודרכיו וסוד כל המצות שצוהו".

(ומאריך שם ומסיים כי לגדולתו אין חקר, ומעניין שמדבר שם על גדלות ה', וכנראה כמה שלגדלות ה' אין סוף כך גם לתורה אין סוף, וכמו שמביא שם שמשה אמר בסוף המ' שנה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך, וכמו שלגדלות ה' אין סוף כך לתורה אין סוף, וגם כמה שאדם רוצה שיהיה לו גדלות בתורה צריך שיהיה לו השגות בגדלות בה' כדי שלא תהיה חכמתו מרובה מיראתו).

התורה היא אין סוף, ויש לשונות בחז"ל שאילו היו כל הימים דיו וכל העצים קולמוסים לא היה שייך לכתוב אפילו טיפה מן הים, התורה היא אין סוף בכמות ובאיכות אין סוף בתורה, חכמת ה' זה בלי סוף.

"תמימות תהייתה" להגיע לשבועות עם כמה שיותר שעות וכמה יותר דקות מנוצלות, ואז השבועות יהיה אחר, וזה עבודת הימים האלו.

לימוד לאט לפעמים נובע מעצלות

יש בעצלות עוד דבר, אולי זה לא הזמן להזכיר א"י אבל נזכיר א"י בקצרה, לפעמים לומדים בהתמדה גדולה אבל לומדים מדאי לאט וברוך ה' זה מגיע מאהבת תורה, אבל לפעמים זה גם סוג של עצלות שלא רוצים להתקדם, אם מחמת עצלות שלא רוצים לחדש, ולפעמים זה עצלות שמגיעה ממה שרואים אחרים מסביב שלומדים לאט (- כי הם פחות מתמידים), וממילא לומדים ג"כ לאט, וזה גם סוג של עצלות, וזה ביטול תורה והפסד נורא מי שיכול להתקדם.

הראש ישיבה ר' גרשון שליט"א תמיד היה אומר שא"ל לפחות **מרבץ דף ליום**, אני לא זוכר איך בדיוק הוא התבטא אבל התבטא מאד חריף שזה **הקו האדום**.

והראש ישיבה דיבר על סדר א' שלא להספיק פחות מרבץ דף ליום, וגם אם נשאיר את סדר א' בצד, אבל בסדר ב' וסדר ג' שברוך ה' לומדים כ"כ בהתמדה אבל בקושי מספיקים משהו, ואם לא מספיקים בסדר מתי כן יספיקו, ואפשר אח"כ להשלים אבל הרי הלימוד שלומדים בתוך הסדר עם החברותא הוא לא דומה בכלל למה שמשלימים זה סוג אחר של לימוד.

ובאופן כללי זה גם סוג של עצלות שלא רוצים להתקדם ולומדים מדאי לאט, וכידוע לכן ג"כ לא מרגישים את החיסרון כשמאחרים וכל המסתעף מזה, וצריך להתחזק בזה שלכל הפחות ללמוד חצי עמוד ליום - רבע דף, וזה המינימום והקו האדום הראש ישיבה הרי דיבר ע"ז בסדר א' אבל לכל הפחות בשאר הסדרים שזה יהיה המינימום חצי עמוד ליום.

השכר הרבה - העיצה איך להצליח לנצל את הזמן

המשנה ממשיכה השכר הרבה ובעל הבית דוחק, ואפשר לפרש שהכוונה שאע"פ שהשכר הרבה ובעל הבית דוחק אפ"ה הפועלים עצלים. אבל אפשר לפרש שר' טרפון נותן כאן עיצה איך אפשר להתגבר על העצלות, על ידי שמתבוננים שהשכר הרבה, כמה גדול השכר של לומדי התורה בעולם הזה ובעולם הבא, שמי שלומד תורה זוכה לאשריך וטוב לך, והאחרונים חבירו כל כך הרבה חיבורים שאפשר להתבונן דרכם, אם בנפש החיים בשער ד', או במפרשים על המשניות בפ"ו דאבות, שמבואר שם כמה זוכה מי בעולם הזה ובעולם הבא מי שדבוק בתורה, וכמה החיים שלו מאושרים וכמה הרבה שכר יש לו, וכמו שאומרים בתפילה כל יום כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה ואין לנו משהו אחר חוץ מתורה.

הרי כל אחד רוצה שיהיה לו טוב, וכמה החיים מרים בעולם הזה ובעולם הבא למי שח"ו לא דבוק בתורה.

וזה אנחנו צריכים להתבונן, וכמו שאומרים בתפילה בסוף הלימוד אנו עמלים והם עמלים וצריך לומר א"י כל יום כשעוזבים את בית המדרש כדי לדעת כמה אנו מאושרים במה שאנחנו יכולים ללמוד תורה.

המשנה ממשיכה "ובעל הבית דוחק" וברוח חיים מבאר שהכוונה היא שזה גם הפוך שאדם לא יחשוב שאם אני לומד יש שכר, אלא גם הפוך אם ח"ו לא לומדים יש עונש, יש עוון של ביטול תורה, ויתר הקב"ה על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על עוון ביטול תורה, ללמוד זה חיוב ולא רק לפנים משורת הדין.

ולפי כמות השנים שיש לאדם לפי דרך הטבע כמה שהאדם ילמד א"י להשיג את כל התורה, אבל כש"כ רש"י ככלתו, מי שעמל בתורה זוכה למתנה יותר מהזמן.

וכש"כ במשנה באבות כל הלומד תורה לשמה נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, כמה שהאדם עמל בתורה כך זוכה לסייעתא דשמיא מעבר הזמן, וכך רואים במציאות שכפי המסירות נפש שיש לתורה כך זוכים יותר מהזמן.

וזה כוונת המשנה היום קצר והמלאכה מרובה יותר מהיום, אבל כדי לזכות צריכים להיות שקועים בתורה, וכמה שאדם לומד יותר בזריזות, מוותר על הרצונות שלו ומנצל את הזמן כך זוכה יותר להיות כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, וזוכה לעוד ידיעות ולסייעתא דשמיא מעל דרך הטבע.

וזוכים למתנה ככלתו - כמו כלה, כמו איש ואשה שנהיים אחד, מי שנהיה אחד עם התורה ומוותר מעצמו אז זוכה שהתורה נותנת לו מתנה, וזה מה שצריך לדעת היום קצר והמלאכה מרובה וכדי לזכות צריך באמת עמל התורה.

הפועלים עצלים - בטבע האדם יש עצלות המונעת מניצול הזמן

המשנה ממשיכה הפועלים עצלים, על איזה פועלים ר' טרפון דיבר, אם ר' טרפון אמר במשנה שהפועלים עצלים זה אומר שזה שייך לכל אחד ואחד, כתוב במשנה שכל אחד בלי יוצא מהכלל יש לו עצלות בטבע, אף אחד לא יכול לומר אני ברוך ה' זריז ולא עצלן.

כמו שהמס"י שם בפ"א כותב "ותראה כי טבע האדם כבד מאד כי עפריות החומריות גס - החומר של הבן אדם הוא גס עפר מן האדמה, - על כן לא יחפץ האדם בטורח ומלאכה ומי שרוצה לזכות לעבודת ה' יתברך צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזרזו שאם מניח עצמו ביד כבודו ודאי הוא שלא יצליח, והוא מה שאמר התנא הוי עז כנמר וקל כנשר לעשות רצון אביך שבשמים, וכן מנו חז"ל בדברים הצריכים חיזוק תורה ומעשים טובים - האדם צריך חיזוק כל יום ואם האדם לא מתחזק הוא ביד העצלות - ומקרא מלא הוא חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל אשר ציוך משה עבדי.

וממשיך המס"י "כי חיזוק גדול צריך למי שרוצה לכפות הטבע אל הפכו", הפועלים עצלים שייך לכל אחד ואחד, יש טבע של האדם שהוא חומר, כמו שאנחנו אומרים זכור כי עפר אנחנו, אנחנו עפר וזה הטבע שלנו, ואם רוצים לזכות צריך להפוך את הטבע.

ויש כל מיני סוגים של עצלות, יש אחד שקשה לו מבחינת הזמנים שאוהב לישון כמו שאמר שלמה המלך, ויש הרגלים מאז שהאדם קטן דברים שמפריעים לו בלימוד וקשה להתנתק מהם, יש כל מיני חולשות שמשועבד לאחרים וכו' וכו' כמה מיני עצלות דברים שקשה להתנתק מהם, ולכל אחד יש את הצורה של העצלות שלו, וזה מה שר' טרפון הפועלים עצלים והעצלות זה המפריע הכי גדול ללימוד שמונעת מלנצל את הזמן.

הענין הזה של ניצול הזמן הוא תלוי בהרגל ומי שמתרגל לנצל את הזמן הוא עשיר. ומי שלא מתרגל בזה אח"כ כשלא יכולים כמה שהשנים עוברים יותר קשה להתרגל לזה כי הטבע של מתגבר ויותר קשה להשתנות, וכמה שצעירים יותר קל להתרגל לזה.

ולנצל את הזמן הוא דבר הצריך חיזוק בכל השנה אבל בפרט בימי הספירה שמתבוננים לקבלת התורה, מעבודת היום הוא שיהיה

וזה אומר ר' טרפון השכר הרבה ובעל הבית דוחק, יש אחד שיותר יקבל חיזוק מהשכר ויש אחד שיותר יקבל פחד על ידי המחשבה על העונש, ואנחנו צריכים להתחזק בזה, והדברים האלו דברים פשוטים וברורים אבל כשלא מתבוננים לא מתחזקים בזה.

תמימות תהינה - ניצול הזמן גם בזמנים שיותר קשה ללמוד

ברוך ה' הציבור לומד טוב וכולם זריזים אבל תמיד אפשר להתחזק עוד, יש את הזמנים שכולם לומדים, אבל יש את הזמנים שיותר קשה להזדרז שצריך בהם יותר חיזוק, כאן זה חצי שעה שיש זמן, או לבוא בזמן בתחילת הסדר, או הזמנים שיש באמצע, וזה עוד חצי שעה ועוד חצי שעה ואח"כ יש תוצאות, יש אחד שמנצל את הזמן ומספיק ללמוד עוד פרק או לחזור על השיעור או לכתוב את השיעור וכש"כ המס"י הדברים מצטברים ואח"כ יש תוצאות.

אם זה בלילה אחרי שעזבים את הבית מדרש, כמה זריזות צריך שלא יהיה ביטול תורה ולא יהיו דברים בטלים, לא לשמוע דברים שלא צריך לשמוע ולא לקרוא דברים שהם דברים בטלים, הרי הכל מחסר בתמימות, ואם הולכים לישון מאוחר אח"כ בבוקר קשה ללמוד, וזה ביטול תורה וזה עצלות מלכת לישון בזמן, וזה העבודה של כל השנה ובפרט בימים אלו.

ובפרט הענין של ימי שישי ושבתי, בודאי הדבר צריך חיזוק גדול מאד, בודאי מי שלומד כל השבוע בהתמדה גדולה וחסר לו את ימי שישי ושבתי חסר לו בתמימות, חסר לו יומיים שבוע וזה כמעט שליש של השבוע, בפרט שזה ימים קדושים מאד, כמה אפשר להספיק ביום שישי, יום שישי בבוקר יום שישי אחר הצהריים.

זה גם הענין של עצלות, יש הרגלים אבל מי שמתרגל יכול להוסיף עוד קביעות, עוד פרק, עוד מסכת - ובסוף הקיץ הוא רכש משהו ומי שלא לא רכש.

ובשבת אחר הצהריים אפשר ללמוד כמה שעות, גם אם נחים קצת ומקיימים שינה בשבת תענוג, יש זמן גם לישון קצת יותר מכל השבוע וגם ללמוד כמה שעות, וברוך ה' לומדים בישיבה טוב אבל יש כאלו שצריכים חיזוק, ואני מדבר בזה גם לעצמי.

ההפסד למי שלא לומד בישיבה בימי שישי ושבתי

יש גם נושא שבעבר ראשי הישיבה שליט"א דברו עליו, יש כאלו שביום שישי ובשבת הולכים ללמוד במקומות אחרים, יש שזה נובע מלשמה ויש כאלו שלא לשמה.

ובאופן כללי זה הלימוד הוא לא אותו דבר וזה לא אותו לימוד, עצם זה שעוזבים את בית המדרש והולכים למקום אחר, גם עצם ההליכה ברחוב זה היסח הדעת, וכן מה שהולכים למקום חדש ופוגשים אנשים חדשים זה היסח הדעת, בפרט שבדרך כלל זה לא אותו לימוד ולא אותה רצינות ולא אותה כמות שעות - זה לא אותו דבר.

מלבד זה, בחוסן יהושע כשמדבר על עצלות נותן עיצות איך להתגבר על העצלות, ואחד העצות שנותן היא שהאדם יחפש לעצמו חבר טוב שהוא מתמיד, חברותא שהוא מתמיד, וזה ישפיע עליו, כי יש קנאת סופרים ואדם שרואה את השני שהוא מתמיד זה משפיע עליו, כך המציאות שאדם מושפע מחברו.

וכמו"כ יש ג"כ מושג שאדם מושפע מהציבור, ברוך ה' כאן בישיבה יש ציבור גדול שלומדים בהתמדה וזה משפיע שגם מי

שבטבע הוא לא מתמיד הוא לא יכול להיכנס לבית המדרש שיש בו כ"כ ריתחא דאורייתא ולא להתמיד, ולא שייך לאחר ללימוד.

וכל השבוע ברוך ה' זה לא קשה להיות מתמיד בישיבה, וגם בימי שישי ושבתי ברוך ה' יש בישיבה אוירה של תורה ומי שהולך למקום אחר חסר לו את האוירה מסביב, וכן את הציבור שלו והחברים שלו שזה משפיע ואין א"י במקום אחר.

הלומד בישיבה בימי שישי ובשבת זוכה לזכות את הרבים

אבל יש בזה עוד נקודה, כל אחד שמגיע ללמוד בישיבה הוא מושפע ומשפיע, מי שמתחזק בענין של שישי שבת יכול להפוך את הבית מדרש, כל אחד שלומד בישיבה הוא זוכה להיות מושפע מאחרים, אבל הוא גם משפיע ומחזק את האחרים ועושה זיכוי הרבים, והרי יש כאלו שצריכים את ההשפעה ובלי שיש בית מדרש מלא חסר להם ויש להם עצלות, ואין להם את המשיכה לבית המדרש כמו כל השבוע.

וזה חבל והפסד עצום יש כאלו שלא מבינים ולעצורנו יומיים בשבוע חסר להם את הדבקות בתורה בשישי שבת, ואני לא מדבר על יום שישי אחר הצהריים אלא על יום שישי בבוקר ועל שבת אחר הצהריים.

וכל אחד שבא ללמוד בבית מדרש זה מחזק ומושך עוד בחורים וזה זיכוי הרבים וכתוב על משה רבנו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, וזה זכות עצומה שזוכים על ידה לסייעתא דשמיא.

וצריך לדעת א"י שיש בישיבה ציבור גדול וזה זכות נוראה שכ"כ הרבה ציבור לומדים ביחד עם דבקות חזקה בתורה, וכל אחד יכול לתרום לכלל, ומי שמזכה את הרבים בודאי זכות הרבים תלוי בו, ומי שמוותר על הרצונות שלו ובא ללמוד בימי שישי ושבתי בגבעת הישיבה, בודאי אין ספק שזה ענין של זיכוי הרבים ויקבל מזה הרבה סיעתא דשמיא.

לסיכום דיברנו היום, שימי ספירת העומר הם ימים קדושים מאד וידועים דברי הרמב"ן שזה כמו ימי חול המועד בין פסח לשבועות, וזה זמן של הכנה למתן תורה, ואחד מהדברים החשובים של ההכנה הוא הענין שכתוב מפורש בתורה שיהיה תמימות תהינה - לנצל את הזמן, שהימים יהיו שלמים, וניצול הזמן הוא דבר חשוב ואדם יכול לנצל כל רגע ורגע, וביטול הזמן הוא נורא כמה אפשר להפסיד כל רגע ורגע הפסד נצחי ואחרי מאה ועשרים שנה רואים א"י, וזה מצטבר כמו שראינו במדרש שהיו חסרים לר' יהודה ז' ימים, והוא עשה כדין שהרי צריך להתחתן אבל היה חסר לו א"י כל החיים, וג"כ הרי מסתמא הוא למד כל הזמן וכי מה הוא עשה אם לא ללמוד, אבל כיון שלא למד עם החברותא ולא הגיע לישיבה אלא למד במקום אחר, זה כבר לא היה אותו דבר, והיה חסר לו את השבע ימים האלו, וא"י צריך לדעת ולהתחזק בזה.

והבאנו ג"כ את המשנה באבות שהיום קצר והמלאכה מרובה, שבעצם היום קצר אבל כמה שדווקא כשקשה האדם מוותר על הרצונות שלו כך זוכה לסייעתא דשמיא יותר מהזמן, והפועלים עצלים לכל אחד יש עצלות, אבל השכר הרבה ובעל הבית דוחק ויהי רצון שנתחזק בדברים אלו ונבוא ומוכנים למתן תורה.

(שיחה שנמסרה בישיבה יום ג' ד' אייר פרשת אחרי מות - קדושים תשפ"ג).

מעדני הפרשה

רעיונות והגיגים בפרשת השבוע מאת הר' ישראל אהרן קלצקין - פרשת אמור - י"ד אייר תשפ"ג

פרשת אמר - בהר

ל"ג בעומר יחול השנה בין הפרשיות 'אמר - בהר', ויש בהם רמז שהרבה מבני ישראל יעלו בשבוע זה אל רשב"י. אמר - בהר נותרין: אל רשב"י בהר מירון.

בר יוחאי נמשחת אשריך

לית מילתא דלא רמיזי. המנהג להדליק המדורה על גג ציון התנא הקדוש הרשב"י, מוחזקת בידי אדמו"ר"י ביאן לדורותיהם ומיד אחר ההדלקה פוצחים בשירת 'בר יוחאי'. רמז נאה לכך, 'ביאן' ר"ת 'בר יוחאי נמשחת אשריך'.

נעשה אדם נאמר בעבורך

יומא דהילולא דרשב"י חל ביום הספירה 'ל"ג בעומר' ומצאנו בספ"ה"ק הרבה רמזים שמוכיחים קשר הדוק בין ענייני הרשב"י למספר 'ל"ג', ויש לברר מקחו של צדיק, מה מיוחד במספר 'ל"ג' ביחס לתנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי.

בגמ' סוכה מה: מובא: אמר רבי שמעון בן יוחאי 'יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין', כמו"כ איתא בזהר שרבי שמעון העיד על עצמו שהוא בחינת שבת.

יום השביעי מבטל דינים, כפי שאנו אומרים בתפילת 'כגונא' בקבלת שבת וכל דינין מתעברין מינה'. הרי שהמספר 'שבע' הופך מידת דין למידת רחמים שמניינו כ"ו (שם הוי"ה).

זה יחודיותו של המספר 'ל"ג', שהוא כ"ו ועוד שבע. ומכאן זה הוא מסוגל להמתקת הדינים.

ראיה לדבר, שהרי על רשב"י נאמר 'נעשה אדם נאמר בעבורך' (מוזכר בפיוט 'בר יוחאי') וזה כתוב בפסוק ה'כ"ו' בתורה, שמרמז על מידת הרחמים, וכך הוא הלשון: 'ויאמר אלקים - נעשה אדם', היינו, שגם כאשר נמצאים במצב של 'ויאמר אלקים' שמידת הדין מדברת, אזי בכוחו של רשב"י שבעבורו נאמר 'נעשה אדם', להמתק את מידת הדין למידת הרחמים.

רשב"י בחינת שבת

מה שהזכרנו לעיל, כי רשב"י בחינת שבת ושבמספר 'ל"ג' מרומזים ענייני הרשב"י, נפלא הדבר, שהפעם הראשון בתורה שמופיע המספר 'שבע', הוא בסיום הבריאה, ושם מוזכר לראשונה גם ענין 'יום השביעי' וברכתו וקדושתו והוא הפסוק ה'ל"ג' מתחילת התורה.

וכמה מפליא הדבר, שפסוק זה מתחיל 'ויכל אלקים ביום השביעי' ורש"י כותב על זה 'אמר רבי שמעון' וכו'. (סתם ר' שמעון הוא רשב"י).

הרי, שהמספר 'שבע' בפסוק ה'ל"ג' קשור ישיר לר' שמעון.

יומא דהילולא ח"י אייר - ל"ג בעומר ורשב"י

נביא בזה י"ח דברים (כנגד ח"י אייר) הקושרים את רשב"י עם המספרים 'ל"ג' ו-י"ח. (ארבעת הראשונים מצאתי בספ"ה"ק, כל השאר נתחדש בס"ד).

להלן מס' דברים ידועים בענין רשב"י הקשורים למספר 'ל"ג'.

א. יומא דהילולא דרשב"י ביום ח"י אייר ל"ג בעומר.

ב. סיפור המערה של רשב"י ובנו, - במס' שבת דף ל"ג.

ג. סוף המעשה הנ"ל הוא, שרשב"י עשהו ג"ל של עצמות.

ד. סיפור זה, הוא הפעם ה-ל"ג שרשב"י מוזכר מתחילת הש"ס.

ה. המילה שמעון מופיעה בל"ג פסוקים בתנ"ך.

ו. המילה שמעון מופיעה לראשונה בתורה, בלידת שמעון בן יעקב בעמוד הל"ג מתחילת התורה, בפר' ויצא, היא הפרשה השביעית. והוא בפסוק ל"ג והמילה שמעון מופיעה שם לאחר י"ח תיבות.

ז. לאה אם שמעון ירדה למצרים עם ל"ג נפשות.

ח. רש"י בתורה מזכיר מימרא ראשונה בשם רבי שמעון (בר יוחאי), בפסוק הל"ג מתחילת התורה, בפסוק זה, גם מוזכר לראשונה היום השביעי.

ט. השם שמעון הוא השם ה-ל"ג מתחילת הש"ס, [כולל כינוי המכוון לשם ידוע, כגון: רב, רבי], כדלהלן:

סידרתי אותם לפי סדר הא"ב, וגם בזה הוא האחרון הל"ג.

א. אבא, ב. אביי, ג. אושעיא, ד. אחא, ה. אחאי, ו. אליהו, ז. אליעזר, ח. אמי, ט. אשי, י. בינא, יא. גדעון, יב. גמליאל, יג. דוד, יד. זירא, טו. זריקא, טז. חכמים (בר פלוגתא דר"מ בברכות ב:), יז. חנינא, יח. יהודה, יט. יהושע, כ. יוסי, כא. יצחק, כב. כהנא, כג. לוי, כד. מאיר, כה. משה, כו. נתן, כז. רב, כח. רבא, כט. רבה, ל. רבי, לא. שילא, לב. שמואל, לג. שמעון חסידא.

(אם תימצא להוציא 'חכמים' עייל 'אדם', משעה שביי אדם נכנסין).

י. המימרא הידועה, אמר ר"ע 'אשריכם ישראל' יומא ח' ט' מזמרים אותה בהילולא דרשב"י בל"ג בעומר, מפני שרשב"י היה תלמידו המובהק של ר"ע, מימרא זו מכילה בתוכה ל"ג תיבות.

יא. אשריכם ישראל, ג' לפני דמי האתם ו' מטהרין, ז' ומי מטהר ט' אתכם, יא. איכם יא. שבשמים, יב. ש' יג. וזרקתי יד. עליכם טו. מים טז. טהורים יז. וטהרתם יח. ואומר, יט. מקוה כ. ישראל כא. ה', כב. מה כג. מקוה כד. מטהר כה. את כו. הטמאים, כז. אף כח. הקדוש כט. ברוך להוא לא מטהר לב. את לג. ישראל.

י"א. טיהר את עיר טבריה

בגמ' שבת לג: מסופר שכאשר ניצול רשב"י מגזירת הרומיים ויצא מהמערה בניסי ניסים, עשה חשבון לנפשו שכשם שיעקב אבינו תיקן דברים טובים לציבור ככתוב בפרשת וישלח 'ויבא יעקב שלם' וכו', לכן, טיהר רשב"י את הדרכים בטבריה שהכהנים יוכלו לעבור בהם ללא חשש.

רמז לדבר, שפסוק זה מופיע בבראשית פרק ל"ג פסוק י"ח, לרמז על יום ההילולא 'ל"ג בעומר' שחל ביום ח"י אייר.

נוסף לכך, אף בשם הפרשה נרמז הדבר הזה, שהרי 'וישלח' ר"ת ויבא יעקב שלם, ל"ג (בעומר) ח"י (אייר).

י"ב. האות הל"ג מתחילת התורה היא האות צדיק (והארץ), מרמז על רשב"י שמכונה 'צדיק יסוד העולם'.

י"ג. המילה הל"ג בתורה היא 'טו"ב', לרמז על ל"ג בעומר והוא יום שכולו טוב. כמו"כ, טו"ב בגי' ח"י עה"כ. לרמז שיום זה חל ביום ח"י לחודש.

י"ד. הפרק הי"ח בתורה, (בתחילת פר' וירא) מכיל ל"ג פסוקים.

ט"ו. פרשה ל"ג בתורה.

בהרבה שנים, יוצא ל"ג בעומר בפרשת בחוקותי, היא הפרשה הל"ג בתורה, ובתוכה נמצאים פסוקי התוכחה שהם ל"ג פסוקים, (מ'ואם לא תשמעו' עד 'ביד משה') ולזה רימז רשב"י 'יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין'.

ט"ז. מנהג תגלחת 'חלאקה'.

נהגו לעשות לתינוקות בני שלש 'גילח' שערותיהם בהילולא דרשב"י, המילה 'גילח' אותיות ח"י (אייר) ל"ג (בעומר).

י"ז. ציונו הקדוש נמצאת בהרים המכונים 'גליל'.

י"ח. נעשה אדם נאמר בעבורך

העולם נברא בז' ימים, והתורה מתחילה באות 'בית' שמניינה במ"ק 7, והיא בנויה משבעה חלקים (ג' דפנות ג' עוקצין ותג בראשו), המילה הראשונה יש בה 6 אותיות וב' רבתי הרי 7, הפסוק הראשון יש בו שבעה מילים, ונזר הבריאה הוא 'נעשה אדם' יש בה 7 אותיות.

מתחלקת לשנים, א"פ שנת פ"א (תשפ"א), רי"מ, ג' האותיות הראשונות של 'מירון', **ארבעים** אלף **וחמש** מאות, אולי, לרמז כי היו כפרה על אלפים ומאות.

בפרשה זו פסוק י"ח (ח"י אייר) נרמז כך: 'ואת כל העדה הקהילו' היינו, אסופת רבבות מישראל שמתקהלים, 'באחד לחודש השני' יום המיוחד בחודש השני (אייר).

ושמרו את משמרתו

איננו יודעים חשבונות שמים, אך שומה עלינו לנסות ולתקן מה שאפשר ולא לומר מקרה הוא, ואם נתבונן בפרשת השבוע, שהיא גם הפרשה שבה אירע האסון הגדול הזה, הוא פרשת אמור, והפסוק הל"ג בפר' אמור היא: 'ושמרו את משמרתו ולא ישאו עליו חטא, ומתו בו כי יחללוהו, אני ה' מקדשם', ירחם המרחם.

והפסוק המ"ה בפרשה היא: ואיש כי יקריב זבח שלמים לה' תמים יהיה לרצון וכו'.

אלה הם מועדי

קביעות החודש ע"פ הלבנה, קובע את חגי השנה וראשי חודשים, והם ל"ו ימים בשנה, כדלהלן:

י"ח ימי ראש חודש, ז' ימי פסח, ח' ימי סוכות, חג השבועות, יום הכיפורים, ויום שני של ר"ה, בסך הכל הם ל"ו ימים.

זה מרומז בדברי הכתוב 'אלה הם מועדי', אל"ה בגימ' ל"ו.

בחמשה עשר יום לחודש השביעי

יום הראשון של חג הסוכות נקרא 'ראשון לחשבון עונות' והטעם לכך, כי בארבעת הימים שבין יו"ה"כ לסוכות, עסוקים בני ישראל במצוות ומקדימים מיד במוצאי הצום לבנות הסוכה, ואח"כ ארבעה מינים וכו' ואין הימים הללו נחשבים במנין עונות.

וזה מרומז בטעמים שעל המילים 'בחמשה עשר יום' קדמא ואולא רביעי, היינו, שמקדימים והולכים לקיים מצוות כל הארבעה ימים הללו, ולכן הם ימים זכאים ללא חטא.

רוממות שלשת הרגלים

בפרשתנו 'אמור' נצטוונו על קיום מועדי השנה ומצוותיהם וקרבנותיהם. ראיתי בגליון 'אוצר פניני החסידות' לחג הפסח, אימרה נאה מהגאון הצדיק המלוב"ן רבי **דוד אבוחצירה** שליט"א, כי המילה 'פסח' במילוי: 'פ"ה סמ"ך ח"ת', בגי' 'תרי"ג'.

שהרי פסח הוא החג שנגמלנו מע"ז, ככתוב 'משכו וקחו לכם' ודרשו חז"ל משכו ידיכם מע"ז, ומכח זה קיבלנו תרי"ג המצוות והנמנע מע"ז שקול ככל המצוות. ודברי פי חכם ח"ן.

בס"ד אפשר להוסיף על דבריו הנפלאים נדבך נפלא, שהרי מצוות חג הפסח מורכב הן ממצוות 'עשה' כגון: תשביתו שאור, אכילת מצה, והן ממצוות 'לא תעשה' - לא יראה ולא ימצא חמץ, ויפה מרומז בזה תרי"ג, שהוא מנין מצוות עשה ולא תעשה.

לעומת זאת, חג הסוכות יש בה רק מצוות עשה, סוכה וד' מינים ושמחה וניסוך וכו', ולכן המילוי של 'סוכה' 'סמ"ך וי"ו כ"ף ה"א', בגימ' רמ"ח, שזה מנין מצות עשה שבתורה.

חג השבועות, אין בו 'עשה' ו'לא תעשה' ואף לא תאריך, אך הוא 'חג מתן תורתנו', שביום הזה 'כרת ה' עמנו ברית בחורב', למרות שבתורה לא נכתב קשר ביניהם, והוא בהסתרה, שלא תשלוט עין הרע וכאמרם ז"ל בענין לוחות הראשונות מפני מה נשתברו).

המילוי בלבד של המילה 'שבועות' 'שין', בית, ויו, עין, ויו, תי' הוא תקע"ב, נוסיף עליהם 'נ', היינו, חמישים הימים שבין פסח לעצרת, הרי 'ברי"ח', לרמז על הברית שכרת ה' עמנו, ועם הכולל בגימ' 'תרי"ג' שקיבלנו בסיני.

יה"ר שנוכה לקדושת הימים הקד' והרמים, שקריאה מעוררת הזמן וזכות הרשב"י תגן עלינו ועל כל בית ישראל ויושפע שפע רב בכל העולמות.

שורש המילה 'שמעון' היא 'שמע' שבנויה ממ"ק פעמיים שבע, דהיינו: ש"מ מ"ק 7, ע' מ"ק 7, וכל השביעין חביבין.

המילים 'נעשה אדם' שנאמר בעבור רשב"י, הם בפסוק העשרים ושש מתחילת התורה ועוד שבעת אותיותיה הרי ל"ג.

מנהג ישראל בח"ן וקשת בל"ג בעומר

ל"ג בעומר חל ביום ח"י אייר, אם נצרך האותיות ל"ג-ח"י, נגיע למספר 'נ"א', ואמרו חז"ל 'אין נא אלא לשון בקשה', ומכאן רמז שיום זה מסוגל לבקש בקשות מאת הקב"ה בזכות הרשב"י, וגם מרמז על המנהג לירות בקשת, מלשון 'בקשות' שהתפילות ביום זה מתקבלות.

גם המילה 'ח"ן' מרמז על ח"י אייר, צדיק יסוד עולם.

מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך

ביום ל"ג בעומר תשפ"א, היתה בנו יד ה', באתרא קדישא מירון, ביומא דהילולא רבא, ובהאי קטירא איתקטרו מ"ה נשמות צדיקים, שעלו השמימה מאתרא דרשב"י להיכלא דרשב"י.

דרשו בעלי המוסר על המספר הזה, את הפסוק 'ועתה ישראל מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך' וכו', יש לציין, כי פסוק זה מכיל כ"ו תיבות לרמז על מידת הרחמים ובהדי כבשי דרחמנא למה לנו.

בודאי, יש רזין טמירין באותם מ"ה נפשות יקרות שעלו באותו יום כעולות תמימות, במעלות קדושים וטהורים והמספר מ"ה אינו מקרי, כפי שיוכח להלן.

התבוננו וראו, כי יש קשר בכמה מקומות בין רשב"י למספר מ"ה.

שמו של התנא בעל ההילולא רבי 'שמעון בר יוחי' בגימטריה מספר קטן 45 (מ"ה).

הספירה של י"ח אייר היא: 'היום שלשה ושלשים יום שהם חמשה שבועות וארבעה ימים לעומר, צירוף המספרים 4-5. (מ"ה).

השיר הקדוש בר יוחאי 'נמשחת אשריך, שמן ששון מחברייך', המקור של המילים הללו, הם מספר תהילים, 'על כן משחך אלקים אלקיך, שמן ששון מחברייך'. ובאותו פרק יש רמזים נוספים על רשב"י, כגון 'גבור הודך והדרך', רשב"י נקרא 'גבור ואיש מלחמה' (בשיר 'ואמרתם כה לחי'), וההילולא חלה בשבוע שהוא 'הוד' בספירת העומר.

פסוק זה מופיע בתהילים פרק מ"ה.

רשב"י מעיד על עצמו 'יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין', מימרא זו היא במסכת סוכה דף מ"ה.

בשיר 'בר יוחאי' שנתחבר לכבוד הרשב"י, נכתב: 'נעשה אדם נאמר בעבורך', אדם בגימטריה מ"ה.

פרק י"ח בחומש בראשית, מכיל ל"ג פסוקים (ל"ג בעומר י"ח אייר). תוכן הפרק: תחנוניו של אברהם אבינו להציל את הערים מחורבן, הוא מתחיל במספר חמישים (תספרו חמישים יום) 'אולי יש חמישים צדיקים' ומבקש לצרף את השכינה הקד' ולהסתפק ב-מ"ה צדיקים, ובזכותם להציל את הערים והש"ת עונה לו: 'לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה'.

נציין, כי פסוק זה גם מכיל י"ח תיבות, מרמז על ח"י אייר.

פרשת השבוע אחר שקמו האבלים מהשבעה על האסון היתה פרשת במדבר, ושם בפסוק ל"ג נאמר: 'פקודיהם למטה אפרים ארבעים אלף וחמש מאות', ויש בזה רמזים כבירים, פקודיהם לשון פקידה (ביום פקדי ופקדיה), למטה (מקל חובטים) אפרים לשון חיבה של כלל ישראל (הבן יקיר לי אפרים), המילה 'אפ-רים'

עולו ואתכנסו להילולא דבר יוחאי

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדנו, אדונונו בר יוחאי.

המעוניין לקבל גליון זה באימייל וכן לכל הארה והערה, יכתוב לי בכתובת הנ"ל ויקבל מידי שבוע גליון על הפרשה. maadoney@gmail.com

וארט'ס לפרשת בהר

כה ד-ה. ובשנה השביעית שנת שבתון וכו' שבת לה' את ספיח קצירך לא תקצור, זה לגבי שמיטה. ואילו לגבי יובל כתוב יובל היא קודש תהיה לכם לא תקצרו את קציריה. הנה יש ב. שינויים בין שמיטה ליובל, שמיטה נקראת שבת, ויובל נקרא קודש. שינוי נוסף שבשמיטה איסור העבודה בשדה הוא בלשון נוכח - את ספיח קצירך לא תקצור, דהיינו את הקציר שלך תשבית. ואילו ביובל הוא לשון המוסב על השנה לא תקצרו את קציריה, היינו את קציר השנה. וי"ל, אומר ה'משך חכמה', דהנה הגמ' בביצה יז אומרת ששונה קדושת שבת מקדושת יו"ט, שקדושת שבת היא קבועה וקיימת מששת ימי בראשית, היינו שלא צריך לעשות פעולה שהשבת תתקדש. אבל יו"ט, ישראל מקדשים אותו ותלוי בהם הדבר להקדימו או לאחרו. וכמו כן שונה יובל משמיטה דאילו שמיטה היא קבועה וקיימת כל שנה שביעית, אפילו אם לא אסרו את מניין השנים, ואילו יובל תלוי בישראל ואם לא תקעו וכו' אז הוא מותר בזריעה. וכעת הכל בהיר וברור. שמיטה נקראת שבת כי היא כמו שבת שחלה מאליה ואיסורה הוא בכל מצב, לכן כתוב את ספיח קצירך לא תקצור בלשון נוכח. ואילו יובל הוא נקרא קודש כיו"ט הנקרא קודש, כי שניהם חלים ע"י ישראל מקדשים אותם, ואיסורה הוא בלשון שמוסב על השנה, כי רק אם קידשת את השנה אז הוא אסור אבל הספיח עצמו לא אסור מעצמו כלל.

כה ו. לכם לאכלה ולבהמתך. הקשו לגר"ח קניבסקי מדוע בפסוקים של שמיטה הוקדמה אכילת אדם לאכילת בהמה, הרי יש דין לתת לבהמה לפני האדם, כמ"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך ורק אח"כ ואכלת ושבעת. ותירץ הגר"ח שהיות ואנחנו מדברים כאן על פירות שביעית שאוכל הראוי לאדם יש דין לתת לאדם ולא לבהמה, ורק כשלא ראוי לאכילת אדם נותנים לבהמה, לכן נכתב לכם לאכלה לפני לבהמתך, שלא נטעה לומר שמותר לתת אוכל של אדם לבהמה.

כה י. וקראתם דורו בארץ לכל יושביה יובל היא תהיה לכם וגו' ואיש אל משפחתו תשובו. לכאן יש כאן כפילות בפסוק. אי הרי הכל הולך על שילוח עבדים, גם וקראתם דורו לכל יושביה, ואח"כ שוב אכילת משפחתו תשובו והיינו העבדים, ולמה נכתב פעמיים? וי"ל, אומר הגר"יז ע"פ הגמ' ברי"ה ח: עה"פ וקידשתם את שנת החמישים שנה מה ת"ל לפי שאנמר ביום הכיפורים, יכול לא תהא מתקדשת אלא מיוה"כ ואילך, ת"ל וקידשתם את שנת החמישים, מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה. מכאן אמר רבי ישמעאל, מ"ויה ועד יו"כ לא היו עבדים נפטרים לבתיהם אך גם לא היו משתעבדים אלא אוכלים ושומחים וכו', כיוון שהגיע יו"כ תקעו ב"ד בשופר מיד היו עבדים חוזרים לבתיהם, וכ"פ הרמב"ם י ד משמ"י. ולפי"ז מתבאר הפסוק כך: וקידשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דורו, והיינו שמתחילת שנת החמישים קוראים דורו שלא מעבדים את העבדים, והסיים הפסוק יובל היא וכו' והיינו שבי"ח שאז קובעים את היובל, אז ושבתם איש אל משפחתו.

כה יד. וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תוננו וגו'. יש להקשות מדוע הוספנו ממכר היה מספיק לומר וכי תמכרו לעמיתך? וי"ל דמצינו בשי"ש שדין הונאה הוא דווקא כשמוכר ממכר אבל בעה"כ המוכר כלי תשמישו אין בזה הונאה כי לבעה"ב חשוב הדברים שלו, וא"כ י"ל דזה מה שרצינו לומר וכי תמכרו ממכר זה דווקא ממכר אז יש בעיה של הונאה אבל בכלים אחרים אין בעיה של הונאה. לר"ת חן.

כה כ. וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וכו', וציויתי את ברכתי. לכאורה קשה איך יאמרו בשנה השביעית מה נאכל הרי אדם אוכל כל שנה מהתבואה של שנה שעברה וא"כ בשנה השביעית יש לו כי בשנה השישית הוא עדיין זרע ואסף, ורק בשנה השמינית אין לו? וי"ל ע"פ יומא עד: על מי שאוכל ואין לו פת למחר, אזי אין לו הנאה מהאוכל שיש לו היום. ועל כן יש לפרש את הכתוב כך: וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, כי גם בשנה השביעית לא יהיה להם טעם באוכל מכיוון שאין לו לשנה הבאה, וע"ז הו"א הקב"ה וציויתי את ברכתי ואז תהיו אוכלים לשובע בשנה השביעית ולא תדאגו כלל.

כמה דיוקים על פסוקי שמיטה ויובל. א. כל השנים הנזכרים בפרשה של שמיטה כולם חסרים: שבעת שמינת תשעית, ואילו שישית כתוב מלא וי"ז והטעם בזה י"ל משום וציויתי את ברכתי בשישית, אז כשיש ברכה זה מלא. עוד מצינו 14 פעמים יובל בפרשה הזאת שש פעמים כתוב יובל מלא עם ויו ושמונה פעמים יבל בלי ויו, וי"ל דמצינו בערכין ב: ששבעה עשר יובלות מנן ישראל ושלשה אחרונים היו רק לקדש את השמיטה, עכ"פ 14 היה שבי"ד קדשו, וד"ז מרומז כאן שכתוב 14 פעמים יובל ולפי חשבון הסוגיה שם יוצא שבימין בית המקדש מנו 6 יובלות ולכן כתוב יובל מלא, ואחרי

החורבן מנו עוד שמונה יובלות וכנגד זה כתוב יבל חסר. טעמא דקרא.

כו ב. את שבתותי תשמרו ומקדשי תראו אני ה'. יש לדקדק למה אמר שבתותי לשון ברם, ולא אמר את השבת תשמורו. ועוד למה הסמך לזה ומקדשי תראו? ונראה דהנה אמרו חז"ל שבת קי"ח אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נאילים. וזה שאמר הכתוב אם את שבתותי היינו שתי שבתות דווקא תשמרו אז ממילא יגיע 'ומקדשי תראו'. ואח"כ מוסף אני ה' והוא ע"פ רש"י בשלח יז טז שאין ה' שלם עד שיבא המשיח.

וארט'ס על פרשת בחוקותי

כו ד. ונתתי גשמים בעיתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו. למה גבי גשמים כתוב ונתתי גשמים בעיתם, היינו שהקב"ה יתן גשם. ואילו לגבי עץ השדה כתוב שהעץ עצמו יתן פריו? וי"ל ע"פ תענית ב. גי מפתחות נתנו ביד הקב"ה ואחד מהם זה מפתח הגשמים. ולכך גשם הקב"ה נותן, אבל פירות העץ יתן. הרמ"ד סאלאווייץק.

כו ה. ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם. יש להקשות מה הקשר בין אכילה לשובע לשיביה לבטח בארצכם. וי"ל ע"פ ברכות ג: שבאו ואמרו לדוד המלך שאין פרנסה, א"ל דוד צאו והתפרנסו זה מזה, אמרו לדוד אין הקומץ משביע את הארץ. אמר דוד לכו למלחמה. והנה כאן הקומץ משביע את הארץ כי אוכל קצת ומתברך במעיו (רש"י על ואכלתם לחמכם לשובע) ממילא וישבתם לבטח בארצכם, כי לא תצטרכו למלחמות. רבי שמואל יעקב בורשטיין.

כו ו. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד. הגמ' בברכות נה: ואמרת שכל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב, ומבארים האחרונים לפי שהיה טרוד במלחמות, לכך בלילה ראה חלומות רעים בענייני מלחמות. ולפי"ז מובנת הבטחת התורה, ונתתי שלום בארץ ולא יהיו מלחמות וממילא ושכבתם ואין מחריד.

כו ו. ונתתי שלום בארץ. אומר רש"י שמא תאמרו הרי יש אוכל ושתיא - אם אין שלום אין כלום, ת"ל ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום כלול כנגד הכל עכ"ל. כאן בברכה הם מתייארים שמא לא יהיה שלום, ואילו בפרשת נצבים כתוב והיה בשמעו את דברי האלה וזאת והתברך לבבבו לאמר שלום יהיה לי, משמע שבעקלה הם אומרים שאפי' שתהיה קללה אבל שלום יהיה. וקשה למה בברכה חוששים שלא יהיה שלום ובקללה הם בטוחים שכן יהיה שלום. וי"ל ע"פ ברכות כ: שאלו מלאכי השרת לקב"ה למה אתה נושא פנים לישרעל ונותן להם שלום כדכתיב 'ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום'? ענה להם הקב"ה אני כתבתי בתורתך ואכלת ושבעת וברכת, היינו שירכור רק במקום שהם שבעים, והם מברכים גם בי'כזית' אפי' שהם אינם שבעים, ולכן כיוון שהם נושאים לו פנים אני נושא להם פנים ונותן להם שלום, ולפי"ז, מובן כי בברכה הם לא נושאים פנים לקב"ה כי הם אוכלים קצת והם שבעים, כדאיתא ברש"י על הפסוק וואכלתם לחמכם לשובע שיהיו אוכלים קצת ומתברך במעיהם, וא"כ הקב"ה לא ישא לנו פנים כי אנחנו שבעים בכזית ואין נשיאות פנים מצדינו לכן חששו שלא יהיה להם שלום. וע"ז צריך את ההבטחה משמים ונתתי שלום בארץ. משא"כ בקללה הם היו בטוחים בשלום כי הם לא היו שבעים כלל וכלל ובכ"ז בירכו ברהמ"ז.

כו ו. והשבתי חיה רעה מן הארץ. הקשה הגר"יז מלצר לשיטת רש"י בפסחים ד: לגבי תשבינו שאור. דהשבתה שהי כוונת הפסוק והשבתי חיה, שלא יהיו חיות רעות, והיינו בעיור? ותירץ רבי בצלאל זולטי ע"פ התו"כ שהובא ברמב"ן כאן, דפליגי רבי יהודה ורבי שמעון, דרבי יהודה ביאר דהשבתי היינו יעברו מהעולם כפשוטו, ואילו לרבי שמעון משביתן שלא יזיקו. ולפי"ז הכל מובן לשיטתם, דלר"י דהשבתה הוא בעיור דס"ל דבעיור חמץ הוא בשריפה, לכך כאן ההשבתי הכוונה שהקב"ה יעביר החיות מהעולם לגמרי. ואילו לרבי שמעון שהשבתה דזכא היינו שלא יזיקו, הוא כעין ביטול חמץ שמבטל החשיבות שלו, וכחיות שמבטל את ההיזק שלהן. ולפי הנ"ל יש לבאר עוד פלוגתת הרמב"ם והראב"ז פ"ב ממלכים ה"א, דלרמב"ם שם לעת"ל עולם כמנהגו נוהג ולא יהיה שום שינוי. ובביאור הפסוק וגר זאב עם כבש וזאב דרך משל: והיינו שיהיו ישראל יושבים בין האומות ולא יזיקו להם, אבל לא שיגור זאב עם כבש. ומקשה שם הראב"ז הרי כתוב והשבתי חיה רעה מהארץ, ומאי דכתיב בתורה אי"ז משל, ורק על דברי נביאים שידך לומר דרך משל. וצ"ל שהרמב"ם והראב"ז נחלקו בפלוגתת ר"י ור"ש הנ"ל, דלר"י הכוונה שלא יבואו חיות רעות בארצכם והיו מפני שיהיו מלאים באדם, וממילא לא יכנסו חיות רעות (כ"כ הרמב"ן כאן) ואין כי שינוי הטבע וכן למד הרמב"ם. אבל הראב"ז שהקשה משם ס"ל כד"ש שהחיות לא יזיקו והוא שינוי הטבע ולכך הקשה על הרמב"ם מהכא. רבי משה גפן.

פרשת בהר בחוקותי תשפ"ג

כו ז-ח. ורדפתם את אויבכם וגו' ונפלו אויביכם לפניכם לחרב. ורש"י שיהיו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ. מה לא להוסיף רש"י בזה? י"ל ע"פ המדרש, שכשדוד הרג את גלית הקב"ה עשה נס שגלית יפול על פניו לכיוון דוד שלא כדרך הארץ שנופלים לאחוריהם, והטעם כדי שיהיה קל לדוד לכרות את ראשו שהיה גדול והאם היה נופל לאחוריו היה מאמץ להגיע עד הראש שלו, והכנעים היו גבוהים מאוד ע"פ עמוס ב' ט'. וזה מה שכתב רש"י שיהיו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ.

כו ח. ורדפו מכם חמישה מאה, ומאה מכם רבבה ירדפו. ברש"י הקשה הלא החשבון הוא שאם חמש רודפים מאה. אז מאה רודפים אלפיים. וי"ל, אומר המהר"ל דיסקין, שכוונת הפסוק כך: ורדפו מכם חמשה מאה, ומאה מכם - היינו מאה פעמים חמש דהיינו חמש מאות, רבבה ירדפו.

כו יג. ואולך אתכם קוממיות. וברש"י בקומה זקופה. ותמה ע"כ החת"ם הרי הגמ' ברכות לא. ואמרת שאסור לילך ד"א בקומה זקופה. וי"ל דהנה טעם האיסור לילך בקומה זקופה הוא משום ששכינה למעלה מראשותיו, וצריך ללכת בהכנעה לפני השכינה. והנה כאן כתוב והתהלכת בתוככם. ופרש"י 'אטייל עמכם כן עדן - כאחד מכם' היינו שהקב"ה יטייל בינינו, ולכך מותר ללכת בקומה זקופה שהרי הוא לא מראשותינו ואנחנו לא דוחקים רגלי השכינה.

כו יז. ונתתם ואין רודף אתכם. לכאורה קשה מה הקללה שאין רודף אתכם, הרי אם כן יהיה רודף זו קללה יותר קשה. וי"ל שאם יש רודף אתכם אז אלוקים יבקש את הנרדף, וזו הקללה כאן שלא יהיה לכם את הזכות של אלוקים יבקש את הנרדף.

כו יט. ושבתי את גאון עוזכם. בתורת כהנים ביאר שזה הולך על הריגת 'פפוס בן יהודה' שהיה מקורב לממלכות והיה מבטל הגזירות של היהודים. פעם אחת נמצאה בת המלך הרוגה ורצו להרוג את כל היהודים, אבל נפסד ואמר שהוא הרג אותה וכך הוא נהרג וניצול כל ישראל. וכתוב בגמ' בב"ב ג. שאין כל בריה ובריה יכולה לעמוד במחיצתו בג"ע בגלל מעשה הגדול והאציל שהוא עשה, שהיה ברומן של עולם ומסר עצמו להריגה כדי להציל את ישראל. וכתוב עליו, שהוא נכנס לבית הסוהר וראוהו את רבי עקיבא ואמר לו אישך שנתפסת על ד"ת' אוי לי פפוס שנתפסתי על דברים בטלים. רואים שאפילו שעשה כזה מעשה אציל וגדול, שהרי כל המציל נפש אחת מישראל וגו' נאצי"כ, המציל את כל היהודים שהיו בסכנה, ולמרות זאת, הוא נחשב כמי שנתפס על דברים בטלים, ולמה: כי מול תלמוד תורה גם הדברים הכי גדולים בעולם נחשבים כדברים בטלים.

כו כ. ותם לריק כוחכם. איתא בתורת כהנים: זה המשיא בתו ונותן לו ממון הרבה, ולא הספיקו שבעי ימתי המשתה לצאת עד שמתה בתו, נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו (כי המבל יורש). רבינו נתן בספר הישר תיקן שאם האיש מתה בתו ב"י חודש מהנישואין בלי להשאיר שום, הבעל צריך להחזיר לאבא את כל הנדוניה שקיבל. והנכד של הפנ"י מספר שנגלה לו בחלום, שזה הטעם שקוראים לרבינו תם 'תם' כי הוא ביטל גזירת ו'תם' לריק כוחכם.

כו כח. והלכתי עמכם בחמת קרי, ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתכם. לכאורה המילה אף אני מיותרת. ואומר החת"ס ע"פ סנהדרין מו. שהשכינה מצטערת גם על מיתת רשעים. וזמ"ש הכא ויסרתי אתכם אף אני והיינו שגם הקב"ה מתיסר, כביכול, בצרתם.

כו כז. וזכרתי את בריתי יעקב. מה נתקע כאן באמצע הקללות פסוק של נחמה? מתרץ הסנדלר זצ"ל שזה גם קללה. כי אינו דומה רשע בן רשע שעושה עבירה, לרשע בן צדיק. כי על הרשע בן צדיק יש יותר תבעיה בשמים למח עשה עבירות הרי ראה בבית לא ככה, משא"כ רשע בן רשע שעושה עבירה שכן ראה בביתו. וזה מה שהתורה אומרת כאן, אני אתן לך עונש גדול כי אני זוכר שאתה מרעע האבות הקדושים, וגם הארץ אזכור, ואווירה דארי"ז מחכים, ובכל זאת לא תהפך בדרך הישר.

כו מד. לא מאסתים ולא גאלתים לכלותם. רבי ברוך דב דיסקין אמר וארט יפה, כמדומני בשם הגר"א, על הפסוק במלאכי ג'ו' **אני ה' וישנתי ואתם בני ישראל לא כליתם.** הגמ' בשבועות אומרת האומר חן חן הרי"ש שבועה, לאו לאו הרי"ז שבועה, כלומר אדם לא צריך לומר אני נשבע שאני לא הולך למקום פלוני, אלא אם אומר אני לא הולך אני לא הולך פעמיים הרי"ש שבועה. וזה מה שאמר ה' לישראל אני לא - לא. שנית. היינו את המילה 'לא' שנית, כלומר אמרתי פעמיים. והיכן? אצלנו בפרשה: לא מאסתים ולא גאלתים לכלותם להפר בריתי עימם, ולכך משום שאני ה' שנית פעמיים את ה'אל', לכן אתם בני ישראל לא כליתם לכך אני לא מכלה אתכם.

כו יט. ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו ויסף חמישית כסף עירכך עליו וקם לו. הנה כאן לגבי גאולת שדה כתוב שכשהמקדיש פודה את **וקם לו**. ואילו לעיל בפסוק טו לגבי מקדיש בית איתא שזה המקדיש יגאל את ביתו והיה **לו**. ויש לעיין למה לגבי שדה כתוב **וקם לו** ולגבי בית כתוב והיה לו? וי"ל בדשדה דינא הוא שאם לא גאלה המקדיש ומכר הגזבר אזי זה לא חוזר לבעלים ביובל. משא"כ בבית תמיד חוזר הבית ביובל לבעלים. לכן בשדה כתוב קיום והיינו שזה מתקיים אצלו. ואילו בבית שזה בלא"ה שלו כתוב והיה לו כבר כשפודה, אבל לקיום גם בלא"ה זה היה שלו.

לא תונו איש את עמיתו – אונאת דברים

על הפסוק ולא תונו איש את עמיתו (פסוק יז) פירש רש"י כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה גוטנת לו לפי דרכו והנאתה של יונץ. ובגמרא בבבא מציעא נח: הרחיבו באיסור זה וז"ל הגמ' אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור משה אבותיך, אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטרפרות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה, אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרנו לו חבירי לא יאובד הקלזר יראתך כסלתך תקותך ותם דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד, אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם. רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקור בשעה שאין לו דמים והדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו יראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ורבי אלעזר אומר רב גופו וזה בלמונו רבי שמואל רב נחמני אמר זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון. ובדף נט. אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה. אמר רבי אלעזר מיום שנחרב בית המקדש נגטלה שערי תפילה שנאמר גם כי יאזעק ואשעוי שתם תפילתי ואף על פי ששערי תפילה נגעלו שערי דמעות לא נגעלו שנאמר שמעה תפילתי ה' ושועיתי האזינה אל דמעתי את תחרש. **ובחינוך מצוה** פתח כתב: וראוי להיזהר בשאלתו ברמי דבריו לא יהי נשעם חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאד ללב הבריות. **ויודע המעשה** שמשופר בעברא דבר קשה טוב: על רב רחומי שהיה גריל לבא לביתו בל נאמר יום כפור, פעם אחת בערב יוכ"פ האריך בלימודו והתאחר לבא לביתו, ואשתו ציפתה לו שיבא וחושבת כל העת בלבה עכשיו יבא ולבסוף לא הגיע, וחלשה דעתה והורידה דמעה, באותה שעה היה רב רחומי בגג ונפחת הגג מתחתיו ומת. ונשאלת השאלה הרי עכשיו הצטערה יותר שבעלה מת, אלא ביאר ר"ח שמואלביץ שבין אדם לחבירו זה אש ושרפת ואם אדם פוגע בשני אפילו בלי כוונה הוא נזיזק. **נביא כאן כמה עובדות** מגדולי ישראל כיצד נהרוז מאד מאיסור זה.

סיפר האדמו"ר רבי אברהם מזוועהיל שבצעירותו זכה להיות סמוך על שחרן זקינו רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע בליל הסדר. בין האורחים שבאו לסעוד אצלו בליל הסדר [כידוע שהיה ביתו פתוח לרווחה וכולם התקבלו בביתו בכבוד מלכים] היה יהודי שאכל מצה שרויה לפי תומו, מיד ניגש אליו הילד כדי למחות בו על מנהגו זה. אולם כאשר הבחין בו זקינו רמז לו שלא לומר לו מאומה. לאחר כמה דקות הבחין בו אחר מבני המשפחה וכמעשה הראשון שהיה גם הוא להוכיחו על כך, אך אז אמר לו רבי שלומיקה בתוכחה בשמים לא ישאלו אותך אם אכלת מצה שרויה אם לא בשמים ישאלו אותך אם שחרת על הפה שלא לפגוע ביהודי. **סיפור נפלא** סופר על החזון איש כפי שהעיד רבי עקיבא הכרמי: פעם פנה אלי דודי רבי אליהו מאיר בלוך (ראש ישיבת טלז), ובקשני שאצבי בפני החזון איש את שאלתו עקב שמעשה שהיה: במחנה קיץ בארה"ב עשו נער ונערה מעשה שטות של קדושי שחוק. דודי פרט את את הסיפור במכתב, השאלה היתה האם לחוש לקדושין ולהצדיק את הנער לתת גט? ואותי שלח לחזו"א בכדי לשמוע את דעתו בענין. כשנכנסתי לחזו"א לא מנת לקבל את חוות דעתו, הוא אמר לי להקל בזה שאין לחוש לקדושין. העותי ושאלתי: מדוע נוטה הוא להקל, הרי מדובר כאן בספק איסור חמור של אשת איש, ומה יש להפסיק אם נסדר גט לחורמא? השיב לי החזון איש: וכי להכתים ולבלייש נערה בת ישראל לעשותה לגרושה, אין זה דבר חמור בעיניך? **רבי שלמה** זלמן אויערבאך נהג כל ימיו לשפוך בעצמו לפני האשפה את שיירי המאכל שמצלתו, ולא היה מאפשר לבני ביתו לעשות זאת, ונימוקו בפיו: לעיתים אדם נמאס משיירי המאכל של רעהו, והאיסור לגרום זאת שייך גם אצל בני הבית. **סיפר רבי** יחזקאל אברמסקי: הדבר היה בימי חורפי ברוסיה כשישבתו כבר על כסא הגבורת, באחד הימים נדדמן לי לבקר אצל רב ישיב פלוני במעונו תוך כדי שהותי אצלו נכנס מישהו עם שאלה בפיו, והרב הורה לו מה שחורה. הרגשתי על אחר שחוראותי אינה מוזיקת בשולחן ערוך כתוב אחת אך מכיון שהיה מדובר במנהג בעלמא לא היה כאן מקרה מסוג לאפרושי מאיסורא שמתי מחסום לפי, היה ברור לי שבכגון דא כבודו של הרב עדיף. אמנם כשיצא השאלו והמשיכנו בשחיה נתגלגלו הדברים שבינינו מעניין לענין עד שהצבעתי בעדיות לפני איש שחיל על מה שכתבו בשו"ע, עיין הרב בפנים ואמר שאכן שכח וטעה בהוראות, לבסוף גם הודה לי שהעמדתיו על טעותו ונפרדנו בשלום. לאחר מכן בשו"י הביתה התחיל לב נוקמי מין וידע האם לא יצעירתי את הרב בהערתיו הוא אמנם הודה לי על שהארתי את עיניו מכל מקום יתכן בהחלט שגרמתי לו עגמת נפש ומבוכה כשנוכח לדעת שבמעמד רב צעיר כמוני טעה והורה לאחד מבני קהילתו באופן שגוי ואולי התבייש בזה, יסירתו קשות את עצמי מדוע לא התאפקתי מלהראות לו מה שכתוב בשולחן ערוך האין פה חשש אונאת דברים האין עבירה בין אדם לחברו שאפילו יום הכיפורים אינו מכפר עד שירצה? לאחר שעשינו חשבון נפש נוקב והחלטתי בלבי לבקש את מחילתו,

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

אך נודע לי שהוא כבר נפטר. ולכן טרחתי למרחקים עד לקברו ואספתי עשרה אנשים וביקשתי ממנו מחילה כדין המבואר בשו"ע, ורק אז נחה דעתי.

רבי אברהם פאם היה אומר: רואים לפעמים מבוגרים משחקים עם ילדים, המבוגר חוטף משהו מיד הילד ומחביא בידו. הילד מנסה לקחת בחזרה, המבוגר מעביר ליד השניה, והמחזה חוזר על עצמו שוב ושוב, המבוגר מוסיף להתגרות בילד עד שהוא פורץ בכדי ואלו הוא משיב לו את החפץ, ואינו מרגיש שום חרטה על מעשהו. מה הבעיה להשתעשע קצת? כאן הטעים ועורר: למעשה, כלולים בהתנהגות המתפירה הזו כמה לאוויך: אני שוקק לזה התנהגות מחמירה בגלל האכזריות שבה. לא מי שצוץ לזולת אפילו לשעה קלה ואף נהנה מכך, הוא חוטא. **כי גם לצער ילד זה אסור. מסופר מעשה שהיה אצל החזו"א: ילד בן שבע** השתולל בחדר שבו למד החזון איש, ותלמידו של החזון איש העיר לילד שפיסץ, אחרת הוא יספר לרבה שלו. החזון איש פנה לאותו תלמיד והסביר לו שבכך עבר על איסור תורה של ילא תונו איש את עמיתו. שהרי אסור לצער אדם מישראל והלא לילד שי צער מזה ועל פי הפסוק אין הבדל בין קטן לגדול. התלמיד ניסה להסביר את עצמו, שהרי צריך לחנך את אותו ילד. החזון איש ענה שמצוות החינוך מוטלת על האב ולא עלִיד. החזון איש הוסיף ואמר לתלמידו: אם הוא מפריע לך לא תצא ותלמד בחדר אחר. אבל לילד לא תפריע. **עוד מסופר** פעם הזמינו את ה"דברי יחזקאל" משינובא שיבוא להיות מסדר קידושין בעיר אחרת. הוא הגיע לעיר כמה שעות לפני החתונה. וכדרכו האנשים הגדולים הנהגים בביתול תורה, הלך לבית המדרש ללמוד לפני החתונה. באותו הזמן, השמש יהודי חשוב ומכובד, היה מקה את בית המדרש וילדים הפריעו לו. אמר השמש לילד שהפריע יציאנו והילד לא יצא. אז נתן השמש לילד סטירה, הילד התחיל לבכות ויצא. אחר כך הלך רבי יחזקאל לחתונה, שם כיבדו אותו, שכן היה אדם גדול. בא רבי יחזקאל לסדר קידושין ושאל מי לוקחים עדים? הרב אמר שהם לוקחים אנשים חשובים, את השמש של בית המדרש ועוד יהודי חשוב. ראו שרבי יחזקאל לא מרוצה מהעדים הנבחרים. עד שהשמש תפס את עצמו שאולי זה בגלל שנתן לילד סטירה, אמר לו הרב: בוודאי, אתה פסול לעדות, עכשיו צריך לחכות שהילד יגדל ורק אז תוכל לבקש ממנו סטירה. וידוע על הסטיפלער שביזקנותו הוא בא לבר מצווה של בחור בגלל שכשהיה קטן הוא ציערו במקצת, והוא חיכה לכשיגדל כדי שיוכל לבקש את מחילתו וטרח בכך ביותר.

אצל רבי יחזקאל אברמסקי ניגש פעם בעל תפילה, שהתפלל באופן עילג עד שהצחק את כל המתפללים מאחור. והנה במשך כל התפילה עמד הגאון ברצינות ולא הוציא אפילו שחוק קל מפיו שעה שכל המתפללים התגלגלו מצחוק. לאחר התפילה ניגש אליו תלמיד אחד ושאל: ילמדנו רבינו, היאך הצלחתם לעמוד כך מבלי למתוח את השפתיים לצדדים? השיב לו הגאון: ראה בני בשעה שהתעורר רבי הצורך לצחוק, וזכרתי במה שאמרנו חז"ל המלביץ פני חברו ברבים אצ"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא'. אמרתי לעצמי שאם אוציא מפי אפילו חצוק אחד, כל כרכי חזון יחזקאל שהוצאתי יכלו לאיבוד ולא צחקתי. **עד כמה** משפיעים מילים לא נעימות על האוזן של השני סיפר רבי ראובן אלבז: זכרוננו כשהייתי נער בן ארבע עשרה בישיבה קטנה, פעמים רבות היה ראש הישיבה רבי מאיר דב רובמן, מכבד אותי לעבור לפני התיבה ולחיות חזן. הקב"ה חנן אותי, בקול יפה, ומכיוון שמלמדי התתפלל מחזנים אשכנזים התפללתי בנוסח זה, וראש הישיבה היה נהנה מכך, ואפילו האשכנזים שהיו בישיבה נהנו לשמוע אותי. איש לא בחור אחד שלא נהנה מהחזנות שלי. אני זוכר שיום אחד לאחר שגמרתי את התפילה, וקבלתי ברכות יישר כח מרביני הישיבה וגם מכמה חברים, ניגש אלי אותו בחור ואמר לי: אתה מחזן בקול של תרגול בדיק כזה. זה כל כך כאב לי עד שהתחלתי לבכות. אמרתי בלבי: מה הוא רוצה ממני? מה עשיתי לו? והלא השמעתי חזנות יפה וטובה וכולם נהנו, מדוע הוא אומר לי כך?. כאב לי כל כך! לאחר מכן נערתו בעצמי: נו, שכח מזה! החלטתי למחול לו ולא להקפיד עליו, אולם לא יכולתי לשכוח את דבריו. בכל פעם שראיתיו וזכרתי בעלבון הצורב. וזה היום, אחרי חמישים שנה ויותר, הדבר חקוק בזכרוני. כמה כוח יש לדיבורים שלנו, וכמה עלינו להיזהר לא לקלקל בהם!

סיפר רבי גמליאל ברונוביץ: אברך ירושלמי אחד לא הצליח בפרנסתו, ובלע עסק שהיה תוחב את ידו היה נכשל. החובות עלו והשתגרו על צווארו, והוא לא ידע את נפשו מרוב צער. עמד האיש וחשב חשבונות של עולם, מה יכול להיות הדבר שמונע ממנו את הפרנסה. חשב וחשב הדק היטב, עד שהגיע למסקנה שהנה מעשה הוא יסגירתי כבר כמה שנים, ואין אשתו מרוצה מזה. היא אמנם לא עושה מזה מריבה, כדי לשמור על שלום הבית, אבל בתוככי לבה זה מצערה מאד, כפי שאמרנו לו כבר כמה וכמה פעמים. החליט האיש שכנראה זה הדבר המונע ממנו הפרנסה, שכן אמרו חכמים שאונאת האשה מונעת הפרנסה, ואם דמעתה מצויה אין המעות מצויות, כידוע. על אתר החליט האיש לשנות את דרכיו, ואמר לאשתו לשמחתה הרבה שהוא מפסיק לגמרי לעשן. והנה פתאום החלה לרוע קרנו, ושרתה שכינה במעשה ידיו, ובכל אשר פונה מצליח, ונעשה עשיר גדול, כן יתן ה' וכה יוסיף, ברכה ברוחניות ובגשמיות ובכל העניינים לטובה.

סיפר רבי ראובן קרלינשטיין: בשבת אחת הגיע יהודי לבית המדרש לקבלת שבת ומעריב, וכבדוהו לגשת לפני העמוד. החזן החל את תפילתו, והיה נראה כי הוא עתיד לסיים בחצות לילה. רבי יוסף שמעלבין מגדולי ירושלים, שהיה מתמיד גדול, ישב במזרח, וההוא האריך מאד בכל קטע. לפתע הבחין החזן כי רב יוסף עושה תנועה של צער עם הכתף, כמי שקשה לו כבר עם האריכות. כשראה זאת, יצא לו כל החשק מהחזנות. מיד החליף גינונים וניהל קבלת שבת רגילה. רבי יוסף הבין מיד מה קרה, וכי ציער יהודי. הסתיימה תפילת מעריב, רב יוסף המתין שכולם יכלו הביתה. הוא לא הלך לביתו אלא נותר בבית הכנסת. המתין שהחזן כבר ודאי באכסניה שלו, הוא יצא בשקט. בלי שיראו, בא דפק בדלת, כאשר נפתחה הדלת והאיש עמד בפתח, התפרץ בבכי: ותרחס עלי תסלח לי, אני מבקש ממך!, והתייבב בפניו. החזן שאל: מה קרה תמחל לי. החזן: מחול לך! מחול לך! כעת הוא נרגע ושב לביתו.

כשנעשה רבי נתן צבי פינקל חולה הטרידה אותו העובדה שמצבו יצער את זולתו, באותם ימים קיבל על עצמו לחייך יותר שכן כשילדים יראו את מראהו הבלתי גרתי עולים הם לפחד לכן קיבל על עצמו להרבות בחיוכים. פעם בא לפניו אחד ממקורביו, והתאונן שהיום התבייש עד מאוד בבית המדרש. הוא שאל את הסבא: אמנם מה שארע לי הוא בוודאי לכפרת עוונותי, אבל יש לחשוב מה גורם אשר גרם שיאירע לי כך בזה? רצוני לשוב בתשובה על כך: שהרי בוודאי עוונותי גרמו לי שיארעו לי בושות כאלו. אמר לו הסבא מסלובודקה תנך ומיד: הזכר נא במה שארע לפני עשר שנים. למד כאן בישיבה בחור תלמיד חכם מיוחד, שהיה שקוע כל כולו בלימוד. פעם ארע שהגיע בשבת בבוקר לתפילת שחרית. מרוב שהיה שקוע בלימוד, הפשיל את שרוולו כדי להניח תפילין, למרות שלא היו התפילין לפניו. המאר שהיה גריל שבנעמדו תפילה הוא שמפיל את שרוולו מרוב שקיעותו בלימוד עשה כך בשבת קודש. היות ולא רציתי לגשת בעצמי לאותו בחור פן יתבייש, פניתי אליו ואמרתי לו שתמרה לאותו ויתכיר לו כי שבת היום, ואין צורך להניח תפילין. אתה אכן ניגשת אליו, אבל אמרת לו את הדברים כשחיוך על שפתותיך. הבחור הלז נפגע מאוד. בחיך הזה דקרת אותו בכל רמי"ח איבריך! דע לך שלהשי"ת יש זמן, אבל העוון דאז לא נמחל לך! חלפו עשר שנים מאותו מעשה, והיום קיבלת את עונשך הראוי, על כך שחיכת אז וגרמת לחלישות הדעת לאותו בחור.

רבי חיים קניבסקי אומר רבות שהמצער חברו זה מעכב הזש"ק והיינו שמתעכב בלימוד עד שפייעו ורבים לשיפורים על אנשים מעוכבי זש"ק ששונדע להם שבנער ציערו החבר הם מיהרו לפיסו ונושעו. **ושמעתי סיפור מוסמך** על יהודי ניצול שואה ללא ילדים רח"ל שהיה מביא לישיבה בשכונות כל מוצ"ש את האוכל שנשאר בשבת ליישיבה, והיה בטוח שכולם נהנים ממעשה ידי אשתו מאוד ואף אשתו הרבתה באוכל כל ער"ש כדי שישאר לבחורים במוצ"ש וז"י נתן להם סיפוק גדול. יום אחד ניגש אליו אחד הבחורים ואמר לו בלזול, אין לך מה להביא את האוכל כי כשאתה הולך, הכל הולך לפח. היהודי נעלב כהוגן וכבר באותו שבוע כשדמעתו ודמעת אשתו על לחייהם הם עברו דירה. לימים התחתן הבחור הנ"ל ובמשך שנים רבות לא נפקד בזש"ק. כל טובי הרופאים אמרו שאין שום בעייה, לאחר שנים רבות הוא שמע מדברי הגר"ח קניבסקי בעייה, זה של מצער את חברו מעכב הזש"ק, מיד הוא נזכר באותו סיפור, וכאן הוא החל את מסע החיפושים אחר אותו יהודי עד שמצא שהשגור באיהו מושב. הוא ואשתו הגיעו לביתם והחלו לבכות את מצבם הקשה. הוא היהודי לא אבה לסלוח לו וסיפר את כל התלאה והצער שגרם להם ז"ו. במשך שעות ארוכות הם הרבו לפייסו עד שקיבלו ע"ע שהם ירסמו זז"י ברבים שיחיה ליוכט ואז הם סלחו להם. וכך כעבור פחות משנה הם נפקדו בתאומים, והיהודי הנ"ל משמש לילדים כסב, והם מקבלים את הילדים אחת לשבוע בביתם ומתארחים אצלם תמידים כסדרם.

כמו"כ התפרסם הסיפור עם הרב אלישיב שכיתה שלמה של תלמידות שלא התארוס אחרי ששייבם את שנותיהן בסמינר, ובאו לבקש עצה מהרב אלישיב ואמר שייזכרו אם פעם נפגעו במישיה. והתברר שבביתה א' היתה אצלם בחורה לא כ"י"ו נורמלית והם צחקו עליה עד שהתביישה לבוא ומעת היא במוסד סגור. מיד הרב אלישיב אמר להם מה דרכי התשובה. ותוך תקופה קצרה הלך בתה התארוס. הרבנית קניבסקי סיפרה לנו רבות על כולה שחזרה הביתה פעם מהסמינר בוכיה בעקבות שהמורה ציערה אותה לעיני כולן על אול בכפה, ולא עזרו כל ההסברים. לימים המורה באה לביתם לבקש מחילה כי היא קרובה לגיל ארבעים ועדיין לא מצאה את זיווגה. כמובן שמיד סלחה לה, ומיד אמר"ה היא נושעה. ואדם שצער משהו, כפרתו היא בקשת מחילה. ובעיקר אם מתבזה בכך זה גופא כפרתו. וכדאי להתבונות שעה אחת מאשר לסבול שנים רבות ורק אח"כ לבקש מחילה. ואני מכיר אדם שכל ימיו סבל ומכאוב לבקום כל צרה שפנתה לו נהיית לו צרה חדשה, ואין לו יום ולילה, חיוו מלאים יסורים והוא הודה בפני שהכל בגלל שהציץ בעבר לשני בצורה לא רגילה ומתקשה לבקש מחילה ע"כ. ה' יעזור שתתחזק בעניין זה של באל"מ להזהר מאוד לא לצער את השני בשום דרך, ובפרט בליים אים של אבל על תלמידי ר"ע על שלא נהגו מספיק כבוד זה בזה. ונוזכה לגאולה השלימה בב"א.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלות: פרשת בהר פותחת במצוות השמיטה שבאה לחזק את מצוות הביטחון בה'. מהו בטחון בה' ומאי ההשתדלות המותרת? **תשובה:** השתדלות מותרת רק כהלכה וכמדת בטחונו, ומי שמשתדל שלא כהלכה ודאי שלא יצליח, וכן מי שמשתדל יותר מידי מראה שאינו בוטח מספיק והקב"ה אומר לו תסתדר לבד, חלילה. והחזו"א אמר פעם לרבי שמשון צרפלי שההשתדלות היא לבקש פעמיים בלבד, ואח"כ יתפלל. והביטחון בה', אומר הגאון, צריך להיות בדרך של כגמול עלי אמו היינו כמו שתינוק לא חושש שיחסר לו חלב למחר, כך על האדם לא לחשוש מזה כלל. והרב שטיינמנ כתב לרבי דוד אבוחצירא שבדורות הסטנולוגי שהכל ביטחונם כפתור יש תפקיד יחודי יותר מהדורות הקודמים והוא לבטוח רק בה' ולא בבשר ודם, ורק בורא עולם בכוחו להציל אותנו ולהפעיל ישועות, וכמו שראוי בקרוונה. וכן אמר החזו"א לרבי אלעזר צדוק טורציץ ביהודי חי"ב לקחת אתו את הרבש"ע לכל מקום בו הוא הולך, והיינו כאשר הוא קונה נעליים הוא צריך להתפלל שה' יצליח דרכו והוא יקנה נעליים טובות, וכן בכל עניין ונעניין הוא צריך לפנות להקב"ה ולדבר עמו כבן אל אביו וכך גם יהיה לו ס"ד כי הבוטח בה' חסד יסובבנו, וגם תתגבר אצלו מידת הביטחון בה'. וכשדאסמ תתפלל על כל עניין לה' מראה שבוטח בו ואז חסד יסובבנו. **יודועה הסגולה** של רבי חיים מוולאז'ין, שכלל עת צרה וכדו' ושים מבטחו בה' ויאמר אין עוד מלבדו ויזכה לראות ישועות... ואנשים רואים ישועות גדולות ע"י סגולה זו בראיונות לעבודה, במבחנים, ובעיות במיסים, ושלל בעיות שלצערנו לא חסרות.

שאלה: מה צריך להשתדל השבוע? **תשובה:** הרב שטיינמן היה תמיד אומר שבשבוע שקוראים את הקללות הוא שבע צריך יותר והירות, והוא עצמו היה משתדל באותו שבוע לא לצאת מביתו מלבד לצרכי מצווה. רבי חיים קניבסקי כשהיה קורא את הקללות בשניים מקרא הוא לא אומר זאת מול אנשים שלא יתקבלו חי"ו (ויש להוסיף מה שמקובל מרבי חיים מוולאז'ין שמי שצם בער"ש בחוקותי ואומר שניים מקרא ואחד תרגום יזכה שכל תפילותיו יתקבלו).

שאלה: סגולה לחשקת הלימוד: **תשובה:** ילמד לפני תחילת הלימוד 5 דקות תוך הספר 'מעלות התורה' לרבי אברהם אבי הגר"א וככה שמואלים לפני תחילת הלימוד כמה חשיבות ומעלה יש לתורה זה נותן חשק עצום לצלל כל רגע ללימוד. ותמיד אנו כותבים שהסגולה הגדולה היא לבקש מה' שיתן לנו חשקת הלימוד ואין למעלה מה.

שאלה: מה הסיבה שספר התהילים היא סגולה אדירה לכל צרה קטנה כגדולה: **תשובה:** כיוון שהעניין של לשמה הוא מאוד גדול, ובאמירת תהילים שאין מכך כל הנאה, וזה רק בשביל להתפלל יש בזה מעלה של לשמה ולכך זה מתקבל ברצון. מהרב שטיינמן

שאלה: האם רבי חיים קניבסקי היה בדירת החזו"א כשהגיע לשם בן גוריון? **תשובה:** רבי חיים שם לב שכן גוריון הגיע מיד הוא קרא לכל הנמצאים שם בואו איתי לחדר כאן יאסור להסתכל בפני רשעי'. (מתוך הספר הנהגות ולהכות לרבי חיים קניבסקי מאת תלמידו רבי חיים עוזר כהן שליט"א. ושם מופיע גם שרבי חיים כתב בחלק מספריו ניתן להשיג אצל 'הרב' חיים קניבסקי ובחלק מוושט' 'הרב' ואמר רבי חיים שמה שמושם שבחי הסטיפלער לבקשתו הוא כתב הרב אורי שפירא כתב בלי הרב).

שאלה: איזה יצר הרע חזק יש בתקופתנו בקרב הרבה מהצעירים: **תשובה:** להיות מעודכן כל הזמן בנייטס, וכח הסקרנות הוא חזק מאוד, וקשה להתגבר ע"י. אבל, מעורר רבי גרשון אדלשטיין, שיש חיוב להתגבר ע"כ. והמתרגל להתגבר ע"י לא לקרוא עיתונים וק"ו לא לשמוע קווי נייטס רואה תוך תקופה קצרה שחייו נעשים יותר רגועים ושלווים ויש לו ס"ד מיוחדת בכל העניינים, וראשו נהיה פנוי יותר להכניס אצורות התורה עד אין סוף. והוא לא מפסיק כלום מה שהוא לא מתעניין בכל הנייטס.

שאלה: האם יש תועלת בהחרמת מאפיית אנגיל בעקבות זה שיו"ר הדירקטוריון הפגין נגד הציבור החרדי בצורה מתריסה שלא היה לה תקדים: **תשובה:** בעבר הציבור החרדי החרים בעקבות חילול שלב או חפירות בקרים היה זה החרם מול בנק לאומי מול שפע שוק ומול אל על. החרמות אז הצליחו להביא לפשרה של הבעלים או להפסידם אדירים. החרם האחרון היה על חברת אל על שעשתה טיסות בשבת. אז החרם היה רישמי והחברים ספגה הפסדים עצומים והיא נכנעה לדרישת החרדים שהיו 20 אחוז מהנוסעים שלה. החרדים הקונים של אנגיל הם ככל הנראה מהסוגים יותר אחוזים מאשר הם באוכלוסיה משום שהחילונים בדרך כלל קונים במאפיות ויקרתיות יותר. הציבור החרדי לא נלחם על כבודו בדרך כלל, וודאי לא בצורה הפוגעת באנשים אחרים. אין לנו עניין לפגוע בהכנסות מאפיית אנגיל ולא פעובי החברה, בהם גם כאלה הנמנים על הציבור החרדי. אך כאשר מפגינים נגד הערכים והמהגינים שלנו באופן עקבי עד כדי הסתה מוכרעת, אנחנו לא יכולים לעבור על כך בשתיקה. כי יש בכך חילול ה' שאנחנו סמרטוטים אנוגיל אשר דורוך עלינו בלי גבול ובודאי אחרי שהתפרסם החרם, כי זה שאנחנו חרדים זה לא סיבה שניתן שירמסו אותנו וודאי לא אחרי שאחד ממעלי החברה הוסיף שמן למזורה ואמר מילים משתלחות בציבור החרדי.

שאלה: כשיש איזה משהו שמפרע לי אצל השני האם עלי לפתח שיחה על דבר זה עם השני או לשמור בבטן? **תשובה:** לבדוק היטב מה מפרע לי אצל השני, ולהבין איך זה קשור אליו, היינו נאמר אם השני מפור זה מפרע לך, עליו לדעת שזה בגללך, כי אתה מידי פדנט. ולכן מה שראוי לעשות זה להסביר שהבעיה היא אצלך ותעשה לי טוב, וכך השיחה תהיה חיובית ביותר.

שאלה: מתי כדאי להימנע מלאכול? **תשובה:** סמוך לשניה, וכדאי להרחיק את הסעודה שעתיים מהשינה. ובנוסף, מחקרים רבים הראו שאחרי השעה תשע בערב לא מומלץ לאכול כל האוכל אז הוא יכול להזיק לתועלת שיש מהכבד.

שאלה: האם נכון לדבר עם צעירים דברים בסיסיים כגון גן עדן וגהנום כדי שיהיו אמהתא: **תשובה:** בימינו הדרך היא להתמקד יותר על ההנאה בלימוד המעלה של תורה; הכיף וגהיות אדם שמקיים וחי ע"י התורה ופחות לדבר על גן עדן וגהנום. ומי שיש לו החפץ חיים בדרור כתב המון על גן עדן וגהנום. א. שיינבלד החזו"א אין אנו מוצאים שום התייחסות ליראת העונש אלא רק על ההנאה והמעלה שיש ללומד וכדו'. מאת רבי יהושע איכנשטיין

ריתאח אדוריתא: מעשה שהיה: באיסרו חג פסח השנה הבית משהו כיבוד לבית הכנסת. בין האנשים שלקחו בורקס היה אדם חסידי הלבוש בבעקישעס חגיגתי [כמנהג רבים באיסרו חג]. כשלפתע נזעק אחד הנוכחים והזכיר לו שאצלו יום טוב שני, כי הוא בן חו"ל. הוא נחרד ומיהר להחזיר את הבורקס, כשאז העיר אותו שהבורקס נהפך לאיסורי הנאה, חמץ שעבר עליו הפסח. האם הוא צודק? יש לדון האם הוא זכה בזה, אם כן, האם שייך לומר שנאסר בהנאה כשלשני זה מותר. להצדדים שזכה או שלא, שיש מחלוקת ראשונים כשאדם מקבל אוכל באירוע, באירוח וכדו' אם זה שלו או רק יש לו בזה זכות אכילה [ונספ"ק אם יכול לעשר ועוד]. אך כאן גם יש לדון שהוברר שבכלל לא ניתן לו זכות אכילה. ויש לדון.

מודו יז יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו להשבע: א. שמעתי עצה לציפורן חודרנית, לקחת נייר זכוכית ולשייף באמצע הציפורן כל יום קצת. ובדוק ומנסה זה עוזר גם במצבים קשים (כגון דלקת) למתעניינים איך זה עובד מכוון שלוקחים קצת כוח מהציפורן היא מתכווצת וכך זה או חודר לבשר. ב. בענין בועות אורז שנוצרות בצווארון חולצה גברית, שמעתי שמה שגורם לזה, זה גיהוץ עם אדים באזורים האלו. לכן כדאי מאד למנוע את הבעיה ע"י שמגהצים צווארון, חפתים וכפתורים כך בחום בלי להוציא אדים מהגחץ. בכל החולצה אין בעיה, הנקודה היא רק באזורים הנ"ל שתפור (מודבק) בתוכם בד הקרוי "בטיסט" והוא נהרס ע"י אדים ונוצרות בועות. ג. עבור דלקת במעיים שמישהו שאל על עצה יש לנו ב"ה פיתרון בדוק ומנסה יש רופא טבעי בשם ד"ר אליהו לביא, שממש עוזר למחלות כאלו ואחרות. הטלפון: 026426583. **אחר שלח:** אני גם חולה בדלקת מעיים ועוזר לי הדברים הבאים: תרופה בשם קראון (25000) שזו תרופה לא מיקה שמכילה אינוזימי עיכול (אפשר גם להשיג אינוזימי עיכול של חברות טבע) וכן כדורי ביו שמכילים חידקי עיכול טובים. ויטמין C (סי) בלי חומצה. כורכום (שהוא גם מרפא דלקות) - כדאי להתנייע בחברת סולגאר איזה סוג של כדורי כורכום טוב לדלקת מעיים. ל-גלוטאם (אני משתמש ב-ל גלוטמין של חברת סולגאר). ליקורץ (הצמח עצמו או בכדורים של חברות טבע). ל-גלוטמין וליקורץ בונים את הרקית של מערכת העיכול. כל הדברים הללו עוזרים לי מאוד ב"ה באופן אישי ושווה לנסות אם כי לא בטוח שכל דבר שמתאים לחולה אחד עוזר גם לחולה אחר אבל מאוד שווה לנסות כי זה יכול לשנות את כל החיים. עוד כתבו: יש רפואת הומופטיה שהיא יעילה מאוד כנגד כל סוגי הדקוה ע"י ד"ר סרוסי בבני ברק ובירושלים. **ד. לגבי ברזל שנספג טוב** בזמן דלקת ברזל של חברת סופהרב. **ה.** מי שסובל מזיעה מוגברת בכפות הידייםורגליים או בית השחי התפרסם בעבר על משחה בשם 5% GEL METHENAMINE (מטאמניק) שהועילה לסובלים מזה. אני השתמשתי בה לאחר שניסיתי כל סוגי המשחות וזה הועיל לי, מאחר וזה מגיע רק ב-100 גרם ומחירו 200 ש"ח יש צורך במרשם ואינו כלול בסל המעוניין להתחלק איתי 50 גרם שיה מספיק לתקופת הקיץ יכול לצבור איתי קשר במייל: natankin1995@gmail.com. ו. לגבי גרביים שנקרעים מהר. ממלץ מנסיוני: רשת חנויות גרביים פמילי סוקס בבני ברק זה ברחוב כהנמן מול רח' ריינס מוכרים סט של שלושה זוגות בעים מכותנה. עמידים לאורך זמן. ז. כשעור הידיים נעשה יבש, להרטיב היטב את כפות הידיים במים (!) למרוח עליהן בעודן רטובות קרם ולוטה, לשפשף בסבלנות את הידיים זו בזו במשך דקות אחדות, והתוצאה מפתיעה. **ח. להשרות את תליתית כשעה וחצי בתוך אמבטיה עם מים פושרים ותבילת מלח לימון ואבקת/גיל בכיסה - איראיל וצא נקי** מאד ולבן. **לגבי** העטרה אם זה מכסף חייבים להוריד אותה, וכמובן להכניס למכונה עם אבקת בכיסה על תוכנית צמר ללא מרכז בכיסה (אח"כ קשה לגחץ). **ח.**

לגבי הרגע הזה שאתה מגלה שהמקלדת באנגלית, יש תוכנה חינמית בשם "לונג אורב" (באנגלית: LangOver), שאם מתקנים אותה אז בלחיצה על F10 זה מחליף חזק לעברית, ואז צריך לעבור לרגע הבא. **הארה:** לגבי חומץ תפוחים שהוא שבוש שעבר, העירו שזה עלול לעשות כויות בעור חי"ו, שמעתי שעדיף לדלל במים (חלק אחד חומץ תפוחים לשלושה חלקים מים). ט. כידוע שראוי שלא לכבות נרות ברוח הפה, ע"י שמכסים את הלהבה עם חפץ מתכת שיש לו בית קיבור בגודל של פרק אצבע בערך וכך הלהבה נחנקת, אפילו מבלי לגעת בנר. ניתן להיכנס לכל סמבור ולמצוא משהו מתאים. י. לגבי אלרגיות לאגוזים אצל ד"ר הרט בבני ברק יש זיקה מיוחדת נגד אלרגיה ומועילת לשנה. יא. כאשר מנקים כיריים ע"י סטנ מורץץ או כל מסיר שומנים אחר יש להיזהר מאוד שלא חי"ו יגע בכפתורי ההדלקה של הגז כיוון שיש שם חומר שומני עבור האטום ובמקרה וחי"ו נגע בזה מסיר שומנים ניצוץ אחד קטן יכול לגרום לשריפה בכל הבית מומלץ לנקות את גוף הכיריים ללא מסיר שומנים כלל. את החלקים ניתן לנקות במקום מרוחק מהכיריים. יג. בענין הורדת מדבקה לטבילת כלים, בדרך כלל מגלים זאת סמוך לטבילה, כאשר בודקים את הכלי טרם טבילתו כדיא דגמרא וש"ע שחייבים לעיין בו לראות שאין בו חציצה [ודלא כהמון העם המוציאים את הכלי מאריזה ומיד טובלים בלי להביט מאומתן], ובאותה שעה אין כלים ושום דבר. ולפני קרוב לארבעים שנה לימד אותי עצה טובה ואמנה, הרב יוסף ח'ן בן נעמי לרמ"ש (מיסד וראש ארגון החסד י'חסידי נעמי), והיא, לקחת מעט 'חול' הנמצא בכל מקום, להרטיבו קצת, ולשפשף באצבע או בבוהן על מקום המדבקה המוסרת, וראה פלא, כל שיירי המדבקה יורדים בלא שום בעיות, ועמהם שיירי הדבק, בכלים רגישים כגובה מכסף, צריך לשפשף בעדינות כדי שלא יגרמו 'סריטות'. יד. דבק חס ניתן להסיר עם פן לשיער (לא ניסיתי על בד קטיפה). לגבי מה ששאלו אם עיתון ומנחים אותו על הדבק חס או השעורה, ומהגוש אותו עם מגחץ, מה שקורה זה שהדבק חס נמס ונספג בעיתונו, ולא משאיר זכר רק לשים לב שלגבי שמלת קטיפה אולי זה יותר עדין, לכן צריך עם חוס נמוך במגחץ, וכן לפעמים אם נדבק הרבה דבק, אז צריך להזיז כל כמה רגעים את הדף של העיתון לאזור שהדף יבש כדי שישפג טוב.

התורה חסה: בקשות עזרה שנשלחו השבוע ע"י קוראים שמשוועים לפתרונות. אנו שילחו פתרונות למייל בשבוסף העלון: א. איך מורידים כתם מסרט של כובע שנוצר ע"י ניקוי הכובע בסיר. ב. איך מורידים כתמים של גמבה- לפלל אדום מבגדים. ג. איך שומרים על הרכות של המגבת שלא תהפך להיות אחרי כמה כביסות קשה כמו דיקט.

הלכות מענייני הפרשה

כה לו. אל תקח מאית נשך ותרביית. כמה כללים בענייני ריבית מהספר ברית פנחס: כאשר יש לאדם חוב לחבירו והוא מוסיף יותר ממה שהוא חייב אפילו אם החוב פחות משווה פרטה, זהו איסור ריבית: וכן נביא סוגי אובות שבהם יש את האיסור ריבית. א. חוב על הלואה או שכירות או מכירה אסור לשלם יותר מהחוב. **ב.** קיבל מתנה מחבירו מותר לו להחזיר מתנה יותר גדולה מאי"ל ונותן לו המתנה ע"מ שיהיזר לו אח"כ, אלא פלוני התחייב לתת מתנה לחבירו עד זמן מסויים וכשהגיע הזמן לא נתן אסור לתת לו אח"כ מתנה יותר גדולה כי ההתחייבות נהפכה לחוב, **ואם** בשעה שהתחייב לתת מתנה אמר שאם ייתן ביום פלוני ייתן מתנה קטנה ואם יאחר ייתן מתנה יותר גדולה מותר, ונפק"מ למחורף שהתחייב לתת לחבירו סכום מסויים עד זמן פלוני, וכשאחר ביקש להגדיל הסכום הר"ו ריבית. **ג.** גם לערב אסור להוסיף עוד כסף מחמת איחור הפרעון. **ד.** אסור להחליף צ"ק במזומן ביותר מסכום הצ"ק, אח"כ צריך שהסכום הנשכר הוא שכר טירחה או שיעור הפרעון. **ה.** אם ההלוואה היתה לטובת המלווה, כגון אדם שיש לו אפשרות לבנות על הגז ואין לו כסף בשב"י ובא חברו ואומר לו אשקיע כסף בבניית הגז סך 100 אלף \$ ואני אגור בו עד שיהיה לך להחזיר כל הסכום (100 אלף \$) אי"ו ריבית בזמן שגר בביתו, וכן אדם שרוצה לקנות בחנות חברו בגדים עבור ילדיו של המוכר, והוא מבקש לקנות בפרסה נווחם-עם ריבית שרי. כי ריבית זה רק כשהוצרך הלווה. **ו.** המפקיד כסף אצל חברו לשמירה לתקופה מסויימת, וחברו השתמש בכסף ברשותו או שלא ברשותו, אי"ו הלוואה ומותר לו להחזיר יותר בשני תנאים א. שלא יאמר בפרוש שהוא השתמש בכסף לצורך, **ב.** שלא יאמר מראש שיהיו לו רווחים עבור הפקדון, ולכך מי שעשה עיסקאות עם כסף שהופקד אצלו מותר לתת מהרווחים למפקיד. וכן בעל גמ"ח שמקבל כסף פקדון עבור מי שמשאלו מותר להחזיר יותר אף כשהשתמש בכסף ובציורו התנאים הנ"ל. **ז.** גנב שרוצה להחזיר יותר מהגניבה מותר אבל כשמבקש הארכה להחזר עם ריבית, אסור. **ח.** מיק שהיך יכול לשלם יותר אבל כשמבקש הארכה בתוספת תשלום אסור, וה"ה אם מקבל מחברת ביטוח ומחמת האיחור מוסיפים לו עוד אסור.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. פרשת בהר: א. בשנת היובל כל איש חוזר אל – **ב.** השומר את שנת השמיטה זוכה ל- **ג.** קרוב שיכול לקנות שדה שנמכר לזר נקרא- **ד.** אף הוא יכול לגאול אדם שנמכר לגר תושב. **ה.** שמיטה כמו כל שאר המצוות נאמרה ב- **ו.** מה נאמר בשנה השביעית? **ז.** אחת העבודות שעושים בכרם- **ח.** יובל היא שנת ה- **ט.** קח – (רש"י פסוק כז) **י.** מילה נרדפת לשנה- **כ.** אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ- **ל.** יש להם ערים משלהם- **מ.** בשנת היובל כל עבד חוזר אל – **נ.** ריבית בלשון התורה- **ס.** צמחים הגדלים לבד בשדה- **ע.** אחד הדברים שיוצאים ביובל- **פ.** אסור לעשותו- **צ.** "ו____ את ברכת" **ק.** בכרם זומרים, בשדה – **ר.** מותר בגוי ואסור בישראל **ש.** "כ____ כתושב יהיה עימך" **ת.** אסור לקחת אותו מאחיד. **תשובות: א.** אחוזתו. **ב.** ברכה. **ג.** גואל **ד.** דוד. **ה.** הר סיני. **ו.** וציוותי את ברכת. **ז.** זרעתם. **ח.** חמישים. **ט.** טול. **י.** ימים. **כ.** כנען. **ל.** לויים. **מ.** משפחתו. **נ.** נשך. **ס.** ספיחים. **ע.** עבד עברי. **פ.** פסל. **צ.** ציויתי. **ק.** קוצרים. **ר.** ריבית. **ש.** שכיר. **ת.** תרבות.

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. פרשת בחוקותי: א. הפרשה פותחת במילה? **ב.** ה' יקיים אותה אתנו? **ג.** אם נקיים את מצוות ה' הם ינתנו בעיתם? **ד.** סוג מכה ח"ו? **ה.** מי מעריך את העני שאין לו לשלם את ערכו? **ו.** ____ חמישית על ערכך? **ז.** ערכו של מי הוא חמישים שקל? **ח.** כשאדם פדה משהו שהוא הקדיש הוא מוסיף? **ט.** המקדיש בהמה כזו מוסיף חמישית על ערכה? **י.** יחליף **כ.** בגאולת שדה, את מה מחשב הכהן ע"פ היובל? **ל.** בברכות נאכל ממנו לשובע? **מ.** במה נאמר העשירי יהיה קודש? **נ.** ישן מאד? **ס.** בהר זה ניתנו המצוות? **ע.** ערכו של שקל הקודש? **פ.** עץ השדה יתן? **צ.** יש לעשר את הבקר ואת ה? **ק.** והיה הוא ותמורתו יהיה? **ר.** מאה מאיתנו ירדפו? **ש.** מקל **ת.** "ואתם ____ לי לעם" **תשובות: א.** אם **ב.** ברית **ג.** גשמים. **ד.** דבר **ה.** הכהן **ו.** ויסף **ז.** זכר **ח.** חומש **ט.** טמאה **י.** ימיר **כ.** כסף **ל.** לחם **מ.** מעשר בהמה **נ.** נושן **ס.** סיני **ע.** עשרים גרה **פ.** פרו **צ.** צאן **ק.** קודש **ר.** רבבה **ש.** שבט **ת.** תהיו.

חידות בפרשת השבוע בה"ב: א. מילה החוזרת על עצמה 4 פעמים באותו פסוק? **ב.** שש מילים רצופות המתחילות באות ש? **ג.** 2 חולם במילה אחת 4 פעמים? **ד.** מילה בת 4 פתחים? **ה.** 3 מאברי הפנים בפרשת בחוקותי? **ו.** שלוש מילים שונות מאותו שורש 2 מקומות? **תשובות: א.** שבע (כה ח). **ב.** ספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי ... (כה ח). **ג.** דודו (כה מט) גואלו (כה כה) אותו (כה כה) לדורותיו (כה ל). **ד.** הקדחת (כו טז). **ה.** אף (כו מב) אין {עין} (כו לז) פי (כו ח) עינים (כו טז). **ו.** וְאֶכְלָתֶם יֶשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי חֶדֶשׁ תּוֹצִיאוּ (כו י) "כָּל יְמֵי הַשָּׁמָה תִּשָּׁבֵת אֶת אֲשֶׁר לֹא שָׁבֵתָה בְּשִׁבְתֶּיכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם עֲלֶיהָ" (כו לה). יישר כח למרצה המופלג והדגול ביותר העניו רבי יאיר נוסבכר שליט"א שהביא את החידות המופלגות.

חידות לשאול את הילדים: א. איזה נייר שווה 100 שקל? **ב.** מוצצים אותו והוא לא נגמר? **ג.** מה מגיע אחרי מנה אחרונה? **ד.** מה חי בלג בעומר? **ה.** איפה האביב נמשך כל ימות השנה? **ו.** מה מטהר בלחיצה? **ז.** מה ההבדל בין קוף לקופה? **ח.** איזה גפן מותר לנזיר? **ט.** מי עולה ולא יורד? **י.** מה זה פון? **תשובות: א.** שטר של 100 שקל. **ב.** מוצץ. **ג.** מים אחרונים. **ד.** רוטל. **ה.** תל אביב. **ו.** מטהר אויר. **ז.** קופה רושמת. **ח.** צמר גפן. **ט.** השחר. **י.** החצי השני של מלפפון. **חידון משמעות מילים לפרשת בהר. ה' משמעות למילה זמר.**

זמר - קצץ ענפים. "ושש שנים תזמור כרמך" (ויקרא כה ג) "מחתך ענפים יבשין של גפן" (רש"י ד"ה זימור, מו"ק ג.). **זמר - שם חיה כשרה.** "איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר" (דברים יד, ה). **זמר - שבת.** "זמרו אלוקים זמרו" תרגום, מלבי"ם: שבחו (תהלים מז ז). **זמר - ניגון.** נעימה. "בנבל עשור זמרו לו" (תהלים לג ב). "זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו". זמירות לשבת. **זמר - שם מועצה** מקומית באזור השרון.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל:

0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

רָגַע, חוֹשְׁבִים

בעקבות כינוס הכשרות שנערך בעיר בני ברק ועורר הדים רבים

מובא כאן עלון הסברה בנושא חנויות ללא השגחה

ובו עדויות מזעזעות ואמיתיות מהנעשה בחנויות אלו

"פעם ראשונה שאנחנו קונים אוכל מוכן לשבת", צוהלים הילדים. חוויה אחרת, אין מה לדבר... במקום לראות את אמא טורחת שעות במטבח, מבשלת, מטגנת, קוצצת ומתבלת – פשוט הולכים לחנות, בוחרים את הסלטים שרוצים, מקבלים אותם ארוזים ומוכנים – ואפשר לבחור שפע של סוגים.

"כל ילד יכול לבחור שני סלטים", אומר אבא בהנאה. הילדים מסתערים על המקרר, ובוחנים בענין כל סלט וסלט.

"ואת תבחרי בשרים..." אומר מוישה לרעייתו. "יש לך כאן את כל המבחר... המון סוגים. תבחרי מה שנראה לך טעים. לא נורא אם תקחי משהו גם פחות מוצלח. השפע לכבוד שבת הוא ערך בפני עצמו".

הוא עצמו ניגש לדגים... המאכל החביב עליו מכל השאר. דגים! הוא סופר לפחות חמשה סוגים של דגים שלמים, ועוד כמה וכמה אחרים. מבחינתו, היה מבקש מעט מכל דבר. טועמיה - - - ובוודאי אם הטעימה היא בשבת קודש!

כשהם יוצאים מן החנות בידיים עמוסות שקיות, כשהילדים מדושני עונג, הוא פוגש את הדוד שלו, הדוד היקר מבני ברק, הכתר של המשפחה כולה. כמה שמחה, לחיצות ידיים הדדיות, הילדים מתחבאים מאחורי מכנסיו של מוישה, להביט בדוד שהוא צדיק מפורסם...

"קניית חבילי חבילות של 'בדיעבד' ו'עגיולי פינות' לכבוד שבת", הדוד היקר מביט בשקיות ומחייך לתוך פניו של מוישה, שברגע הראשון לא מבין את הנאמר.

"קנינו אוכל לשבת... הגענו לעיר אמש מאוד מאוחר בלילה, דווקא תכננו לבשל כאן, אבל זה כבר לא היה מעשי... אז פתחנו את הארנק. לוו עלי ואני פורע - - -"

"לא אקלקל לך. רק שאלת תם: מישהו בדק את עניין התולעים והרמשים בהררי הירק המאוכסן בחגיגות בקופסאות הפלסטיק... וזו רק מן הבעיות הראשונות המקופלות בשקית המתפקעת. רק נקודה למחשבה..." מוישה מביט בדודו הלום רעם. גם רעייתו נרעשת. הבשר, הדגים, הסלטים הנהדרים. מה שרצים, מה רמשים?

"באיזה הכשר המאכלים שקניתם?" תוהה הדוד. העיניים שלו בוחנות. מוישה מרגיש שהדוד רואה לתוך קרבו. הוא מסתובב במהירות לכיוון החנות.

"קנינו מכאן... זה בני ברק פה, לא? הכל כשר, הכל מהודר..."

זהו, שלא!

למרבה ההפתעה והכאב, בבני ברק שלנו, העיר החרדית ביותר מאז ומתמיד, השמורה ביותר, המפוקחת ביותר – צצות כפטריות אחר הגשם חנויות של אוכל-מוכן, מזון מהיר, מעדניות ממתקים – ללא השגחה כלל!

האם זה יכול להיות?! מי בכלל קונה בחנות ללא הכשר?

לדאבון הלב – החנויות הללו פורחות, מה שמספר את הסיפור העצוב ביותר בעולם: יהודים כשרים ושלמים שלעולם לא יכניסו מאכל לא כשר לפיהם, נכשלים כל שבוע, כל שבוע, בלא פחות ממאכלות אסורות.

זה מתחיל ביהודי חרדי ממש, נאמן ושמור, שמחליט לפתוח עוד אגף לפרנסה. הוא קונה כמה רכיבים מההכשרים הכי טובים, מבשל, מטגן, צולה ואופה, אורז ומארגן הכל בפתח המקווה או בית הכנסת השכונתי, והנה לנו שוק קטן של אוכל מוכן. הכל גלאט, הכל נהדר. זה כשר בדיוק כמו אצלו בבית, ובאמת כשר שם!

אבל ככל שהענין נעשה מסחרי, שאלות הכשרות הופכות להיות כבדות ותובעניות. אחרי שבוע-שבועיים של רכישה מקומית, השוק המרכזי הופך להיות יעד מועדף. הכל ברבע מחיר. יש כבר

דרישה ל'גאלער' המיוחד שלו, הכבד קצוץ הפך למבוקש בכל המעדניות...ההספקים אדירים, שבת המלכה וחגיגת 'טועמיה' מביאה עימה שפע מבורך של פרנסה וידיים עמוסות עבודה המנסות להדביק את הקצב.

וכך, בלחץ האטומי של שבת וחג, של הספקים אדירים אחסנה ושינוע, ורק משהו קל 'נעלם' ומסתתר במירוץ המרהיב הזה: מה יהיה עם הפרשת תרומות ומעשרות? מקורות הירק? הקפדה על איסור בצל קלוף במשך הלילה? מקור הבשרים? (כן...יש מחסור...הצלחתי 'לארגן' הפעם משם ומשם...), בישולי עכו"ם? לאנשים פרטיים אין צל של מושג כמה הלכות צריך לדעת ולכמה עניינים לשים לב, רק כדי להפריש כהלכה מירקות ופירות שנקנו בשוק המרכזי, למשל.

אחרי שבועיים-שלושה שכל משפחתו מתארגנת לעזור ברביעי בערב, הוא מביא שני פיליפינים או נפאלי חרוץ שיעשה את רוב העבודה. מה עם שטיפת העלים – ולו עלים מהסוג המובחר ביותר – מחרקים?! לך תסביר לנפאלי כמה צריך להקפיד כדי לשטוף חרקים ולהשרות אותם במי סבון...חרקים שהוא אפילו לא רואה וגיגיות שאין להן מקום במטבח המתפקע מהררי 'ארבעס' מושרים בקפידה...

וזו רק ההתחלה.

בעצם, מהרגע שאדם הופך את מטבתו הפרטי לענין מסחרי, על פי ההלכה הפשוטה הוא מאבד את 'חזקת הכשרות' שיש לכל יהודי של צורה, ונכנס לסדרת ניסיונות קשים, שרק משגיח חיצוני יכול להוות משקל נגדם. גם אם עדיין הכל כשר וטוב, יש חשש לקבל את הנאמנות שלו! הוא איבד את חזקת הכשרות. כמו לקחת אריזה בכשרות לא מזוהה ולהכניס לפה, ולסמוך 'עליו' שאין שם צרות...

באחד מהמוקדים של מכירת פיצה בצפון הארץ - "כל המוצרים בד"ץ" נכנס במקרה משגיח כשרות לקנות פיצה, הוא שאל האם יתנו לו רשות לעשות סיבוב קצר במטבחון הקטן, שם עומד התנור ו"כל המוצרים בהכשר בד"ץ". אכן כל המוצרים היו שם בהכשר בד"ץ. במדויק. אך הוא יצא אחרי דקה וחצי בפנים אדומות מכאב אכן כל המוצרים כאן בד"ץ, אך אבקת המרק שמערבים בפיצה לתיבול וטעם טוב, היא בטעות, לא 'פרווה' אלא אבקת מרק בשרית... לפיצה החלבית". כן. בעל הפיצרייה יהודי חביב ופשוט שלא שם לב ברגע של עומס קייצי והמוני מטיילים. ככה זה נראה כאשר אין השגחה. חד וחלק.

אף אחד מאתנו לא מעלה על דעתו לקנות מוצר ללא הכשר!!!

אנחנו לא יודעים שכמות הבעיות שנוצרת במקומות שמכילים לנו אוכל, גם כאשר "כל המוצרים בהשגחה מהודרת" – מעמידה אותנו בסיכון ודאי לאכול חרקים, ערלה, טבל ושביעית, מאכלי עכו"ם ועוד ועוד חששות חמורים שלא נרצה אותם, לעולם!

"על חטא שחטאנו לפניך במשא ובמתן, על חטא שחטאנו לך במאכל ובמשתה" – המילים המטהרות הללו עוד הולמות על לבבנו בתחינת לב והכאת אגרוף. אולם מה הקשר בין שני החלקים? היה אומר הגה"ק רבי הלל מקאלמיה זצ"ל, כי אילו נכנסנו לחנות כלשהיא וראינו את חזותו המלבבת והתורנית של בעליה, מן הסתם היינו מתיישבים לאכול בתחושה ברורה והרגעה עצמית ש'אפשר לסמוך עליו'. אולם אם תוך כדי הארוחה היה פונה אותו יהודי של צורה ומבקש הלווה כספית, הלא היינו מתנערים בבירור ובאי נוחות, 'מאין אני מכיר אותו?!' 'למאכל ומשתה' הוא 'נאמן' אולם 'למשא ומתן' שם אנו דורשים 'ביטחונות' ובירור מעמיק. עצוב כמה שזה נכון ונוקב.

למרבה השמחה והעצב (כן, שניהם!) אין אפילו אחוזון בודד מהאנשים הקונים באותן חנויות-ללא-הכשר, שידעו מה המשמעות של קנייתם, ובכל זאת קונים. קרוב למאה אחוזים של הצרכנים באותן חנויות, חושבים שאין הרבה הבדל בין 'אדם חרדי אחראי' שהעסק שייך אליו, לבין השגחת כשרות מוסמכת.

ואין טעות איומה וטראגית יותר מהטעות הזו..

החינוך לכשרות, שלא להכניס אל הפה מאכל ללא כשרות מהודרת, הוא חלק בלתי נפרד מחיי היהדות. אנחנו יונקים את חשיבות המזון הכשר עם חלב אמנו, ומוכנים לעשות מאמצים אדירים ולשלם סכומי כסף כבירים כדי להינצל ממאכלות אסורות. הורים מוכנים 'להפוך את העולם' כדי שיהיה לילדים שלהם מאכלים מסויימים שהם נזקקים להם – בכשרות טובה, ולא להאכילם בספק איסור. אנשים מוותרים על חופשות ועל נוחות, ובלבד לשמור את גופם נקי ואת ליבם טהור, מאותם איסורים המטמטמים את הלב והופכים אותו לאטום וקהה.

ובלא יודעין, הם נכנסים בפשטות לחנות מזון מוכן, וקונים מכל הבא ליד, משלמים במיטב כספם ואוכלים בהנאה, בלי לדעת מה הם בעצם עושים לעצמם - - -

זה נורא!

הזוועה הולכת וגדלה ככל שבית העסק מצליח, ומתפרסם באיכות המוצרים ובטעמים המובחר. ואותו בית-עסק, אילו היה נוכח שאנשים עומדים מבחוץ, מתאכזבים שאין לו תעודת הכשר מוכרת, ואינם קונים – היה משיג תעודת כשרות!!! היה משיג פיקוח הלכתי, ועומד בתנאים, וכולם היו יוצאים נשכרים....

הציבור מצביע ברגליים. כוח הציבור הוא עצום!! אף אחד לא יחזיק דוכני מזון, ואפילו לא מכונת פופקורן פשוטה (מאיפה הגרגרים? מי בדק מתולעים?) – הם לא יקנו אצלו!

ולקונים אכפת... ועוד איך אכפת!

"איך אתה מכשיל מאות יהודים צדיקים במאכלים שיש בהם כל כך הרבה איסורים?" נשאל פעם בעל חנות לממכר מזון, אדם בעל הדרת פנים וצורה של יהודי. "איך זה יכול להיות שאתה מוכר לאנשים תמימים מזון שלא עולה על דעתך לאכול בעצמך?"

"אלו שאכפת להם מענייני כשרות בין כה מבשלים הכל בבית, הם לא סומכים על אנשים זרים", ענה האיש "ואלו שבאים לקנות – מוכיחים בזה שלא אכפת להם. הם לא מקפידים... אז בבקשה, הם מקבלים את מה שהם רוצים!!!"

זה מחריד, ואין שקר גדול מזה.

המשגיחים בחנויות המפוקחות נאלצים לא אחת לזרוק מגשים שלמים או כלים מלאים באוכל מוכן, משום שנפל בהם חשש איסור. בחדרי העבודה של חנויות-ללא-פיקוח עובדים אנשים התלויים בבעל העסק, ואם הם יגלו שהתערבב איסור באוכל מוכן – יפטר אותם מהעבודה לאלתר. הם לא יספרו לו בכלל...

רק שוו בנפשכם... חנות קטנטנה או כניסת מבוא למקווה טהרה, לתוכה נדחסים מלאי של בשרים, סלטים וכמובן גם עוגות גבינה ובלניצטס לכבוד שבת, אחסנה אחת, קירור אחד, שינוע אחד... ולעיתים אולי גם מטבח אחד. וסתם שאלה קטנה: מגוון הסלטים, בשרי או פרווה? האם נעשתה הפרדה בין דגים לבשר כמובא בשו"ע כ'חמירא סכנתא'?

בכל הדורות גדלנו על סיפורים מופלאים, איך גדולי הדור נאבקו שלא להכניס חשש איסור לפיהם, גם במצבים הקשים ביותר. הזהירות ממאכלים שיש בהם חשש איסור היתה כל כך גדולה, וסיעתא דשמיא יתרה היתה למי שהקפיד על הדבר כל ימיו, עד כדי סיפורים שנדמים כנסים גלויים.

כי מאכל איסור מטמטם את הלב, מקהה אותו, הופך את לימוד התורה למשימה קשה ומייגעת, מסיר את החדות מן המחשבה התורתית ומעכיר... עד כמה מעכיר... ולפעמים הפערים בין היכולות המדהימות בזכירה ובהבנת דברי קודש "קודם האכילה", לחוסר הטעם, הקושי והחספוס של "אחרי אכילת דבר אסור" – מחרידים ממש...

ואנחנו מכניסים את האיסורים האלה לפה, רק משום שאין אנו מודעים לחשיבות המכרעת של פיקוח הלכתי על הכנת המזון!

רק משום שאנחנו לא טורחים להרים את העיניים, ולבדוק האם המקום מחזיק "תעודת כשרות" ברת-תוקף, או שמא לא... כן. גם אם המצפון והלב היה נקי מול "יהודים של צורה" המוכרים לנו, דבר שאין בו כדי להתיר, הרי שהיום כבר יש חנויות שונות ומשונות, עם נערים נמרצים או יהודים יקרים מכל גווני הקשת. ואנחנו? רגועים... "כל בני ברק קונה שם..." אבוי לטיעונים משעשעים מעין אלו...

לו רק ידעו מה מיוצר, היכן... היכן נרכשה התוצרת ומה הם תנאי הייצור... ואלו דברים שכל ילד קטן יכול לבדוק, וכל ילד קטן יכול לעורר ולהתריע!

והבורות...

הבורות מגלגלת לפתחנו איסורים שלא היינו מעלים על קצה דעתנו לעבור עליהם.

"מה זה משנה אם יש תעודה או לא? אם האנשים יראי שמיים – הכל בסדר, ואם אינם יראי שמיים – שום תעודה לא תעזור..." אומרים אנשים, 'מייבינים' במה שאינם מבינים...

זו טעות! זו טעות איומה!

נכון ללא כל ספק שמוטב לקנות מוצרים מאנשים יראי שמיים, נכון כנכון היום – אבל רק כאלו שמחזיקים תעודת כשרות! ללא פיקוח, גם יהודים יראי שמיים נופלים בניסיונות גדולים, והסיפורים על כך מכאן ועד אין קץ. חלק מתוך פסיקה לא נכונה, חלק מתוך אי-היכרות עם עולם התעשייה המפתח ומשתנה מיום ליום ממש, חלק מתוך אי ידיעה של מה שמתחולל תחת אפס ממש.

רק אם 'בטעות' יש חשש שהפועל הדליק את הגז, רק אם יש הבנה שהפעם ירקות העלים לא נשטפו כראוי... ורק צליית הכבד הייתה באופן שאינו ראוי... והבצל והשום שעבר עליהם לילה... ותערובת הכלים... ותנאי התברואה והניקיון המזמין חרקים... הררים התלויים בשערה, ואנחנו רגועים. ועוד איך...

לו רק היו קופסאות הפלסטיק העגולות יכולות לדבר... לספר.

לאורך השנים בדברי הימים של כלל ישראל, קהילות שלמות נכשלו במאכלות אסורים רק משום שהאמינו ל"יהודי חרד המקפיד על קלה כעל חמורה"... הסיפורים ידועים, רחמנא ליצלן. קהילות שלמות שהכשירו את הכלים אחר כך... כמה צער ועגמת נפש היו להם, ועל כולנה: הצער לא עוזר... מי שגופו היטמטם במאכלות אסורות, כבר שום דבר לא יוציא אותן משם... אפשר לתקן את החטא, אי אפשר להחזיר את הגוף למה שהיה קודם, אחרי שחל בו הקלקול...

אתם, יהודים יקרים, רעיות חשובות – אתם אחראיים על האוכל שאתם אוכלים!!!

גם חנות ממתקים שמציעה מבחר בתפוזות – מי יודע מה יש שם? מי יודע מנין הממתקים? העובדת החרדית שמגישה לכם – לא היא קנתה! לא היא בחרה! לא היא בדקה - - -

גם שתיה ממותקת שמוגשת לכם בפרוטות בודדות, ובוודאי מיצים סחוסים – מי בדק מכנימות? מי הפריש תרומות ומעשרות? מי בדק ערלה וטבל – ואפילו בדק שיש חותמת כשרות על אריזות התרכיז?

משגיחי הכשרות עובדים קשה, הם מתעדכנים כל הזמן בחידושים, ואלו צצים כפטריות לאחר הגשמים. הם לומדים לשים לב, להיות עירניים גם למה שלא רואים במבט ראשון. להבחין בדקויות מוסתרות, לשים לב לעובדים ולראות למי מהם יש מוטיבציה חשודה...

הציפורים המצמררים לא קורים סתם כך. הנה כבר היה בעבר מי שהוסיף רכיבים חלביים לטיגון השניצלים, ירחם השם וישמור, כי הדבר השביח את התוצרת והעלה לעובדים את הבונוסים... העובד האחראי במטבח, יהודי כשר, אפילו לא ידע מה שנעשה מאחורי גבו, כפשוטו!!!

כשיש השגחה, המתחם כולו 'מפורק' לפיסות. מה נכנס ומה מיוצר, מה נעשה והיכן. באיזה שעה ובאיזה מקרה, מוחתם בכניסה ומפוקח בהכנה. מה שחשוד או שנעשה בדרך אחרת – נפסל ומושמד. השגחה קפדית של בעל העסק ופועליו שאימת המשגיח עליהם, ואימת המפקח על המשגיח ומעליהם אימת ראשי מערכת הכשרות ורבני ההכשר.

כך זה חייב להיות. בפחד, בחשש, וברעדה שלא לעשות שום שינוי, כי אחרת תופיע המודעה המבשרת על נעילת העסק: הוסרה ההשגחה.

וכשכל זה לא קיים... מצמרר לחשוב. מחריד לגלות. רק לפקוח עיניים ולצאת מהתמימות.

מי יקח אחריות על מה שאתם אוכלים? על מה שאתם מכניסים לעולליכם? איך תעמדו ביום פקודה מול הילדים שלכם, שישאלו: לימדתם אותנו לאכול רק מוצרים בהכשר מהודר, אבל האכלתם אותנו בחששות איסור, בירוקת שלא נבדקו, בחומרים שלא הוכשרו ובמזון שאצלכם בבית, לא היה עובר את מפתן הדלת גם לא כ'בדיעבד' בגלל הפרדה בין בשר וחלב וחשש תערובת ח"ו, חשש ערלה וטבל, בתערובות איסור, בישולי עכו"ם, שאלות חמורות ביותר - - - קילקלתם את הנשמה הטהורה והתמימה שלנו, מעוות יוכל לתקון!!!

זה כל כך קל, וכל כך חשוב, כל כך נחוץ, כל כך קריטי!!!

התעשתו, יהודים יקרים, התעשתו! קבלו על עצמכם לא להכניס לפה שום מאכל, בשום סיטואציה, שאין לו הכשר ברור על האריזה, או תעודת כשרות מוכרת על החנות המוכרת אותו! אל תסכנו את נפשכם הטהורה, אל תבללו בדמכם איסורים - - -

בידכם הדבר!

מידי יום וכמובן לכבוד שבת קודש

זה חייב להיות טהור. זה חייב להיות: לכל הפחות כשר.

יו"ל לע"נ רבי ישעי' ב"ר משה

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 128 | פר' בהר-בהקתי תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

ראשי ישיבות עטרת שלמה הגרש"ב סודוצקין שליט"א מזמין את גדולי ישראל שליט"א למעמד הנחת אבן הפינה לקרית ישיבת עטרת שלמה במתחם הסופרים בצפון העיר ב"ב שתערך בל"ג בעומר

מאות בני ישיבות מארה"ב הגיעו בליל שישי לכוהל המערבי להתפלל לדפואת זקן ראשי הישיבות בארה"ב ראש ישיבת פולדלפיה ונשיא מועצת גדולי התורה בארה"ב הגאון רבי שמואל בן איטא עטיל קמינצקי לדפו"ש בתושהו"י

שמחת האידוסיין לכן מרא דאתרא שיכון ה' ב"ב הגדמ"ב זילברברג עם בת הגר"צ הרפסט מרבני ישיבת נר זרה - עוצם

הנהלת 'מפעל הש"ס' בהתייעצות בבית מדרן ראשי הישיבה
הגר"ב ד פוברסקי שליט"א

תלמידי כתר א' מתברכים אצל מרן הגדמ"ש אדלשטיין שליט"א
לקראת תחילת לימוד החומש

כ"ק האדמו"ר מסאדיגורה שליט"א בביקור אצל מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א
מרן פוסק הדור נתן לאדמו"ר במתנה באורה נדיר את סדרת ספריו "מועדים וזמנים השלם" צילום איציק ו.

ביזומת ארגון פרי חיים

כנס רבנים רב דושם בנושא רפואה בהלכה התקיים בעיר נתניה בהשתתפות כל רבני הקהילות והשכונות בעיר. הכנס התקיים בבית מדרשו של רב העיר
הגאון רבי קלמן מאיר בד שליט"א ובהשתתפותו של הגאון רבי משה שלזינגר שליט"א נשיא ארגון פרי חיים, יחד עם רבני קהילות ושכונות בעיר.

ניתן להשיג:

בני ברק
פוניבז אוהל קדושים
כניסה דרומית

קיבוץ גלויות 10/8
03-6760142

מודיעין עילית
ר' יהודה הנשיא
31/18 קומה ה'
052-7142722

ירושלים
פנים מאירות 11
050-4113747
צפרירים 12/16
רמות א' 02-5868646

אופקים
הרב שבזי 13/5
053-314-3873

תפרח
ישיבת תושיה

בשורה משמחת לשוחרי התורה!

הספר שנתקבל בחיבה בהיכלי הישיבות
והכוללים מופיע בסיעתא דשמיא במהדורה
מורחבת ומחודשת!

אוצר בלום של יסודות, מושגים, הגדרות,
חקירות, נידונים, שיטות, טעמים, נפק"מ, מראי
מקומות.

במאות ערכים מעניני הש"ס לפי סדר הא-ב',
הערוכים בבהירות ובשפה ברורה ומתומצתת
באופן השווה לכל נפש!

מחיר מיוחד לבתי מדרשות ולרכשי
המהדורה הקודמת

כ-1,000 עמודים גדושים!

מתוך הסכמת רה"י הגאון הגדול רבי אביעזר פילץ שליט"א:

"...ונוגע בשרשיו עד לשיתין וכולם בנויים לתפארה, בדרך המקובלת מרבתינו מעתיקי השמועה ראשי הישיבות זי"ע,
בשפה ברורה בהירה ומובנת לכל דורש תורה... פירות מתוקים הראויים לעלות על שולחנה של תורה בכל אתר ואתר..."

אלו שמות הקדושים, אברכים, בחורים וילדים
שנספו באסון מירון תשפ"א

חן דורון ז"ל, בן 41, חולון
שרגא גשטטנר ז"ל, בן 35,
תושב מונטריאול, (קנדה)
יוסף טאובר ז"ל, מונסי, ניו יורק (ארה"ב),
תלמיד ישיבת בריסק בירושלים
אליעזר יוזעף ז"ל, בן 26,
תושב 'קרית יואל' מונרו בניו יורק, (ארה"ב)
דובי שטיינמץ ז"ל, בן 21, מונטריאול (קנדה),
תלמיד ישיבת מיר בירושלים
מנחם קנובלוביץ' ז"ל, בן 22,
תושב בורו פארק, ניו יורק (ארה"ב)
אברהם אמבון ז"ל, בן 21, תושב ארגנטינה,
תלמיד ישיבת 'היכל יצחק' בירושלים
דניאל מוריס ז"ל, בן 19, טינק, ניו ג'רזי
(ארה"ב), תלמיד ישיבת שעלבים
יוסף קאהן ז"ל, בן 22, קליבלנד (ארה"ב),
תלמיד ישיבת מיר בירושלים
משה ברגמן ז"ל, בן 22, במקור מלונדון

מנחם זקבר ז"ל, בן 24, מודיעין עילית
שמואל קלגסבלד ז"ל, בן 34 ביתר עילית
נחמן קירשנבום ז"ל, בן 16, בית שמש
דוד קרויס ז"ל, בן 33, בית שמש
שמחה בונים דיסקינד ז"ל, בן 23, בית שמש
ישראל אלנקוה ז"ל, בן 24, בית שמש
חיים ראק ז"ל, בן 18, בית שמש
יהודה רובין ז"ל, בן 27, בית שמש
חנוך סלוד ז"ל, בן 52, אשדוד
יונתן חברוני ז"ל, בן 28, גבעת שמואל
ידידיה פוגל ז"ל, בן 22, ירושלים
יוסף מסטורוב ז"ל, בן 17, מרמלה
יוסף יהודה לוי ז"ל, בן 17, תושב רכסים
ישי מועלם ז"ל, בן 17, תושב רכסים
שלמה זלמן ליבוביץ' ז"ל, בן 19, צפת
יוסף גרינבוים ז"ל, בן 22, חיפה
אריאל אחדות ז"ל, בן 20, תלמיד ישיבת
יסודות התורה

משה אלחדד ז"ל, בן 12, ירושלים
יוסף אלחדד ז"ל, בן 18, ירושלים
יהושע אנגלרד ז"ל, בן 9, ירושלים
משה אנגלרד ז"ל, בן 14, ירושלים
אליעזר גפנר ז"ל, בן 52, ירושלים
אלקנה שילה ז"ל, בן 28, ירושלים
אלעזר קולטי ז"ל, בן 13, ירושלים
אריאל צדיק ז"ל, בן 56, ירושלים
חיים סלר ז"ל, בן 24, ירושלים
משה צרפתי ז"ל, בן 65, ירושלים
מרדכי פאקעטע ז"ל, בן 24, בית שמש
משה בן שלום ז"ל, בן 21, בני ברק
משה לוי ז"ל, בן 14, בני ברק
ידידיה חיות ז"ל, בן 13, בני ברק
אליהו סטרקובסקי ז"ל, בן 20, אלעד
אליהו כהן ז"ל, בן 16, ביתר עילית
שמעון מטלון ז"ל, בן 37, ביתר עילית
אלעזר גולדברג ז"ל, בן 37, ביתר עילית

לידיעת הציבור

הסלטים "עותמאני" כדשרות רבני העיר בני ברק

הגרש"צ רזנבלט והגרחי"א לנדא שליט"א

הינם מתוצרת שנה שמינית - חו"ל ואין בהם חשש יכול נכרי שאחר הביעור

רוצה לפרסם במדור זה פנה עוד היום:

053-3145900 במס' k.gilyonot@gmail.com או

הזר קבלוה בראש השנה

הצטרפו ללימוד מסכת ראש השנה
במסגרת עמוד וחזרה ליום שע"י

'ממלכת התורה אורייתא'

מתחילים בערב חג השבועות
ומסיימים לקראת ראש השנה

זאת ההזדמנות לקנות את דיני קידוש החודש והשנה
ותקיעת שופר מתוך געשמאק והבנה בסדר יומי קבוע
המתאים לסדרי הכוללים ובהכוונת גדולי ישראל.

**בואו והצטרפו לממלכת
התורה אורייתא**

ללימוד
לחזור
לקנות

מפעל
עמוד
וחזרה

אורייתא
— לעיתים נחמן בן ירמיהו —

לימוד שינון חזרה וידע ככה לומדים אורייתא

להצטרפות לנבחני אורייתא בתוכנית ההגרות
חפשו 'אורייתא' בכל מוקדי נדרים פלוס

לקבלת לוח 'עמוד וחזרה' עד הבית ללא עלות,
חייגו: 073-3131-111 או במייל: support@doraysa.org